

Quai:

EXPOSITIO
B. HVMBERTI BVRGVNDII GENERALIS V.

Magistri Ordinis Prædicatorum.

SVPER REGVLAM D. AVGVSTINI Episcopi, ac tria vota substantialia Religionis, & in eandem quædam breuis enarratio Hugonis de S. Victore Can. Reg.

Nunc denuò ad communem religiosorum Fratrum sub eadem Regula degentium vtilitatem impressa.

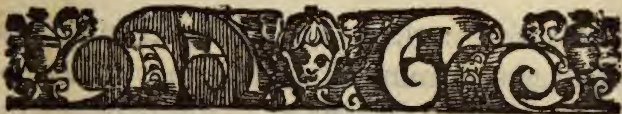
COMI,

Typis Hieronymi Frouæ. M. DCII.

Superiorum Mandato.

ADMODVM REV. IN CHRISTO PATRIBVS, ET FRATRIBVS

ORDINIS PRAEDICATORVM, cæterisq́; religiosis viris sub D. Augustini regula Degentibus Salus.

AGNAS, & immortales priscis illis viris gratias habendas censeo, qui bonis artibus, & disciplinis excogitatis, atq; repertis vitam nostram ita excoluerunt, vt rectè, commodeq́; degere possemus, atq; intra præscriptos humanæ naturæ limites consistentes, legum consilijs admoniti, lunge à

beluarum moribus, cultibusq; ferinis retracti in errores minimè dilaberemur inhumanos. Maiores tamen, ac potius maximas illis habendas haud dubitauerim, qui ea inuenerunt, quibus animi nostri quibusdam veluti alis suffulti, & humanam conditionem transcenderent, & his, quæ terrena, caducaq; sunt, pro nihilo habitis, ad diuinarū rerum cognitionē euolarent. Inter quos celeberrimus ille D. Augustinus effulsit, qui sanctissimis Angelicè viuendi normis traditis, memorandas Christo seruatori religiones peperit illarum prototypus, ex quibus per tempora veluti ab arundinetis tot B. Patrum animatæ scintillæ ad beatitudinem euolantes emanarunt, quòd omnium nomina recensere si vellem; non istæ prælo excussæ paginæ comprehenderent. Quare vt omnes tanti Doctoris vestigijs inhærentes apertam, & exploratam habeant illius regulam, B. Humberti Paraphrasim in eandem luculentissimam, necnon de tribus essentialibus religionum votis præclaram eiusdem authoris eruditionem edendam curaui. Hoc autem vnum me impulit: Tum vt piè amicorum cupiditati, & precibus

obse-

obsequerer, qui litteris mihi, & verbis tanti authoris monimenta affectantes sæpè, ac sæpius inculcare non destiterunt; Tum vt quibusdam admodum Reu. Patribus mihi necessitudinis vinculo deuinctis annuerem: Tum deniq; vt plurimorum, & Nouitiorum præcipuè vtilitati consulerem. Illa igitur in lucem prodeunt, vt diuturna temporis ingluuie quasi vorata reuiuiscant; vtq; tandem velut gemmæ è terrarum visceribus erutæ, & abstrusis exenteratæ cuniculis, elucescant: Quæ simul, quantum mihi per tempus licuit, varijs distracto negotijs, mendis, & erroribus, quibus passim perscatebant, expurgari studui. Itaq; religiosi fratres, qui sub D. Dominici, aut cuiusuis alterius vexillo, D. Augustini regulæ innitentes dimicatis, si vos hanc ob oculos Paraphrasim habeatis, æquè percipietis, quomodo hostis nequissimi tela in ipsum retorqueatis iaculantem; quomodo vosmet abnegantes Duci vestro substernatis; quomodo cupiditates cohibentes mundi haud illecebris inhietis: quomodo in summa rerum omnium egestate nihil habentes omnibus affluatis: quomodo deniq; nil pro-

prij retinentes Dæmonem ad ſingularem luctam prouocantes ſuccumbere faciatis. Hæc enim eſt verè menſa lautiſſimis quibuſuis ſpiritualibus deliciarum ferculis referta. Hæc verè eſt Prælatorum Magiſtra, quæ illos, vt ſubditos timore retardent, & amore alliciant, docet, & erudit. Hæc verè proficientium diſciplina, quam qui legendo imbibet, diuinarum rerum amore æſtuabit, & accuratè ſi perluſtrauerit, maximum ſibi fructum in religioſæ vitæ curriculo afferet; ſimulq; Authoris ſolertiam, prudentiam, & vigilantiam admirando prædicabit: Vt autem indefeſſum in litterarum paleſtra, eiuſq; aſſiduas in ſtudio elucubrationes dignoſcatis. Diuinum ipſe compilauit officium, quo Prædicatorum Patrum Ordo in hanc vſq; horam vtitur; cui Clemens Quart. Pont. Max. ampliſſima ſubſcriptionis nota aſtipulatus eſt. Inſuper in Ordinis noſtri conſtitutiones ornatiſſimam inceperat explanationem, qua omnes in illis emergentes ambiguitates enodabat; ſed illi ſubſcribere haud licuit immatura morte præuento, & à Domino vocato: Extat ſolummodo in Bibliotheca conuentus

nostri Comensis expositio manu scripta, super Prologo, & Diuini Officij Capitulo, vbi tam lucidè eloquitur, vt nihil inter legendum desiderari queat; quod opus ni mancum, & imperfectum esset, iam excudendum tradidissem: librum edidit pariter, qui Prædicantium summa inscribitur in tres resecata libros. Opus verè mirandum composuit de vita spirituali sex intercisum libris. Prædicatorum Patrum gesta libris quinq; compilauit. De officijs Ordinis Fratrum Prædicatorum librum vnum deprompsit. Epistolarum ad diuersos liber vnus legitur. De Crucis prædicatione mira tractauit. Angelicam de contemplationis gradibus scalam condidit. Postremò de veris, & falsis virtutibus sermones habuit doctissimos. Nunc tanti Patris otium in litterarum studio videte: Cuius equidem scripta examinare si velimus, magis hoc laborioso litterarum otio profuit animarum saluti, quàm regimine, calamo magis, quàm virga. Nam calamo dictauit, quicquid lingua annuere possit, & imperare. Ille igitur si loquebatur viuens; nunc scripturarum monimentis loquitur, imperat, & hortatur in Domino

mino obdormiens. Sed (heu proh dolor) cur edaci tempore omnia voranti opulentiſſima huiuſce viri ſcripta propemodum tumulata obdormiunt? Cur tanti viri ſapientia, in regendo prudentia, in corrigendo grauitas, in erudiendo charitas, & amor, & animi ſingularia cætera inſignia ſcriptis iam prodita non eluceſcunt? Pro nunc quod à tempore corro ſum eripui, vna cum perbreui Hugonis de S. Victore Can. Reg. in eandem regulam exaratione accipite. Et interim ſi floſculos à florentiſſimo iſto editos viridario colligere velitis, & animæ ſtemmata componere, florum vireſcentium electiones, indice adiecto, facillimè colligetis. Quare viretum luſtrantes, florumq; botros carpentes vt animam bono Chriſti odore redolentem habeatis, veſtra pariter in orationis fragrantia, & ſacris in operibus mei mementote, meq; Deo commendate, me amate, & in Domino valete.

Veſtrum omnium humillimus

Fr. Petrus Maria Fatig. de Vrgnano
Ord. Præd. Sacræ Theolog. Lector,
ac in Ciuitate Comi Inquiſitor.

DE RELIGIOSIS B. HVMBERTI EXEMPLIS

Dialogicum Carmen.

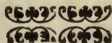
MVsa refer, quæso, Humberti memoranda Magiſtri:
Quis fuit hic? M. ſpeculum. cur? M. Quia ſorde lauat.
Sorde lauat? memora M. ſcripſit monimenta ſalutis;
Queis vigilans animus ſordida noxa piat. (Chriſto,
Quis fuit hic? M. Genitor: peperit ſacra gemmina
Nunc virgulta rigat ſtelliferiq; Patris.
Quis fuit hic? M. Miles: pugnans ſuperauit Auernũ,
Diuitias ſpreuit, carnis & illecebras.
Quis fuit hic? M. Sacræ legis fuit iſte Lichurgus,
Hanc ſerua, & ſuperum tu æthera conſpicies.
Quis fuit hic? M. Dux: cœleſtem, fortemq; Phalangẽ
Confratrum duxit, tela retorſit ouans.
Qui fuit hic? M. Mater: dedit hic lac, pocula, mãmas,
Fouit, dum vixit, dumq; quieſcit, alit. (nauim
Quis fuit hic? M. Palinurus magnam hanc æquore
Incolumem duxit, fluctiuomoq; mari.
Quis fuit hic? M. lumen cœcas de corde tenebras
Vt pepulit lingua, nunc calamoq; fugat

Quis fuit hic? M. tuba: quæ reboans toto intonat orbe
Excitat hac Fratres, palma animatq; sono.
Quis nunc est? M. Sydus clarum, sol, cœlica lampas,
Claustris quæ fulsit, nunc rutilatq; choris.
M. Dicã: Athleta, Parẽs: speculũ, fuit iste, Lichurgus:
Dux: Mater: Rector: Lux: tuba: Sydus: Amor.
Sat dixti: iā noui tanti memoranda Magistri:
Gratulor ipse tibi: Cœlica musa vale.

IN LVCVLENTISSIMAM B. HVMBERTI PARAPHRASIM Super D. Augustini Regula.

CARMEN.

HVMBERTI quicunq; cupis monimenta Magistri,
Tu fusò hic strictim carmine pressa leges.
Astriferi si valla petas, te hæc Norma Tyronem
Diriget, vt regulæ dogmata in arte rudes.
Tartareos vitare dolos, compescere luxus,
Auriq; ardentem pellere corde famem.
Mente inhiare sacris, Herebi superare penates
Edocet, & primo subdere colla Patri.
Abdicat ista viros mundo, Cœloq; maritat,
Allicit ista animos, acceleratq; Deo.
Hac Duce opes Cresi spernis, nec tolleris vllo
Fastu, nil retinens diceris esse Bias,
Ista rheda est pernix, vehit alta ad cœlica Tempe,
Quem terra optasti, tu potiere polis.
Edocet, adducit, frænat, compellit, & arcet,
Allicit, & vitat, subdit, amore iubet.
Abdicat, accelerat, libat, dispergit, & optat,
Nil ambit, spernit, nil retinetq; sibi.

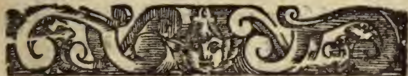
Cælo

Cœlo inhiare docet, terret, solatur, adauget,
Euehit ad Superos, inglomeratq; Deo.
Hanc sequere ergo, bono & Christi redolebis odore,
Vt redolet fragrans cæspite nata rosa:
Atq; age, quod dictat, Numenq; litabis honore,
Tu Mactans, Vas, Thus, Victima, & Ara Phani.

S. B.

IN

IN TRIA ESSENTIALIA RELIGIONIS VOTA

A B. Humberto elucidata Præludium.

EN tela, en clamidem, en clipeos, enq́ arma salutis;
Hostes queis vincas, queis subigasq́ tibi.
Sit sine carne caro pauper, sit mensq́ subacta,
Vincitur his mundus, Tartara furua, caro.
Colla iugo subdas, fati tum munera spernas.
Sitq́ tibi cælebs tum sine carne caro.
Tunc subiges mundũ, luxus, tunc tartara, manes;
Tunc strophio dignus cælica regna petes.
Victima grata Deo mentis mactata voluntas;
Hostia grata Deo, cum sine carne caro.
Hostes cæde Deo cordis penetrale tenentes
Mundũ macta, & opes immola egenus, inops.

Ara

Ara Dei sit cor, caleat charitatis in igne:
Hostia diuitiæ, victima Marte Venus.
Iam pereas mundo, carni, pereatq; voluntas:
Tunc eris Angelicis dignus inesse Choris.
Nudus eris Diues; regnis potiere subactus;
Castus delicijs tuq; fruere Dei.

S. B.

EXPOSITIO
B. HVMBERTI
SVPER REGVLAM B. AVGVSTINI.

CAPITVLVM PRIMVM.

VIRIS Religiosis non modicum expedit, vt clarè intelligant totam sententiam Regulæ, sub qua viuunt; vt sciant ad quid tenentur ex obligatione professione contracta. Expedit etiam, vt aduertant, quæ rationabiliter sunt in ea tradita, vt ex his maiorem habeant deuotionem ad illam. Insuper quoniam multum prodest eis, vt considerent vtilitatem eorum, quæ continentur in ea, vt libentius ea obseruent. ¶ Proinde, cum Regula Beati Augustini contineat quædam obscura, & quędam valde rationabilirer ordinata, quæ multi non solent aduertere; quoniam multa etiam eorum, quæ continentur in ea, immo fere omnia sint perutilia, expositio sequens declarat ipsius dubia; elucidat rationem eorum, quæ ibi sunt tradita; Ostendit, quàm vtilia contineantur in ipsa; vt degentes sub illa, & maximè fratres Prædicatores, qui sub ipsa viuere elegerunt, & sciant ad quid obligantur ex illa, & ad scita deuotionem habeant, & ex deuotione huiusmodi diligentius obseruent, quæ continentur in ea, opitulante gratia Iesu Christi.

COMMENDATIO REGVLAE BEATI *Augustini.* Cap. II.

INter multas, & varias Regulas, sub quibus Religiosi diuersi militant in Ecclesia; Quædam sunt, quas tradiderunt viri, qui Cathalogo Sanctorum non ascribuntur; Aliæ sunt, quas sancti quidam tradiderunt, sed tales, qui non fuerunt eminentes in sapientia; Aliæ vero, quas (& si sancti, vel perfecti in sapientia tradiderunt) tamen non fuerunt multæ auctoritatis. Certum est autem, quod sanctitas in anima viri, plus interdum valet ad proferendum salutares sententias, quàm sapientia. Interdum autem simplicitas, licet sancta, si per sapientiam non dirigatur, minus laudabiliter profert sententiam, sententia vero prolata a sanctitate, & sapientia, quibus deest auctoritas, minus acceptatur. ¶ Quanta ergo, & quali acceptione digna est regula, quę a viro sanctissimo, sapientissimo, eximiæ auctoritatis beato S. Augustino, tradita reperitur? Præterea, in principio, cum oriri cœperunt religiones in Ecclesia Dei, fuerunt duo genera religiosorũ, .s. Anachoritæ, siuè Solitarij, & Cęnobitę, scilicet in congregatione viuentes. Post tempus multum beatus Benedictus, cuius regula est in grandi auctoritate in Ecclesia Dei, composuit regulam ad exemplar vitæ Cœnobitarum priorum. Beatus vero August. suam formauit ad exemplar vitæ Apostolicę. Quis autem dubitet, vitam Apostolicam vitæ cunctorum viuentium præferendam? Antiquitas etiam multũ confert ad laudem scripturarum; quia quanto antiquior, & quanto per plurium legentium examen transiens, nec passa calumniam, tanto iudicio plurium approbatur. Cum ergo regula beati Augu-

stini

ſtini, non ſolum modernas regulas, ſed etiam regulam beati Benedicti, multis annis præceſſerit, & per tot virorum illuſtrium, & conciliorum iuditia tranſierit; quis audeat eam amodo calumniari? Præterea multæ ſunt regulæ, quæ imponunt multas obſeruantias corporales; Regula vero beati Auguſtini conſiſtit circa ſpirituales actiones; vt ſunt dilectio Dei, & proximi, vnitas cordium, concordia morum, & ſimilia; Quis autem neſciat exercitia ſpiritualia præcellere exercitationibus corporalibus; ſicut ſpiritus præeminet corpori, & lex ſpiritualis legi carnali? ¶ Nota, quòd religionis ſtatus eſt degentium in ſe, vel in Deo, & requiruntur in ea quædam pertinentia ad ſtatum congregatorum, circa quem tradit mandata octo. Primum propter quod &c. Item eſt ſtatus agentium pœnitentiam; ideo dicit, (orationibus inſtate.) Item eſt ſtatus excellentis honeſtatis; & ideo dicit, (non ſit notabilis &c.) Item eſt ſtatus ſubuenientium multis neceſſitatibus, ideo dicit, (Veſtes veſtras.) Item eſt ſtatus ſpiritualis fraternitatis; ideo dicit, (Lites aut nullas, &c.) Item eſt ſtatus ſubiectionis; ideo dicit, (Præpoſito tanquam patri, &c.)

PRAEDICATIO MAGIS COMPETIT religioſo. Cap. III.

STatus Religioſus magis competit prædicatori, quàm ſæculari. Primo quia eſt excellentior; ſicut autem prædicatoris eſt in alto ſtare cum prædicat; ita & altus ſtatus, iuxta illud Eſa. 40. Super montem excelſum aſcende tu, qui euangelizas Sion. Secundo, quia prædicatoris eſt non ſolum præcepta, ſed & conſilia prædicare. Quo-

modo autem credet aliquis de consilijs illi, qui illa renuit accipere sibi? potius videtur, quod illa reddantur alijs suspecta, cum ipse nolit ea sibi, & possunt dicere ei, quod dictum est de pharisæis: Dicunt, & non faciunt, nec sequuntur exemplum illius, qui cępit facere, & docere. Tertio quia oportet prædicare non solum bonis, sed etiam perfectis, & mundanis, & mundum contemnētibus, carnalibus, & spiritualibus, vtentibus voluntate propria, & non vtentibus, Quis autem dubitet, quin magis competat illi, in quo plura signa maiorum bonorum apparent, prædicare illis, qui sunt in maioribus bonis, quàm illi, in quo non apparent huiusmodi signa? Quarto, quia status religionis est status contemplationis, ea vero, quę prædicantur, maximè colliguntur in contemplatione. Vnde Greg. In contemplatione hauriunt, quod postmodum in prædicatione effundunt. Quinto, quia homini, qui est in sua libertate, timendum est de præsumptione, si sit facilis ad prædicandum; si vero sit tardus, timendum est ei de negligentia; magis ergo expedit alieno imperio prædicare, quàm proprio motu; Ro. x. Quomodo prædicabunt, nisi mittantur? quis autem magis tenet statum nuncij, quàm religiosus; cui dicitur: Vade, & vadit: veni, & venit? Sextò quia in executione officij prædicationis, de facili, & in multis contingit offendere, propter quod fructus prædicationis impeditur; expedit ergo prædicatorem habere correptorem; vnde dominus misit discipulos binos, vt vnus corrigeretur per alium; nec debet odisse correctionis disciplinam, qui alijs enarrat Dei iustitiam.

REGVLA BEATI AVG. MAGIS competit prædicatoribus. Cap. IIII.

INter regulas approbatas regula Aug. magis conuenit prædicatoribus. Primo, quia prædicatores debent esse viri litterati, quòd intendit Aug. in regula. d.

Codices certa hora singulis diebus pe.

Vult ergo discipulos adeo studiosos esse, quod nulla dies prætereat, quin codices reuoluantur. Secundo quia beatus Dominicus pater fratrum prædicatorum profectum in omni bono, & fructum circa salutem animarum acquisiuit sub ista regula. Tertio cum regula beati Augustiui deducta sit tanquàm ab exemplari a vita apostolica, quam prædicatores omnes summæ debent imitari. Quarto quia instituendo nouum ordinem prædicatorum oportuit aliqua noua condere instituta, vt circa studiũ, paupertatem, & huiusmodi; Oportuit ergo talem eligere regulam, quæ non haberet aliqua, quæ contrariarentur huiusmodi statuendis, sed talis esset, cui huiusmodi conuenienter aptarentur.

STATVS PAVPERTATIS MAGIS competit prædicatoribus. Cap. V.

LIcet regula beati Aug. permittat habere possessiones, tamen melius fuit prædicatoribus his carere, quia multo plus competit prædicatio euangelica pauperi voluntario, quàm diuiti. Primo quia prædicatori euãgelij incumbit prædicare Christum pauperem, & euangelicam paupertatem; quis autem dubitet, quin huiusmodi prædicatio maiorem effectum habeat, & magis deceat in ore

pauperis, quàm diuitis? Secundo quia melius eſt prædicatoribus vitam excellentioris prædicatoris imitari, vt fuerunt Apoſtoli pauperrimam vitam ducentes in prædicatione. Tertio quia temporalia multum occupant, & inducunt ſollicitudinem, propter quod dominus volens prædicatorem eſſe vacuum ab omni occupatione ipſum impediente, dixit diſcipulis ſuis; Neminem in via ſalutandum; Et Paulus, ne traheretur a prædicatione, ceſſabat a baptizando; Vnde quidam zelator animarum, cum multo tempore prædicaſſet in tanta humilitate, quòd nolebat ducere niſi aſinum, tandem expertus, quòd cura, & ſollicitudo, quam habebat de aſino, modo cogitando quid comederet, modo ne eum amitteret, modo ne malè cuſtodiretur, dimiſit ipſum, & poſuit ſe ad iter pedibus conficiendum, vt eius animus liberius vacaret prædicationi. Quarto quia prædicatoris eſt, non ſolum in locis populoſis, ſed etiam in locis modicis pauperibus prædicare exemplo illius, qui circumibat caſtella docens; quo modo autem poſſunt hoc implere diuites, qui ducunt equos, & familiam? Quinto quia fructus prædicationis colligitur in confeſſionibus, & conſilijs animarum; & ideo talem expedit eſſe prædicatorem, ad quem fiducialiter accedant omnes pro huiuſmodi; certum eſt autem, quod perſonæ pauperes audacius accedunt ad uirum pauperem; & in habitu humili, quàm ad diuitem, & in habitu glorioſo; quia animalia ad ſibi ſimile facile ſociantur; immo etiam diuites, & nobiles laici, & litterati facilius committunt animarum ſuarum ſecreta pauperibus, quàm diuitibus.

DE EXPOSITIONE TITVLI. Cap. VI.

QVia dicitur in fine regulæ, (Vt autem uos in libello hoc, tanquàm in ſpeculo, poſſitis inſpicere,) putauerunt quidam, quod regula Agu. eſſet ille liber, qui dicitur ſpeculum Auguſtini; & ideo dixerunt in titulo, Incipit ſpeculum Auguſtini, ſed hoc eſt erroneum, ſpeculum enim eſt liber, in quo recolligit Auguſt. mandata Dei, qui dicitut ſpeculum, quia in eo legendo poteſt quilibet uidere quantum profecerit, uel quid ei deſit; poſſet tamen dici, quòd, ſicut duplex eſt ſpeculum, ſcilicet generale, quod quandoquè ponitur in Aula communi, in quo reſpiciunt omnes, & ſpeciale, quod ponitur in camera, in quo dòmina ſe reſpicit, ita eſt duplex opus Auguſtini, ſcilicet liber ſupradictus, qui pertinet ad commuues, & alter ad ſolos religioſos.

QVARE HOC OPVS DICITVR regula. Cap. VII.

DIcitur hoc opus regula dupliciter; Regula enim uno modo dicitur à rectitudine, quaſi rectula, ſicut eſt illa, qua utuntur ſcriptores, & lignarij, & cœmentarij, Alio modo dicitur a regendo, ut in grammatica, & in alijs ſcientijs; iuxta primum modum dicitur hoc opus regula, quia ſicut per regulam diſtorta diriguntur, ſic per hoc opus diſtortę uitæ diriguntut; Item ſicut per illã gibbi remouentur; ut patet in cœmentario, ꝭ ſic per iſtam ſuperbiæ, & ſuperfluitates complanantur; Item per regulam, res quadrantur, ut lapides redduntur qua-

terni opere quadro; Sic per istud opus fiunt homines quadrati in virtutibus Cardinalibus, vt sint aptiores ædificio cœlesti; Item habilitantur res diuersæ, vt fiant aptæ coniunctioni in vnum, vt patet in cæmentarijs, sic per istud opus fiunt diuersi vnũ in Domino; Item per regulæ applicationem relinquuntur in pergameno diuersæ lineæ rectæ, & multæ, sic per istud diuersæ virtutes in homine, quę nihil aliud sunt, quàm lineæ rectæ, quia virtus est qualitas mentis, qua rectè viuitur, vnde omnis virtus est quædam rectitudo; Item sicut scriptor, qui de regula non curat, frequenter distortè scribit, sic discipuli August. regulam negligentes distortè viuunt, qui autem secundum eam diriguntur rectissimè viuunt; Item sicut ex applicatione regulæ quandoquè res, quæ videbatur recta, apparet distorta, vel gibbosa, quæ apparebat plana, sic proculdubio, si diligenter vita multorum sub hac regula degentium ipsi regulæ conferatur, apparebit distorta, plusquàm antea crederetur; Secundo etiam modo potest dici regula, quia sicut regula in sanctis docet artem sciendi, sic istud opus artem viuendi; & sicut per regulam regit se quis in scientia, ita per hoc opus in vita; & sicut habet regula exceptionem, ita regula recipit dispensationem.

Cap. VIII.

ANte omnia, fratres charissimi, diligatur Deus; deinde proximus; quia ista præcepta sunt principaliter nobis data.

Quia mandata Dei non sunt relinquenda propter mandata hominum, immo super illa debent omnia alia fundari, quia sine illis ista nihil prosunt; ideo

Aug. ante omnia mandata sua præponit Dei mandata; Quia vero plenitudo legis est dilectio charitatis ad Deum, & proximum; ideo non ponit mandata singula vitans prolixitatem, sed hoc solum, in quo omnia alia complentur; & quamuis omni homini necessaria sit charitas; tamen specialius prædicatori. Si enim linguis hominum loquatur, & angelorum, charitatem autem non habeat, factus est velut æs sonans, aut cymbalum tinniens, quod alijs prodest eos vocans, sibi vero nocet seipsum confringens. Quid autem prodest homini, si totum mundum lucretur, detrimentum autem sui faciat? Item predicatoris interest instructum esse, & maximè de necessarijs ad salutem, iuxta quod dicitur de Iohanne Luc. 1. Ad dandam scientiam salutis plebi eius; Certũ est autem, quod interdum, vbi deest sciẽtia alia, charitas instruit de his plenè, primæ Io. 2. Vnctio id est charitas docet vos de omnibus, scilicet necessarijs ad salutem. Item vtilius est in prædicatore incendere, quàm instruere; sed certe qui non ardet, non incendit, quia charitas inflammat verba, & facit, vt facula. Item in prædicatore grande vitium est torpor, vel pigritia; Charitas autem nõ solum sollicitat prædicatorem, sed etiam compellit. 2. Cor. 5. Charitas Christi vrget nos. Item quia charitas non quærit, quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi.

Cap. IX.

HAec igitur sunt, quæ, vt obseruetis, præcipimus, in monasterio constituti.

Traditis mandatis Dei, tradit mandata sua. Quidam hic incipiunt regulam, nec habent præcedentia

tia mandata;& hoc accidit ex eo,quòd Augustinus, scribens quibusdam mulieribus suæ diœcesis religiosis inserit in fine Epistolæ regulam istam, quam tradidit eis obseruandam, incipiens ita (Hæc igitur sunt;) In regula autem, quam tradit viris, ponit ante istud duo mandata charitatis, & incipit ita (Ante omnia fratres &c.) Quare autem in regula mulierum non præmisit duo mandata de dilectione? Dici potest, quòd in muliere amor spiritualis de facili degenerat in carnalem, & ideo timens dare huic degenerationi occasionem, noluit eis aliud imponere de dilectione proximi.

Cap. X.

VTrum omnia, quæ continentur in regula, sint in præcepto. Videtur quòd sic. Constat enim, quòd hoc pronomen (hæc) demonstrat omnia, quæ sunt in regula, & de his dicit, (præcipimus.) Contra. Sequitur, quòd professor regulæ peccat mortaliter, quandocumquè facit contra aliquid, quod sit in regula, ergo si non domat carnem suam ieiunijs, abstinentia escæ, & potus, quantum valetudo permittit, vel si non versatur in corde, quod profert, quando psallit,& similibus, peccat mortaliter. Ad hoc dicunt quidam, quòd hæc dictio (hæc) cum sit demonstratiua rei propositę, non demonstrat ibi nisi duo mandata proposita, scilicet de vnitate cordium, & de communitate rerum, & hæc duo solum sunt in præcepto in tota regula. Sed, si hoc esset verum, sequeretur, quòd illud, quod remotè dicitur; præposito tanquàm patri obediatur, non esset in præcepto, quod constat esse falsum. Ideo dicunt alij, quòd omnia sunt in præcepto, sed cum

præcepta

præcepta affirmatiua non ligent ad ſemper, non eſt neceſſe, quod peccet mortaliter profeſſor regulæ, quandocunquė non implet omnia, quæ ibi dicuntur. Sed ſi hoc eſſet verùm, ſequeretur ſaltem in negatiuis,quæ obligāt ad ſemper,quòd,quicunquè contra faceret, peccaret mortaliter;ergo quicunquè in Oratorio faceret aliquid, quàm illud ad quod factum eſt, vel quicunquè iret ſine ſocio, & ſimilibus,peccaret mortaliter,quod dicere eſt crudelitas. Ideo dicunt alij, quod etſi omnia præcipiat Augu. tamen profeſſor regulę illius non peccat mortaliter contrafaciendo, quia promittit non obedientiam, Auguſtino, ſed pręlato. Sed ſecundum hoc nullus mortaliter peccaret faciendo contra aliquid, quod ſit in regula,niſi quando ſupra verba Auguſtini adderetur præceptum prælati, quod manifeſtè falſum eſt;Ideo dicunt alij, quòd regula eſt tota in præcepto, non tamen ſingulis, ſed profeſſoribus omnibus, inſimul in eadem domo exiſtentibus; ſicut ſi paterfamilias præciperet toti familiæ, vt purgarent tali die talem campum totum, præciperet omnibus inſimul;non ſingulis, & ſufficeret, quòd vnus faceret vnam partem, alius aliam, dummodo totum fieret ab omnibus inſimul; Ita etiam impletur præceptum de tota regula ſeruanda, quando in eodem conuentu ſeruatur totum, licet non quilibet totum impleat. Sed ſecundum hoc ſufficeret,quòd in eodem conuentu aliqui ſeruarent abſtinentiam, alius faceret orationes, alius portaret habitum debitum, & ſic de alijs dummodo ſeruaretur, quod eſt ridiculum dicere. Ideo dicunt alij, quod obſeruantia regulæ eſt in præcepto, ſed non ſingula, quæ continentur in regula, ſunt ſub præcepto, ſicut non ſingula, quæ exprimuntur in Euangelio. Sed hoc

iterum videtur minus benè dictum; Cum enim dicitur (Hæc ſunt, quæ, vt obſeruetis, præcipimus.) Hoc pronomen (hæc) cum ſit diſcretiuum, potius demonſtrat ſingula mandata, quàm mandata in genere, & ita potius præcipitur obſeruantia ſingulorum, quàm obſeruantia in genere; ideo, reprobatis prædictis reſponſionibus, dicendum eſt, quòd quædam reperiuntur in verbis diuinis, quæ habent in ſe modum, & intentionem præcepti, vt eſt illud, vt diligatis inuicem, ſicut dilexi vos; quædam vero, quæ habent præceptum in intentione, quamuis non in modo, vt eſt illud, Non furtum facies; quædam autem habent modum præcepti, ſed non intentionem, vt eſt illud de ſanatione ſurdi, & muti Matth. 7. Præcepit eis, ne cui dicerent; Quis enim audeat dicere, quod intenderet eos dominus per hoc ligare ad mortale, & quod peccaſſent mortaliter prædicando? Et tale eſt iſtud; non enim eſt probabile, quòd vir tam ſapiens, etſi per modum præcipiendi loquatur, intenderet omnia ponere ſub præcepto, & tantam damnationis materiã miniſtraret accedentibus ad regulam ſuam pro ſalute quærenda. ¶ Sed oritur ex hoc quæſtio. Quare poſuit verbum præcipiendi, ex quo non intendit præcipere? Ex hoc enim, quod ſic loquitur, videtur miniſtrare occaſionem ſcrupulorum multorum. Reſpondetur, licet non intendat omnia ponere ſub præcepto, tamen ſuæ intentionis eſt, quòd multum vult omnia ſeruari; ad expreſſionem ergo ſuæ voluntatis vtitur verbo præceptorio, potius quàm alio verbo ſimplici, ne daretur ex tenui modo loquendi pigritiæ humanæ occaſio minus curandi de mandatis regulæ. Et eſt ſimile in Euangelio Marci. 6. Præcepit eis, ne quid tollerent

in via, nisi virgam tantum. ¶ Sed iterum surgit alia quæstio; Si enim verbum (præcipimus) non importat veritatem præcepti, sed solum intentionem voluntatis, ergo nullum præceptum est in regula. Respondeo, verum est, quòd nullum præceptum est in regula ex virtute huius verbi; sed multa sunt in intentione, quamuis non secundum expressionem in modo loquendi; sicut diuina scriptura cum nobis loquitur eodem modo, tamen quę dam reputantur simplices exhortationes, quædam præcepta; sicut Luc. 7. cum dicitur; Si quis percusserit te in vnam maxillam, præbe ei & alteram, reputatur consilium; & cum dicitur in eodem capitulo, Mutuum date nihil inde sperantes, licet sit idē modus loquendi, tamen reputatur præceptum. ¶ Si vero quæratur, quomodo possunt hæc cognosci, Respondeo, per rationem; ratio enim benè disposita potest de facili iudicare, quòd vir sapiens intendit obligare professores suæ regulæ ad ea, quæ pertinent ad obedientiam, ad castitatem, ad humilitatem, & similia, non autem æque ad ea, quæ pertinent ad vltimam domationem carnis, vel cauendū omnem notabilitatem in omni motu, gestu, & similia. Sicut ergo in sacris scripturis per rationem, & doctrinam sapiētium docemur, quæ sunt præcepta, & quæ cōsilia, vel exhortationes simplices, vbi scriptura loquitur vniformiter, ita in hoc opere. Patet igitur ex prædictis, quòd modus tradendi mandata huius regulæ, licet secundū verba præceptorius videatur, tamen secundum intentionem non est præceptorius vniuersaliter. ¶ Quid est, quòd dicitur (obseruetis in monasterio constituti.) Numquid extra monasterium non sunt hæc obseruanda? Respondeo. Quædam sunt, quæ dependent a loco, vt petitio

tio

tio codicum, & huiusmodi, & ad hæc non tenetur aliquis exrra monasterium; Alia sunt, quæ non dependent ex loco, vt habitus, honestas, & huinsmo di, & hæc vbiquè sunt seruanda.

Cap. XI.

P*Rimum propter quod in vnum estis congregati, vt vnanimes habitetis in domo, & sit vobis anima vna, & cor vnum in Deo)* Excellentior est vita Cœnobitarum, quàm Anachoritarum.

In pramio post mortem.

In securitate in morte.

In emolimento multiplici in vita.

¶ Propter primum dicitur in vitispatrum, quòd cum essent ostensi quattuor ordines in cælo cuidam viro sancto, scilicet infirmantium, & gratias agentium, seruientium infirmis, solitariorum, & viuentium in congregatione sub obedientia; quartus apparuit sublimior, eo quod alij omnes faciunt secundum propriam voluntatem, isti autem secundum voluntatem alterius; vnde, & de Christo dicitur ad Philipen. 2. factus est obediens vsquè ad mortem, propter quod, & Deus ex. illum, &c. Propter secundum dicitur de quodam hæremita, qui, Deo reuelante, cognita morte, accessit ad Cœno bium, vt securius transiret transitum periculosum in necessitate. Propter tertium, dicitur Ecclesiastici 4. Melius est duos esse simul, quàm vnum, habent enim emolimentum societatis suæ. Primum emolimentum societatis aequisitio; Si enim tanta est virtus societatis cum muliere fideli, quòd sanctificatur vir infidelis per mulierem fidelem; primæ Cor. 7. Quantò magis sanctificatur quis ex socie-

tate

tate multorum bonorum? Pſalmus, cum ſancto ſanctus eris. Secundũ ſancta in bono calefactio, ſicut carbo frigidus ab ardente; Eccleſ. 4. vnus quomodo calefiet? Etſi fuerint duo fouebuntur mutuo. Tertium corroboratio; Prouer. 18. Frater, qui iuuatur a fratre, quaſi ciuitas firma, vbi murus murum corroborat, & turris turrim. Quartum cadentis ſubleuatio; Eccleſiaſ. 4. Si vnus ceciderit ab altero fulcietur, ueh ſoli, quia cum ceciderit, nõ habet ſubleuantem. Quintum hoſtium impugnatio; ibidem; Et ſi quiſpiam præualuerit contra unum, duo reſiſtent ei. Sextum delicti indulgentia; Gen. 18. Si inuenero in Sodomis quinquaginta iuſtos, dimittam omni loco propter eos. Septimum præſentia Chriſti per gratiam; Matth. 18. vbi duo, vel tres congregati fuerint in nomine meo, in medio eorum ſum, ſcilicet per aliquem effectum gratiæ. Octauum precum exauditio; Matth. 18. Si duo ex vobis conſenſerint ſuper terram, de omni re quacumquè petierint, fiet illis a patre meo; quia multitudo obtinet, quod non obtinet ſolus.

QVAE SOLENT TVRBARE vnitatem. Cap. XII.

VNitatem ſpiritus ſolent multa turbare. Primum ſenſus abundantia, cum alius dicit ſic, alius aliter; contra quos dicit Apoſtolus, Obſecro, vt idipſum dicatis omnes, & non ſint in vobis ſciſmata; id eſt diuiſiones. Secundùm eſt ſapientiæ diuerſitas; cum enim alij ſapientiam æternam acceptant, & ſecundum eam ambulant, & diriguntur; alij vero ſapientiam mundi, carnis, uel diaboli; fit diuiſio, & turbatur unitas prædicta, contra hoc dicit Apoſtolus, Idem ſapite, ideſt eandem ſapientiam habete.

habete. Tertium est amor singularis ad alterum; hac enim occasione frequenter disiungitur quis ab alijs, contra hos dicit Apostolus, Eandem charitatem habentes, hoc est dilectionem communem. Quartum est amor propriæ commoditatis; cum enim non quæruntur communiter ab omnibus, quæ sunt Iesu Christi, sed quærit iste, quod suum est, & ille similiter, oritur diuisio, contra quos Apostolus dicit, Nemo, quod suum est, quærat. Quintum est obstinatio voluntaris, cum aliquis induci non potest ad acquiescendum alijs, contra quem dicitur in Psalmis, In domo Dei ambulauimus cum consensu; cum consensu enim ambulant, qui sibi facile mutuo acquiescunt, & hoc multum facit ad cordium vnitatem. Sextum est auersio à voluntate diuina; cum enim ipsa sit vna, qui adhęrent, vnius sunt voluntatis, & qui auertuntur ab ea, feruntur in diuersa; ideo inquirenda est voluntas Dei secundum Apostolum, & facienda, prout petitur in oratione Dominica, cum dicitur, Fiat voluntas tua. ¶ Sed notandum, quòd postquàm dixit.

Vt vnanimes habitetis in domo, subiunxit (Et sit vobis anima vna, & cor vnum in Deo.)

Errant enim quidam, qui conueniunt in his, quæ sunt mundi, carnis, vel diaboli vnanimiter, quæ vnitas non est laudanda, sed perniciosa; Greg. super illo verbo Iob. 12. Membra carnium eius cohærentia sibi, sicut perniciosum est, si desit vnitas bonis, sic perniciosum est, si non desit malis. Tria autē mala sequuntur ex huiusmodi vnitate. Primum est incorrigibilitas; Greg. in mora. Qui diuisi corrigi poterant, iniquitatum suarum pertinacia vniti durant. Secundum est audacia in malicia; Actunm. 7. Impetum fecerunt vnanimiter in eum; Greg. Per-

uerſos vnitas roborat, dum eos concordat. Tertium, durior perſecutio bonorum. Greg. in mora. Reproborum vnitas; bonorum vitam tanto durius premit, quanto ſe ei per collectionem durior opponit; iſta vnitas in Deo non eſt, ſed potius contra Deum, Vnde Ioſuę 9. Congregati ſunt, vt pugnarent contra Ioſuę, ideſt Chriſtũm; Interdum corde, Pſalmus, Cogitauerunt vnanimiter ſimul aduerſum te; Aliquando ore; pſalmus, Aperuerunt ſuper me os ſuum; Aliquando opere; Actu. 4. Conuenerunt in ciuitate iſta aduerſus puerum tuum Ieſum, quem vnxiſti, Herodes, & Pilatus cum gentibus, & populis Iſrael facere, quę manus tua, & conſilium tuum decreuerunt. Iſta ſocietas non eſt ſequenda, ſed fugienda. Geneſ. 18. In conſilium eorum non veniat anima mea, & in cętu eorum non ſit gloria mea. Sed ſunt alij, qui, licet non ſint in vnitate cum malis, non tamen habent cor vnum in Deo cum alijs, quia reſiſtunt bono, & opponunt ſe reformationibus, reſtrictionibus, nouis conſtitutionibus, & ſimilibus, quæ valent ad boni promotionem, iuxta illud Act. 7. Dura ceruice vos ſemper Spiritui ſancto reſtitiſtis; Spiritui enim ſancto reſiſtit, qui bonum quodcumq; a Spiritu ſancto eſt impedit; Contra quos dicitur de ſapiente, Iaco. 4. Bonis conſentiens. Sed ſunt alij, qui tanta amicitia adhærent aliquibus, quòd ſemper, & in bono, & in malo adhærent eis. Sed hæc eſt amicitia ſæcularis, & falſa; quia ſecundum Tullium hæc lex eſt in amicitia uera, vt numquam turpe quid rogemus, nec rogati faciamus; propter hoc, ſicut dicitur in Valerio maximo, cum quidam rogaret quendam amicum ſuum, vt faceret quoddã inhoneſtum pro eo, & ille reſponderet, quòd non poterat, quia erat

inhonestum, & rogans diceret, quid mihi prodest amicitia tua, si pro me non faceres nisi honestum, ille respōdit, immo quid mihi valeret amicitia tua, si pro te facerem inhonestum? Numquàm adhæren dum est alicui, quòd eum sequamur in malo in amicitia, & qui contra faciunt, non habent cor vnum cum alijs in Deo solo; quia habent, & in bono, & in malo cor vnum cum alijs. Prouidendum igitur est volenti seruare mandatum de vnitate cordis in Deo, ne conueniat cum alijs in malo, vt faciunt primi, ne discedat ab alijs in bono, vt faciunt secundi, ne consentiat cum aliquo cōmuniter in bono, & in malo, sicut tertij; sed solum in his quæ Dei sunt. Hæc est enim vnitas, quæ hic mandatur, vt fides, oratio, prædicatio, studium, ædificatio proximi, promotio ordinis, & similia. Quia vero in congregatione religiosa, non tantùm vnitas animorum, sed etiam rerum communitas inueniri debet, Subiungit. ¶ *Et non dicatis aliquid proprium; sed sint vobis omnia communia.*

DE LAVDE COMMVNITATIS. Cap. XIII.

Circa communitatem notanda sunt quinquè. Primo de laude status huiusmodi. Secundo de fructu. Tertio de occasionibus proprietatis, & de remedijs. Quarto de persecutione huius vitij. Quinto de quibusdā dubitabilibus circa ꝓprietatē.

Cap. XIIII.

Circa primum nota, quòd in statu naturæ, ante peccatum erant omnia communia; vnde Isid.

ius

ius naturale, communis omnium possessio, dist. 1. Item, in primordijs status gratiæ, Act. 4. erant illis omnia communia, Item in statu futuræ gloriæ, Beda super prædicto verbo, qui ita viuunt, vt sint omnia communia in domo, Cœnobitæ vocantur; quæ vita tanto fœlicior est, quantum statum futurum imitatur, in quo erunt omnia communia. Cum ergo reperiri non possit melior status naturæ, statu ante peccatum, nec gratiæ melior primitiuo, nec gloriæ futuro; quàm fœlix est ille status, qui tales status naturæ, gratiæ, & gloriæ imitatur.

Cap. XV.

CIrca secundum nota, quòd proprietas frequenter est occasio turbationis cum proximo. Seneca. Quietissimè homines viuerent, si tollerentur hæc duo pronomina, meum, & tuum. Res enim communes nunquàm sunt materia litis. Sed cum ex concupiscentia vult sibi appropriare quis, surgunt frequenter turbationes, vel cum haberi non possunt, vel cum habitæ auferuntur, & impletur illud Prouer. 15. Conturbat domum suam, qui sectatur auaritiam. s. proprietatis. Secundo dat occasionem victoriæ inimico, quia per proprium potest eum inimicus tenere, sicut tenetur quis ab aduersario per vestem; Vnde in vitispatrum, cum quidam frater venisset ad senem volens relinquere sęculum, sed retinere aliqua modica propter necessitatem, dixit ei senex, vade ad macellum, & eme carnes, & pone super dorsum tuum, & sic veni ad me, quo facto inuaserunt eum canes, & occasione carnium lacerauerunt eum; Et dixit senex; sic dilaniantur a dæmonibus, qui abrenunciantes sæculo aliquid

retinent sibi. Tertio impedit animum ab alijs, vbi est enim thæsaurus hominis, ibi est & cor eius, vnde, vt supra dictum est, quidam asinum dimisit, ne distrahetetur.

Cap. XVI.

CIrca tertium nota, quòd tria dant occasionem proprietatis. Primum est indigentia; magis enim eligunt aliqui aliquid habere cum peccato, quàm indigere, contra hoc est duplex remedium, vnum est liberalitas prælatorum, vt liberaliter administrent de communi, & tollatur occasio huiusmodi; Actu. 4. Diuidebatur singulis, sicut cuiquè opus erat; & in eodem, nec quisquè egens erat inter illos. Aliud est patientia subditorum; sunt enim quidam secundum Gre. qui pauperes esse volunt, sed sine defectu; non sicut Apostolus, qui dicit, Scio abundare, & penuriam pati. O quot penurias sustinuit in victu, & vestitu, qui dicit 2.Cor. 11. In fame, & siti, in ieiunijs multis, in frigore, & nuditate. Huius ergo exemplò, maximè qui alijs prædicant pœnitentiã, patienter ferre debent indigentias; Psalmus, Bene patientes erunt, vt annuncient. Secundum est diffidentia de prouidentia diuina; sunt enim quidam, quibus quamuis nihil desit, tamen semper timent in futuro sibi deesse. Remedium huius est confortatio dominica, quam facit verbo, & exemplo, siue promissione, & ratione; Verbo, cum dicit, primum quærite regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adijcientur vobis; Exemplo, cum dicit, considerate volatilia cęli, non laborant, neque nent, & pater vester cœlestis pascit ea, quanto magis vos modicæ fidei? Et

maximè prædicatores possunt habere istā fiduciam, qui suam, & aliorum salutem procurant. Beda, Tanta prædicatori in Deo debet esse fiducia, vt præsentis vitæ necessaria, quamuis non præuideat, tamen sibi non deesse certissime sciat. Tertium est carnalitas; sunt enim adeo aliqui circa curam carnis intenti, in cibis, & vestibus, quòd non sunt contenti necessarijs, quæ eis competenter ministrantur, & ideo inordinatè procurant alia ad satisfaciendum carnalitati suæ; contra quos Apostolus, Carnis curam ne feceritis in desiderijs. Remedium huius, consideratio finis, ad quem ducit huiusmodi carnalitas. Apostolus, Si secundum carnē vixeritis, moriemini; maximè autem prædicatori cauenda est huiusmodi carnalitas. Apostolus, Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne fortè cum alijs prædicauero, ipse reprobus efficiar.

Cap. XVII.

Circa quartum, nota, quòd tria sunt genera peccatorum, quæ magis sunt persequenda. Vnum est peccatum contra rem publicam, sicut furtum, & similia, per quę læditur proximus, Et ideo contra hoc dictum est, Exo. 23. Maleficos non patiaris viuere. Aliud est peccatum, quod habet plures occasiones excusationis; aliter enim, si cessaret persecutio peccatorum, iam non reputarent peccata, & facile committerentur ab omnibus, & infiniti damnarentur, & ideo Ecclesia vsuram, quæ huiusmodi peccatum est, incessanter persequitur. Prouer. 26. Responde stulto iuxta stultitiam suam, ne sibi sapiens videatur. Si enim Ecclesia huiusmodi stultis vsurarijs, qui non reputant vsu-

ram peccatum, non responderet per pęnas, per prædicatores abhominantes eosdem, iam sapienter sentire viderentur. Aliud est peccatum, quod habet continuitatem, sicut concubinatus; huiusmodi enim peccatum facientes, sunt in malo proposito continuè, & ideo grauius peccant. Vnde in decretis, Peccata tanto grauiora sunt, quanto diutius ob ligatam tenent animam infœlicem. Et ideo ecclesia frequenter concubinarios persequitur exemplo Pauli, qui fornicatorem frequenter tradidit sathanæ, non solum propter magnitudinem sceleris, sed propter continuitatem. Vnde dicitur de illo, quòd vxorem patris habebat, sicut suam; Et exemplo Iohannis, qui dixit, Mar.6. Herodi, non licet tibi habere vxorem fratris tui. Constat autem, quòd in peccato proprietatis, illæ tres causæ concurrunt; est enim contra rem publicam, quia de communi facit proprium; & videtur quasi non esse peccatum, propter occasiones cuiusdã necessitatis, quæ ad hoc inducunt; ipsum non cõtinere detinet proprietariũ, quia de vitio carnis, vel inobedientiæ, & huiusmodi cito resurgit quis, sed in isto inuolutus continuo moratur in eo. Quanto ergo sancta religio debet persequi peccatum huiusmodi, habens triplicem circunstantiam prædictam, quarum quælibet sola facit omnę peccatum, in quo reperitur sic odiosum, vt sine simulatione zelus sanctus in ipsum debeat exerceri. Narrat autem huiusmodi persecutionis, & punitionis exemplum Grego. 4. dialogorum, qui præcepit proprietarium sepeliri in sterquilinio, dicentibus fratribus omnibus, Pecunia tua tecum sit in perditionem, & proijcientibus tres aureos, quos fuerat inuentos habere, cum eo in sepulchro. Dant exemplum etiam ipsi fundatores

ecclesiæ primitiuæ; quod enim peccatum grauius est punitum in ecclesia primitiua, quàm peccatum Ananiæ, & Saphiræ, qui de eo, quòd commune esse debebat, sibi modicum aliquid retinentes, ad verbum. B. Petri, morte subita sunt perempti, Et factus est timor magnus in vniuersa ecclesia, Act. 5. Datur etiam exemplum de Achor, qui furatus fuerat de anathemate Hierico, & propterea fuit lapidatus, & omnia, quæ eius erant, consumpta fuerunt igne, Iosuæ. 7. Non est ergo huiusmodi peccatum dissimulandũm, nec parcendum talibus, quia nec Deus parcit eisdem. Vnde monacho habenti proprium negabit Deus suum proprium, quod est misereri, & parcere.

Cap. XVIII.

1 Circa quintum quæritur, vtrum possit prælatus dispensare cũ subdito super proprio habendo? ℞. quod non, quamtęcumquè sit auctoritatis, nec etiam Papa; extra de statu mona. cum ad monasterium, vbi sic dicitur, Non æstimet abbas, quod super habenda proprietate possit cum aliquo monacho dispensare; & quia abdicatio proprietatis, sicut custodia castitatis, adeo est annexa regulæ monachorum, vt contra eam, nec summus Pontifex possit licentiam indulgere.

2 Virum cum religioso, possit dispensari circa vsum rei. ℞. duplex est vsus, certus, qui non potest auferri, & incertus, qui est in voluntate alterius, vt auferatur, cum ei placuerit. ¶ Circa primum non potest dispensari; semper enim debet esse voluntas religiosi subiecta prælato, vt resignet, quando voluerit. Circa incertum potest ex causa

rationabili: sed quæ vocabitur causa rationabilis? ℞. duplex potest esse causa dispensandi in his, scilicet necessitas, & vtilitas. Prima potest esse duplex, scilicet priuata, & communis. Priuata, cum concedit alicui in monasterio pauperi, in quo de communi non possumus habere necessaria, vt aliquid habeat ad vsum necessitatis suæ, cum proposito tamen resignandi semper, cum fuerit requisitus. Communis, vt cum conceditur alicui officiali communi aliquid ad expendendum in vsus, & necessitates aliorum. ¶ Vtililas similiter potest esse duplex, Priuata, cum conceditur alicui liber ad discendum aliquas orationes, vel ad informandum animum suum in his, quæ pertinent ad salutem, licet non habeat gratiam docendi alios; Communis, cum conceditur alicui liber, qui potest ex studio suo alijs prodesse: licet autem huiusmodi necessitates, & vtilitates sint interdum causa sufficiens dispensandi, tamen non omnis necessitas, & utilitas sufficit, nisi sit ualde rationabilis; & manifesta; ut sunt in necessitatibus quotidianis, quę pertinent ad uictū, & uestitum; & est ualde cauendum, ne in huiusmodi facile dispensetur propter speciem mali; quandoque enim, & si subsit aliqua causa, tamen species mali remanet ibi; Item propter conscientiæ periculum, facile enim fingitur causa, ubi non est, & mentitur iniquitas sibi petens huiusmodi dispensationem; Item propter sequelam trahitur enim dispensatio, quæ fit cum uno ex causa bona, de facili ad consequentiam in altero, in quo non subest eadem causa. Sed esto, quòd dispensetur cum aliquo circa usum rei incertum sine causa: nunquid excusatur a uitio proprietaris, si habet animum resignandi cum fuerit requisitus? ℞. Excusatur a proprietate,

prietate, sed non a peccato; quia in dispensante est abusus potestatis, quę data non est in destructionē, sed in ædificationem, in recipiente est auaritia, cum teneat aliquid sine causa rationabili, de quo posset aliquis proficere, tanquam pecuniam in sudario, quæ dari debuit ad lucrum, Mat. 25. Et ideo districtam de hoc oportebit eum reddere rationē; Sint ergo uobis omnia communia; sed quia de huiusmodi communi ministrandum est singulis non æqualiter, sed secundum exigentiam, subiungitur de hoc mandatum. ¶ *Et distribuatur vnicuique vestrum a præposito vestro, non æqualiter omnibus, quia non æqua. va. omnes; sed potius vni. secundum quod cui. opus fuerit.* ¶ Quia dixerat omnia communia esse debere, posset credi, quòd quilibet de communi posset accipere, tanquam de suo, pro libito, quem errorem excludens subiungit, quòd non propria auctoritate sunt res accipiendæ, sed per distributionem; circa quod quattuor determinat, uidelicet quibus sit distribuendum, idest unicuiquè, a quo, nempe a præposito, quid, uidelicet uictus, & tegumentum, qualiter, quia non æqualiter omnibus.

Cap. XIX.

VTrum religiosus accipiens propria auctoritate aliquid de communibus bonis peccet. Videtur quod non; quia sicut tempore necessitatis omnia sunt communia omnibus, sic & religiosis sunt communia, sed in casu necessitatis licet accipere cuilibet propria auctoritate, similiter ergo hic? ℞. Quædam sunt ita communia alicui uniuersitati, q licet cuilibet accipere partem pro suo libito, sicut

nemus, alicui villam, & similia, quædam vero sunt ita communia, quod totum a toto possidetur, & nihil partis a parte, sicut sunt aliqua bona, interdum alicuius capituli in communi, tempore necessitatis omnibus omnia sunt communia, secundum primũ modum, & ita licet cuilibet accipere de communibus istis; Religiosis vero sunt omnia communia secundo modo, quia nulli in singulari licet aliquid possidere; & ideo non est simile. Præterea necessitas non subest legibus, religio vero subest; & ideo non licet religiosis accipere de communibus, nisi secundum leges traditas. Præterea religiosus non est sui iuris; & ideo multò magis non debet sibi facere ius etiam in alijs rebus sine alterius auctoritate, alias peccat plus, vel minus. Sunt enim in communibus bonis quædam, quæ uon solent distribui, vt thæsaurus ecclesiæ, quædam quæ solent distribui, vt victus, & huiusmodi; Item inter ea, quæ distribuuntur, quædam sunt maioris necessitatis, vt victus, & vestitus, quædam vero minoris, vt libri, pergamenum, & huiusmodi; Item inter ea, quæ sunt alicuius necessitatis, quædam sunt, quæ non sunt distributa, sed sunt adhuc in communi, quædam vero sunt iam distributa; Item inter distributa, quædam sunt, quæ non possunt accipi sine turbatione alterius, quædam sic; Plus ergo peccat, qui accipit, quod non solet distribui, & plus, qui accipit, quod est maioris necessitatis, & plus, qui assignatum iam alijs, & plus qui cum turbatione.

¶ Vtrum excommunicato sit distribuendum. ℞. Si potest habere absolutionem, & non curat, non est ei aliquid dandum, præcipue si sit ei fomentum malicia; si autem non potest habere, quia est forte casus pertinens ad Papam, & huiusmodi, cum

religiosus

religiosus sit pauper, potest ei dari sequestratim, dummodo dans faciat hoc causa humanitatis, non ex contemptu excommunicationis, & recipiens ex hoc non negligat laborare pro absolutione; vnde Grego. 11. q. 3. si quis excommunicatis ad sustentationem non superbiæ, sed humanitatis causa aliquid dare voluerit, non prohibemus. ¶ Quæritur, quid per Præpositum intelligitur. ℞. Prælatus, qui per se potest distribuere, dummodo non impediatur à melioribus bonis, cum dicatur Luc. 22. de exemplo prælatorum, Ego autem in medio vestri sum; sicut qui ministrat; potest tamen prælatus istam distributionem facere; etiam per alios. Hic est argumentum, quod prælatus debet esse sollicitus de temporalibus subditi, cum habeat distribuere, sicut pater cogitare de necessitatibus filiorum.

¶ Circa tertium nota, quòd non solum victus, & vestitus accipienda sunt per distributionem, sed omnia alia necessaria; tamen de his magis fecit mentionem, quia sunt maioris necessitatis, & quotidianæ, de quibus magis posset videri, quòd possunt sumi propria auctoritate. Nota, quòd laudabilior est consuetudo religiosorum, qui non dant certo tempore certam vestem, vt pote tunicā vnam in anno, vel cappam in duobus, & huiusmodi, sed dant secundum indigentiam. Item illa consuetudo, quæ dat certam pecuniā certo tempore pro vestibus, aut alijs necessarijs cuilibet, omnino est reprobanda, non solum quia est materia proprietatis, sed quia est contra regulam, quæ dicit. Non pecuniam, sed victum, & vestimentum esse tribuendum. ¶ Circa quartum scilicet non æqualiter omnibus; hoc videtur esse contrarium Beato Benedicto, qui in regula sua dicit certam mensuram pa-

nis, & potus dandam omnibus. R. quod beatus Benedictus committit abbati, vt plus tribuatur, si necessitas hoc requirit; in conuentu tamen pôt aliquid dari interdum alicui, quod alijs non datur, cum hoc requirit necessitas, vel infirmitatis, uel naturæ; aliter non est extendenda huiusmodi dispensatio: ne sub pallio necessitatis peragatur negocium voluptatis.

¶ *Sicut opus fuerit, non sicut quisquè voluerit.*

¶ Per hoc innuit, quòd cauenda est superfluitas; & nimia tenacitas omni religioso, & præcipue prædicatori, triplici de causa. ¶ Primo ne prædicatio impediatur. Cum enim difficile sit assueta relinquere, quicumquè assuescit superfluitati, vix poterit indigentiam sustinere, sed discurrentem propter salutem animarum oportet indigentias sustinere; alioquin refugeret prædicationem, vt declinaret inopiam. Secundo ne ipsi prædicatori damnosa fiat prædicatio; cedit enim ad damnum prædicantis penitentiam, nisi & ipse rectè uiuat; primę Cor. 9. Castigo corpus meum, &c. Tertio vt efficacior in attrahendo fiat: nihil enim est, quod magis attrahat ad prædicationem, quàm fama prædicatoris; inter opera vero de genere bonorum, non est aliquid, quod tam famosum hominem reddat, sicut parcitas. Exemplum de Iohanne baptista, qui ex hoc, & famam sanctitatis acquisiuit, & efficaciam homines attrahendi, Mat. 3. Ipse enim Iohannes habebat vestimentum de pilis camelorum, esca autem eius erant locustæ, & mel siluestre, Et sequitur, Tunc exibat ad eum Hiærosolyma, & omnis iudęa. Notandum etiam, quod eleemosynæ dantur intuitu necessitatis, & frequenter fiunt de necessitatibus dantium, & pro peccatis, Oseæ. 5.

Peccata

Peccata populi mei comedent; glo. oblata pro peccatis. Item eleemoſynæ ſunt de alieno, non reputatur autem decens, quod de alieno corio faciat quis largas corrigias. Item acquiritur per laborem fratrum non modicum; Noluit autem Dauid bibere aquam acquiſitam a tribus fortibus cum periculo, & labore. 2. Reg. 23. Item oportebit de eorum diſpenſatione reddere diſtrictam rationem; parcius autem quis ſolet viuere de his, de quibus oportet eum reddere rationem. Legitur in li. Collationũ; quod cum frater quidam mundaret legumina, & cecidiſſent ad terram tria grana lenticulæ per eius incuriam, facta eſt magna quæſtio inter fratres ſuper tali negligentia.

Cap. XX.

NOn eſt autem diffidendum miniſtrantibus, quę habentur ſeruis Dei, quòd deficiant in futuro. Non enim dat dominus procuratori, quamdiu habet, ſed poſtquam totum expendit, plus dat ei. *Luc. 16.* Date, & dabitur vobis. Ad excludendum huiuſmodi diffidentiam dicitur Mat. 6. Nolite ſolliciti eſſe, dicentes quid manducabimus, aut quid bibemus. Sunt enim tria, quæ dare poſſunt huiuſmodi fiduciam. Primum ex parte dantis; ſi enim nobilis quilibet familiæ prouidet, quantomagis nobiliſſimus? indecorum eſt homini curare de cibo, vel veſte, qui militat regno. Nouit rex quemadmodum familiam ſuam paſcat, alat, & veſtiat. Secundum ex parte recipientis; Glo. ſuper illo Pſalmo. Benedicam dominum; paſcebat contemnentes ſe, & non paſcet timentem ſe? Tertium ex parte dati. Mat. 6. Nonne anima plus eſt, quàm eſca? glo ſa

Qui maiora dedit idest vitam, & corpus, dabit minora idest victum, & vestes: & si omnibus prouidet diuina clementia, magis qui vacant saluti animarum. Mat. 10. Dignus est operarius cibo suo.

¶ *Sic enim legitis in Actibus Apostolorum, quia erant illis omnia communia, & distribuebatur vnicuique, sicut cuique opus erat.*

Cap. XXI.

VTrum illa communitas ecclesiæ fuerit ex voto. Credo quod non, sed solum ex perfectione charitatis. Sed quare mutatus est status ille ecclesiæ: non enim licet dicere, quòd non fuerit bonus? ℞. quædam sunt ita essentialiter bona, quod non recipiunt pro aliquo tempore mutationem, sicut diligere Deum, honorare parentes, & huiusmodi; quędam vero pro tempore recipiunt mutationem, sunt enim multa, quæ vno tempore magis expediūt, quàm alio; cum ergo dilatata fuit ecclesia per orbem, & habuit pacem, visum est successoribus Apostolorum, quòd magis expediebat, quòd ipsi possessiones (quarum precium, cum essent venditæ, dabatur eis, vt idem distribuerent credentibus) retinerent, & darentur ipsis, vt perpetuo possent subuenire inde pauperibus, quàm quod more solito venderentur, & ideo mutauerunt statum illum. Et primo, solæ matrices ecclesiæ habebant huiusmodi, & prouidebant alijs, postmodum vero dilatata est vsquè ad ecclesias alias; & hoc habetur. 12. q. 1. videntes. Videtur autem, quòd circa tempora Constantini fuit primo ista mutatio per approbationem vniuersalem, quia forte particulariter ante fuit facta aliqua mutatio particularis. 12. q. 1. futurā

¶ Vtrum

¶ Vtrum illa cõmunitas fuerit apud omnes Chriſtianos in Eccleſia primitiua. Credo quod non, niſi apud iudæos. Primo ratione perfectionis. Maior enim gratia Spiritusſancti effuſa eſt in iudæa, quàm in gentibus, quia eos ita effecit ebrios charitate, & ad tantam promouit perfectionem, vt omnia cõtemnerent pro amore Dei, & proximi. Secundo ratione perſecutionis futuræ in iudæa, quam præuidentes Apoſtoli noluerunt ibidem aliquid poſſidere, vt habiliores eſſent ad tranſmigrandum, 12.q.1. futurum. Tertio ratione exempli. Cum enim ab illis de iudæa deſcenderit primo fides Chriſti, iuſtum fuit, vt & ipſi exempla maioris perfectionis haberent, vt efficacius per ipſos dilataretur vbiquè. Eſaiæ. 40. Super montem excelſum, ſcilicet perfectionis, aſcende tu, qui euangelizas.

¶ *Qui vero aliquid habebant in ſæculo, quando ingreſſi ſunt monaſterium, libenter velint illud eſſe commune.*

Cap. XXII.

QVidam reperiuntur, qui, licet reliquerint ſæculum, tamen adhuc nimis ſæculariter diligunt ſuos, & plus dirigunt eis ſua, etiam ſine pia cauſa, quàm monaſterio. Iſti, licet nati ſint in Chriſto, tamen adhuc ligati ſunt mundo cum vmbilico, qui eſt carnale vinculum, quo ligatur puer cum matre. Vnde, ei qui talis eſt, dicit dominus, Ezech. 16. In die ortus tui non eſt præciſus vmbilicus tuus. Alij ſunt, qui ſua deferunt ad monaſterium, tamen diffidentes de communi prouiſione nolunt totum ponere in communi; ſed propter ſenectutem, vel infirmitatem, partem, vel totum

ſibi

sibi reseruari procurant, peiores Anania, & Saphyra, qui tantum partem reseruauerunt, Actu. 5. Isti sæculum dimittunt, & tamen religiosi non sunt, immo partim religiosi, & partim sæculares. Vnde cuidam tali, qui fuerat senator, beatus Basilius dixit. Senator esse desinisti, & monachum non fecisti, vnde dominus interdum indignatur contra tales; & quia minus de Deo confidunt, relinquit eos sibi, nec de eis cogitat in suis necessitatibus, quousquè pęniteant. Exemplum de illo, qui congregauit lagenam plenam nummis, & tamen, putrefacto pede, sanari non valuit, nisi ad tactum Angeli. Non fuit talis quidam senex leprosus, cui, cum quidam obtulisset pecuniam propter senectutem, & infirmitatem, noluit eam accipere dicens; Ecce. 50. annos habeo in infirmitate, & nunquàm aliquid defuit, domino prouidente mihi semper, & tu post tot annos venisti auferre procuratorē meum Alij sunt, qui licet bona, quæ in sæculo habuerunt, communicent, tamen magis ex necessitate, quàm ex bona voluntate, contra quos dicit Apostolus. Non ex tristitia, aut ex necessitate, hilarem enim datorem diligit Deus; voluntas enim a Deo pensatur, non dati quantitas; contra ista tria vitia dicit Augustini regula. (Qui aliquid habebant &c.)

Cap. XXIII.

PEnsandum est hic, quantum tenemur communicare res in religione nobis concessas, si tantum communicamus res olim nostras. ¶ Quæritur de eo, qui non vult res huiusmodi, & specialiter scripta communicare alijs, vtrum peccet. ℞. frater, aut habet præceptum tradendi scripta huiusmodi

di, aut non; Si sic, peccat mortaliter, nisi tradat; non, aut est ei licitum, vt pote quia habet licen- m tradendi, vel est consuetudo, quòd etiam sine entia tradi possunt, aut non; Si non, non pec- t in aliquo; Si autem est ei licitum, aut alter in- get, aut non; Si non, in nullo peccat non tra- ndo; Si alter indiget, aut ipse iterum indiget, it non, si non indiget, neque ad præsens, neque itea, tunc est iudicandum sicut de illo, qui pecu- iam domini sui ligauit in sudario, Matth. 25. & otest peccare mortaliter plus, & minus, secundum itentionem dilectionis inordinatæ, quam habet d huiusmodi, & secundum quantitatem fructus, ui fieret per alium; Si vero indiget, sicut alter, aut ndiget plus, vel ęquè, vel minus; Si plus, vel æquè, on peccat; Si minus, tunc tam parua potest esse ndigentia istius, & tam magna alterius, quod pec- caret non tradendo; & e conuerso, tam parum pos- set excedere indigentia alterius indigentiam istius, quod non peccaret, & circa hoc docet ratio; Si vero non indiget ad præsens, sed in antea sunt sibi necessaria, tunc videndum est, vtrum per traditio- nem talem posset esse absquè illis tempore necessi- tatis; Si non, tunc iudicandum est sicut supra de illo, qui pecuniam tenet ligatam in sudario; Si sic, tunc distinguendum est sicut supra, quando vterq; indiget. ¶ Nota, quòd quidam retrahuntur ab huiusmodi mutuatione; primo quia nolunt, quòd sciatur, quòd illud, quod interdum dicunt, sumant ex scriptis, sed quasi eorum ingenio attribuatur, & hoc vanitas est; alij vero, quia volunt sibi solis es- se nota, quæ in scriptis suis habent, & hoc inui- diæ genus est; alij ex tenacitate auaritiæ; quamuis enim nihil faciant de scriptis, tamen adeo dili-

gunt libros, quòd abscondunt eos, sicut coruus denarios, de quibus nihil facit; alij, quia timent deturpationem, & præponunt huiusmodi damnum vtilitati spirituali maiori, & hoc defectus charitatis est; si enim debemus animas pro fratribus ponere, quanto magis libros? alij, quia interdum sibi ab alijs negantur, & hoc est vitium talionis, cum dicat scriptura, Non reddentes malum pro malo. Boni tamen serui Dei libenter communicant. Interdum timentes, non solum vitium, sed etiam notam proprietatis incurrere, iuxta illud Apostoli, ab omni specie mali abstinete vos; Interdum præcauentes turbationem fraternam, quæ frequenter ex hoc oritur, Prouerb. 15. Conturbat domum suã, qui sectatur auaritiam; Interdum humiliter cogitantes, quòd fructus maior fiat per alios; Interdum cupientes sibi merita cumulare; Si enim traditio potus aquæ frigidæ refrigerantis corpus non est sine mercede, Matth. 10. quanto magis traditio scripturæ refrigerantis animam, maiorem habet mercedem? Interdum sperantes se recepturos melius beneficium scientiæ ab illo, qui dicit Luc. 6. Date, & dabitur vobis, contra quos, Bernardo reseruanti quoddam, quod alio tempore daret fratribus, dictum est ei; Quandiu illud seruabis, aliud non dabitur tibi.

Qui vero non habebant, non ea quærant in monasterio, quæ nec foris habere potuerunt.

Cap. XXIV.

NVnquid non licet, qui fuit pauper in sæculo, quærere necessaria in monasterio? constat, quòd sic: ergo videtur istud mandatum irrationabile.

bile. ℞. Quidam reperiuntur, qui de paupertate venientes quęrunt in religione abundantiam; Hieron. ad Eliodorum Episcopum, Ditiores sunt monachi, quàm fuerunt sæculares; Alij, non solum quærunt abundantiam, sed etiam delicata; Idem ad Nepotianum in persona talium loquens dicit, Natus in paupere domo, & in tugurio rusticano, qui vix millio, & cibario pane ventrem rugientem satiare poteram, nunc similam, & mel fastidio; Alij, non solum hoc, sed etiam honores quærunt; Bernardus, Plerique in domo Dei non patiuntur haberi contemptui, qui in sua, non nisi contemptibiles esse potuerunt, ibiquè volunt honorabiles videri, vbi honores ab omnibus contemnuntur. Magna abusio, vt in loco paupertatis, vbi diuites incurrunt penuriam, pauperes quærant abundantiam; In loco afflictionis vbi delicati mortificantur, homines rusticani quærant delicias; In loco vbi viri honorati eligunt abijci, ibi abiecti quærant honorari. Sed maior abusio, quòd interdum huiusmodi, cum prius de labore viuerent, ibi volunt otiosam vitam ducere, vbi quondam otiosi fiunt laboriosi, contra dictum Apostoli, Qui non vult operari, non manducet; Item interdum tantam curam habent de medicinalibus, vt, vbi alij venerunt vitam perdere iuxta consilium Christi, Matth. 16. ibi iuxta consilium Hypocratis videantur venisse saluare; Item interdum, vbi quondam nominati veniunt absconditi, vt sit eorum vita abscondita cum Christo in Deo, ibi ipsi prius ignoti volunt sibi nomen acquirere; Bernardus super Missus est, Qui antea in suo oppido, vel vico vix cogniti fuerunt, modo circumeuntes prouincias, & curias frequentantes, regum notitias, & principum familiaritates assecuti sunt;

Quare autem, quæso est, quòd à pauperibus in tali loco talia quærantur, in quo à diuitibus contraria affectantur? De talibus igitur loquitur B. August. in regula d. (Qui vero non habebant) scilicet aliquid, & intelligitur de præternecessarijs, potest & aliter dici, si intelligatur etiam de necessarijs, vt sit sensus (non ea quærant) idest principaliter non intendant, idest non ad hoc principaliter sint in monasterio, vt ista ibi habeant. Et hoc est contra illos, qui ad hoc intrant religionem, vel sunt in religione, vt habeant ibi necessaria vitæ, vel alia terrena. Isti sunt socij eorum, qui sequebantur dominum, non propter virtutes, sed propter panes, de quibus eos satiabat, Iohan. 6. Item sunt eorum imitatores, qui ventrem suum fecerunt Deũ suum, qui omne seruitium, quod alij faciunt Deo vero, ipsi faciunt propter ventrem. Isti sunt, quibus diabolus eruit dextros oculos, idest spiritualem intentionem, & facti sunt inepti ad bellum. Isti piscantur in sinistra nauigij, & ideo nihil capiunt, nisi temporalia. Posset etiam tertio modo exponi (non ea quærant) idest quærulosè petant. Et hoc est contra quosdam, qui quamuis fuerunt in sæculo pauperes, tamen magis quærulosi reperiuntur in monasterio, quàm illi, qui fuerunt diuites. Exemplum in veteri testamento. Quamuis enim quidam magni murmurauerint in deserto contra Moysen, & Deum, vt Maria, Choræ, Datham, & Abiron, tamen non super defectum necessariorum, Populares vero super hoc murmurauerunt; Numeri 21. Qui insuper alios trahunt secum, & murmurauerunt super eo, quod in Ægypto nõ dicunt se habuisse pretiosiora, sed viliora; Cum enim petunt carnes, tamen non dicunt eas in Ægypto habuisse, sed

pisces,

pisces, & quædam alia viliora; propter hoc misit in eos ignem,& serpentes ignitos. Vnde abbas Pastor. Qui quærulosus est, monachus non est. Licet autem petitio quærulosa etiam necessariorum prohibeatur, tamen charitatiuè prouidendum est eis, quantumcũquè fuerint in sæculo pauperes; & ideo, ne quis credat hoc non fiendum, ponitur circa hoc mandatum, & dicitur.

¶ *Sed tamen eorum confirmitati, quod opus est tribuatur., etiam si paupertas eorum, quando foris erãt nec ipsa necessaria poterat inuenire.*

Cap. XXV.

COnsuetudo laudabilis est, vbicumquè sancta viget religio, quòd nulli magna cura sit sui, sed paterna cura de filijs, & fraterna charitas; de fratribus cogitet ita sollicitè, quod etiam ipsis tacentibus aduertat, & inquirat de eorum necessitatibus, & piè subueniat eis. Et habetur ad hoc argumentum ex isto, & præcedenti mandato; in quorum altero quærulosa petitio interdicitur, in alio vero charitatiua prouisio ponitur. Item argumentum est hic, quòd propter murmur non est quis puniendus in subtractione necessariorum; eo quòd dicitur (Sed tamen eorum infirmitati, quod opus est tribuatur) Non tamen dicit cupiditati,sed infirmitati quod opus est. Porro nulli debet deesse prouisio, sed communiter, non solum illis, qui diuites fuerunt in sæculo, sed etiam qui pauperes, vt periculum acceptionis personarum euitetur; vt certius meritum habeatur, quia, cum ministrantur diuitibus necessaria, potest esse aliqua causa humana mouens, quæ non habet locum in paupere; Item

vt quod ſuum eſt, eis reddatur, quia bona eccleſiarum ſunt bona pauperum; Item vt occaſio ſcandali, tàm ex parte ſæcularium, quàm fratrum ſummoueatur, Item ne religio mundo aſſimiletur; Item vt vera fraternitas in ea reperiatur; Item ne pauperes, qui frequenter in religione multum proficiunt, ab ingreſſu religionis retrahantur. Verum, quia abundantia neceſſariorum quandoquè eſt occaſio mali, talibus ad cauendum hoc dicitur.

¶ *Non tamen ideo putent ſe eſſe fœlices, quia inuenerunt victum, & tegumentum, quale foris inuenire non potuerunt.*

Cap. XXVI.

TRaditis mandatis circa vitia primaria, quæ oriuntur circa communitatem, hic incipit ponere mandata circa vitia ſecundaria, quæ ſunt ad ſuperbiam pertinentia: horum autem, quædam reperiuntur in his, qui fuerunt in ſæculo pauperes, alia vero in his, qui fuerunt diuites, de quibus ibi (rurſus etiam illi, &c.) Quia vero ſuperbia in paupere deteſtabilior eſt, iuxta illud Eccleſ. 25. Tres ſpecies odiuit anima mea, quarum vna eſt pauper ſuperbus, Ideo primo proſequitur de huiuſmodi ſuperbiæ deſtructione, determinans circa hæc tria. Primo enim ponit mandata ad deſtruendum, quod malum eſt. Secundo ad informandum circa hoc, quod bonum eſt, d. (ſed ſurſum &c.) Tertio reddit harum cauſam, d. (ne incipiant.) Et quia interdum oritur quædam extollentia in huiuſmodi pauperibus ratione rerum, quas inuenerunt abundè; Rerum enim affluentiam ſolet ſequi extollentia quandoquè ratione ſocietatis; Ideo ad deſtructionem

vtriuſ-

vtriusquè ponit mandatum duplex. Primum, cum dicit (Non tamen.) Secundum, cum dicit (Nec erigant.)

Cap. XXVII.

CIrca primum nota, quòd aliqui reperiuntur, qui, licet ad religionem venerint animo sustinendi penuriam, mortificandi carnem, assequendi abiectionem tamen lapsu temporis mutati in virum alterum, sed non virtute dextræ excelsi, cum in ea inueniunt rerum copiam, carnis delectabilia, honoris gloriam, sic illecebrantur tali prosperitate, quod primæ charitatis obliti ea refugiunt omnino, quæ primo quęsierunt, & contraria totis viribus amplexantur. Hinc est, quod conuentus, in quibus occurrunt aduersa, horrent, & fugiunt; ad illos vero, in quibus inueniunt prospera, suspirant, & ab illis auelli non possunt, mutationes de locis prosperitatis ad contraria sustinere non possunt pro vtilitate animarum, vel necessitate ordinis quantacumquè, contraria vero procurant pro posse, & cum in his contra voluntatem eorum fit aliquid, inueniuntur minus obediẽntes, incurrunt murmura, & diuersa iudicia, suos iudices iudicantes, & alia mala quàm multa; Cumquè in conuentibus sua desideria assequi non possunt, discurrunt exterius, transeunt libenter ad standum in curijs, & cum opportunitas occurrerit, facile excipiunt dignitates. Sed heu longe recesserunt isti non solum à sapientia sanctorum, sed etiam sapientium mundi huius. Non sunt isti de opinione Philosophorum illorum, qui dixerunt summum bonum paupertatem, sed potius de errore opinionis illius reprobatissimæ, quæ fœlici-

tatem posuit prosperitatem successuum, sicut tangit Phil. in 1. Eth. Non sic fecerunt Sancti patres, de quorum multis legitur in vitispatrum, quòd ipsi fugientes honores sibi exhibitos, & alia prospera in locis suis se ad alia transferebant, renuentes cum Dauid consolationes huius mundi. Non fecit sic pater sanctus Dominicus, qui libentius morabatur Carcasonæ, quàm Tholosæ propter hoc, quòd plures ibi sustinebat persecutiones. Gregor. Sancti viri plus prospera, quàm aduersa formidant; nec mirum; plures enim pereunt in prosperis, quam in aduersis. Psal. Cadent à latere tuo, scilicet sinistro aduersitatis, mille, & decem millia à dextris tuis, idest prosperitatis. Gregor. Continuus successus temporalium æternæ reprobationis est indicium. Legitur quòd Iacob cancellabat manus in filiorum Ioseph benedictione super illum, quem inuenit ad sinistram ponens ad dextram, & e conuerso; Quòd dicunt sancti factum fuisse in figuram futuræ benedictionis in ipso die nouissimo, quia illos, quos inueniet ad sinistram aduersitatis, ponet ad dexteram fœlicitatis æternæ, quos vero ad dexteram prosperitatis, ponet ad sinistram damnationis æternæ, sicut patet in diuite, & Lazaro. Item quando quis uenit ad hospitium alterius, & comedit in mane splendidè, non solet ei parari cena magna. Luc. 6. ueh uobis, qui saturati estis, quia esurietis. Item inueniuntur aliqui operarij, quibus lautè uolentibus uiuere in die mutat paterfamilias mercedem, & tanto minus in sero recipiunt de mercede, quanto plus receperunt in labore. Timendum est ergo illis, qui multum habére uolunt, dum adhuc sunt in labore, ne parum inueniant in mercede, & dicatur illi, qui talis est, illud Luc. 6. Recepisti mer-
cedem

cedem tuam, totam ſcilicet, vel in parte. Admonendi ſunt etiam, qui corpaliter proſperantur, ne cum cuncta ad votum ſuppetunt, dantem quærere negligant, ſi in his, quæ dantur, animum figant. Quis autem habens hæc proſpera gloriari poteſt, quòd in his cor non figat, & quòd eorum actione a ſuperna delectatione non retrahatur? Quis igitur eſt, qui his vtatur, vt dicitur? Quantum itaque cauendum eſt a ſeruis Dei eorũ abundantia, quibus ita difficile eſt benè vti? ideo ex pietate ſubtrahit diuina prouidentia iſta electis, ne per abuſum in malum eis conuertantur. Greg. Electis ſuis Deus aſperum iter facit, ne dum detinentur in via, obliuiſcantur eorum, quæ ſunt in patria. Quot enim ſunt, quibus iſta proſpera auerterunt cor a cœleſtibus ad ſe? Item aduerſitates multos erudiunt, ſed proſperitates multos decipiunt, in eis enim iacet hamus ſub eſca: Greg. Cum omnis fortuna timenda ſit, magis timenda eſt proſpera, quàm aduerſa: illa enim ſęuiendo erudit, iſta blandiendo ſeducit. Licet autem omnibus ſeruis Dei ſit timenda proſperitas, tamen magis illis, qui de paupertate venerunt; mutationes enim ad contraria morbos facile generant. Iſti enim, ſicut exeuntes de inedia carceris, & ſicut vrſus famelicus, plus ſolent excedere in fruendo proſperis. Prouer 25. Mel inueniſti, comede, quòd ſufficit tibi. Iſti etiam fortiùs adhærentes delicijs fugiunt anguſtias, ſicut canis exuſtùs ſemel, plus timet aquam calidam. Inde eſt, quòd Hieremias rogat regem Sedechiam dicens 36. Ne reducas me in domum Ionathæ, ne moriar ibi. Apud eum enim erat multa anguſtia, & inedia. Iſti etiam ſolent plus inaniter gloriari cum illis, qui dicunt Zach. 11. Benedictus dominus, quia facti ſumus diuites. In

iſtis

istis etiam plus solet ratio absorberi à prosperis, sicut aqua facilius absorbet hominem, qui non est in aqua nutritus, quàm piscem; Gen. 40. Succedentibus prosperis oblitus est interpretis sui. Ista abundantia solet in istis rebellionem inducere; Deuter. 32. Inuenit eum in terra deserta, in loco horroris, & vastæ solitudinis; Constituit eum super excelsam terram, vt comederet fructus agrorum, vt sugeret mel de petra; Et post. Incrassatus est dilectus, & recalcitrauit. Quia ergo in istis tam periculosa est prosperitas vitæ, Augustinus ipsis extollentiam de huiusmodi interdicit. Non enim verè debent tales se reputare fœlices, cum eos facile tot mala sequantur in prosperis.

Cap. XXVIII.

N*Ec erigant ceruicem, quia sociantur eis, ad quos foris accedere non audebant.*

¶ Nota, quòd vtendum est societate diuitum, & magnorum in bonum: debent enim ex hoc esse grati, considerantes quid fecerunt eis, iuxta illud, Suscitans à terra inopem, & de stercore erigens pauperem, vt collocet eum cum principibus. Item debent ex hoc moueri ad amorem religionis, quæ eis contulit, quod mundus dare non potuit iuxta illud, Gratia Dei sum id, quod sum. Item debent ex hoc eleuari in spem futuræ societatis. Si enim in statu gratiæ ascendunt ad societatem maiorum, quanto magis in statu gloriæ, vbi nulla erit personarum acceptio? primæ Iohann. 1. Quod vidimus, annunciamus vobis, vt societatem habeatis nobiscum, & societas vestra sit cū patre, & filio eius Iesu Christo, Sed miseri quidam, qui tali societate deberent

vti in bonum, abutuntur ea ad superbiam; quam destruens sanctus Augustinus, tanquam malum, ponit postea informationem circa hoc, quod bonum est, docens qualiter circa hoc debeant se habere, dicens (Sed sursum cor habeant, & terrena vana non quærant.) Sursum cor habetur, cum sursum gratiæ referuntur, cum sursum suspiratur, cum de magnitudine pietatis patris cœlestis super nos recogitatur, cum vsus omnium dirigitur, cum sursum tanto benefactori nos obligatos recognoscimus, cum ex hoc ad illius amorem excitamur, Et sic ad locum vnde exierunt flumina abundantiæ temporalis reuertuntur, secundum varios modos, Eccles. 7. Et hoc est, quod dicit (Sursum cor habeant) scilicet in necessarijs, quæ inuenerunt postmodum.

¶ Notandum est, quòd omnia terrena dicuntur vana, Eccles. 1. Vidi cuncta, quæ fiunt sub sole, & ecce vniuersa vanitas. Non dicit super solem, sed sub sole. Hæc autem sunt terrena, & vana, quæ fragilia, & deficientia intuenti, faciunt etiam eum corruere; propter quod Ægyptus, idest mundus comparatur bacculo arundineo, Esaiæ 36.

Ne incipiant monasteria diuitibus esse vtilia, non pauperibus, si diuites illic humiliantur, & pauperes illic inflantur.

Cap. *XXIX.*

SVnt aliqui præceptores, quibus est pro ratione voluntas: non fuit talis Augusti. Ipse enim tradendo mandata, subiungit rationem d. (Ne incipiant, &c.) Elicitur autem ex hoc verbo, quòd aliqui reperiuntur in monasterijs, quibus non sunt ipsa monasteria ad salutem. Quomodo enim erunt

eis ad salutem, quibus non sint vtilia? immo non solum aliqui, sed multi sunt. Cuius rei tres sunt causæ, vna generalis, & duæ particulares. Generalis est peccatum mortale quodcumquè, hoc enim facit, ne prosit religio ad salutem, habitus, vel professio, vel societas, vel opera exteriora bona, vel nomen, vel fama, vel dedicatio sui Deo. Et ideo dicitur, Eccles. 30. *Salus animæ in sanctitate iustitiæ.* Sanctum idem est, quod mundum. Hiero. Non religiosum fuisse, sed religiosè vixisse laudabile est. Alia causa, & particularis est fraterna offensa, de qua infra, Qui nunquam vult petere veniam, aut non ex animo petit, sine causa est in monasterio, etiam si inde non proijciatur. Hoc est enim, quod facit reprobari a Deo, quicquid offertur: nec potest Deus homini placari, nisi prius frater placetur, Mat. 5. *Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quòd frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offer munus tuum.* Tertia causa, est superbia, de qua hic habetur. Dicuntur autem monasteria inutilia superbis, quia plures vtilitates aufert eis superbia. Vbi nota, quòd tribus de causis solent aliqui ingredi religionem; Vna, vt possit ibi melius sibi cauere a peccatis, a quibus vix sibi cauere possunt in statu sæculari, Alia, vt ibi de iam commissis purgentur, Tertia, vt ibi plus merentes maius in futuro lætitiæ præmium consequantur. Istas autem tres vtilitates confert religio, Eccles. 1. Religiositas custodiet, Ecce primam, Et iustificabit cor, Ecce secundam, Iocunditatem, atquè gaudium dabit, scilicet in futuro, Ecce tertiam. Superbia autem aufert ista tria. Superbia enim est

causa aliorum malorum, & propter ipsam multi religiosi corruerunt in alia multa mala; Eccles. 10. Initium omnis peccati superbia, qui tenuerit illam adimplebitur maledictis, idest vitijs. Glo. de superbia nascuntur hæreses, scismata, detractiones, inuidia, verbositas, iactantia, & huiusmodi. Item impedit iustificationem; Luc. 18. Descendit hic; scilicet humilis peccator, iustificatus ab illo, scilicet superbo. Item priuat bona opera finali mercede; vnde infra dicitur, Superbia bonis operibus insidiatur, vt pereant. Quid autem mirum si superbia faciat pauperibus inutile claustrum, quæ angelicis spiritibus fecit inutile cœlum, primis parentibus paradisum? Hinc est, quòd, licet omnis superbia detestanda sit in religione, tamen plus in pauperibus. Ratio; quia sicut commendabilior est humilitas in persona excellenti, ita magis est reprobanda superbia in persona abiecta; & ideo dicitur Eccles. 10. Quid superbis terra & cinis, idest vilis persona? Item superbia diuitum habet multam occasionem: Ipsæ enim diuitiæ sunt magna occasio ad superbiam, & multum sunt hæc coniuncta, tanquam adiectiuum ad substantiuum; Prouer. 8. Opes superbæ; Et August. dicit, vermis diuitum superbia est, quia sicut ex putredine nascitur vermis, ita ex diuitijs. Item ad hoc quod diues superbiat, non oportet, quòd fàciat sibi magnam vim, quia multum habet vnde extollatur, pauper vero non sic, nisi inflet semetipsum; Sicut dicitur in fabula de bufone, qui videns bouem crassum in pascuis, inflauit se, vt ei similis fieret, sic etiam diabolus, qui pauper erat respectu Dei, inflauit se, di. Similis ero altissimo, Esa. 14. Cum ergo in omni genere peccatorum, peccatum procuratum grauius

sit,

sit, quàm non procuratum, vt in luxaria, gula, & similibus; constat, ꝙ grauior est superbia in pauperibus, quàm in diuitibus; Tum quia abiectiores sunt personæ, tùm quia habent superbiam procuratam, tum quia minus habent vnde superbiant; Et ideo August. talem superbiam appropriato nomine vocat inflationem, inflatio enim pertinet ad res viles, vt est vesica, & huiusmodi; Item consurgit quasi ex nihilo, scilicet ex aere, qui quasi inane reputatur; Item fit per quandam violentiam.

¶ Nota etiam, quòd res est vsitata diuites superbire, res vero inusitata, superbia in paupere; imo intantum est paupertati annexa humilitas, vt vnum accipiatur pro alio, etiam à saluatore, Matth. 5. Beati pauperes spiritu; quia secundum glos. paupertas hic vocatur humilitas secundum vnum sensum. Et ideo, quia superbia non solet inueniri in paupere, sicut in diuite, dicit Aug. (Ne incipiant monasteria diuitibus, &c.) quia res noua, & inconsueta. Sic igitur patet, quòd superbia in pauperibus est contraria religioni ex hoc, quia facit monasterium eis inutile; Item est graue peccatum, propter quod vocatur inflatio; Item est res præter vsum, ꝙ notatur, cum dicitur (ne incipiant.) Et ideo conueniens est, vt sancta religio laboret modis omnibus ad superbiam huiusmodi reprimendam.

Cap. XXX.

Rursus etiam illi, qui aliquid videbantur esse in sæculo, non habeant fastidio fratres suos, qui ad illam sanctam societatem ex paupertate venerunt. Magis autem studeant non de parentum diuitum dignitate, sed de pauperum fratrum societate gloriari.

¶ Sicut

¶ Sicut in pauperibus venientibus ad congregationem duplex inuenitur vitium pertinẽs ad superbiam, vt iam dictum est, ita & in diuitibus vnumq́, & minus occasione rerum, circa quod tradit mandatum infra di. (nec extollantur) Aliud ratione personarum, & maius, & circa hoc, hic ponit mandatum, primo di. (Rursus etiam illi &c.) Nota. Quidam dicuntur fratres natura, ut omnes homines; quidam fide, ut omnes Christiani; quidam religionis conformitate, vt religiosi eiusdem professionis; Cum ergo nullus sit contemnendus, iuxta illud Malac.2. Quare despicit unusquisquè fratrem suum; quanto minus ille, in quem concurrunt tres prædictæ causæ fraternitatis? Item si contemnitur in societate peruersa pauper à diuite, & ignobilis à nobili, non est mirum; In societate uero sancta omnes unum debent esse in Christo; Gal.3. Non est iudæus, neque græcus, non est seruus, neque liber, non est masculus, neque fœmina, omnes enim unum sumus in Christo. Item angelicæ naturæ sublimitas pauperes non fastidit, imo astat eis, & ministrat, Matth.18. Videte ne contemnatis unum ex pusillis istis, dico enim uobis, quoniam Angeli eorum &c. Rex etiam Angelorum factus mortalis non fastidiuit societatem eorum, imo istos elegit, Iacob.2. Nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo? Item factus etiam immortalis legitur frequenter apparuisse in specie pauperis, ut hortulani, peregrini, & alijs multis modis; Vnde B. Martinus diabolo apparenti in specie diuitis, tanquam esset Christus, dixit, Christum purpuratum non noui; Si autem eos fastidiret, eorum formam non assumeret. Quomodo ergo fastidiẽdi sunt à diuitibus illi, quos nec Angeli, nequè angelorum rex fastidierunt? Pa-

tet

tet ergo, quod illi, qui magni fuerunt in sæculo, non debent fastidire alios, qui venerunt ex paupertate, tum quia fratres, tum quia societas sancta, tum quia pauperes; magis autem debent gloriari de eorum societate, quàm de parentum diuitum dignitate. ¶ vbi nota, quòd aliqui reperiuntur, qui gloriantur, quòd sciuntur esse generosi; contra quos legitur de sancto Alexio, qui fuit de nobilissimis Romanorum, & de multis alijs sanctis, quòd fugerunt, vt eorum nobilitas lateret, & intantum latuit, vt in persona pauperũ eleemosynam acciperet a seruis suis; Alij vero sunt, qui continere se non possunt, quin interdum aliquod verbum proferãt, per quod se generosos ostendant; contra quos Patriarchæ nobilissimi iudęorum dixerunt corã Pharaone, viri pastores sumus, Gen. 47. Isti si verè Christi serui essent, non ostenderent se nobiles, sed potius contrarium cum Agatha nobilissima dicerent, Ancilla Christi sum, & ideo seruilem personam me ostendo; Sunt iterum alij, qui his non contenti, faciunt se maiores, quàm verè fuerunt in sæculo; contra quos Moyses negauit se esse filium filiæ Pharaonis, Heb. 15. quod credi poterat, nolens se extollere super id, quod erat; Cum ergo omnia hæc, & similia sapiant gloriam de dignitate parentum, interdicuntur.

¶ *Nec extollantur, si communi vitæ aliquid de suis facultatibus contulerunt, nec de suis diuitijs magis superbiant, quia eas in monasterio partiuntur, quàm si eis in sæculo fruerentur.*

Cap. XXXI.

HIc traditur mandatum ad cauendum superbiã; quæ oriri solet in diuitibus occasione rerum.

¶ Nota

¶ Nota, quòd diabolus, inimicus totius boni, nititur impedire, ne bonum propositum concipiatur; quòd, cum non potest, impedit ne ad effectum perducatur, quòd, cum nequit, perdere laborat; Apocal. 12. Draco stetit ante mulierem, quæ erat paritura, vt cum peperisset, filium eius deuoraret. Hinc est, quod multos, qui posteaquàm contemptum mundi ad effectum perduxerunt, tentat de superbia, vt bonum iam consummatum pereat. Est autem duplex superbia, scilicet quædam latens in cogitatione; Eccles. 11. Non te extollas in cogitatione; Alia apparens exterius aliquibus actibus exterioribus; Eccles. 13. Qui communicauerit superbo, induet superbiam. Volens ergo Beatus August. neutram relinqui in diuitibus, dicit duo; scilicet, (Nec extollantur) propter primum, (Nec de suis diuitijs magis superbiant) propter secundum.

¶ Nota, in vno vocat religionem communem vitam, in alio monasterium, Superius autem vocat eã sanctam societatem; Et sic per tria nomina designantur, quæ pertinent ad tria vota. Dicitur enim sancta societas, contra immunditiam, Communis vita, contra proprietatem, Monasterium, quod est monachorum statio, propter obedientiam.

¶ Nota etiam, quia de bono opere, & præcipuè mundi cõtemptu non est superbiendum; Tum quia omnia bona nostra sunt deformia; Esa. 64. Omnes iustitiæ nostræ tanquam pannus menstruatæ; Item, Si quid sunt, à Deo sunt, & non à nobis, Esaia 26. Omnia opera nostra operatus es in nobis; Item sunt debitum, non gratuitum; Luc. 17. Cum omnia benè feceritis, dicite, quoniam serui inutiles sumus, quod facere debuimus, fecimus; Quæ est ergo materia superbiendi de aliquibus bonis, cum ita sint

turpia, cum non sint ab ipso, cum sint debitum? Quis enim solet de solutione debiti superbire? Adhuc de dispersione omnium, specialiter temporalium, quis audeat superbire? Nonne multi Philosophi hoc fecerunt? Nonne innumerabiles hæretici? Nonne, & ipse Iudas, & alij quam plures, qui omnes à domino sunt reprobati? Benè ergo dicitur illis (qui diuites fuerunt in sæculo) quod de collatis in monasterio nec extollantur in corde, nec superbiant in opere.

Cap. XXXII.

ALia quippe quæcumquè iniquitas in malis operibus exercetur, vt fiant; Superbia vero etiam bonis operibus insidiatur, vt pereant. Q.d. Bene necessarium est cauere ab ipsa superbia, quia contra morem aliorum peccatorum superbia nõ est solum in malis operibus, immò oritur etiam ex bonis, & destruit ipsa; vt patet Lucæ 18. de pharisæo iusto; Et de illo in vtispatrum, qui elatus in cogitatione accepit diabolum in specie mulieris oberrantis. Tangit autem August. tria, propter quæ superbia prædicta est valdè timenda religiosis. Primum est, quod insidiatur; In quo innuitur, quòd latet apud eos; Hieronym. Superbia in cinere, & cilicio latet; plus autem timendus est occultus hostis, quàm manifestus, quia minus potest caueri. Secundum est; quòd insidiatur bonis operibus. Religiósi sunt ditiores bonis, quia implent non solum præcepta, sed & consilia, Et insudant diligentius in congregandis virtutibus, & meritis, ita vt eis competat illud primæ ad Corint. 1. In omnibus diuites facti estis in illo; Mercatori autem quantò ditior est, tantò plus

plus timendus eſt latro ſpolians. Tertium eſt, quod dicit (vt pereant.) Inuidia enim dolet de bono, Accidia differt bonum, Ira ſimulat bonum, quia quod facit, videtur eſſe iuſtum, quamuis iuſtitiam Dei non operetur; Iacob. 1. Luxuria deſipit bonum propter infectionem palati, Auaritia auertit à bono terrenis ex toto intenta, Gula non curat de bono dicens illud Eſa. 22. Comedamus, & bibamus, cras enim moriemur, venialia maculant bonum; ſed ſuperbia, quòd peius eſt, deſtruit omne bonum. Greg. Superbia omnes virtutes deſtruit. Hinc eſt, quòd Iob 20. vocatur ventus vrens.

Cap. XXXIII.

Quid enim prodeſt diſpergendo dare pauperibus, & pauperem fieri; cum anima miſera ſuperbior efficitur diuitias cõtemnendo, quàm fuerat poſſidendo?

¶ Reddita ratione traditionis mandati prædicti, rationem reddit obſeruationis. Q. d. Hoc mãdatum non ſine ratione eſt traditum, & ideo requirit, vt obſeruetur; quid enim prodeſt &c. Nota, quòd quidam fuerunt, qui diſperſerunt, ſed non dederunt, vt multi Philoſophi, & hæretici, qui in ſignum contemptus mundi, per vicos, & plateas diſperſerunt pecunias; Quidam vero diſpergunt, & dant, ſed nõ pauperibus, immò mundo, vt vani prodigi; Alij diſpergunt, & dant pauperibus, ſed non fiunt pauperes, quia non dant omnia, vt boni eleemoſynarij in ſæculo remanentes, Similes illi de quo dicitur, Diſperſit dedit pauperibus; Alij vero diſpergunt, & dant totum pauperibus, & fiunt pauperes, quod eſt ſuper omnia alia; Qui enim hoc facit, nihil illi deeſt; vnde loquens dominus ado-

lescenti, qui mandata seruauerat, dixit, Adhuc vnum tibi deest, Luc.18. Innuens per hoc, quòd si illud haberet, quòd erat omnia dare pauperibus, & pauperem fieri, nihil ei deesset, Cui autem nihil deest, in summo est. Sed veh talibus quantumcumq; sint magni, si ex hoc superbiant. Priuantur enim ex hoc octo vtilitatibus, quæ secundum Euangelium sequi solent ex tali dispersione. Tales enim ex hoc non solent fieri discipuli domini, Lucæ 14. Omnis ex vobis, qui non renunciauerit omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus; vnde à contrario sensu, qui huiusmodi renunciat, assequitur eius esse discipulus; Sed superbia facit esse de familia diaboli; Iob 40. Ipse est rex super omnes filios superbiæ. Secundo assequi non solent cumulum perfectionis; Matth.19. Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus; Perfectus autem est, cui nihil deest; Sed superbia, quantumcunquè abundet homo, ipsum ex toto annihilat; Eccles.21. Domus, quæ nimis est locuples, annihilabitur superbia. Tertio, non assequi solent studium cœlestis desiderij. Contemptis enim terrenis, cor eleuatur ad cœlestia, Matth. 13. Simile est regnum cœlorum thæsauro abscondito in agro, quem, qui inuenit homo abscondit, & præ gaudio illius vadit, & vendit vniuersa, quæ habet, & emit agrum illum, Thæsaurus ille cœleste desiderium est, Ager disciplina cœlestis studij; Ex distributione ergo omnium, acquiritur in vita disciplinata cœleste desiderium; Sed superbia deijcit de cœlo, Luc.10. Videbam sathanam sicut fulgur de cœlo cadentem, scilicet propter superbiam, quantò magis à cœlesti desiderio? Quarto, assequi non solent per prægustationem consolationem in-

ternam

ternam, ſcilicet gaudij cœleſtis; Matth.10. Nemo eſt, qui reliquerit domum &c. qui non accipiat centies tantum; Gloſ. Omnes, qui propter regnum Dei temporalia ſpernunt, etiam in hac vita regni gaudium prægustant; Sed ſuperbia lætari facit in bonis proprijs; Iob 31. *Si lætatum eſt in abſcondito cor meum, & oſculatus ſum manum meam ore meo*, Oſculari manum, eſt delectari in operibus ſuis, in quo quia conſolationem habet ſuperbus, priuatur diuina conſolatione; Bernardus; Delicata eſt diuina cōſolatio, & non datur admittentibus alienam. Quinto, non promittitur eis thæſaurus in cœlo; Luc.18. Omnia quæcumq; habes, uende, & da pauperibus, & habebis thęſaurum in cœlo; Diſperſerant omnia Apoſtoli, ſed dictum eſt eis, Matth.18. Niſi efficiamini ſicut paruuli, non intrabitis in regnum cœlorum. Sexto, non promittitur eis honor iudiciarius; Matth.19. Vos qui ſecuti eſtis me, ſcilicet omnibus relictis, ſedebitis ſuper ſedes 12. iudicantes 12. tribus Iſrael; Sed in die illa, ſuperbus erit ſubtus, & non ſupra; Eſa. 2. Dies Domini ſuper omnem ſuperbum, & arrogantem, & humiliabitur. Septimo, non promittitur illis poſſeſſio uitæ æternæ, Matth. 19. Omnis qui reliquerit domum &c. uitam æternam poſſidebit; ſed ſuperbia ducit ad mortem æternam; Eſa.14. Detracta eſt ad inferos ſuperbia tua. Octauo, Chriſto, qui pretioſæ Margaritæ comparatur, priuantur; Matth.14. Inuenta una pretioſa Margarita, abijt, & uendidit omnia, quæ habuit, & emit eam; gloſ.1. Chriſtum; Sed ſuperbia aufert eum; Pſalmus; Et alta à longe cognoſcit. Benè ergo dicitur, (Quid prodeſt diſpergendo dare pauperibus, & pauperem fieri, cum anima miſera ſuperbior efficitur diuitias contemnendo, quàm fuerat

possidendo, quia per huiusmodi superbiam) priuatur omni vtilitate, quæ sequi solet ex huiusmodi dispersione. Veh igitur animæ, quę tanto fructu priuatur, pro tam inutili, & vana superbia. Veh illi, qui per iter virtutum tendit ad vitium. Veh illi, qui de medicamento infirmitatem incurrit; Gregor. Qui de virtutibus habitis extollitur, quasi de medicamento infirmatur. Veh illi, qui hic depauperatur, & tamen partem non habebit in regno cœlorum, hic luget, & ibi non consolabitur. Veh illi, qui de via cœli scilicet angusta, facit sibi viam inferni. Quanta confusio erit, cum diuites sæculi cum humilitate videbunt cœlos ascendentes, se vero cum paupertate superba in baratrum inferni præcipitari? Et ideo benè vocat Augustinus talem animam miseram.

Cap. XXXIV.

NOtanda sunt remedia contra talem elationem. ¶ Primum scilicet, & optimum, est consideratio propriorum defectuum, quibus subiacet homo. Vnde in Vitispatrum dixit quidam senex. Quando cogitatio elationis intrauerit, scrutare conscientiam tuam, si domini mandata custodisti, si inimicos diligis, si gaudes in aduersarij glorificatione, si contristaris in minoratione eiusdem, si recognoscis te seruum inutilem; si recognoscis te plus omnibus peccatorem. Sic autem faciebat abbas Moyses, qui fuit in sæculo magnus peccator, & postea magnæ pœnitentiæ. Cum enim tentabatur de elatione, recurrebat ad peccata sua, recogitando; vnde facta est ad eum vox demoniaca d. Vicisti nos, quia cum te exaltamus, tu te humilias.

Ecclesiastici 11. In die bonorum non immemor sis malorum. Secundum remedium, consideratio meliorum. Quæ enim restat nobis superbiendi occasio; si consideremus quàm parua sunt bona nostra in comparatione ad illa, quæ alij innumerabiles fecerunt? Greg. Sicut incentiuum superbiæ est respectus deteriorum, ita cautela humilitatis est consideratio meliorum. Tertium est, consideratio incertitudinis valoris operum nostrorum. Etenim quandoquè, quod reputamus magnum, nihil est in oculis Dei. Gregor. Sordet interdum in oculis iudicis, quod fulget in oculis authoris. Quamuis autem omnibus sit necessaria humilitas, tamen prædicatoribus specialiter valet ad tria. Valet in prædicatione, ad aliorum conuersionem, Valet in studio, ad intelligentiam scripturarrm, Valet in operibus bonis, ad propriam salutem.

Cap. XXXV.

OMnes ergò vnanimiter, & concorditer viuite. ¶ Viuentibus in congregatione non est tãtum necessaria pronitas animorum, & communitas rerum, de quibus supra dictum est, sed etiam concordia actionum, de qua hic ponitur mandatum. Est autem duplex actio, scilicet Intrinseca, & extrinca; In harum vtraquè debet esse concordia, Et propter primam dicit hic (vnanimiter) propter secũndam (concorditer.)

Nota autem, ꝙ sex sunt, quæ multum solent conturbare concordiam, & contraria horum ipsam inducere. Primum est diuersitas animorum; contra quod datum est mandatum supra, cum dictum est, (*Vnanimes habitetis in domo, &c.*) Secundum, est

proprietas rerum; Meum enim & tuum faciunt discordiam. Contra hoc dicitur (& non dicatis aliquid proprium.) Tertium est acceptio personarum, in distributione cõmunium. Contra hoc dictum est (& distribuatur vnicuiquè sicut cuiq; opus fuerit.) Quartum suorum incommunicatio. Contra hoc dictum est (Qui aliquid habebant in sæculo libenter velint illud esse commune.) Quintum est voluntas improba nimis habendi; Contra quod dicitur (qui autem non habebant, nõ ea quærant in monasterio, quæ nec foris habere potuerunt.) Sextum est superbia; Superbi enim non possunt benè concordare; Contra quam, tanquam multum abundantem, d ata sunt mandata multa ab illo loco, (Nec erigant ceruicem &c.) Greg. In religione concorditer est viuendum, ratione cohabitationis, ratione fraternitatis, ratione religionis.

¶ Sequitur autem triplex fructus ex huiusmodi concordia. Primùs est profectus in bono. Amb. Res paruæ concordia crescunt; res vero etiam magnæ, discordia dilabuntur. Secundus est hostis fugatio, 1. Reg. 16. Igitur quandocumquè spiritus Dei malus arripiebat Saul, Dauid tollebat citharam, & percutiebat manu sua, & refocillabatur Saul, & leuius se habebat, Glos. Diuersorum sonorũ moderatus, rationabilisquè concentus, Eccles. vnitatem signat. Tertius delectatio regis cœlestis. Sicut enim melodiæ delectant magnates, sic ista concordia regem regum. Eccles. 25. In tribus beneplacitum est spiritui meo, Et post, concordia fratrum.

¶ Nota tamen quòd, sicut harmonia non semper consistit in omnimoda æqualitate vocum, sed in debita proportione earum, ita concordia non requirit semper æqualitatem omnino, sed debitam propor-

tionem inter superiores, & inferiores, in eleuatione, & depressione conuenienti. Tantum enim superior interdum posset eleuari, vel deprimi, quòd non concordaret cum inferiori, Similiter inferior.

¶ *Et honorate ĩ vobis Deũ inuicẽ cuius tẽpla facti estis.*

Cap. XXXVI.

EX discordia frequenter sequitur inhonoratio, modo verbis conuitiorum in præsentia, modo infamationum in absentia, modo factis per iniurias, vel in rebus, vel personis; Ideo dicitur, Prouerb. 20. Honor est homini, qui separat se à contentionibus. Benè ergo post mandatum de concordia, ponitur mandatum de honore mutuo, quasi sequela ad illud. Ab inhonoratione vero mutua valdè cauendum est in congregatione. Nihil enim est, quod homines plus diligere soleât, quàm honorem suum; Et ideo valdè offenduntur ex tali iniuria. Item cum quis in rebus iniuriatur, auferendo illas, emendare potest, honorem vero nõ sic; Prouerb. 25. Quæ viderunt oculi tui, ne proferas cito in iurgio, ne postea emendare non possis, cum dehonestaueris amicum tuum. Item huiusmodi inhonoratio non solum homini fit, sed ipsi Deo, qui summè est honorandus; Matth. 25. Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis, quod intelligitur in bono, & malo; Econuerso in honore exhibito homini honoratur Deus, quod sic patet. Honorandi sunt omnes homines indistinctè, iuxta illud beati Petri, Omnes honorate; Et quid honoratur in homine quocumquè, nisi imago Dei? Honor vero, qui exhibetur imagini, illi, cuius est imago, potius exhibetur. Item honorandi sunt prælati specialiter;

iuxta

iuxta illud Eccleſ.10. In medio fratrum rector illorum in honore; Cuius autem eſt honor iſte, niſi cuius miniſtri ſunt? Vnde Maximus in ſermone. Dignitas, quæ defertur miniſtris; illi, cuius ſunt miniſtri, exhibetur. Item honorandi ſunt deuoti viri ſancti; Eccleſ.10. Semen honorabitur hoc, quod timet Deum; hoc autem fit propter inhabitantem ſpiritum Dei in illis, ſicut capſella honoratur propter reliquias. Bene ergo Auguſt. ponens mandatum de honore mutuo, non dicit, Honorate vos inuicem, ſed (honorate in vobis Deum inuicem) quia in fratre, non ipſe, ſed Deus honoratur. Honoratur quoquè Deus ſpecialiter rebus ſibi conſecratis, vt ſunt oblationes, & temporibus ſibi dedicatis, vt ſunt Dies feſti, locis etiam ſibi conſecratis, vt eſt templum; Et ſicut honor, qui exhibetur templo, reputatur honor Dei, qui habitat in tēplo, quia vnum eſt propter alterum, ita honorare fratrem eſt honorare Deum in fratre, cuius eſt templū; primæ Cor.3. Templum Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos; Quod ſpecialiter conuenit viris religioſis, quia & ipſi ſunt Deo dicati, vt templum, & eius habitatio ſpecialis per gratiam, vt templum eſt ſpecialis Domus Dei, & excellentis nobilitatis ædificium, vt templum; Et ideo bene dicit Auguſt. (cuius templa facti eſtis.) Reuocandum eſt autem ad memoriam, quòd Pompeius nunquam fuerit fortunatus, niſi poſtquàm templum fuit 'à ſuis honoratum. Quantum ergo eſt timendum illi, qui non illud materiale, ſed iſtud ſpirituale, & ideo charius, in propria perſona inhonorat? Proinde honorandi ſunt prælati omnes tanquàm patres, iuxta illud infra, (Honore coram vobis prælatus ſit vobis) præcipuè vero boni; primæ ad Timotheum.5. Qui benè

præ-

præſunt presbyteri, duplici honore habeantur digni. Honorentur ſeniores ætate ſecundum illud Leuitici 19. Coram cano capite conſurge, & honora perſonam ſenis. Honorentur priores in ordine, tanquàm primogeniti, qui ſuper alios honorabantur in veteri lege; vnde Geneſ. 49. dicitur Ruben primogenito, Non creſcas, ſcilicet ſuper alios; & ſecundum magiſtrum in hiſtorijs, ideſt ad honorem primogenituræ non aſcendas. Honorentur æquales, Rom. 12. Honore inuicem præuenientes. Honorentur, qui aliquid maius fuerunt in ſæculo, venientes ad nuptias Chriſti, & quantò honoratiores fuerunt tantò plus honorentur, ſecundum quod dicitur Luc. 14. In parabola de inuitato ad nuptias, in illo verbo, ne fortè honoratior te, &c. Honorentur ſacerdotes; Propter quod dicitur Eccleſ. 6. Honorifica ſacerdotes. Honorentur, qui ſunt in gradu ordinis ſuperioris; Rom. 12. Cui honorem, honorem. Honorentur miſſi à maioribus præcipuè ad aliqua officia ſpiritualia exercenda, ut eſt uiſitatio, & huiuſmodi; ad Phil. 2. Et huiuſmodi honore habetote; Et loquitur de Epafrodito, quem ad hæc miſerat Paulus ad eos. Honorentur confeſſores, & ſalutis miniſtri; Eccleſ. 38. Honora medicum; quòd ſi uerum eſt de medicis corporum, quàntò magis de medicis animarum? Honorentur dono ſapientiæ præditi; Sapientiæ 8. Propter hanc ſcilicet ſapientiam habebo honorem apud ſeniores. Honorentur ſpecialiter laborantes in docendo, & prædicando; primæ Tim. 5. Maximè qui laborant in uerbo, & doctrina, ſcilicet honorentur. Honorentur ſanctitate præcellentes; Credendum eſt enim, quòd quilibet habeat donum aliquod, licet lateat, quo nos præcellit, propter quod ſunt

hono-

honorandi ; ad Philos. 2. In humilitate superiores sibi inuicem arbitrantes.

Orationibus instate horis , & temporibus constitutis.

Cap. XXXVII.

TRaditis mandatis de pertinentibus ad religionem, in quãtum est status degentium in vnum, in præcedenti capitulo, tradit Augustinus in hoc capitulo mandata circa pertinentia ad religionem, inquantum est status pœnitentiæ. Sunt autem tria, ad quæ reducuntur opera pœnitentiæ, scilicet Oratio, qua erigitur animus in Deum, qua impugnantur vitia animæ, Mortificatio carnis, quæ insurgit in animam, qua impugnantur vitia carnis, Opus misericordiæ, quo mouetur animus piè in proximum, quo impugnantur vitia mundi; Et circa hoc tria tradit mandata, Circa tertium, ibi (Et si his, qui venerunt ex mo. delica.) Circa secundum, ibi (carnem, vestram domate, Circa primum, hic Orationibus instate.) Sunt autem tria circa orationem valdè cõpetentia religiosis, scilicet Instantia in frequentando, Intentio in cogitando, Maturitas in cantando; Circa quæ tradit hic Augustinus tria mandata, Circa tertium, ibi (& nolite cantare) Circa secundum, ibi (Psalmis & hymnis,) Circa primum, hic. Et traduntur duo mandata circa hoc, vnum pertinens ad orationes ordinarias, aliud pertinens ad orationes extraordinarias, ibi (In oratorio nemo aliquid agat.) Ad instandum ergo orationibus ordinarijs, tradit mandatum dicens, Orationibus instate. Nam, licet orationi omnibus instandum sit, Rom. 12. tamen specialius hoc competit religiosis. Illis enim, qui sunt in tentationibus constituti, cum ab

his se non possunt defendere sine adiutorio altissimi, inuocandum est diuinum auxilium instanter; Matth. 26. vigilate, & orate, ne intretis in tentationem. Item cum secundum Greg. dona Dei facilè amittantur, nisi à largiente custodiantur, quilibet habens aliquod donum Dei, recurrere debet ad largientem, vt custodiat, & qui plus habet, plus debet recurrere. Item in rebus difficilibus præcipuè solet implorari diuinum auxilium; Cum ergo religiosi plus impugnentur à tentationibus, quàm alij, Eccles. 2. Fili accedens ad seruitutem Dei sta in iustitia, & timore, & præpara animam tuam ad tentationem, Et plus habeant de donis cœlestibus, & habeant opus arduum præ manibus, scilicet opus perfectionis ducere ad consummationem, incumbit eis triplex necessitas plus orandi, scilicet tentationum assiduitas, Amittendorum bonorum facilitas, Proprij negotij difficultas. Præterea multum facit ad opportunitatem orandi occupationum subtractio; Propter quod dicitur Eccles. 18. Ne impediaris orare semper, idest ne assumas tibi ea, quæ impediunt te ab oratione. Item multum facit ad idem loci congruitas; Psalm. Adorabimus in loco, vbi steterunt pedes eius. Item sancta, & deuota societas dicentium verbo, & exemplo venite adoremus, & procidamus ante Deum. Item contemplatiuus obligatur magis ad orãdum, cum secundum Ber. Oratio semper sit contemplationis. Item viuentes de eleemosynis tenentur orare pro benefactoribus, exemplo Pauli dist. 2. Tim. 1. Det misericordiam dominus Onesiferi domui, quia sæpè me refrigerauit, & cathenam meam non erubuit. Item sicut diuites, qui non possunt multum orare, supplere debent in eleemosynis, Sic qui

non possunt dare eleemosynas, debent hoc in orationibus compensare. Licet autem religiosis multum instandum sit orationibus, tamen magis (horis, & temporibus constitutis) Hoc enim, sicut dicit Gilbertus sancti Ruffi abbas expositor huius regulæ, Non est solum oratio, sed etiam obedientia; Constat autem, quòd duplex bonum melius est. Item horis, & temporibus constitutis conuenit, non solum vnus conuentus, sed innumera multitudo per vniuersum orbem ad orandum; Cum ergo, sicut dicit scriptura, impossibile sit preces multorum non exaudiri, sperari debet, quòd, & si non ratione sui, tamē ratione multitudinis orantis, cui se adiungit, debet citius exaudiri. Item probabile est, quòd sicut locus deputatus orationi facit, vt preces citius exaudiantur, sic etiam tempus statutum à spiritusancto, Esaiæ 49. Tempore placito exaudiui te, Sicut & pauper veniens ad eleemosynam statuta hora citius accipit. Quamuis autem omnibus septem horis canonicis nobis instandum sit orationi, tamen specialius quibusdam horis, scilicet Matutinis, Prima, & Completorio, contra quod sunt aliqui, qui vix surgunt ad Matutinas, sed occasionibus fallaciter receptis quasi semper remanent, quasi sufficiat eis diuinis laudibus interesse solum de die. Non videntur isti pertinere ad illam beatam turbam innumerabilem astantem ante thronū Dei, de qua dicitur Apocal.7. quod non solum die, immò die, ac nocte seruiunt ei in templo eius. Non sunt isti de illis animalibus sanctis, quæ nec die, nec nocte requiem habent dicentia, Sanctus, sanctus, sanctus, dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui est, & qui venturus est, Apocal.4. Non sunt isti de illis custodibus sanctæ Ecclesiæ, qui non solum

de

de die, ſed etiam tota die,& tota nocte perpetuò nō tacent, ſcilicet laudare nomen Dñi, Eſa.63. Excitatur, qui huiuſmodi eſt, Tre.2.vbi dicitur; Conſurge,ideſt cum alijs ſurge,lauda in nocte. Dauid nec occupationibus regijs diurnis, nec nocturnis delìcijs uxorū retrahebatur, quin de nocte ſurgeret ad laudes Dei; Nam dicit, Media nocte ſurgebam ad confitendum tibi. Chriſtus interdum, non ſolum partem noctis, ſed etiam totam noctem expendebat orando; Luc. 6. Et erat per noctans in oratione Dei. Paulus, & Silas non impediebantur anguſtia carceris, quin media nocte laudarent Deum, Act.16. Infęlices ſomnolenti illi,qui tantorum exēplo non excitantur ad Matutinas. Præterea mulieres ſolent ſurgere de nocte pro ſollicitudine domus ſuæ; Prouerb. ultimo, De nocte ſurrexit, deditquè prædam domeſticis; Item artifices magna parte noctis uigilant; Studentes ſapientiæ ſurgunt de nocte; Si ergo ſtudioſi pro ſapientia acquirenda, & artifices pro lucro, mulieres pro cura domus ſuæ ſic ſurgūt de nocte,quantò magis oportet ſeruos Dei pro ſeruitio regis æterni ſurgere de nocte? Præterea tempus nocturnum aptius eſt actibus contemplationis, quia liberius,& quietius eſt ab occupationibus; Ideo dicitur in Pſal. In die mandauit dominus miſericordiam ſuam,& nocte canticum eius. Item benedictio nō ſolum debetur Deo de die, ſed etiam de nocte,Pſal. Non dormitabit,nequè dormiet,qui impugnat Iſrael; cui reſiſtitur per ſacras uigilias; primæ Mach. 12. Cum ſol occidiſſet præcepit Ionathas ſuis uigilare,ſcilicet propter aduerſarios,quos audierat nocte ſuperuenturos. Item ſomnolentos frequenter comitantur carnales tentationes; Has autem reprimunt honeſtæ uigiliæ, Eccleſ. 31. uigilia

lia honestatis tabefaciet carnes. Item sicut dominus veniebat ad Balaam de nocte, Numeri 22. ita frequentius in huiusmodi silentij tempore visitat animam, & immittit consolationes internas; Iob 35. Qui dedit carmina in nocte, id est gaudiosas consolationes. Item surgentes ad Matutinas multipliciter se purgant. Surgēdum est igitur libenter ad Matutinas, ne tempus aptissimum orationi amittant, vt debitum benedictionis Deo plenè reddamus, vt impugnatę Ecclesię succurramus, vt tētationes carnis euadamus, & meritū satisfactionis nobis acquiramus, vt cōsolationū sanctarū participes efficiamur, vt corpori in Dei seruitio de sanitate prouideamus.

¶ DE COMPLETORIO. Cap. XXXVIII.

SVnt aliqui fugientes Completorium; tamen econtra, cum magna diligentia caueant fratres, ne vnquam horam istam amittant, & hoc multis de caussis. Constat enim, quòd hora illa est, in qua de labore actiuæ transitur ad quietem contemplatiuæ, Propter quod tunc cantatur, Nunc dimittis seruum tuum Domine secundum verbum tuum in pace; Bonarum autem mentium est libenter huiusmodi transitum facere, nec occupationes actiuæ vltra diē prolongare, secundum illud, Exibit homo ad opus suum, scilicet qui ratione vtitur, & ad operationem suam vsquè ad vesperam, scilicet & non vltra. Item, cum sit tempus tacendi, & loquendi, Eccles. 3. Ista hora est, in qua incipit silentium apud religiosos; quod omnes boni libentius debent accipere, quàm locutiones. August. Loquela sit in necessitate, taciturnitas in iocunditate. Item ista est hora, in qua

animalia sancta, quæ per diem vadunt ad exteriora, reuertuntur ad interiora; Vnde & in principio dicitur, conuerte nos Deus salutaris noster, scilicet ab exterioribus ad interiora. Item secundum morem nostrum Completorio sunt annexæ orationes secretæ, quarum fructum frequenter amittunt, qui non intersunt. Item in illâ hora sunt multa, quæ non fiunt in alijs horis, quæ habent aliquem effectum gratiæ conferendæ, sicut est Aspersio aquæ benedictæ, Benedictio prælati. Item remanentes à Completorio, ut frequenter peius expendunt illud tempus, quàm remanentes ab alijs horis diurnis. Item huiusmodi remanentes solent alios inquietare suis uigilijs, & clamoribus, & tardo ingressu ad dormitorium, quod ualdè cauendum est circa seruos Dei. Qui enim ipsos inquietat, spiritum sanctum in eis habitantem contristat. Item alios scandalizat. Videntes enim eos remanentes à Completorio, non de facili habent rationem iudicandi, quod remaneant, nisi ex causa minus sufficiēti, & sic in eis scandalizātur. Si autem ille, qui scandalizat unum de pusillis, expedit, ut suspendatur mola asinaria in collo eius, Matth. 18. Quid de illo sentiendum, qui conuentum scādalizat? Item solemniter recommendamus nos Beatæ Virgini in Completorio; Constat autem, quòd efficax est ualdè recommendatio tam solemnis; Vnde magister Iordanus narrat se audisse à quodam religioso, quòd quando fratres dicebant eya ergo &c. uidebat Beatam Virginem flexis genibus recommendantem ordinem filio suo. Intersint ergo libenter fratres Completorio, propter amorem contemplationis, propter amorem silentij, propter curam propriæ conscientiæ, propter fructum secretarum orationum, propter assequendum fructum aliarum

gratiarum, propter cautelam temporis non inutiliter expendendi, propter vitandam inquietudinem, & ſcandalum fratrum, & propter deuotionem ad Beatam virginem. Quid autem mirum ſi viri ſpirituales aduesperaſcente die libenter tranſeunt ad quietem, cum etiam aues garritum tunc dimittant, & quieſcant? immo, vt dicit Plinius, tota multitudo apum in alueari ad ſonitum vnius circumuolantis illa hora quieſcit ſine ſtrepitu vſquè mane, & tunc ad ſonitum eiuſdem circumuolantis conſurgunt.

¶ Prædicta igitur duo tempora ſunt apta orationibus ſecretis, quia Matutinum præcedit occupationes diurnas, Veſpertinum vero ſequitur, & ita vtrumquè liberum eſt ab occupatione. Iſta ſunt illa duo ſacrificia legalia, non carnalia, ſed ſpiritualia, ſcilicet Matutinum, & Veſpertinum, quæ quotidie iubentur offerri, Exod. 29. Orandum eſt ſpecialiter in mane, & ſero, vt primordia, & vtilia actionum noſtrarum offerentes ipſi, qui eſt Αλφα, & Ομεγα, principium, & finis, debitas primitias inchoationis, & decimas conſummationis perſoluamus eidem. Item orandum eſt mane, vt in actionibus diurnis oratione dirigamur, Et hoc ſonat oratio, quæ dicitur in Prima, orandum eſt in ſero, vt oratione contra tentationes nocturnas muniamur, & hoc ſonat oratio, quæ dicitur in Completorio; Iſtæ autem orationes non mutantur, ſicut orationes, quæ dicuntur in alijs horis, ſecundum diuerſa tempora; quia immutabiliter his de cauſis ſemper orare debemus in his duobus temporibus. Item orandum eſt mane propter futura, vt benè fiant, Sero propter præterita mala, vt remittantur.

¶ *In Oratorio nemo aliquid agat, niſi ad quod factū eſt, vndè & nomen accepit, vt ſi fortè aliqui etiam*

præter

præter horas constitutas, si eis vacat, orare voluerint, non eis sint impedimento, qui ibi aliquid agendum putauerint.

Cap. XXXIX.

HIc tradit mandatum circa orationes extraordinarias, quia non sunt necessitatis, sed voluntatis; nec tradit mandatum, vt fiant, sed mandatum, ne impediantur.

¶ Nota circa expositionem huius verbi Oratorium, ꝙ dominus vniuersorum, non solum de personis retinuit sibi ad ministrandum aliquos specialiter, ut ministros ecclesiæ, sed & de rebus decimas ad ministrorum sustētationem, de temporibus Dies solemnes, & de locis aliqua sibi specialiter appropriauit ad seruiendum sibi; Inter quæ unum est Oratorium, ꝙ dicitur ecclesia; idest congregatio ratione eorum, qui ibi conueniunt; Dicitur etiam templum ratione illius, in cuius nomine conueniunt, scilicet Dei; Tēplum.n. dicitur à theos, ꝙ est Deus, & platea, quasi Dei platea; Et Oratorium ratione eius, ꝙ ut frequentius, & principalius fit ibi oratio. ¶ *Ad quod factum est.* ¶ Videtur, quod tempore gratiæ non debeat esse locus aliquis proprius ad orandum. Mulieri enim Samaritanæ quærenti, ubi esset locus orandi, respondit dominus, Venit hora, in qua ueri adoratores adorabunt in spiritu, ergo non est curandum de loco? ℞. Non est in loco ponenda talis fiducia, quod non credat aliquis alibi se non posse audiri, sicut faciebant aliqui iudæi, sed curandum est ex alijs causis de loco. Si enim non esset aliquis locus orationibus deputatus, cum tunc nesciretur, utrum orarent homines, uel non, multi

omitterent orare. Item cum uadit quis ad locum deputatum orationi, plus laborando plus meretur. Item ipſe locus ad hoc deputatus, ad hoc incitat, ſicut locus deputatus comeſtioni ad comedendum; & ſimilia: Et ideo licet orationis virtus ſit in ſpiritu, tamen deputatur locus propter iam dicta.

Cap. XXXX.

NEmo aliquid agat. ¶ Videtur, quòd non liceat in Oratorio prædicare, confeſſiones audire, & ſimilia. ℞. Iſta ſpiritualia exercitia, quibus animi eriguntur in Deum, ſecundum quandam nominis extenſionem vocantur orationes quandoquè, quia oratio eſt aſcenſio animi in Deum; Vndè quædam gloſ. ſuper illud, Hoc genus dæmoniorum non eijcitur niſi in ieiunio, & oratione, dicit, Oratio generalis, non ſolum eſt in verbis, ſed in omnibus, quę in obſequium Dei, & fidei deuotionem gerimus; Sicut ergo ſub parte ſatisfactionis, quæ eſt ieiunium comprehenditur omnis carnis afflictio, & ſub eleemoſyna omne genus pietatis, ita ſub oratione omnes actus ſpirituales.

¶ Vtrum liceat in caſu ibi comedere, vel iacere. ℞. non regulariter, ſed diſpenſatiuè, ex cauſa.

¶ Vtrum liceat ibi diſpenſatiue emere, uel uendere, ſicut comedere. ℞. non; quia iſta quaſi nũquàm exercentur ſine peccato; Vnde, & dominus cum indignatione eiecit ementes, & uendentes de templo. Ex his collige, quòd actiones ſpirituales regulariter poſſunt ibi fieri; & actiones corporales, quæ ſunt neceſſitatis, & ſine peccato poſſunt ibi fieri diſpenſatiuè; Actiones vero, quę vix, vel numquàm

ſunt

ſunt ſine peccáto, nullatenus debent ibi fieri, niſi fortè in neceſſitate grandi.

Cap. XXXXI.

NOta, quia in hoc ꝙ Aug. prohibet impediri illos, qui fortaſſis interdum orare volunt præter horas conſtitutas, manifeſtè commendat huiuſmodi ſecretas orationes, quæ proculdubio ſunt ſignum euidens ſanctitatis, & à viris ſanctis cum omni diligentia ſectandæ. Huiuſmodi exemplum reliquit nobis Saluator, qui, cum nullo indigeret, totiens tamen legitur oraſſe ſic. Item Apoſtoli miniſterium menſarum propter hoc reliquerunt, Act.6. Item ferè omnes ſancti antiqui; Vnde Paulus hæremita mortuus inuentus eſt appodiatus ad arborem ore, ac manibus in cęlum erectis, quaſi orans. Huiuſmodi exemplum ſpecialiter reliquit nobis B. Dominicus, qui tam frequenter etiam pernoctabat in oratione carens lecto. Huiuſmodi exemplum reliquerunt nobis patres primitiui, quorum tempore Eccleſia erat plena Fratribus orantibus antè altaria proſtratis. Nam huiuſmodi orationes habent aliquas prærogatiuas ſuper orationes ordinarias. Illæ enim, quę ſunt in communi officio, pro maiori parte ſunt potius laudes, quàm petitiones; Laudes vero pertinent magis ad patriam, quæ eſt in plenitudine, & ad viam, in qua eſt ſtatus indigentię, magis pertinent petitiones; Secretę autem orationes magis ſunt petitiones; & ideo magis in pręſenti neceſſarię. Pręterea in communi officio, cũ ſint ibi petitiones certę, & interdum tales, quibus, qui intereſt, non multũ indiget, in orationibus vero ſecretis petit quilibet, quod ſibi placet; Cuilibet aũt magis neceſſarium eſt

laborare pro eo, quo magis indiget. Præterea orationes communes ſunt de inſtitutione eccleſiæ, ſecretæ de inſtitutione Dei, Iuxta illud Matth. 6. Tu vero clauſo hoſtio ora patrem tuum, Et de ſic orando legitur exemplum dediſſe dominum, de alio vero modo orandi non, & ideo ſunt maioris neceſſitatis, vnde & ad omnes pertinent. Item ſunt magis mentales, quàm vocales, hoc autem multum facit ad efficaciam orationis, Pſal. Cum inuocerem, id eſt intus vocarem, exaudiſti me Deus. Præterea generant maiorem affectionem; poteſt enim ſic orans plus immorari circa ſingula meditando; ex huiuſmodi autẽ moroſis cogitationibus generantur maiores affectiones deſideriorum ſanctorum, quæ faciunt orationes efficatiores; iuxta illud Pſal. Deſiderium cordis eorum audiuit auris tua. Præterea ſunt puriores; quia nihil vanitatis eis admiſceri poteſt, ſicut vocalibus, quæ ſunt coram hominibus. Prȩtereà magis in promptu poſſunt haberi; quia cõmunes indigent libris, interdum loco, ſocijs, & tempore, In iſtis vero non ſic, Pſal. Apud me oratio Deo vitæ meæ. Item deficientibus verbis corporis, iſtam orationem non oportet deficere; Vnde de B. Martino dicitur, Inuictum ab oratione ſpiritum non relaxabat.

Cap. XLII.

NOta etiam, quòd libentius eſt orandum in loco ſacro; piè enim creditur, quòd facilius dominus exaudit orationes, quæ fiunt in loco ſibi deputato. Item credendum eſt, quòd Angeli talem locum ſanctum magis frequentent, qui aptior eſt illis ad offerendum orationes eorum coram Deo.

Pro-

Probabile enim eſt, quòd dæmones, qui libenter impediunt orationes, non audent ita accedere ad locum ſacrum; Geneſ. 28. Quàm terribilis eſt locus iſte. Item omne Oratorium eſt conſecratum in honore alicuius ſancti; Pium eſt autem credere, quòd ſanctus patronus eccleſiæ ſpecialē curam habeat de conuenientibus illic, ſicut princeps de his, qui conueniunt ad loca ſui dominij. Item ibi vt frequentius eſt corpus Chriſti, reliquiæ ſanctorum, imagines Crucifixi, & B. Virg. & ſanctorum, quæ ſenſibiliter introducunt in mentem horum memoriam, quæ multum valent ad excitandam deuotionem; Deuotior autem affectus ſummè facit orationem efficacem; Aug. Dignior ſequetur effectus, quando feruentior præcedit affectus.

Cap. XLIII.

SCiendum etiam, quòd, licet ad ſeruos Dei deuotos pertineat ſic libenter orare, tamen propter huiuſmodi orationes extraordinarias non debent dimittere ea, quæ ordinariè ſunt facienda, & ideo dicit Aug. (ſi eis vacat,) Innuens quod, cum inſtant aliæ occupationes ordinariæ, non ſunt propter orationes huiuſmodi dimittendæ. Qui enim propter orationes huiuſmodi dimittit facere, quòd debet ſecundum votum profeſſionis, eſt ſicut vſurarius, qui libentius dat, quod non debet, quàm reddat, quod debet, contra quem, Rom. 13. Reddite omnibus debita. Item inſiſtere orationibus huiuſmodi, relictis communibus occupationibus, ſapit ſingularitatem; hoc eſt autem, quod multum nocet in religione, ſicut fera in vinea; Pſalm. Singularis

ferus depastus est eam, scilicet vineam Domini. Item istæ procedunt ex propria voluntate, illæ autem ex aliena ordinatione. Item ille, qui facit, quod alij faciunt, non habet vnde de vana gloria tentetur, sicut ille, qui non est sicut cæteri hominum; Oratio autem extraordinaria facilius fermentatur vanitate, ergo minus accepta, quia noluit dominus in lege, quòd in aliquo sacrificio offerretur fermentum. Item talis est, sicut ouis segregata, quam facilius inuadit lupus, vt patet de B. Thoma Apostolo, qui segregatus ab alijs dominum videre non meruit. Sicut Abbas facit quandoquè pitantiam in cõuentu, & non vult, quòd habeant, qui non intersunt cum alijs, ita dominus spirituales gratias, & consolationes.

Cap. XXXXIV.

SCiendum est autem, quòd non solum spirituales occupationes, vt lectio, officium ecclesiæ, & huiusmodi non sunt dimittendæ propter huiusmodi orationes, sed nec etiam corporales actiones, quæ sunt ad vitæ sustentationem necessariæ, vt sunt procuratio necessitatum, opera officiorum, & seruitia varia pro fratrum necessitatibus. Certum est enim, quòd ex his occupationibus sequitur aliqua vtilitas, de oratione vero sua nescit aliquis vtrum sit efficaciæ ante Deum, vt sibi, vel alijs multum prosit; Certa autem bona preferenda sunt incertis; August. Tene certum, & dimitte incertum. Item pallio huiusmodi orationum, quasi vitæ contemplatiuę, frequenter nutritur accidia, & fugiuntur opera laboriosa; contra illud Ecclesi. 7. Ne oderis laboriosa opera.

Cap.

Cap. XXXXV.

ATtendendum autem, quòd, licet in omnibus fratribus sit reprehensibile dimittere laboriosa opera, quibus necessitatibus fratrum subuenitur propter orationes huiusmodi, tamen plus in fratribus laicis. Non enim esset laudabile, quòd à patrefamilias vocatus ad laborandum operarius in vinea propter orationem longam, quam faceret in ecclesia, illud dimittere; Ipsi autem fratres laici vocati sunt propriè ad operandum, sicut clerici ad alia spiritualia; & ideo habent diligenter exercere. 1. Corint. 7. Vnusquisquè, in ea vocatione, qua vocatus est, in ea permaneat. Item diuisiones gratiarum sunt datæ ad hoc, vt inuicem se iuuent serui Dei; Sicut ergo clerici ministrant eis gratias spirituales doctrinæ, & officij, & huiusmodi, quas acceperunt, ita & illi debent eos adiuuare, 1. Petr. 4. vnusquisquè sicut accepit gratiam in alterutrum illam administrantes. Item in corpore vno sunt multa membra habentia actus, & officia diuersa, & vnumquodquè membrum seruit de officio suo, & officium alterius non assumit; Laici ergo, qui sunt manus, cuius est operari, melius faciunt hoc sollicitè agendo, quàm si assumerent oculi officium contemplationi vltra modum vacando. Præterea cogitare debent, quòd qui sustinent Prædicatores, sicut Pauli sustentantes vitam, participes sunt bonorum, qui per eos fiunt; Matth. 10. Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ recipiet. Item sæculares laborant vehementer pro vita sua quomodo habenda in mundo, quantò magis fratres laici pro vita gloriosa? Propter hoc

igitur

igitur laudabilior eſt frater laicus, qui ſuccinctè dictarum orationum, ad quas tenetur, dimittit ſolemnitatem, & multitudinem Miſſarum, & prolixitatem officij in Matutinis, & alio tempore, & occupationes in Miſſis priuatis, & orationes extraordinarias, vt plus de tempore expendat in corporali labore, quàm qui in his ſe detinens, & occupans, minus operatur tempore operandi; præcipuè cum non ſit ſine magno periculo in ordine paupere, & de eleemoſynis viuente, huiuſmodi eleemoſynis paſci ille, qui non eſt aptus ad ſeminandum ſpiritualia aliqua, niſi per fructum ſui laboris huiuſmodi recompenſet.

Cap. XLVI.

P*Salmis, & hymnis cum oratis Deum, hoc verſetur in corde, quod profertur in ore.*

¶Licet propriè loquendo omnis pſalmus ſit hymnus, tamen hymnus eſt laus Dei cum cantico, & quandoquè reſtringitur ad illos hymnos, qui habēt notabiliores cantus, & ideo accipitur hic pro illis, qui in officio diuino habent diſtinctum modum in cantu à pſalmodia; vt ſit ſenſus (cum oratis Deum) pſallendo, ſiue alio modo (hoc verſetur &c.) Vel aliter; pſalmis, ideſt orationibus ſecretis, & hymnis, ideſt orationibus ſonoroſis, ſcilicet publicis. Vtrum obliget hoc mandatum. ℞. ſicut ſit in canonica ſcriptura, Auguſt. enim quędam ponit in regula, quæ non ſunt tàm præcepta, quàm incitamenta ad bonum, de quarum numero hoc eſt vnum, vnde virtute regulæ non obligatur ad hoc aliquis aliter, quàm obligetur ex iurediuino; Cordis autem euagatio in orationibus, aliquando accidit ex infirmi-

tate

tate humana, aliquando ex negligentia, aliquando ex proposito; Licet autem totum sit reprehensibile, tamen tertium magis, quàm secundum, & secũdum magis, quàm primum. Item sunt quædam cogitationes cuiusdam necessitatis, sicut cum incumbit aliquis alicui, de quo oportuit eum cogitare; Sap. 9. Deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem; Aliæ vanitatis, Psal. Dominus scit cogitationes hominum, quoniam vanæ sunt; Aliæ iniquitatis; Sap. 1. Peruersæ cogitationes saparant à Deo; In oratione ergo cauendum est à primis, sed plus à secundis, plus à tertijs. Item quædam oriuntur ex immissione dæmonum; quædam etiam ex cul pa præcedenti, vt cum quis ante orationem adeo est vagus, quòd illa occasione occurrunt ei orãdo, sicut & in somniando, quæ ipsum impediunt; quędam ex culpa præsenti, vt cum quis dicendo officium se occupat in alijs; Primum malum, secundum peius, tertium pessimum. Item in orando occurrunt quandoquè cogitationes vtiles, & de pertinentibus ad orationem, vt cum occasione alicuius verbi occurrentis in oratione cogitat quis aliquid vtile ad sermonem; quandoquè quidem vtiles, sed de impertinentibus, quandoquè, & impertinentes, & inutiles, immo quandoquè nociuæ; Primæ habent aliquam excusationem, Secundæ minorem, Tertię minimam. Multum igitur debent omnes, & maximè religiosi dare operam, vt orando versetur in corde, quod profertur in ore, alias oratio eorum erit simiatica. Simia enim interdum labia mouet ad modum orantis, licet nesciat, quid dicat. Matth. 15. Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longè est à me. Item cum quis loquitur proximo suo, cogitat in eo, quòd dicit, & tantò magis, quantò maior

ior eſt, cui loquitur; Cum ergo orando loquamur ſummo Deo, quantum cogitare debet quilibet in oratione ſua? Bernardus. Cum ad orandum in Eccleſiam intraueris, fluctuantium cogitationum tumultum relinque exterius, vt ſoli Deo vacare poſſis. Item oratio cibus eſt cordis, ſicut enim amittit dulcedinem boni morſelli, qui non maſticat eum, ſic dulcedinem ſpiritualem orationum, qui non conterit dentibus intelligentiæ. Ber. Cibus in ore, pſalmus in corde ſapit; non negliat anima illum terens dentibus intelligentię, ne ſi fortè integrum glutiat, fruſtretur ſapore palatum dulciore ſuper mel, & fauum. Item in oratione petimus, vt Deus nobis intendat iuxta illud, Intende mihi, & exaudi me; Quomodo autem eſt probabile, quòd hoc faciat, ſi nos nobis non intendimus? Bernardus. Quomodo mihi intendet, qui mihi non intendo? Item quod magis efficax eſt in oratione, eſt ex parte cordis; Auguſt. Potius ad vocem cordis, quàm corporis aures eius; Et Iſidor. Oratio cordis eſt, non labiorum; neque enim verba deprecantis Deus intendit, ſed orantis cor aſpicit; qui ergo cor non habet in oratione, ſubtrahit, quod melius eſt in oratione, quod vt euitetur, recolligendum eſt cor, cum acceditur ad orandum; Interdum etiam reſpiciendum eſt in libro, vt melius cor applicetur ad ea, quę dicuntur. Quamuis autem ex infirmitate humana homo non poſſit habere cor multum in orationibus ſuis, non tamen propter hoc tepeſcendum eſt ab oratione; quia pauper, licet non ſemper clamet, tamen ſola inſtantia cordis diu ſedendo ad portam dominum mouet ad miſericordiam, & multò magis de miſericordia Dei eſt confidendum. Item cum à principio orationis fuerit intentio meritoria, to-

tum

tum opus, quod sequitur, est meritorium, licet non semper actu cogitetur de illo; & valet opus orationis, & si non per modum orationis, tamen per modum meriti.

Cap. XXXXVII.

E*T nolite cantare, nisi quod legitis esse cantandum. Quod aũt ita scriptũ est, vt non can. nõ cantetur.*

¶ Hic tradit mandatum circa maturitatem in cãtando, vt non aliud, quàm quod scriptum est, cantetur, cum dicit (nolite &c.) Neque aliter, cum dicit (Quod autem non ita, &c.) Licet hæretici reprehendant cantus vocales Ecclesiæ, tamen Ecclesia non sine multa ratione ipsos instituit. Habet enim huiusmodi cantus, siue iubilus multos vtiles effectus. Vnde est, quòd cor liquefacit in affectum sanctum. Vnde de beato Augustino scriptum est. Flebat autem vberrimè in hymnis, & canticis suauè sonantis Ecclesiæ vocibus vehementer affectus. Alius mentem eleuat. Greg. Oculos cordis attollit iubilus laudis. Vnde multi rapiuntur in extasim in huiusmodi iubilatione, & ideo post quàm dictum est in psal. In Ecclesijs benedicite Deo domino, sequitur ibi, Beniamin adolescentulus in mentis excessu. Tertius tristitiam malam depellit. Glos. super illo verbo Iacob. 5. Tristatur aliquis vestrũ; crebra psalmodiæ dulcedo nociuam tristitiæ pestem depellit. Ideo dicit Dauid. Exultabunt labia mea, idest ita replebor gaudio, quod in labijs apparebit, cum cantauero tibi. Quartus præparat viam cordis domino ad infusionem multiformium gratiarũ. Greg. super Ezech. Cum vox psalmodiæ per intentionem cordis agitur, omnipotenti domino iter

ad cor præparatur. Isti effectus sunt in anima. Quintus diabolum fugat. 1. Reg. 16. Dauid tollebat citharam, & psallebat manu sua, & refocillabatur Saul, & leuius se habebat, recedebat enim ab eo spiritus malus. Sextus Deum delectat. 1. Cant. Sonet vox tua in auribus meis. Septimus militantem Ecclesiam assimilat triumphanti, quæ semper iubilat. Bernar. super Can. Nihil in terris ita propriè repræsentat quendam cœlestis habitationis statum, sicut alacritas laudantium Deum. Octauus inimicos Ecclesiæ conturbat. 2. Paral. 20. Cumquè cœpissent laudes canere, vertit dominus insidias inimicorum in semetipsos, & percussi sunt.

Cap. XLVIII.

PORro circa libros Ecclesiasticos benè correctos, & benè legibiles habendos est magna diligentia facienda. Per ipsos enim dirigimur in ea, quæ pertinent ad Deum, per scholasticos vero in ea, quæ pertinent ad proximum, vt est docere, prædicare, & huiusmodi; Magis vero curandum est nobis de his, quæ pertinent ad Deum, quàm proximum. Item huiusmodi libri sunt communes, & omnes illis vtuntur, non est autem ita de scholasticis; communia vero præponenda sunt proprijs. Item ad istos necesse habent recurrere senes, & malè videntes, & minus prouecti. Item pertinent ad ornatum Ecclesiæ. Item ex defectu eorum fiunt defectus, & errores in officio, vnde plures turbationes, & scandala oriuntur, quàm ex insufficientia aliorum librorum, quæ valdè sunt cauenda in seruitio diuino. Cauendum est autem cuilibet, ne aliud, vel aliter, quàm scriptum est in libris, cantet, vel legat ex proprio

sensu;

ſenſu; magis enim ſequenda eſt auctoritas maioris, quàm etiam ratio, quia hoc humilitatem, illud pręſumptionem ſapit, ſicut dicit expoſitor regulę. Pręterea ſi iſte vult cantare aliud, quàm ſcriptum eſt, ille ſimiliter, fiunt diuiſiones, & turbationes in officio. Item tollerabilius eſt aliquid minus benè can tari, vel legi, dummodo non ſit error intollerabilis, qui nuſquàm inuenitur in libris, quàm fieri turbationem in officio, & ideo ſemper eſt faciendum ſecundum libros, valdè etiam curandum eſt cuilibet, vt ſciat, quæ ſcripta ſunt de officio, ſi enim ſtudetur cum tanta diligentia in illis, ad quæ nullus tenetur, quantò magis vbi addiſcunt homines illa, ad quæ tenentur? Hæc enim eſt ſcientia ſalutaris, ideſt ad ſalutem pertinens.

Cap. XLIX.

CArnem veſtram domate ieiunijs, & abſtinentia eſcæ, & potus, quantum valetudo permittit.

¶ Hic tradit mandata circa ſecundam partem pęnitentiæ, quæ pertinet ad carnis macerationem. Et circa hanc dat tria mandata. Primum pertinet ad potentes, ibi, (Carnem veſtram, &c.) Secundum, ad impotẽtes, ibi, (Cum autem aliquis, &c.) Tertium, ad vtroſquè, ibi, (Cum acceditis, &c.) Et vide, quòd ſecundum ſurgit ex primo, tertium ex ſecũdo. Cum enim dicit, quantum valetudo permittit, quia poſſet aliquis dicere, Quid faciendum ergo eſt in impotentibus? ſubiungit, (cum autem aliquis non poteſt ieiunare, &c.) Et quia in illo dicit, non tamen extra horam prandij; Ideo quid in prandio vtriſquè ſit agendum, ſubiungit (Cum acceditis, &c.) Circa primum vero dans mandatum dicit, quid carni fa-

ciendum, quia domanda, non extinguenda, & per quæ, quia per duo, scilicet per ieiunia, & per abstinentias duplices, scilicet escæ, & potus. Quamuis enim ad omnes seruos Dei pertineat carnem domare, tamen specialiter requiritur hoc à Prædicatore. Prædicatores enim frequenter prædicant Iesum Christum, & hunc crucifixum, & ad huiusmodi etiam crucifixionem alios inducunt; Quanta autem verecũdia est huiusmodi Prædicatori à corpore incrassato? Item Prædicatoris est in Prædicationibus, confessionibus, consilijs persuadere, vel imponere alijs, vt carnem doment; quid autem prodest huiusmodi ita esse solicitum de alijs circa ista, & pro salute sua digito nolle talia tangere? Ideo dixit Apostolus. Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne fortè, cum alijs prædicauerim; ipse reprobus efficiar. Item Prædicatoris est discurrere per mundum inter fœminas, & alia incentiua ad malum, & ideo, si corpus eius non fuerit edomatum, de facili præcipitabit eum. Et ideo dixit sancta Sincletice in vitispatrum; Ieiunium frenum est monacho ad peccatum. Item Prædicator est nuncius missus à rege cęlesti, non solet autem credi nuncio, nisi ostendat signa, per quæ constet ipsum verum esse nuncium, & de familia illius, à quo dicit se missum; Prædicator igitur debet signa domini sui portare manifestè; Hæc autem sunt carnis maceratio, Gal. 5. Qui Christi sunt, carnem suam crucifixerunt. Item Prædicatoris est per famam sanctitatis mundum attrahere ad se, quod maximè fit per abstinentiam, sicut patet de sancto Iohanne Baptista. Item Prædicatoris est laudes Dei dulcius personare, Pellis autem pinguis non benè resonat; Ideo sicut de pellibus melius desiccatis fiunt tympana

ad

ad benè cantandum; sic dulcius resonat laudes diuinas Prædicator siccus, quam pinguis; & ideo secundum Expositionem Gregor. dicitur in Psal. Laudate dominum in tympano, quod fit scilicet de pelle desiccata. Item Prædicatoris est prædicare de scripturis sanctis, & ideo debet se aptare ad penetrandum subtiliter, ad quod multum ualet carnis maceratio, quia secundum Hieron. pinguis uenter non gignit sensum tenuem: Danieli enim uescenti leguminibus, & aqua data est intelligentia uisionum. Item Prædicatoris est inducere homines ad uitam Christi tenendam, ut sicut ipse ambulauit, ita & ipsi ambulent; melius autem docet pingere, qui non solum uerbo, sed imaginem ostendendo docet, & ideo Prædicator debet uitam Christi, non solum uerbis prædicare, sed etiam in se ostendere; & ideo Paulus 2.Corinth.4. Semper mortificationem Iesu in corpore uestro circumferentes, ut & uita Christi in corporibus uestris manifestetur.

Cap. L.

SEd sunt quidam miseri religiosi, qui non secundum spiritum, sed secundum carnem ambulantes uentris ingluuie superati uitæ austeritatem, quam assumpserunt uoluntariè, post experientiam exhorrentes inconuenientia multa hac occasione committunt; hoc est enim, quod interdum eos fugat de statu claustrali, sicut dicitur de lupo famelico, quòd fames fugat eum de nemore. Modò si occurrat opportunitas, facilè transeuntes ad dignitates, contempto periculo curæ animarum: modò si hoc non possunt, libenter morantes in curijs, etiam in statu uerecundiæ pleno; modò ad aliam religio-

nem ſe transferentes non animo auſteriorem vitam ducendi, ſed laxiorem; modo quod peius eſt, cum apoſtaſiæ crimine ad Ægyptum ſæculi propter eius cibaria reuertentes, & in his omnibus ventris refectionem quærentes; & cum eam inuenerint, non poſſunt ab ea ſeparari, ſed in ea detenti, nunquam reuertuntur ad clauſtrum; ſicut coruus adhærens cadaueri non eſt ad archam reuerſus. Item hoc eſt, quod remanentibus in clauſtro quibuſdam facit interdum ſic diſpliciter illud, vt carcerem. Vidi ego quendam fratrem de morantibus in curijs, qui cum captus fuiſſet à domino ſuo domino Fedetico, & traditus cuidam ciui ad cuſtodiam, laborauerunt fratres, vt cum eis poſſet morari, quod cum obtinuiſſent, & aliquot diebus cum eis fuiſſet, videns auſteram vitam ipſorum, magis elegit ire ad carcerem, quàm cum eis amplius commorari. Item hoc eſt, quod facit aliquos quaſi in continuo diſcurſu eſſe, nec poſſunt in clauſtris teneri: Cum autem ſunt in conuentibus, in quibus melius procurantur quã extra, vix poſſunt ad alia negotia, etiam ſancta emitti. Et facti ſunt ſimiles hiſtrionibus, qui ſemper frequentant loca, vbi ſunt conuiuia meliora, contra quos dicitur, Eccleſ. 7. Melius eſt ire ad domum luctus, quàm ad domum conuiuij. Iſti, qui ſic vexantur ab iſta peſte, non poſſunt reſidere in oratione, lectioni inſiſtere, & huiuſmodi ſpiritualibus vacare, ſed aſſueti per domum circumeuntes, modò explorant, quid comedere, modò expectant, ſi aliquid de foris apportatur, modò ſolem reſpiciunt, quando deſcendit, vel aſcendit, modò ſacriſtam moleſtant, modò pulſantem ad horas, quod tranſierit hora comedẽdi, modo morantur prope hoſpitium, ſi fortè occurrat ibidem occaſio, quod inuitentur;

Si de-

Si desunt aliqua, murmurant, sicut filij Israel in deserto; si restrictiones circa carnalia fiant, pro viribus se opponunt, si datur pœnitentia pertinens ad abstinentiam, aut non faciunt, aut tantum differũt, quòd sepelitur obliuione; In dispensationibus secum faciendis super abstinentijs, necessitatem, vel rationem aliquam non attendunt; Prælatos circa hoc faciles, optimos reputant, & commendant, rigidos vero in his intollerabiles reputant; Si vero infirmitate contingat eos laborare, tantam curam habent carnis in medicinalibus, in recreationibus, & huiusmodi, quod ab his auelli non possunt; Interdum vero propter huiusmodi vitium proprietatis incidunt, semper apud aliquos procurantes haberi aliquid, ad quod recursum habere possint, prouidentia diuina deficiente eisdem; Interdum vero intantum excedunt in cibis, & potibus, & medicinis, & cœnis serotinis, quòd carnem miseram, cui fomenta ministrare debuerant, destruunt more illorum, qui quos debent balneare, interdum suffocant, & extingunt. Quis his consideratis non videat, quod Nabuzardam princeps Coquorum; id-est gula domum domini, scilicet religionem totam destruit, & incendit, 1.Reg.26.

Cap. LI.

PRoinde disciplina abstinentiarum, sicut statuta est, debet rigidè obseruari à quolibet, & à Prælatis est super hoc diligenter vigilandum, ne facilè circa hoc aliquid relaxetur; ad quod præter damna prædicta sunt multa alia inductiua, reperitur enim, quòd Iudæi cum tanto rigore obseruant abstinentias suas, quòd potius eligunt mori, quàm con-

tra facere, ſicut patet 2. Machab. 7. Item etiam in Hæreticis, & Sarracenis inuenitur. Quanta ergo verecundia eſt, quòd homines, qui reputantur ſummæ perfectionis inter Chriſtianos, leues inueniantur in ſuis obſeruantijs relaxandis. Item non inuenitur aliquod peccatum humanum grauius punitũ, quàm fractio abſtinentiæ impoſitæ primis parentibus, quantum ergo ex hoc exemplo timendum eſt illis, qui tam facilè debitas abſtinentias frangunt? Ideo dicitur Zach. 13. Adam exemplum meum ab adoleſcentia mea. Item abſtinentia habet multos impugnatores; ipſam enim impugnat caro: Item creaturæ viſu pulchræ, & ad veſcendum ſuaues: Ipſam impugnat, quod maius eſt, ratio, quæ facilè contra eam inuenit argumenta: Item ſocietas, quæ ſæpius ſua importunitate ipſam moleſtat; & ideo tanto virtuoſior, ſi perdurat, quantò magis impugnatur. Ideo viri virtutum, quibus dicitur viriliter agire, diſtrictè eam ſeruant, vt ex hoc fiant in virtutibus glorioſiores, quia quanto pugna grauior, tanto victoria glorioſior. Item licet caro multa poſſit, tamen interdum ſimulat ſe impotentem, ſicut Vulpes, quæ in horto ſimulat ſe mortuam, vt poſſit capere gallinam, Et ideo non eſt ei paſſim credendum, ſed cauendum, ne decipiat. Item venter eſt ſicut malus Epiſcopus, qui procurationem, quam ſemel accepit, iterum exigit, licet non habeat ius in ea; & ideo ſicut clerici propter hoc reſiſtunt Epiſcopo in prima receptione, ſic faciendum eſt ventri à bono viro; Iob 3. Vocem exactoris ſcilicet ventris non audit. Item ſpiritus habet ius in homine, ſimiliter & caro, debet enim homo ſibi ſuam neceſſitatem; ſicut interdum duo nobiles habent iura ſua in eodem caſtro. Conſueuerunt autem huiuſmodi nobiles,

biles, maximè vbi non benè concordant, multum cauere ne alter acquirat aliquid in iure alterius; Cum ergo caro, & spiritus sibi inuicem aduersentur, quantum debet cauere spiritus, ne caro acquirat aliquid super eum? Certum est autem, quòd homo non debet carni vitam secundum voluntatem suam, sed solum secundum necessitatem, Ro.8. Debitores sumus non carni, vt secundum carnem viuamus; Et ideo valdè timendum est spiritui, ne vltra necessitatem carni aliquid ministretur, ne ex hoc caro iura sua in homine ampliet supra spiritum extraordinariè. Item recreationes, quæ præter cursum consuetum recipiuntur, solent generare infirmitates. Item consuetudo facit hominem potentiorem: E contrario interruptio consuetudinis facit minus potentem. Et ideo frangentibus facilè abstinentias semper est difficilius ad consueta redire. Item huiusmodi dispensationes interrumpunt præscriptiones dominij, quas ex consuetudine continua acquirit spiritus super carnem.

Cap. LII.

Sciendum, quòd licet abstinentiæ districtè sint obseruandæ, tamen semper cauenda est in istis indiscretio, & hoc ratione societatis, paupertatis, & officij; cum enim quis affligit carnem indiscretè, incurrit interdum infirmitatem, & impotentiam, per quam redditur alijs onerosus; Prudentis autem est ab huiusmodi cauere, iuxta illud 2. Cor. 11. Sine onere me vobis obseruaui, & seruabo. Item cum aliquis hac occasione incurrit infirmitatem, oportet plures expensas pro eo fieri, quod cauendum est diligenter, vbi est paupertas. Exem-

plum in vitis patrum de hæremita, qui factus Episcopus plures faciebat abstinentias in Episcopatu, quàm antea; Requisitus quare, ℟. quòd, cum erat in hæremo, conseruabat corpus suum, vt poterat, bono modo cogitans, quòd si infirmaretur, non haberet necessaria, in Episcopatu autem non timebat hoc, quia in illo paratæ erant sibi consolationes in omni infirmitate sua. Item prudentis viatoris, qui habet multas dietas facere, est cum multa diligentia equum suum custodire, multò magis viro, qui habet in prædicatione, vel alijs pertinentijs ad actiuam assiduè occupari, est cauendum, ne deficiat ei equ⁹ corporis proprij, & magis quàm de alio equo; Si enim deficit equus viatori, potest alium quærere, vel ipsum relinquendo pedibus iter conficere, vel alij custodiam cõmittere: Hic vero non sic, quia corpus aliud nemo potest acquirere sibi, nec alij custodiendum committere. Ideo dicebat Psal. Fortitudinem meam, scilicet vires corporis mei ad te custodiam. Propter hoc etiam notabiliter dicit August. carnem domãdam, non extinguendam; domandam, ne lasciuiat, vt pullus indomitus, ne rebellet, vt seruus malus, ne desæuiat, vt fera crudelis. Gregorius in Moralibus. Per abstinentiam vitia sunt extinguenda, non caro. Et tanto quis sibi debet præesse moderamine, vt & ad culpam caro non superbiat, & tamen ad effectum rectitudinis in opere subsistat. Hinc est, quòd viri sancti solent interdum illas abstinentias libenter facere, quæ parum nocent corpori, & tamen multum valent ad virtutem, vt sunt abstinentia à fructibus, à contrarijs suæ complexioni non solum propter sanitatem, sed etiam propter virtutem, ab herbis, & fructibus crudis à salsis aliquibus, à multitudine ferculorum, à cibis

sum-

ſumptuoſis, & curioſè paratis, ab extraordinarijs comeſtionibus, ab omni notabilitate in potu, & ſimilibus multis, per quæ & vitia carnis domantur, nec multum læditur corporis valetudo.

Cap. LIII.

QVamuis Auguſt. imponat abſtinentiam eſcæ, & potus, tamen omni religioſo ſpecialiter cauendum eſt ab omni exceſſu circa potum; ad quod multa inductiua ſunt. Sarracæni enim ſecundum legem ſuam perpetuò abſtinent à vino. Rechabitæ in veteri lege nunquam bibebant vinum, Hiere.35. Nazareni tempore conſecrationis ſuæ non bibebãt vinum, vel aliud, quod inebriare poſſet. Numeri 5. Cum autem hæc omnia fiant ab eis propter falſam religionem, vel figuram noſtræ religionis, quàm reprehenſibilis eſt in viris religioſis exceſſus in vino? Item ſicut narrant hiſtoriæ, Carolus non bibebat niſi ter in menſa, Ludouicus etiam Rex Francorum in vaſe, in quo bibebat, dicitur habuiſſe ſignum, vſquè ad quod miniſtrabatur ei vinum, & reſiduum erat aqua, & erat ferè in eadem quantitate cum vino; Si ergo hoc faciunt ſæculares, quanta verecundia eſt, quòd religioſi excedant in potu? Poſſunt autem eſſe multa reprehenſibilia religioſis circa potum. Vnum circa quantitatem, Ideo dicit Apoſtolus Timotheo; Modico vino vtere; Ber. ad monachos, tantum placet nobis auctoritas Apoſtoli de bibendo vino, obſecro ne tradatis obliuioni, quod dicit modico vino. Aliud eſt circa fortitudinem vini. Dicitur in conſilio, Vinum ſibi temperet, & ſe vino, quanto magis hoc faciendum eſt religioſis? Aliud circa varietatem vini. Indecens

est religiosis nō esse contentos vno vino, sed varietates non paucas in vno cōuiuio congregare. Aliud est circa pretiositatem, non enim est viri religiosi in haustu vini pretium ponere, vnde multi pauperes possent commodè sustentari. Vnde vox illa Sapientiæ 2. Vino pretioso nos impleamus; non est bonorum, sed hominum pessimorum. Aliud est circa extraordinarias potationes. Si enim & asini non adaquantur nisi certis horis; quàm indecens est religioso tota die bibere modò hic, modò ibi? Aliud circa verba. Sunt enim quidam, qui per totam interdum mensam loquuntur de vinis, & præsentibus, & absentibus dicentes, Hoc est tale, illud est tale. Oseæ 7. Super vinum ruminabant. Aliud est circa subtilitatem iudicandi de vinis. Sunt enim quidam, qui ita sciunt iudicare subtiliter de valore vinorum, & conditione, quàm si essent magistri in illa arte.

Cap. LIV.

SCiendum, quòd vinum abutentibus multa mala solet facere, quæ sunt valdè contraria religionis honestati. Religiosos enim summè decet continentia ratione voti; vinum autem incitat ad libidinem. Prouerb. 20. Luxuriosa res est vinum. Item ipsi in societate debēt habere cor vnum, & animam vnam cum alijs, vinum autem facit turbationem ad alios, Eccles. 31. Vinum multum potatum irritationem facit. Item ipsorum est laudibus diuinis insistere; hoc autem facit blasphemare, Glos. super illud 1. ad Corinth. 10. Siuè comeditis, siuè bibitis &c. Si vinolentia te ingurgites, quascunquè laudes lingua sonet, vita blasphemat. Ipsorum est etiam linguam disci-

disciplinatam habere, alioquin secundum Iacob. vana est eorum religio; Hoc autem facit fatuè loqui, 3. Esdræ, 3. Omnia operta facit loqui. Ipsorum vita debet esse in luctu; vinum autem incitat ad vanam lætitiam, Ibidem omnem mentem conuertit in securitatem, & non meminit omnem tristitiam. Ipsorum est contemplationi vacare; uinum autem obscurat intellectum naturalem. Glos. super illud Prouerb. 23. Cui suffossio oculorum. Immoderatus haustus uini interioris oculi, & exterioris ingerit cæcitatem. Impedit quoquè scientiam acquirendam, Ideo dicit Salomon, Eccles. 2. Vt animum meum transferrem ad sapientiam, cogitaui à uino abstrahere carnem meam. Impedit similiter scientiam infundendam; Ideo dicitur Daniel 10. Trium hebdomadarum diebus caro, & uinum non introierunt in os meum, scilicet quando aspirabat ad reuelationem. Saluator etiam legitur dixisse discipulis, Attendite, ne grauentur corda uestra crapula, & ebrietate. Sed nunquid tenentur omnes professores huius regulæ domare carnem, quantum possunt? ℞. Quædam sunt in regula, quæ potius sunt incitamenta ad bonum, quàm obligatoria per præceptum, & hoc est de talibus.

Cap. LV.

NOtandum uero, quòd natura humana, quæ ualdè fortis fuit in prima coditione sui, non est adeo debilitata, quin multa possit in abstinentijs. Quòd patet in abstinentijs magnis, & longis, quas sustinent inuiti in carceribus, & quas faciunt aliqui pro sanitate acquirenda, uel conseruanda, & quas fecerunt, & faciunt adhuc multi sancti, non

ſolum viri, ſed etiam mulieres fragilioris naturæ. Si enim tanta ſuſtinent inuiti, ſi tanta ſuſtinent aliqui pro corpore, ſi tanta fragilis natura, quantum poſſent homines, ſi eſſent voluntarij, ſi tantum diligerent animas, vt corpora? Profectò ſi probarent vires ſuas, inuenirent ſe plus poſſe, quàm credunt. Se probant homines, quantum poſſunt in proijciendo lapidem, quantum in currendo, quantum in luctando, & ſimilibus; in his autem, quæ Dei ſunt, non probant vires ſuas. Bernar. Ignoſce, ignoſce domine; diſſimulamus, tergiuerſamur, & in his, quæ ad te pertinent, vix eſt, qui velit experiri, quid poſſit. Dicunt filij Zebedæi Matth. 20. Poſſumus ſcilicet bibere calicem paſſionis, & nos non poſſumus leuem abſtinentiam ſuſtinere? Dicit Paulus ad Phil. 4. Omnia poſſum in eo, qui me confortat, & nos, quibus numquam deeſt diuinum adiutorium, diffidimus nos pauca poſſe; proculdubio poſſumus multa, ſed nolumus. Hieronymus. Non poſſe dicunt eſſe in cauſa, cum non velle ſit in culpa.

Cap. LVI.

CVm autem aliquis non poteſt ieiunare, non tamen extra horam prandij aliquid alimentorum ſumat, niſi cum ægrotat. ¶ Hic tradit mandatum ieiunij, quo ad impotentes, & eſt ſenſus. Cum aliquis non poteſt ieiunare, non tenetur; tamen ne ſolutio ieiunij cedat in diſſolutionem, non comedat extra horam prandij, niſi fortè non ſolum impotens, ſed etiam infirmus, cum infirmis lex non ſit poſita, quin comedant, quandocunquè neceſſitas requirit. Eliciuntur autem ex hoc mandato tria. Primum eſt, quod mitius agendum eſt in ieiunijs cum debilibus, quàm cum forti-

fortibus. Secundũ, ꝙ cauenda eſt extraordinaria comeſtio in clauſtro diligenter à religioſis, cum etiam debilibus eam inhibeat Auguſt. Tertium, ꝙ opera pietatis circa infirmos præferenda ſunt rigori religionis, cũ eorũ comeſtio ſub certa lege non claudat.

¶ Quæritur circa primum, quando Prælato conſtabit de debilitate fratris, ſi vero verbo ipſius ſtandum eſt, multis poterit eſſe occaſio mentiendi. Rñdeo, quamdiu habetur bona opinio de fratre, ꝙ ſit ſeruus Dei, credendum eſt ei de debilitate, quam dicit ſe habere, ſi vero præſumptiones malę habentur de eo, nõ oportet ſemper credere verbo ſuo, niſi conſtet per alia argumenta. Quid fiet de illis, qui non dicunt debilitatem ſuam? Rñdeo, pij Prælati eſt cognoſcere vultum pecoris ſui, vtrum macilentum ſit, aut pingue, & eſſe ſollicitum non ſolum de anima, ſed etiam de corpore ipſius; debet etiam fratribus iniungere, vt ſint ſolliciti inuicem aduertere, ſi frater aliquis aliquam neceſſitatem patitur, & eá ſibi charitatiuè indicare, & illorũ maximè, qui præ humilitate, vel verecũdia ſolent de his tacere.

¶ Quæritur vtrum Prælatus poſſit diſpenſare in ieiunijs eccleſiæ. Reſpondeo. Non credo, ꝙ poſſit; ſed cum ſit credendum, ꝙ eccleſia numquàm intendit obligare ad ieiunia impotentes, poteſt iudicare de impotentia ſubditorum, quæ oritur, vel ratione iuuentutis, uel ſenectutis, uel complexionis, uel ſimilium, & eius declarationem poſſunt ſubditi cum bona conſcientia tenere.

Cap. LVII.

CIrca ſecundum nota de his, qui extra horam prandij comedũt. Si qui fortaſſis fructus quoſ-

cumquè comederent extra mensam, quòd est cauendum ualdè uiris sanctis, nec modicum reputãdum. Nonnè totus mundus damnatus est propter huiusmodi comestionem primorum parentum? Nonnè monialis transiens per hortum, & comedens lactucam, cum lactuca comedit diabolum, sicut refert Gregor. in Dialogo? Item religiosi multum debẽt resistere tentationi comestionis huiusmodi. Exemplum in vitispatrum de quodam, qui cum fuisset tentatus de comedendo cucumere in horto, suspendit illum in cella ante oculos, & sic in aspectu illius se cruciabat. Item quidam Archiepiscopus vir magnæ honestatis, cum se posuisset in mensa, & apportati fuissent ei ficus, quos multum diligebat, accepit vnum, volens eum comedere ante benedictionem, quam tradidit obliuioni, cum autem hoc aduertisset, deposuit eum, & dixit gulæ suæ. Domina gula nimis festinabatis, & ideo facietis hanc pęnitentiam, quia hodie non comedetis ficus, & sic stantibus ficubus coram se non comedit ex eis. Item qui extra horam comedunt, fugientes communem refectionem fratrum, captant certam horam, vel locum alium, vt aliquid melius habeãt, contra quod viri religiosi dant operam, vt semper comedant cum conuentu, & hoc vt pascantur non solum corpore, sed & spiritu ex lectione, Vnde infra (ne solæ vobis fauces sumant cibum, sed & aures verbum Dei esuriant.) Item vt vitent dissolutiones, quæ solent accidere in huiusmodi, maximè in verbis, propter quæ legitur punitus diues in lingua. Luc. 6. vt refrigeret (inquit) linguam meam, glos. inter conuiuia, sicut mos est, loquacitati studuit. Item ne fructum perdant, qui sequitur ex moderata refectione, de qua Chrys. Nihil sic salutem,

lutem, nihil sic sensuum acumen operatur, nihil sic ægritudinem fugat, sicut moderata refectio. Huiusmodi autem moderamen melius seruatur in conuentu, quàm extra. Item vt certiores sint de societate Christi, cum enim Christus sit, vbicunquè duo, vel tres congregati sunt in nomine eius, Matth. 18. certius est ipsum esse, ubi plures sunt, & magis specialiter propter ipsum congregati. Item propter meliorem sequelam huius refectionis, hanc enim refectionem sequuntur gratiarum actiones; uisitatio ecclesiæ, orationes secretæ, meditationes sanctæ, officium mortuorum, & similia, illam autem locutiones, potationes, & aliæ dissolutiones more illorum, de quibus dicitur; Exod. 32. Sedit populus manducare, & bibere, & surrexetunt ludere. Item propter scandalum uitandum fratrum. Sicut enim sequentes conuentum multis sunt ad exemplum in bonum, ita comestiones extraordinariæ multis sunt occasio iuditiorum multorum, murmuris, & turbationis, quæ sunt ualdè timenda; 1. Cor. 8. Si esca mea scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in æternum. Propter hæc igitur, & alia quædam non sunt talia conuiuia extraordinaria sectanda, Oseę, 4. Quasi uacca lasciuiens declinauit Israel; quæ scilicet separat se ab alijs in pascuis; & post. Dimitte eum, quia separatum est conuiuium eius. Sed nunquid Nouitij, & alij debiles; qui comedunt ante horam prandij, transgrediuntur hoc mandatum? ℞. non, dummodo comedant in hora, & loco statutis à maioribus; hoc enim, quod secundum statutum fit, hora debita reputatur. Item nunquid, qui medicinalibus utitur, uel bibit extra horam prandij, transgreditur hoc mandatum? ℞. non, & hoc patet ex hoc, quod dicit (ali-

(alimentorum) medicinalia enim, & potus licet interdũ nutriant, tñ ſimpliciter non uocãtur alimẽta.

¶ Nota etiam, ꝙ religioſi non debent os aperire ad cibum, ſicut beſtiæ, quæ non obſeruant uices, locum, & tempus; & ideo ad maiorem gulæ refrenationem ſtatutum eſt apud eos, ut non comedant, uel bibant, niſi ſedendo, & præcedente benedictione, & cum duabus manibus.

Cap. LVIII.

CIrca tertium nota, quòd quidam prætextu religionis exercent quaſdam auſteritates circa infirmos, in cibis, in ſilentijs, & alijs huiuſmodi, præferentes huiuſmodi auſteritatem operibus pietatis, & in hoc putantes ſe eſſe religioſos; Hæc eſt religio Phariſæorum maledicta à domino, Matth.23. Veh uobis ſcribæ, & Phariſæi, qui decimatis mentam, & anethum, & relinquitis, quæ grauiora ſunt legis, iudicium, & miſericordiam, &c. hæc non eſt religio quam Iac.diffin.d.1.c. Religio munda, & immaculata apud Deum, & patrem hęc eſt, uiſitare pupillos, & uiduas in tribulatione eorum: Eadem ratione in uiſitatione infirmorum dicitur in uitiſpatrum, ꝙ fuerunt duo fratres, quorum unus multum ieiunabat, alter ſeruiebat infirmis deuotè; quæſitum autem fuit à quodam ſene, quis eorum eſſet maioris meriti: & dixit ſenex, ſi frater ille ieiunans appendat ſe per nares, non poteſt peruenire ad menſuram illius, qui ſeruit infirmis. Mandat dominus Luc.6. ut ſimus miſericordes, ſicut & pater noſter cœleſtis miſericors eſt, ſed miſerationes eius ſunt ſuper omnia opera eius, ergo in homine præualet miſericordia ſuper omnia opera eius. Nõ eſt autem

maior

maior misericordia, quam quæ exercetur circa infirmos; ibi enim pascitur esuriens, potatur sitiens, uestis nudo paratur, lectus fatigato, extraneo subuenitur circa hospitalitatem, uisitatur ligatus uinculis infirmitatis, & tandem exhibentur mortuo officia humanitatis, & sic in hoc opere misericordiæ omnia opera adimplentur. Præterea in operibus rigoris religionis seruitur quandoquè Deo de uno sensu, uel membro; ut in abstinentia de gustu, in uigilijs de uisu, in aspero uestitu de tactu, in silentio de lingua, in clausura de pedibus, in opere uero pietatis circa infirmos seruit ei oculus uigilando, & interdum horrenda uidendo, olfactus fętores sentiendo, auditus dura audiendo interdum ab ipso infirmo, tactus infirmum tractando, gustus propter eos comestionem dimittendo, lingua eos consolando, pes pro eis discurrendo, immò & totum corpus pro eis diuersimodè laborando. Quæ ergo religio poterit huic comparari, in qua sic homo seipsum religat, ut Deo ex toto seruiat in proximo? Huius religionis sectandæ dedit nobis exemplum dominus, qui tam benignum se exhibuit infirmis eos uisitando, dulciter alloquendo, frequenter sanando, qui & Apostolos mittendo, de eis inungendis, & sanandis mandauit.

Cap. LIX.

CVm acceditis ad mensam, donec inde surgatis, quod vobis secundum consuetudinem legitur, sine tumultu, & contentione audite, ne solæ vobis fauces sumant cibum, sed & aures esuriant verbum Dei.

¶ Hic ponit mandatum, quod pertinet tam ad impotentes, quàm ad potentes. Nota, quòd in concilio

cilio Toletano statutum fuit, quòd in conuiuio sacerdotali semper habeatur lectio de scripturis diuinis, dist.44. Pro reuerentia. Huius autem statuti triplex potest esse causa. Prima, ut ibi non solum homo exterior, sed etiam interior pasceretur uerbo Dei; contra quod dicitur Iob, 24. de iniquo, Pascit sterilem, quæ non parit, scilicet carnem, & uiduæ non benefecit, scilicet animæ, quæ in præsenti solatio uiri sui, scilicet Christi, caret. Secunda, ut anima intenta diuinæ lectioni, & per hoc retracta à delectatione ciborum, per hoc magis peccata caueat, quæ ex huiusmodi delectationibus nasci solent, contra quod in Epistola Iudæ de quibusdam dicitur, Animales spiritum nō habentes; quia sicut animalia, quæ sunt sine ratione ex tota concupiscentia effundunt se super escam, ita & ipsi. Vnde ipsis præmittitur in eadem Epistola, Hi sunt in epulis suis maculæ conuiuantes sine timore. Tertia, ut per hoc euitentur nociua uerba, quæ solent in conuiuijs oriri, propter quæ diues legitur punitus in lingua. Hieron. Conuiuia tunc ex charitate ueraciter prodeunt, cum in eis absentium nulla uita mordetur. Nullus ex illusione reprehenditur, nec in eis negotiorum sæcularium inanes fabulæ audiuntur. Huiusmodi statutum olim seruatum fuit, cum clerici in simul comedebant, & adhuc seruatur apud aliquos, qui sic comedunt, sed quia pauci sunt tales, multum euanuit apud omnes. A religiosis hoc perfectius est obseruandum. Episcopi interdum lectionem habent in parte conuiuij, sed religiosi debent habere per totum; Ideo dicit August. (donec inde surgatis.) Item apud eos tantus tumultus est, quòd lectio uix potest audiri; sed apud religiosos seruatur silentium, ut lectio quietius audiatur; Et ideo dicit

dicit (ne solæ vobis fauces sumant cibum, sed & aures esuriant verbum Dei.) ¶ Et nota, quòd vbi sunt uiri spirituales, & maximè prædicatores in aliquo conuiuio, vbi non est lectio, conuenit eos semper aliqua ædificatoria dicere ante finem conuiuij, vt numquàm cibus carnalis sit absquè spirituali. Hinc est, quod candelabrum, quod significat lumen scripturæ, erat in mensa panum in tabernaculo, & in templo, & tabulæ testamenti erant in archa cum manna, Hebr.9. Hinc est, quòd Vilhelmus Episcopus Parisien. in mensa sua uerbis ædificatorijs solebat affluere, & dicebat se nolle alium lectorem in mensa sua. Huiusmodi exemplum reli quit nobis Saluator; qui, ex quo prædicare cæpit, non legitur in conuiuio fuisse, in quo non dixerit aliqua ædificatoria. Nam comedit cum Pharisæo, & ibi dixit, Simon habeo tibi aliquid dicere, Lu.7. Item fecit Leui ei conuiuium in domo sua, & Pharisæis murmurantibus, quia cum peccatoribus manducabat, dixit. Non est opus ualentibus medicus, sed malè habentibus, Mat. 9. cap. Item intrauit in domum cuiusdam principis manducare panem, & intendens quomodo primos accubitus eligerent inuitati, dixit ad eos, cum inuitatus fueris ad nuptias, non recumbas in primo loco, &c. Lu. 14. Item comedit cum Zachæo, & ibi dixit, Hodie huic domui salus facta est. Luc, 19. Item facta est ei cœna in Bethania, & ibi orta murmuratione de vnguenti effusione super eum, multa dixit ædificatoria in excusationem, & laudem Mariæ, Iohan. 12. Item, cœnauit cum discipulis, & ibi multa dixit ædificatoria, Luc. 22. & Iohan. 13. Item post resurrectionem comedit cum discipulis offerentibus ei partem piscis assi, & fauum mellis, & dixit eis, Hæc sunt

verba quæ locutus sum vobis, Luc. vltim. Item in die Ascensionis conuescens præcepit eis, ab Hierosolymis ne discederent, &c. Actuum 1.

Cap. LX.

QVi infirmi sunt ex pristina consuetudine, si aliter tractantur in victu, non debet alijs molestum esse, nec iniustum videri eis, quos fecit aliqua consuetudo fortiores.

¶ Traditis mandatis circa duo, quæ pertinent ad duas partes pœnitẽtiæ, tradit hic circa quædã, quæ pertinent ad tertiam, quæ est circa opera misericordiæ: quia vero non est eius intentio tradere circa hæc omnia plenariè, sed solum quæ vt frequentius religiosis sunt magis necessaria, tradit hic mandata circa abusiones, quæ apud eos oriri solent circa misericordias, quæ fiunt, vel circa ægrotationes, vt hic, vel circa delicatos, ibi, (Et si eis qui venerunt, &c.) vel circa recreandos post infirmitatem, ibi, (Quemadmodum autẽ ægrotantes.) ¶Et nota, quòd aliqui solent molestè ferre, quo ad voluntatem, & iniustum reputant quo ad rationem, quando quibusdam ægrotantibus fiunt misericordiæ aliquę in victu. Contra quàm abusionem ponit hic mandatum; Item solent isti reputare tales esse melioris cõditionis, & contra hanc abusionem ponit aliud mandatum dicens. Nec illos fœliciores putent, Circa primum nota, quòd infirmi ex prìstina consuetudine dicuntur illi, qui frequenter solent ægrotari; Istis autem, siuè actu ægrotent, siuè non, sunt faciendæ aliquæ misericordiæ in victu modò in infirmitorio, modò in hospitio, interdum etiam in conuentu, dummodò eorum infirmitas sit manifesta. Et

hoc est aliter tractare in victu, quod autē sic faciendum sit, patet. Dñs enim aliter tractauit in victu humanam naturam in statu firmitatis, & aliter in statu infirmitatis; in primo enim statu concessit ei victum fructus arboris tantum, in secundo vero concessit panem, & herbas, & carnes post diluuium. Præterea Ars medicinæ hoc præcepit; ipsa autem ordinata est à Deo, ergo qui huic resistit, Dei ordinationi resistit. Item nonnè Apostolus præcepit Timotheo, vt vteretur vino propter frequentes infirmitates, quod non legitur alijs præcepisse, qui non habebant huiusmodi infirmitates; porro qui hoc molestè ferunt, infirmantur de aliorum medicina. Item sunt deteriores Iuda, qui murmurauit in effusione vnguenti super Christum sanum; ipsi aūt murmurant de effusione misericordiæ super ipsum infirmum. Item magnæ immisericordiæ est nō facere misericordiam, maioris est non diligere, sed maximæ eam non ferre; quantæ ergo immisericordiæ sunt homines, qui etiam factam ab alijs molestè ferunt. Sunt autem, quod grauius est, quidam, qui hoc iniustum iudicant æstimātes quod, quia omnia communia sunt inter fratres, omnia debent diuidi æqualiter; quod si verum est, ergo iniustè fecissent Apostoli, qui diuidebant communia, sicut cuiquè opus erat; Item eadem ratione omnis homo ageret iniustè, qui maiorem curam haberet de membro infirmo, quàm de sano, & magis expenderet pro eo. Item secundum hoc, iniustè ageret paterfamilias, partem domus debiliorem reficiendo; quæ omnia quia falsa sunt, putet, quod hoc non debet iniustum videri.

Cap. LXI.

Nec illos fœliciores putent, quia ſumunt, quod non ſumunt ipſi, ſed potius ſibi gratulentur, quia valent, quod non valent illi.

¶ Hic ponit mandatum ſecundum circa abuſionem ſecundam, vbi nota, quòd infirmi, licet plus ſumant, non ſunt fœliciores reputandi, quàm ſani. Primo, quia maiorem habent indigentiam, quod non eſt fœlicitatis, ſed miſeriæ. Secundo, quia frequenter, quod ſumunt, cum magna verecundia ſumunt, & anguſtia. Tertio, quia illa, quæ ſumunt, licet meliora, non eos tantum delectant, vt ſanos minus bona. Quarto, quia cum his omnibus habent multas afflictiones alias, quæ eos vexant. Quinto, quia priuantur multis conſolationibus ſpiritualibus, quas habent ſani in lectionibus, in officijs Eccleſiæ, in ſtudijs, & huiuſmodi. Sexto, quia oportet eos etiam inuitos, alios in multis portare, vt ipſi portentur; quæ omnia potius habent miſeriam, quam fœlicitatem: porro qui ſani ſunt, & fortes in religione, habent multam miſericordiam gaudendi in domino, & ei gratias agendi. Status enim infirmitatis eſt multis occaſio murmuris, & impatientiæ, & accidiæ, & aliorum peccatorum, à quibus ſani ſunt liberi, ſunt enim liberi à multa ſeruitute, qua ſunt infirmi ſubiecti Prælatis, & Officialibus occaſione ſuæ neceſſitatis; Item libentius in omni conuentu habentur, & quęruntur; Item onera ordinis ſunt eis leuiora; Item habent vnde plus lucrari poſſunt in merit s, quanto potentiores ſunt ad plura; Item iocundiorem, & in plutibus conſolationibus, & ſine tędio vitã ducũt, per quæ patet ratio huius mãdati.

Cap.

Cap. LXII.

ET si eis, qui venerunt ex moribus delicatioribus ad monasterium, aliquid alimentorum, vestimentorum, operimentorumve datur, quod alijs fortioribus, & ideo fœlicioribus non datur, cogitare debent, quibus non datur, quantum de sua sæculari vita illi ad istam descenderint, quamuis vsque ad aliorum, qui sunt corpore firmiores, frugalitatem peruenire non potuerint.

¶ Duę sunt abusiones, quæ contingunt interdum occasione misericordiarũ, quæ fiunt delicatis apud alios, quibus hæc non fiunt; Vna est, quia non considerant rationem huius; & cõtra hãc ponitur istud mandatum; Secunda, quia volunt idem fieri sibi; contra quam ponitur sequens mandatum, (Nec debent velle, &c.) ¶ Circa primum nota, quòd in religione sunt faciendæ aliquæ misericordiæ illis, qui fuerunt in sæculo delicati. Primo, ne ex nimia duritia tepescant, vel de ingressu pęniteant. Secundò, ne infirmitatem incurrentes perpetuò sibi, & alijs graues fiant. Tertio, vt iocundius domino seruiant. Quarto, ne sæculares hoc audientes religionem horreant. Quinto, ne in religione omnibus odibilis rusticitas inueniatur. Sexto, ne religio irrationabilior sit natura, quæ morbo nobiliori, & teneriori delicatiora ministrat. Septimo, ne carcer domini crudelior sit carceribus tyrannorum; quis enim tyrannus, vel etiam, Sarracænus nobilibus, & delicatis incarceratis apud se non facit maiorem misericordiam, quàm alijs. Octauo, vt ex hoc ad meliora prouocentur: nobilis enim animus magis prouocatur ad bonum per misericordias, & gratias, quàm duritias. Sed sciendum, quòd quædam sunt gra-

tiæ, quæ vertuntur in dissolutionem, vt est nimia libertas loquendi, quædam in periculum, vt est nimia frequentatio parentum, & similia, quæ non sunt necessitatis. Quia vero circa ista non expedit fieri misericordias, sicut circa illa, quæ sunt necessitatis; ideo nominat tria, circa quæ fit misericordia, scilicet alimenta, vestimenta, & operimenta, quæ etiam sunt necessitatis. Circa ista vero cauendũ est ab excessu nimio. Primo, ne religio pereat. Secundo, ne alij iustè scandalizentur. Tertio, vt ipsi, quibus fit misericordia, ab excessu sæculari per mediũ temperantiæ paulatim transeant ad religionis frugalitatẽ; & ideo notabiliter dicit aliquid alimentorũ, quod sonat in modicum. Attendendũ, quòd interdum solent aliqui subditi mumurare contra facientes misericordias, cũ nesciant causam facti, ideo dicit paterfamilias Mat. 20. An non licet mihi, quod volo, facere? Solent etiam quandoquè scandalizari contra recipientes, cũ nesciant necessitates eorum; ideo dominus Pharisæis scandalizatis contra discipulos confricantes spicas sabbatho respondendo ostendit eorum necessitatem, sicut Dauid simili necessitate comedit panes, quos non licebat; Mat. 12. Solent iterum quandoquè se præferre illis in corde suo, cũ non vtantur talibus; Sed comparatio status ad statum in sæculo tollit huiusmodi superbiam. Exemplum in vitispatr. de monacho Ægyptio duræ vitæ, qui fuerat rusticus in sæculo, qui cum visitasset Arsenium, qui delicatius viuebat, primo scandalizatus in eo, cum intellexisset, quantum fuerat in sæculo delicatus, dixit: Veh mihi, quia tu de delitijs venisti ad duram vitam, Ego autem de dura vita veni ad delitias. Bene ergo dicit, cogitare debent, quibus non datur, &c. vt patet, cogitantes rationem facti,

cti, vt contra facientes huiusmodi misericordias, non murmurent; attendentes vero eorum necessitatem in recipientes, non scandalizentur; suum vero statum sæcularem illorum statui comparantes, illis se in religione non præferant.

Cap. LXIII.

NEc debent velle omnes, quòd paucos viderint amplius, non quia honorantur, sed quia tolerantur, accipere; ne contingat detestanda peruersitas; vt in monasterio, vbiq; pos. fiunt di. laboriosi, fiant pauperes delicati.

¶ Hic tradit mandatum circa abusionẽ secundã, dicens duo. Vnum in quo est substantia mandati, cum addit (ne contingat.) Et nota; quòd non dicit, non velint omnes, &c. quia tanquam prudens in suis mandatis declinat pericula. Quod autem pertinet ad recreationem carnis valde est difficile, & ideo, vt non inijciat laqueum ad peccandum, non dicit, non velint, Dicit autem (Non debent velle) vt magis moueantur ad hoc, quod dicit; plus enim mouere solet ratio inserta in mandato, quàm solum mandatum, quia hoc per se est debitum, & rationabile; & verè nõn debent omnes velle accipere, quòd vident non multos, sed paucos accipere; quia dispensatio, quæ solet fieri paucis; nõ est redigenda in ius commune. Sed heu hæc ita nõ cohibent quosdam, qui in sæculo in tenui statu fuerunt, quin etiam in religione velint viuere delicatè, vbi qui magni fuerunt in sæculo, asperis sunt contenti. Dicitur Dan. 1. quod ipse, & socij eius, qui erant de genere regio in curia regis, contemptis cibis regijs, & uino, de quo ipse bibebat, contenti erant legumini-

bus, & aqua; Et isti de genere rustico, contemptis uilibus, uolunt nutriri cibis, & uino regalibus in domo Christi. Item dicitur Esaiæ 11. Leo quasi bos comedet paleas, & exponitur de tempore aduentus Christi; secundum Hiero. ad litteram, nunquã impletum est, uel implebitur, sed ideo dicitur, quia nobiles, sicut leo, in illo tempore sic humiliati sunt, ut essent contenti cibis rusticanis, sicut bos; per quem rusticus designatur. ¶ Sed nota, quod uir Dei spiritu plenus uocat hanc culpam non solum peruersitatem, sed peruersitatem detestandam, & benè. Sunt enim tria, quæ dominus specialiter detestatur. Primum est superbia; Vnde Amos 6. Detestor ego superbiam Iacob. Secundum est crudelitas; Prouerb. 8. Labia mea detestabuntur impium, idest illum, qui est sine pietate. Tertium est semiuatio discordiæ inter fratres, Prouer. 6. Et septimum detestatur anima eius, illum scilicet, qui seminat inter fratres discordiam. Sanè non sunt sine superbia pauperes, nec sine crudelitate incompassionis, nec sine occasione discordiæ inter fratres, cum uolunt æquari illis, qui fuerunt diuites, in recreationibus. Et ideo uerè est huiusmodi peruersitas detestanda.

Cap. LXIV.

SAnè, quemadmodum ægrotantes necesse habent minus accipere, ne grauentur, ita & post ægritudinem sic tractandi sunt, vt citius recreentur, etiam si de humillima sæculi paupertate venerint, tanquàm hoc illis contulerit recentior ægritudo, quod diuitibus anterior consuetudo.

¶ Traditis mandatis circa abusiones, quæ solent oriri circa misericordias, quæ fiunt infirmis, uel

delicatis, tradit hic mandata circa eas, quæ oriuntur circa recreandos post infirmitatem, quæ sunt duæ. Vna ex parte Prælatorum, quando eas non faciunt, Alia circa recipientes, cum eis abutuntur. Circa primum ponit hic mandatum; Circa secundum, infra cum dicit (sed cum vires, &c.)

¶ Nota ex prædictis, ꝙ sunt mandata tradita contra abusiones videntium misericordias hucusquè; hic autem contra abusionem facientium, in sequenti vero clausula circa abusionem recipientium.

¶ Nota autem hic primo circa illud, quod dicit (minus accipere, ne grauentur) ꝙ excessus in quantitate cibi, vel potus grauat quo ad corpus, quo ad animam, & quo ad famam. Quo ad corpus, quia aufert quietem somni; Eccles. 3. Saturitas diuitis non sinit eum dormire. Item generat infirmitatem, quia secundum Senecam multa fercula multos morbos fecerunt; Eccles. 37. In multis escis erit infirmitas. Item addit graues dolores; Iob 20. Cum satiatus fuerit, arctabitur, & omnis dolor irruet super eum. De his tribus habetur Eccles. 31. vbi dicitur, vigilia, & cholera, & tortura viro infrunito, id est homini, qui est sine frugalitate, quæ est parcitas in victu; Si autem hæc facit huiusmodi excessus etiam in sano, quanto magis in infirmo? Item grauat quo ad animam, quia obtundit aciem cordis, sicut dicitur in libro collationum Hier. Nihil adeo obstruit intelligentiam, sicut comessatio, & ebrietas. Econtra dicitur Daniel 1. Quia pueris abstinentibus data est amplior intelligentia. Item confundit memoriam, vt non recordetur quis agendorum; Oseę 13. Saturati obliti sunt mei. Item incitat carnalem concupiscentiam; Hiere. 5. Saturaui eos, & mœchati sunt. Propter hæc omnia dixit dominus discipulis

Luc.21. Attendite, ne grauentur corda vestra crapula; & ebrietate. Item grauat quo ad famam, dicuntur enim isti similes Sodomis, de quibus dicitur Ezechie 26. Hæc fuit iniquitas Sodomæ, saturitas panis. Et nota, sicut tangitur in libro collationum, dicitur panis, quia saturitas etiam in cibis vilibus est cauenda. Item solent dici canes, qui tantum comedunt, ꝙ oportet eos vomere; Esa.56. Canes impudentissimi nescierunt saturitatem, ad hæc cauenda instruit nos natura, quæ dedit homini minus os secundum sui corporis quantitatem, quàm alijs animalibus; instruit etiam medicina; vnde cum quæsitum fuisset à Galeno, Quæ est perfecta medicina? dixit, abstinentia; Et idem, cum quæsitum fuisset ab eo, quare parum comederet, respondit, vt viuam. Instruit etiam sanctorum doctrina; vnde non immeritò irascitur dominus contrarium facientibus, secundum illud Psal. Manducauerunt, & saturati sunt nimis, & post, adhuc escæ eorum erant in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos.

Cap. LXV.

SEcundo nota circa illud (sic tractandi sunt, &c.) quia sunt quidam Prælati, qui circa recreationes faciendas debilibus inueniuntur interdum duri nimis, de quibus dicitur Ezech. 33. Quod infirmum fuit, non consolidastis. Sunt autem tria, quæ solent ab hoc retrahere. Primum est species religionis, sub prætextu enim religionis tractant fratres durè interdum; sed deberent cogitare, quòd religio mũda, & immaculata apud Deum (de cuius iudicio magis est curandum) hæc est, Iacob.1. Visitare pupillos, & viduas in tribulatione eorũ, quod

eſt opus miſericordiæ; ergo eadem ratione in omni opere miſericordiæ eſt vera religio. Secundum eſt tenacitas auaritiæ ſub ſpecie paupertatis, quam allegant; ſed deberent cogitare, quod ſi eſſent largi diſpenſatores ſecundum ſui Domini voluntatem, Dominus, qui diues eſt, largius eis neceſſaria miniſtraret. Conſueuit enim Dominus diſpenſatori miniſtrare expenſas, poſtquàm omnia expendit; & ideo dicitur Luc.6. Date, & dabitur vobis. Tertium eſt duritia cordis, ſunt enim quidam, qui indurantur ad ſuos, quaſi non ſint ſui, vt ſtruthio; faciles ad duritias, ſed duri ad miſericordiam; ſed deberent attendere, quod in ſcripturis Prælati vocantur matres; Bern. ad Prælatos, Diſcite vos matres eſſe, non dominos, vt more matrum ad ſubditos pia geſtetis viſcera. Sic faciebat Paulus, qui dicit 1. Theſſal.2. Facti ſumus in medio veſtri, tanquàm ſi nutrix foueat filios ſuos. Sic etiam docebat Timotheum, dicens. Exerce te ad pietatem. Ceſſantibus igitur cauſis prædictis minus bonis, ſic tractandi ſunt debiles in refectionibus, quo ad cibum; in repauſationibus, ne ad labores grauentur; in diſpenſationibus circa religionis rigorem, vt citius genua debilia roborentur, & roborati per recreationes congruas ad religionem, pro qua videntur huiuſmodi Prælati zelare, citius reuertantur; ne expenſas, quas timent ex diuturnitate languoris, oporteat augeri; & ipſi pro opere pietatis conſequantur promiſſionem vitæ, quæ nunc eſt, & futuræ. (Sed cum dolore.) Notandum eſt, quòd ſunt quidam Prælati, qui huiuſmodi recreationis faciunt minus indigentibus propter aliquam eorum magnitudinem, & de humilioribus quibuſdam magis indigentibus non curant. Bern. Videmus multos, qui,

quod

quod est crassum assumentes, quod debile est proijciunt, quod valdè cauendum est. Primo, ne vitium acceptionis personæ in domo Dei inueniatur. Si enim non est deferendum pauperi in iudicio iustitiæ contra diuitem, sicut habetur ex lege Exod. 23. multo minus deferendum est diuiti contra pauperem, vel pusillum in operibus misericordiæ, ne iustitia lędatur. Si enim tanta est vis pietatis, quòd in necessitate aliena facit propria; quanto magis iustum est, vt communia fratri indigenti communicentur? Non est igitur hoc solum misericordia, sed debitum, propter quod dicitur, cap.4. de opere pietatis, Et redde debitum tuum. Non est ergo contrarium, si fiat sine iustitiæ læsione. Tertium, vt maius meritum habeatur; cum enim, quod fit minimis suis, Deus factum sibi reputet, quanto quis maior est, tantò maiora fieri sibi reputat, & tantò habet acceptius, & tantò magis remunerat; & ideo notabiliter dicitur. Matth. 25. non solum de minimis, sed de minoribus; Quamdiu, inquit, non fecistis vni de minoribus his, nec mihi fecistis. Ad cauendum igitur personarum acceptionem, ad conseruationem iustitiæ, ad meritorum augmentum, piè tractandi sunt fratres in huiusmodi recreationibus, etiam si de humilima sæculi paupertate venerint, tanquàm hoc illis fiat ratione infirmitatis præcedentis de nouo, quod diuitibus fit interdum ratione consuetudinis antiquæ, quam in sæculo habuerunt. Et est argumentum ex hoc, quòd condescendendum est aliquibus in aliquo ratione consuetudinis præcedentis. Vnde dicitur quod B. Bern. cuidam monacho, qui timebat frigus in capite multum, concessit contra morem ordinis, vt portaret caputium, sicut in sęculo consueuerat; Quod cum

fecisset

fecisset aliquot diebus, & semel existens in choro videret alios monachos senes, & iuuenes extractis caputijs in frigore cantantes, viriliter compunctus in seipso extractum caputium de capite proiecit in medium chori, & postea numquàm voluit portare. Item dicitur de quodam Abbate sancto, quòd quibusdam iuuenibus monachis tentatis de carnibus anserum, quas in sæculo libenter comedebant, concessit, vt clanculo paratas comederent; quod cum facerent, in ipsa mensa coususi in seipsis surrexerunt, & intrantes claustrum, pulsato cymbalo, intrauerũt refectorium, & fabas cum alijs comederunt. Item dicitur de quodam alio viro magnæ religionis, & famæ, quòd cuidam subdito suo, qui ceciderat in tristitiam, concessit vallare in aliquo loco occulto, sicut in sęculo optimè facere consueuerat, & dicitur eidem valuisse, & quo ad corpus, & quo ad animã. Hæc igitur, & similia & si non sint trahenda ad consequentiam, tamen si fiant interdum, & raro à viris sanctis, credendum est, quòd fiant illo inspirante, qui populo suo suspiranti ad ollas carnium consuetas dedit contra morem vastæ solitudinis carnes in abundantia in deserto.

¶ *Sed, cum vires pristinas reparauerint, redeant ad fœliciorem consuetudinem suam, quæ famulos Dei tanto amplius decet, quanto minus indigent, ne cibi eos teneat voluptas iam vegetatos, quos necessitas leuarat infirmos.*

Cap. LXVI.

DVæ sunt abusiones, quæ interdum reperiuntur in illis, quibus recreationes misericorditer impenduntur; Vna, quòd post sufficientem recreationem,

tionem non facilè redeunt ad conuentum, contra quam ponitur istud mandatum; Alia, quòd fęlices ęstimant illos, qui diuites fuerunt, quibus, vt eis videtur, talia facilius impenduntur; contra quam ponitur sequens mandatum, s. (Illos æstiment, &c.)

¶ Sed nota circa illud, quod hic dicitur, quòd natura ad hoc quolibet anno reparat vires in terræ nascentibus, vt & resumptis viribus ferat fructum consuetum. Item ad hoc datur annona copiosius equo, vt fortior effectus melius faciat dietam suam. Et ad hoc diuisit Deus tempus, in tempus quietis, scilicet noctem, & tempus laboris, scilicet diem, vt somno refectis artubus in nocte, de die exeat homo ad opus suum. Sic & serui Dei, reparatis viribus per recreationes, debent redire ad labores consuetos conuentus, & hoc est eum diligere ex totis viribus, sicut præcepit Deuter. 6. cum, scilicet ex eius amore, in eius seruitium expendimus vires nostras: Benè ergo dicit vir sanctus (Sed, cum vires pristinas reparauerint, redeant ad fęliciorem consuetudinem suam) scilicet ad vitam conuentualem, modo consueto sequendo chorum, refectorium, capitulum, scholas, collationes, & alia fienda, quæ solent à conuentualibus exerceri. Et inde quanta mala solent prouenire interdum illis, qui se subtrahunt à sequendo conuentum, vnum est refrigeratio. Vnde Bern. cuidam monacho tentato de solitudine dixit. Sicut carbo ardet cum alijs ardentibus, separatus vero refrigescit, immò & nigrescit, & reddit fumum; similiter & titio ardens claret cum alijs, segregatus hæc eadem incurrit; ita monachus segregatus à conuentu facilè frigescit à feruore in corde, & denigratur conuersatione, & reddit fumum malæ famæ. Aliud est indignatio regis

æterni. Omnis enim congregatio facta est, quasi exercitus quidam Domini; Iuxta illud Can.6. Terribilis, vt castrorum acies ordinata; Solent autem multum indignari reges contra suos, qui non sequuntur exercitum suum; quomodo ergo non indignabitur rex regum, & Dominus dominantium contra tales? Indignabitur siquidem, & non modicum. Ideo in huius figuram Dauid indignatur contra Miphiboseth, licet claudum, dicens ei, 2. Reg.19. Quare non venisti mecum Miphiboseth, scilicet cum alijs, qui erant mecũ in exercitu meo? & abstulit ei medietatem possessionum suarum, secundum morem principum, qui punire solent à suo exercitu remanentes. Aliud est periculum latronum; Solet enim peregrinus separans se à socijs, facilius incidere in latrones: Ideo sicut peregrini pergentes Romam, cum transeunt per terras guerrarum, solent expectare magnam societatem, & illam præcipuè in qua est Potestas, vel aliquis magnus conducens; ita & religiosus se semper debet coniungere multitudini conuentus; præcipuè cum dominus sit semper in eo, tanquam in bona congregatione, Zach.8. In diebus illis apprehendent fimbriam viri Iudæi dicentes, Ibimus vobiscum, audiuimus, quoniam Deus vobiscum est. Aliud est nota infidelitatis; Cum enim dominus mittat religiosis, tanquam operarijs in vinea sua laborantibus, quicquid boni habet, quomodo potest se excusare ab infidelitate ille operarius, religiosus scilicet, qui vult comedere omnia bona, quæ mittuntur, modò in infirmitorio, modò in cœna, modò cum fratribus hospitibus, & nihil sustinere laboris in conuentu. Sicut vespertilio, qui dicitur bibere oleum lãpadarum in ecclesia, & nihil laborat in cantando?

Et

Et Iob 2. econtrario, Si bona, inquit, suscepimus de manu Domini, mala autem cur non sustineamus, vt scilicet simus participes laboris, sicut consolationis? Aliud est erroris inuium. Ouis enim segregata à grege de facili vadit per multa inuia, sicut & isti per multas dissolutiones, & irreligiositates, & insolentias; 1. Pet. 2. Eratis sicut oues errantes, scilicet cum non eratis in ouili ecclesiæ. Aliud est exclusio à portu cœlesti, sicut solet accidere peregrino stulto eunti vltra mare, qui, cum nauis applicat ad aliquem portum, solet egredi ad terram causa recreationis, & interim flante vento, alij proficiscuntur ad portum, & ipse in littore remanet, & ideo dicitur econtra de discipulis Domini, quasi de sapientibus, Matth. 8. Ascendente Iesu in nauiculam, secuti sunt eum discipuli eius, nolentes scilicet in littore remanere. Patet ergo ex his, quod incurrunt sex mala, Refrigerationem charitatis, & hoc quo ad se, Indignationem regis æterni, & hoc quo ad Deum, Periculum latronum, & hoc quo ad socios, Inuium erroris, & hoc quo ad viam, Carentiam portus, & hoc quo ad patriam.

¶ Item notandum, quòd vita conuentualis habet sex prærogatiuas, quas multum debent diligere serui Dei. Prima est in meliori occupatione. Extra conuentum enim frequenter occupantur in aliquibus minus bonis, in conuentu vero est quasi continua occupatio in aliquo bono; & de hoc valdè curandum est bono viro, Vnde Hier. Semper aliquid boni operis facito, &c. Secunda est in maiori securitate, securior enim est quis ab hoste suo, cum est inter socios suos, quàm cum extra, & ideo Cain non interfecit fratrem suum, quando erat cum patre in domo cum suis, sed eductum in agro, sicut

habetur.

habetur. Genes.4. Tertia est in maiori ordinatione, omnia enim magis ordinatè fiunt in conuentu; Si autem omnibus fidelibus curandum est de huiusmodi ordinatione, secundum illud 1.Cor.4. Omnia secundum ordinem fiant in vobis, quantò magis illi, qui viuunt in ordine, & ordinem sunt professi? Quarta est in maiori virtute, quicquid enim fit in conuentu, fit non secundum propriam voluntatem, sed alterius, quod virtuosius est, quàm si secundum propriam voluntatem fieret, cum illa nunc trahat huc, nunc illuc. Sene. Hoc solum virtuti adijcies, quod propriæ voluntati detraxeris. Quinta est in vniformitate maiori. Vita enim conuentualis est vniformis, sicut motus cœlestium, boni autem viri debent se libenter conformare cœlestibus; & ideo dicuntur frequenter in scriptura cœli: & valet multum huiusmodi vniformitas vitæ, quia varietas turbationem inducit & corporis, & animę, vniformitas vero quietem, & pacem; Psalm. In pace in idipsum dormiam, & requiescam; hoc est quod est idipsum, idest idem, siuè vnum, dormiam in pace, & quiete. Sexta est in oratione maioris humilitatis. Sequestrator enim singularitatis etiam in bono habet occasionem illam superbiæ, de qua dixit Pharisæus, Luc.18. Non sum sicut cæteri hominum. In societate verò, cum nihil faciat quis, nisi quod alij, nõ est occasio huiusmodi superbiæ; Quid autem magis cauendum viro sancto, quàm superbia? Tob.4. Superbiam in tuo sensu, idest mente, nunquàm dominari permittas, in ipsa enim initium sumpsit omnis perditio. Sic ergo patet, quantę prærogatiuæ sit vita conuentualis.

¶ Itẽ considerandũ, ꝙ conuentũ sanctæ conuersationis semper sequit͛ ille magnus abbas, cui fecimus

professionem, & obedientiam, dicendo facio professionem, & promitto ob edientiam Deo, quantumcumquè sint ibi pauci; Matth. 18. Vbi enim sunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Item secundum regulam Euangelij, Quicumq; humiliores sunt, & minores apparent, sunt apud Deum maiores, Isti vero sunt, qui solent melius sequi conuentum. Item in huiusmodi conuentu frequenter fit pitantia gratiarum, & consolationum spiritualium; Vnde Apostoli congregati receperunt spiritumsanctum. Item ibi dat benedictionem, non hebdomadarius, vel abbas, vel Episcopus, sed maior his, videlicet summus Pontifex; Psalm. Illic enim, scilicet vbi fratres habitant in vnũ, mandauit dominus benedictionem. Item statutum est Apostolicum, vt nullus subtrahat se ab isto conuentu; ad Heb. 10. Non deserentes collectionem vestrã, ideſt societatem in simul collectam, secundum glo. Item subtrahentes se solent grauiter damnificari. Saul recedens à cuneo Prophetarum amittebat gratiam prophetalem; 1. Reg. 19. Thomas absens à choro Apostolorum priuatus est visionę dominicæ; Iohan. 20. Iudas exiens à societate apostolica colligatus est cum inimicis Christi, & factus est eius proditor; Matth. 28. Cum igitur præsentia abbatis in conuentu sequela maiorum cum ipsis in conuentu sequantur pitantiæ bonæ, benedictio magnæ personæ, statutum forte, & punitio grauis se subtrahentium, soleãtq; huiusmodi rẽ mouere multum monachum ad sequendum conuentum; q̃ peruersus est religiosus, quem ad sequendum hunc conuentum non mouet præsentia Dei, nec coassistentia bonorum, nec pitãtiæ gratiarum, nec benedictio Dei, nec tam grauis punitio transgressorum? Miserabiles igitur

est

est consuetudo illa, de qua Heb. 10. (sicut consuetudinis est quibusdam) scilicet deserere collectionem, idest in simul collectos; Et econtra benedicta consuetudo illorum, qui libenter sequuntur vbiquè conuentum, cum, sicut supra dictum est, tot malà proueniant se subtrahentibus, tot bona sint in vita conuentuali, & tot rationabiliter motiua ad sequendum; & ideo benè vir sanctus vocat istam consuetudinem fœliciorem, nõ per comparationem, quod contraria sit fœlix, sed per oppositionem, quia illa sit miserabilis valdè, ista vero valdè fœlix. Porro ista beata consuetudo, & si omnes deceat, tamen magis illos, qui minus indigent; in quo reprehenduntur illi specialiter, qui præter necessitatem morantur in recreationibus. Isti sunt sicut trutani, qui recipiuntur in diuitibus hospitalibus causa infirmitatis; & postquam sanati sunt, fingunt se adhuc infirmos, & ibidem morantur propter bonos lectos, & alia bona, contra quos dicit Dominus Marci 2. Paralytico sanato, Surge tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam, sicut datur licentia trutano. Item horum corpus est sicut asinus, qui habens in stabulo pabulum bonum, & paleas ad quiescẽdum, in mane cum est tempus, quòd vadat ad onera consueta, fingit se claudum, sed cum pungitur virga, & compellitur, inuenitur fortis; Et sic faciendum est tali corpori; Ecclesiastici 30. Cibaria, & virga, & onus asino, non dicit solum cibaria, sed post cibaria virgam compellentem ad onus. Item horum caro est, sicut murilegus claustrorum, qui in refectorio solet viuere de crustis, sed postquam consueuit ire ad infirmitorium, ibi inuenit morsellos, & reliquias carnium, numquàm vult redire ad refectorium, sed semper frequentat infirmitorium, quan-

tumcumquè exclametur, & confundatur ibi, nisi in vno casu, scilicet quando nihil datur ei ibidem, tunc enim redit ad refectorium: & sic subtrahenda sunt huiusmodi carnis delectabilia, vt reuertatur ad consueta. Exemplum de filio prodigo, Lucæ 15. Qui, postquàm defuerunt deliciæ, rediit ad panes mercenariorum in domo patris; Quàm indecens igitur est, vt famulus Dei sit tanquam trutanus, vel asinus fictus, vel murilegus? Ideo benè dicit (Quæ famulos Dei tantò amplius decet, quantò minus indigent.) Tamen interdum contingit, quòd illi, qui fuerunt valdè spirituales, & contemplatiui, postmodum voluptate ciborum illecti fiunt ita carnales, quòd vix possunt auelli ab huiusmodi cibis. Exemplum de aquila, quæ (sicut dicitur in libro collationum) cum volet in altissimis, subitò interdum se deijcit super cadauer, & ita fortiter adhæret, quod vix auelli possit ab eo, ita & isti; & ideo confundit eos Apostolus, Gal. 3. Sic stulti estis, vt cum spiritu cęperitis, nunc carne consumamini. Dicitur fabulosè, quod vrsus ideo habet paruas aures, & paruam caudam, quia cum vellent introducere ad locum mellis, vt comederet, fecit tantam difficultatem in intrando, cum traherent per aures, quas habebat longas, quod scissę sunt in manibus eorum, & decurtatæ sunt; cum autem ingressus inuenisset mel, & nimis auidè deuoraret, & vellent eum trahere per caudam, quam habebat lõgam ualdè, ita fortiter adhæsit melli, quòd in trahendo eum retro, rupta est cauda, & facta est parua. O quot sunt, & fuerunt, qui cum magna difficultate introducti primò ad recreationem, vix postmodum possunt auelli à melle dulcedinis illius, contra quos dicitur, Prouerb. 25. Mel inue-

nisti; comede, quod sufficit tibi, quasi dicat, non nimis, sed moderatè. Dicitur iterum, quod fuit quidam Philosophus multum iustus, & audax in dicenda ueritate; cum autem multum, & audacter obloqueretur de rege suo, & curià eius, quæ erat multum carnalis; rex sapienter, & non per potentiam uolens sibi prouidere, usus consilio prudentium uocauit eum ad curiam suam, ut esset commensalis suus, & assisteret ei in consilijs; cum autem, licet quodammodo coactus, consensisset, per lapsum temporis paulatim inceperunt ei tantum placere delitiæ curię, & solatia carnalia, quod amisit cor dicendi aliquid contra regem, & curiam suam, & sic rex, & sui dimissi sunt in pace à lingua illa. Quis autem nesciat, quòd multi zelatores austeritatis, qui solebant durè loqui contra huiusmodi carnales, peiores eis effecti, in hoc habenas laxantes, postquam feruntur in eis similia, ex placentia, quam inueniunt, in eis irretiuntur, & talia iam loqui non audent, sicut de cane dicitur, quod proiecto ei pane à latrone, cessat à latratu? Ideo dicitur, E[illegible]les. 20. de xenijs, quæ possunt hic uocari pitantiæ recreationum, collatæ Prælatis, & officialibus, & alijs his utentibus, quòd quasi muti in ore auertunt correctiones. Cum igitur uoluptas cibariorum uiros spirituales efficiat carnales, & carnalia, quæ prius fugiebant, faciat nimis sequi, & os apertum ad huiusmodi claudat à reprehensione aliorum salubri; benè dicit uir sanctus, quòd (caueat, ne cibi eos uoluptas teneat iam uegetatos.) Tenet equidem quandoquè etiam uiros bonos in uinculis huiusmodi uoluptas. Vidi ego quendam bonum religiosum, qui cum fuisset in infirmitorio aliquanto tempore, & appropinqua-

ret dies, quo oportebat eum redire ad conuentum, aduertens, quid agebatur in anima sua, dixit in quodam solatio, quod ita videbatur ei difficilè relicto infirmitorio intrare conuentum, sicut ei fuit difficilè à principio relicto sæculo intrare ordinem, & ideo valdè cauendum est etiam viris sanctis ab huiusmodi.

Cap. LXVII.

Illos sanè existiment ditiores, qui in sustinenda parcitate fuerint fortiores: melius est enim minus egere, quàm plus habere.

¶ Quidam experti solatia recreationum apud se magnificant illos, qui diuites fuerunt, quibus, vt eis videtur, hæc frequentius impenduntur, & hæc est abusio secunda prædicta, contra quam ponitur mandatum hoc. Non enim diuites propter hoc debent reputari melioris conditionis, sed potius, qui fortes sunt ad sustinendam parcitatem, debent ditiores æstimari. Et ponitur in hoc mandato, Primo substantia mandati, ibi (Illos æstiment) Secundo, causa mandati, ibi (Melius enim est, &c.)

¶ Et notandum, quòd duo sunt genera diuitiarū, corporales videlicet, & spirituales, de quibus habetur 1. Cor. 8. Propter vos egenus factus est, cum esset diues, vt eius inopia diuites essemus; Glos. in spiritualibus. Non enim ad hoc fuit pauper Iesūs, vt essemus diuites in temporalibus. Consistunt autem istę diuitiæ spirituales in virtutibus, Eccles. 44. Diuites in virtutibus, & in operibus earum, & 1. Tim. 6. Pręcipe diuitibus huius sæculi diuites fieri in operibus bonis; quę duo vno homine possunt dici iustitia generalis, quæ consistit in virtutibus, &

in

in operibus earum meritorijs. Et attende quanta differentia est inter ista duo genera diuitiarum. dicitur Prouerb. 17. Quid prodest homini stulto habere diuitias, cum sapientiam emere non possit? Ergo propter diuitias corporales non potest haberi sapientia; ergo multo magis nec iustitia, quæ melior est; Ergo nec regnum cęlorum, quod est maius; sed pro quolibet opere iustitiæ meritorio, quantuncumquè modico, haberi potest regnum cęlorum, ergo melius incomparabiliter omnibus diuitijs mundi iustitia. Sicut ergo incomparabiliter aureus denarius excedit denarium plumbeum in valore, ita & diuitiæ spirituales, corporales; quia per illas non potest haberi, nisi quid vile scilicet temporale aliquod, per istas vero potest haberi pretiosum regnum cœlorum. Item solent diuitiæ temporales interdum prodesse possessori suo ad hoc, vt si fortè ex aliqua offensa cadat in manus domini ad pęnam mortis, per illas liberetur in curia illius. Non sic autem erit in die magnę necessitatis; non ei tunc diuitiæ subuenient, iustitia vero subueniet. Preuerb. 11. Non proderunt diuitiæ in die vltionis, iustitia vero liberabit à morte. Item diuitiæ corporales non possunt transferri ad aliud sæculum. Iob 37. Diues, cum dormierit, nihil secum affert, opera vero iustitiæ illius deferuntur, Apoc. 14. Opera enim illorum, scilicet bonorum, sequuntur illos. Differunt ergo sicut præbenda, quam habet aliquis in aliqua Ecclesia, & extra nihil ei valet, & præbenda, quam habet quis, vbicunquè moretur, quæ reputatur melioris conditionis. Item corporales diuitias multi volunt habere, & non possunt, propter quod dicitur Prouerb. 23. Ne erigas oculos ad opes, quas habere non potes, scilicet corporales, quæ vix ha-

beri possunt, econtra spirituales facilè habere possunt, quicumquè uolunt, Eccles. 15. Ante hominem bonum, & malum, ad quod uoluerit, extendat manum; Ergo quicumquè uult, potest habere bonum, in quo consistunt diuitię spirituales. Item istę possunt perire inuito domino, Eccles. 5. Pereunt in afflictione pessima, cum enim uel auferuntur ab alijs, uel amore, uel mutata fortuna euolant, si non inuito possessore hoc eueniret, non relinqueretur afflictio, sed quia inuitè hoc fit, relinquunt pessimam afflictionem. Spirituales uerò non possunt auferri à nolente; ideo dicitur Oseæ. 8. Proiecit Israel bonum. Non enim bonum potest amitti, nisi proijciatur ab homine, secundum illud quod dicit Philosophia Boetij, Talia tibi arma contuleramus, scilicet uirtutes, quæ nisi prior abiecisses, inuicta te firmitate tuerentur. Item istæ habent annexam multam amaritudinem, Naum 3. Cuius diuitiæ mare, scilicet amaritudo; Est enim labor in acquirendo, timor in custodiendo, dolor in amittendo, anxietas in dando, angustia, cum in expendendo minorantur, miseria in uita, cum non expenduntur. Quid autem sunt omnia ista, nisi amaritudines? Illæ uero iucunditates, Psal. In custodiendis illis retributio multa, Glos. In custodiendis dicit, non pro custodiendis, quia in præsenti gaudium habent, & iocunditatem, quæ tanta est, quòd dici non potest. Item istæ sunt interdum nociuæ dominis suis, Eccles. 5. Diuitiæ conseruatæ in malum domini sui, in malum scilicet culpæ, Eccles. 11. Si fueris diues, non eris immunis à peccato; nec à malo pęnæ, quo ad præsens, 1. Tim. 6. Qui uolunt diuites fieri, incidunt in tentationes, & in laqueum diaboli, qui ducens eos illaqueatos ad sæculum ponit

nit

nit in statu, in quo incurrent pœnam damnationis Matth.19. Facilius est camelum per foramen acus transire, quàm diuitem intrare regnum cœlorum, & pœnam sensus iuxta illud Iacob.5. Et manducabit carnes uestras tanquàm ignis, scilicet aurum, & argentum, & hęc duo, quo ad futurum. Verum econtrario nihil in uita utilius est hominibus diuitijs spiritualibus, scilicet uirtutibus, sicut dicitur de quattuor cardinalibus Sap.8. Cum ergo diuitiæ spirituales, sicut ex his patet, plus ualeant ad acquirendum magna; & succurraut in die magnæ necessitatis; & portari possint ubiquè; & facilius acquirantur; & difficilius amittantur; & habeant secum annexam iocundìtatem; & summam conferant utilitatē, quæ omnia desunt corporalibus: patet, quòd excellentiores sunt incomparabiliter istæ illis. Et ideo uocantur à sapientia opes superbæ, Glo. Quicquid donorum fidelibus cęlitus datur, cunctis mundi opibus excellentius est. Sanè istis diuitijs multum abundant illi, qui fortes sunt ad sustinendum parcitatem, habent enim meritum abstinentiæ, & hoc pertinet ad abstinentiam; Item meritum patientię sustinendo, quod est carni molestum, & hoc pertinet ad fortitudinem; Item meritum obedientiæ sequendo communia statuta, & hoc pertinet ad iustitiam, sicut species eius; Item meritum prudentiæ spiritus, quæ est contraria prudentiæ carnis, & ipsam habet elidere suppeditando carnem, & hoc pertinet ad prudentiam; Item habet meritum fidei, quid enim, nisi fides Christi moueret eum eligere in bonis parcitatem? Hebr. 11. Fide Moyses elegit affligi cum populo Christi; Item meritum spei, uiri enim sancti exponunt corpus in præsenti propter spem percipiendi melius in resur-

rectione: ficut miles exponit equum in feruitio regis liberaliter, fperans quòd fi amittat eum, reftituetur fibi à rege 2. Mach.7. Dixit vnus de feptem fratribus refpiciens membra, quæ exponebat martyrio propter leges Dei, hæc ipfa defpicio, quoniam ab ipfo me recepturum fpero. Item meritum charitatis, quia propter Deum hic fuftinetur. Pfal. Propter te mortificamur tota die, ideft propter amorem tuum. Cum igitur fortes in fuftinendo parcitatem habeant merita quattuor cardinalium, & trium theologicarum virtutum, vt patet ex his, valdè funt diuites diuitijs fpirtualibus, quæ quanto alijs præualent, tanto chariores diuitiæ reputandæ; ficut diuitiæ auri funt veriores, quam æris: & ideo benè dicit vir fanctus (quòd tales ditiores funt æftimandi, quàm quicumquè alij propter diuitias corporales.)

Cap. LXVIII.

QVòd autem intelligat de diuitijs fpiritualibus, patet per hoc, quod fubiungit (Melius eft enim, &c.) Melius eft, refpicit ea, quæ funt virtutis, & eft fenfus: melius eft minus egere, &c. hoc eft, melioris conditionis eft ille, qui minus eget, & minus habet. Verbi gratia. Melioris conditionis eft fanus, quin minus eget medicinalibus, & minus habet, quam infirmus, qui plus eget eis, & plus habet; & potens contra frigus, qui minus habet de veftibus, & minus eget, quàm paffibilis à frigore, qui plus eget veftibus, & plus habet: & fic in fimilibus. Sic natura humana melior fuit ante peccatum, quando minus eguit huiufmodi, & minus habuit: quàm poft peccatum, quando plus eget, & plus habet.

Et

Et ficut ager,qui minus eget fimo ad fructum fuum faciendum,& minus ibi ponitur,melior eft illo,qui plus eget,& in eo plus apportatur: & honefta noftra, quibus fecundum Apoftolum minorem honorem circundamus, quia minus egent,meliora reputantur inhoneftis,quibus maiorem honorem circũdamus,quia magis egent: Sic quoq; melioris conditionis eft,qui minus eget,q̃ qui plus egens plus hẽt.

¶ Huius autem eft ratio multiplex. Prima, quia talis plus habens, quanto plura habet, tanto de pluribus habet reddere rationem.Lucę 12.Cui plus committitur, ab eo plus exigitur. Secunda, quia quantò plus oportet ei miniftrare, tantò magis eft alijs onerofus, quòd valdè cauendum eft feruo Dei 2. Corinth. 11. In omnibus me feruaui vobis fine onere, & feruabo. Tertia, quia minus acceptus eft domino fuo, ficut operarius, qui præter mercedem in fero reddendam, quantò plura requirit in procuratione diurna, tantò magis eft tædiofus domino,& minus acceptus. Ideo Hyram Rex Tyri Salomoni petenti famulos fuos in fuum feruitium, & promittenti dare, quod vellet,volens ei complacere,non petijt pro eis fuperflua, fed tantum neceffaria, Et tu inquit præbebis neceffaria, non dicit fuperflua 3.Reg. 5. Quarta, quia eget maiori follicitudine quotidiana pro fuis fcilicet neceffitatibus: hoc autem non modicæ eft miferiæ. Ideo Lucæ 10. præfertur pars Mariæ fine follicitudine parti Marthæ, quæ erat follicita circa plura. Quinta, quia oportet talem quafi in feruitutem redigi eorum, à quibus oportet eum huiufmodi abundantiam recipere: ficut mutuo accipiens feruus eft fœnerantis, propter fuam neceffitatem. Prouerb.22. Quod valdè cõtrarium eft libertati, in qua debent viuere fub

gratia conſtituti. Ideo dicit Apoſtolus 1.Corint.7. Nolite effici ſerui hominum. Sexta, quia minus paratus eſt ad obedientiam: ſicut diuites, qui indigent multis equis, & multis neceſſarijs in uia, non ita citò poſſunt ſe mouere, ſicut pauper, qui non habet niſi perſonam ſuam. Semper autem Dei ſeruus debet eſſe paratus: ſic de Angelo dicitur Tob.5. Et quaſi ad ambulandum paratus. Luc.11. Et vos eſtote parati. Cum ergo huiuſmodi plus habentes, de pluribus habeant reddere rationem, & magis ſint onerosi ſocijs, & minus accepti domino ſuo in ſeruitio, & in anguſtia ſollicitudinis, & in ſeruitute maiori, & minus parati ad obedientiæ executionẽ, benè dicuntur minus egentes, & minus habẽtes melioris conditionis, quàm iſti. Et hoc eſt, ꝙ dicitur. (Melius eſt enim minus egere, quàm plus habere.)

¶ *Tertium capitulum totius regulæ.*

N*On ſit notabilis habitus veſter: nec affectetis veſtibus placere, ſed moribus.*

Cap. *LXIX.*

HIc incipit tertium capitulum, quod eſt de pertinentibus ad religionem, inquantum eſt ſtatus honeſtatis excellentis; ad huiuſmodi uerò honeſtatem pertinet honeſtas in habitu, de qua hic; honeſtas in ſocietate, de qua ibi (quando proceditis, &c.) honeſtas in moribus, ibi (in incenſu,) Et ſuper omnia inhoneſtatis correctio, ibi (quando ergo ſimul eſtis, &c.) Porro circa honeſtatem habitus tradit hæc duo mandata, unum contra exteriorem notabilitatem, Aliud contra interiorem affectionem, ex qua cauſatur. Primum ibi (Nec affectetis) Circa primum uerò notandum, quòd habitus

tus in religioso potest esse notabilis ex septem; scilicet ex pretiositate 1. Tim. 2. de mulieribus. Non in ueste pretiosa quantò magis hoc seruandum in uiro religioso paupertatem professo? Exemplum de Augustino, qui de se dicit: Fateor, de ueste pretiosa erubesco, non enim decet hanc professionem. Item ex mollitie; quia non decet uiros pœnitentiæ huiusmodi mollities. Matth. 11. Ecce qui mollibus uestiuntur in domibus regum sunt, ubi scilicet non est locus pœnitentiæ. Inuenit per hoc à contrario, quod ubi est locus pœnitentię, non debet huiusmodi habitus inueniri. Item ex pulchritudine, quia sapit superbiam 1. ad Tim. 5. Habentes quibus tegamur, his contenti simus. Nota quòd dicit tegamur, Glos. super Matth. 3. ibi. Iohannes habebat uestimentum de pilis &c. Seruus Dei non debet habere uestimentum ad decorem, sed tantum ad tegendum nuditatem. Si autem hæc decet hominē Christianum, quantò magis religiosum? Item ex inusitatione: sicut quando est alterius coloris, uel formæ, uel quantitatis, uel in alio modo quocumquè dissimilis uestibus, quæ communiter ab alijs socijs deferuntur. Hæc est uestis peregrina, de qua dicitur Sopho. 1. Visitabo super omnes, qui induti sunt ueste peregrina. Et est argumentum, quòd non debent parcere uisitatores in articulo tali cuicumquè, qui talem inducit deformitatem. Item ex sæcularitate; quod est quando sotulares, uel manicæ sunt nimis strictæ, uel aliter aliqua lasciuia, uel curiositate uestis quacumquè in aliquo notanda. Sicut enim uestis aliquantulum religiosa in sæculari ostendit ipsum habere animum religiosum, ita in religioso uestis sæcularis ostendit ipsum habere animum sæcularem, Eccl. 20. Amictus hominis enũciat de illo.

Item

Item ex ſuperfluitate, videlicet cum quis habet caputios ſuperfluos, vel tunicas, vel alia quæcumquè præter neceſſitatem iuſtam. Cum quidam religioſus fatigatus ex itinere quieſceret in via, quidam paruus puer accedens, & ſedens iuxta eum, & videns in eo tres tunicas gradatim apparentes, & caputium, & cappam deſuper, incepit computare dicens 1. 2. 3. 4. 5. & quaſi ſcandalizatus dixit talem, vel ſimile verbum: Vt quid vos habetis tot tunicas, cum ego non habeam niſi vnam? Si autem puer ſic fuit ſcandalizatus; quis dubitat multos in huiuſmodi malum exemplum accipere? Ideo dominus volens cauere ab huiuſmodi ſcandalo diſcipulos, dixit eis Matth. 10. Neque duas tunicas habeatis. Et dicit Hieron. duas; neceſſariam, & ſuperfluam, ex quo patet, quòd ſuperfluitas eſt interdicta diſcipulis Domini. Item ex nimia compoſitione, cui nimis intendunt interdum aliqui, aut in parando caputium, aut in ligando ſotulares, & ſimilibus, quòd eſt muliebre. Pſalm. Filiæ eorum compoſitæ. Econtra dicitur Exod. 22. Non induetur vir veſte muliebri. Tantum autem decet huiuſmodi ſollicitudo compoſitionis virum religioſum, quantum indecens reputatur in ſcripturis viros fieri effeminatos. Patet igitur, quod habitus viri religioſi non debet eſſe notabilis, vel in pretio, vel in mollitie, vel in decore, vel in extraneitate inuſitata, vel in aliqua curioſitate ſæculari, vel in ſuperfluitate, vel in nimia compoſitione.

Cap. LXX.

SI vero ſit Prædicator ſuper omnia decet eum vilitas in habitu, quod ſic patet ſuper illo verbo Zach.

Zach. 13. Non operientur pallio saccineo, dicit glo. Mos erat prophetis indui sacco, cum populum ad pęnitentiam prouocabant. Item Matth. 3. dicitur de eximio prædicatore pęnitentiæ. Ipse autem Iohannes habebat vestimentum de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos suos. Item Apocal. 11. dicitur de Enoch & Helia: Prophetabunt diebus mille ducentis sexaginta amicti saccis. Si ergo primi prædicatores pęnitentiæ, scilicet prophetę in veteri lege, & medius inter legem, & euangelium sanctus Iohannes, & vltimi in fine venturi, scilicet Enoch, & Helias, qui omnes fuerunt de genere Iudæorum non curantium de abiectione Christi, tam vilibus vestibus vsi sunt, vel vtentur, ad mouendum efficacius ad pęnitentiam; quanto magis competit Prædicatori euangelicæ paupertatis & qui specialiter est ad prędicandum pęnitentiam deputatus, uilitas uestis? Item dicit Glo. super illo uerbo. Matth; 10. Erat Iohannes uestitus pilis camelorum: uestis conueniens prædicatori: Et benè dicit conueniens: Filius enim Dei, cum uoluit prædicare in mundo, induit ualdè uilem uestem, scilicet carnem humanam. Zach. 3. Et Iesus erat indutus sordidis uestibus, quod exponitur super Iohannem de uestibus nostræ mortalitatis, cum inuentus est habitu, ut homo. Prædicatoris uero est super omnes ipsum imitari, & maximè in his, quæ prædicationi contingũt. Item prędicatoris est debellare mundi gloriam, hęc autem pro magna parte consistit in uestibus pretiosis: Quomodo autem potest gloriam mundi contemptibilem reddere ille, in cuius toto corpore huiusmodi gloria relucet? Contigit Parisijs, ꝙ quidam Magister theologiæ sæcularis prædicabat in uniuersitate indutus optima ueste, uel cappa uoua in prin-

cipio

cipio hyemis. Cum autem leniter imprimeret uerba sua in cordibus auditorum; quidam fatuus, qui erat in medio scholarium surrexit,& dixit: Et tace: illa vestis pretiosa, quam habes,non permittit te audacter dicere veritatem, & fecit ei mirabilem confusionem. Nonnè & ipse Apostolus hanc eandem confusionem facit facientibus contra suam prædicationem;cum dicit Rom.3. Qui prædicas non furandum, furaris &c. quod habet locum in omni simili? Debent ergo, qui habent mundi prædicare contemptum, cauere,ne in suo habitu appareat aliquid,quod gloriam mundi prætendat. Item vilitas vestis signum fuit quondam veri prophetæ. vnde Zach.13. Non operientur pallio saccino,vt mentiātur: quòd exponitur de falsis prophetis,qui volentes videri veri prophetæ, operiebant se saccis, sicut veri.ergo coopertura sacci fuit signum veri prophetæ,& à Deo missi: multò magis nunc est signum veri nuncij Dei, cum & ipsi Apostoli missi à Christo non fuerint, sicut solemnes nuncij mundi in gloria vestium, sed in multa paupertate apparuerunt in hoc mundo: Prædicator vero multum debet curare, vt habeat signa, per quæ appareat verus nuncius Dei,vt ei melius credatur,& ideo conuenit ei vestis vilis. Item prædicatori multum est curandum de bona fama, quia ipsa attrahit mundum ad eum, huiusmodi autem vestis reddit hominem in sanctitate valdè famosum, quia secundum Senecam: Argumentum bonæ voluntatis est grabatus,& pannus durus:cum non ex necessitate, sed ex voluntate hoc pati quis sustineat. Attrahit etiam per vestis duritiam Prædicator multos. Matth. 3. Ipse Iohannes habebat vestimentum de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos suos:& sequitur,Tunc
exibat

exibat ad eum Hierosolyma,& omnis Iudęa,& omnis regio circa Iordanem. Item Prædicatoris est exemplo ostendere, quod dicit uerbo, cum ergo ut frequenter habeat prædicare pœnitentiam, debet eam ostendere in se: Apoc.11. Prophetabunt amicti saccis.glo. prędicantes pœnitentiam,& exemplo ostendentes.Non autem ita pœnitentia apparet Prędicatoris in ieiunijs, uel orationibus, uel afflictionibus quibuscumquè, cum huiusmodi non fiant in publico, sicut in uestibus, quæ semper sunt in aperto, & ideo conuenit, ut uestis eius utilitatem pœnitentialem prætendat: Et ideo dicit glo. Matth.3. de pilis camelorum. Qui pœnitentiam prędicat,habitum pœnitentiæ prætendat. Item ad prædicatorem pertinet non solum uerbis, sed factis docere: sicut Christus omni sua actione docuit. Et Prophetæ olim factis suis docebant, ut patet Eze.12. In uasorum transmigratione. Et ideo dicitur Iohannes uox. quia non solum uerbo, sed totus clamabat; sicut quælibet pars uocis est uox. Porro uilitas uestis multa docet, docet enim, quòd sicut ipsa, quæ est exterius, est uilis, ita omnia exteriora sunt uilia. Item docet, quòd nunc est tempus non festiuum, quando solent ferri uestes pretiosæ; sed feriale ad laborandum, quando solent uiliores deferri. Item docet,quòd nunc sumus in uia: etenim uiliores uestes deferuntur etiam à diuitibus in uia, quàm quando in domo sunt. Item docet, quòd debemus esse famuli domino seruientes, uiliores enim uestes deferuntur ab his. Item docet,quòd habemus nunc causam luctus, pro luctu enim solēt uiliores uestes deferri. Item docet, quòd debemus nunc intendere placationi diuinæ, sicut Niniuitæ uestes uiles assumentes. Et alia quàm multa salubria docet ue-

ſtis huiuſmodi. Cum igitur vilitas in veſtibus Chriſto aſſimilet in ſui prędicatione, & valeat ad mundi gloriam debellandam & ſignum det de veritate nũcij cœleſtis, & valeat ad famam, & exemplum pœnitentiæ, & doctrinam ſanctorum multiplicem, quæ omnia ſunt omni Prędicatori valdè neceſſaria: patet, quòd Prædicatori conuenit vilitas veſtium; & quantò veſtis eſt magis exterior, & plus videtur, vt ſunt cappæ, tantò magis eſt in illis vilitas obſeruanda.

Cap. LXXI.

QVia vero veſtium prędicta notabilitas exterior procedere ſolet ex affectu interiori placendi: Sequitur mandatum contra hoc, quòd dicitur (Nec affectetis veſtibus placere) Benè autem dicitur viro religioſo, ne affectet placere veſtibus, hoc enim eſt meretricum. Vnde Cyprianus ad mulieres. Fugiant virgines, & pudicæ cultus, & habitus impudicarum inſignia meretricum. Si autem mulieres bonę debent hoc fugere, quantò magis viri ſancti? Non eſt ſiquidem eis huiuſmodi placentia imitanda, ſed potius deploranda. Exemplum de quodam ſancto, qui cum vidiſſet quandam meretricem, dixit. Ignoſce mihi omnipotens Deus; quia iſta meretrix taliter ſe pro mundo compoſuit; & ego tibi Domine placere propoſui, & ſimilia per meam negligentiam non impleui. Et in vitiſpatrum dicitur, quòd cum abbas Pambo deſcendens in Alexãdriam vidiſſet quandam mulierem meretricem, fleuit, & cum interrogatus fuiſſet, quare fleret: dixit. Duæ res me mouent; vna de perditione illius; Alia, quia non habeo tale ſtudium placendi Deo, ſicut iſta turpi-

turpibus hominibus. Non ergo debent quærere viri sancti placere ornamento vestium: sed ornamento morum, propter quod subdit (sed moribus) Sed nũquid velle placere moribus licitum est, cum dicat Apostolus Gal. 1. Si adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem? ℞. sicut appetitus excellentiæ, si ibi sistatur, est semper peccatum, si autem appetatur excellentia propter Deum, vt quia scilicet maiorem fructum potest quis ibi facere, vel similia, non est peccatum: sic & voluntas placendi hominibus, si sit in hac placentia vltimus finis, est semper peccatum: si verò dirigatur ad factum melius, potest esse sine peccato. Vnde glos. super prædictum locum. Apostolus non se hominibus placere rectè dicebat: quia eo ipso, vt Deo placeret, vtebatur, & ideo dicitur Ephes. 6. Non ad oculum seruientes, quasi hominibus placentes, sed sicut serui Christi. Qui enim intendit placere hominibus propter Christum, tali placentia seruit Christo. Item talis placentia aliquãdo adeo intensa est, quòd propter eam facit aliquis aliquid, quod displicet Christo Act. 12. videns Herodes, quòd placeret Iudæis interfectio scilicet Iacobi, apposuit apprehendere & Petrum. Huiusmodi intentio facit placentiam talem culpabilem; Vnde in eodem super illo verbo, An quæro hominibus placere, dicit Gloss. Sicut quando litteras accepi à sacerdotibus ad occidendum Christianos, non, quia si adhuc hominibus placere vellem, vt olim, Christi seruus non essem, & ideo dicitur ad Rom. 15. Vnusquisque proximo suo placeat in bono, quod dicitur ad differentiam illorum, quos placentia talis ducit ad malum. Duplici igitur ex causa potest esse huiusmodi placentia culpabilis, vel ex parte finis, cum ponitur vlti-

mus finis in ea, uel ex parte intentionis, cum tanta est, quod inducit ad aliquod Deo displicens. Aliter uerò potest quis placere Deo; simulq; uelle placere hominibus, scilicet propter Deum, & in bonum. Et sic faciebat Paulus 1. ad Cor. 10. Per omnia omnibus placeo, de quo maximè Prædicatori curandum est. Necessarium enim est ei non modicum, ut libenter uideatur, quocumquè declinat, & ut libenter audiatur, & ut facilè sua doctrina executioni mandetur, & ut facilè sibi acquiescatur in suis consilijs, & ut correctiones suę patienter sustineantur, & ut in suis necessitatibus, si indigeat, deuotè subueniatur eidem. Quis autem hoc, uel istorum aliquid exhibebit hominibus displicentibus? Proinde non solum bonis, sed etiam malis; non solum amicis, sed etiam aduersarijs; non solum domesticis, sed etiam extraneis; immò & omnibus exemplo Apostoli laborandum est Prædicatori propter Deum placere, alioquin parum proficiet apud eos, ad quos mittitur, si displiceat. Sicut secundũ Greg. parum apud Deum proficit, cum is, qui displicet, mittitur ad intercedendum. Porro ad huiusmodi placentiam acquirẽdam ualent multa. Primum est, ut caueatur ab offensa cuiuslibet. Vnde 2. ad Cor. 10. cum dixisset Apostolus. Sine offensione estote Iudæis, & Gentilibus, & ecclesiæ Dei; statim subiungit, sicut & ego per omnia omnibus placeo. Vnde Glos. Per omnia omnibus placere est sine scandalo cuiusquè agere. Scandalum uerò idem est, quod offensa. Secundum est, ut aliorum utilitati opera impendatur. Vnde ibidem Apostolus, cum dixisset Per omnia omnibus placeo, subdit immediatè. Non quærens quod mihi utile, sed quod multis. Glos. Per omnia omnibus placere est agere ad profectum alio-

aliorum. Tertium est, vt pro quolibet libenter quod petit, fiat. Titum 2. super illo verbo. Seruos dominis suis in omnibus placentes, non contradicentes, dicit Glo. hoc modo poterunt placere, si non murmurauerint, cum domini eis aliquid iusserint. Si autem faciunt sine murmure, siuè libenter, quod mandat dominus; facit seruum placere suo maiori, cui tenetur, quis dubitet, quin hoc multò magis faciat quemlibet placere alij, cui minus tenetur? Quartum est; vt infirmitates aliorum patienter portētur. Ro. 15. Debemus imbecillitates infirmorum sustinere, & non nobis placere, non quod nobis placeat vendicare, sed ꝙ fratri; Inde venit per hoc, quod valdè placet cuicumquè fratri, & proximo, cum infirmitas sua patienter portatur. Quintum est, cum quis aliorum moribus se conformat. Naturale est enim, vt complaceat sibi quilibet in suo simili, propter quod dicitur Prouerb. 3. Pater in filio complacet sibi, quasi in sua imagine. Et ideo non est mirum, si Paulus placebat omnibus, qui omnia omnibus factus se omnibus conformabat. Sextum est, vt nihil per potentiam, seù duritiam, sed per rationem, vel benignitatem apud omnes agatur. Et ideo in vita Clementis dicitur de eo, quòd ita morum ornamento pollebat, quod Iudæis, & Gentilibus, & Christianis placebat: Et subditur ratio in hunc modum. Diligebant eum Gentiles: quia non execrando, sed rationem reddendo ostendebat ex libris eorum, vnde nati essent, & qualiter defecissent. Iudæorum verò gratia vtebatur, ex eo quòd legem eorum sacratissimam memorabat, primumquè eos locum habituros, si suæ legis sacramenta seruarent. A Christianis verò diligebatur: quia singularum regionum inopes scriptos habebat nominatim

minatim,& eis prouidebat. Ex quibus patet,quòd ratio, & benignitas eum placere omnibus faciebat. Cum igitur hæc valeant ad huiusmodi placentiam acquirendam, quæ necessaria est Prædicatori: debet Prædicator sapiens dare operam ad huiusmodi exercenda. Quod si fortè faciens,quod in se est,non placet aliquibus,iam est illorum vitium,non suum. Dauid enim quamuis dicatur aspectu desiderabilis, & esset acceptus in conspectu regis Achis, tamen satrapis non placebat propter eorum inuidiam, sicut dicitur 1. Regum 29.

Cap. LXXII.

QVando proceditis, simul ambulate. cum veneritis, quò itis, simul state.

¶ Quoniam multum decet viros religiosos & sanctos honestè ambulare ad eos, qui foris sunt, sicut dicitur 1.Thes.4. Ideo hic ponitur mandatum circa honestatē,quæ prouenit ex societate in ambulando.

¶ Et nota, quòd quamuis ire cum socio pertineat ad religiosi honestatem cuiuslibet, tamen specialiter pertinet hoc ad discipulos Domini, propter negotium discurrentes per mundum. Hinc est, quòd Dominus misit in Ægyptum pro suis negotijs Moysen non solum, sed associauit eidem Aaron Exod.4. Venerunt simul Moyses, & Aaron, & congregauerunt cunctos seniores filiorum Israel; & post frequenter dicitur,ꝙ in simul intrabāt ad Pharaonem, & in simul loquebantur, & in simul respondebant eidem.Hinc est etiam,quod Christus discipulos misit binos,& binos: sicut dicitur Luc.11. Hinc est iterum,ꝙ spiritus sanctus Paulum,vel Barnabam,quātumcumquè essent sufficientes, solos non assumpsit

ad

ad opus ſuum, ſed ſimul aſſociatos. Segregate, inquit, (ſcilicet ſpiritus ſanctus) Paulum, & Barnabam in opus, ad quod aſſumpſit eos. Act. 13. Numquid iterum Collegium Apoſtolorum, quod erat in Hieruſalem, cum audiſſet, quia recepit Samaria verbum Dei, miſit ſolum Petrum, vel ſolum Iohannem, quorum vterquè vir tantus fuit? Non vtiquè ſeorſum, ſed ſimul miſerunt, inquit, Petrum & Iohannem. Act. 8. Item nunquid reſeruatur ſolus Enoch, aut ſolus Helias ad veniendum in fine mundi contra Antichriſtum, & ad ſubueniendum electis? conſtat quod non, ſed in ſimul veniẽt: ſicut patet Apoc. 11. Item Ioſue non vnum ſolum, ſed duos exploratores miſit ad terram aduerſariorum. Ioſuę 2. Item nunquid Tobias mittere uoluit filium ſuum ſine ſocio ad terram longinquam pro pecunia rehabenda? Nonnè, Deo ordinante, ipſi datus eſt angelus in ſocium in ſpecie viri. Tob. 5. Proinde quantumcumquè ſint viri ſpirituales, vel etiam ſapientes, numq̃ debent ſoli ambulare, vel ſoli ſtare, vbicumquè declinent. In cuius figuram in tabernaculo non erat vnus ſolus cherubim, ſed duo verſis vultibus ſe reſpicientes Exod. 15. Ad ſciendum autem quantum conferat huiuſmodi ſocietas ad honeſtatem, notandum, ꝙ diabolus citius inuadit, vel procurat inuadi ad tentandum de re inhoneſta ſolum, quàm aſſociatum; ſicut latro citius inuadit peregrinum ſolum, quàm cum ſocio exiſtentem. Gen. 39. Accidit autem, vt quadam die intraret Ioſeph domum, & operis quippiam abſquè arbitris faceret, & illa ſcilicet vxor Phutipharis, apprehenſa lacinia veſtimenti eius, diceret, dormi mecum. Nunquid meretrix illa laqueus diaboli impetiſſet eum de turpitudine, ſi ſecum habuiſſet ſocium? arbitror quod non. Item

cum est aliquis solus, facilius consentit turpi tentationi: quia multa sunt turpia, quæ non dimittunt homines propter Deum, quæ propter homines dimittunt. Vnde Eccles.23. Dixit fornicarius; Quis me videt? tenebræ circundant me, & parietes cooperiunt me: quem vereor? & ideo facilius consentit in peccatum. Vnde de quodā monacho dicitur, quòd cum mansisset sexaginta annis in claustro virgo, & innocens, vltimo anno missus solus pro negotijs abbatiæ incurrit in tentationem, & consentiens amisit virginitatem, & eodem anno mortuus est. Item si contingat aliquem cadere in peccato, & habeat socium, qui hoc aduertat, festinat socius ad eius eleuationem, si autem nesciat, nihilominus inspirante Deo ipse actor interdum recurrit, & confitendo eius auxilio nititur resurgere; quòd si solus fuerit; nec habeat ad quem recurrat, vel qui ei manum porrigat, diutius moratur in peccato, sicut qui cadit in luto, nec habet adiutorem. Et ideo dicitur. Eccles. 4. veh soli, quia si ceciderit, nōn habet subleuantem. Cum igitur, sicut patet ex his, societas prosit ad hoc, ne tam citò tentetur quis de aliqua inhonestate, vel tentatus non ita facilè consentiat, vel cadens citius resurgat: constat, quòd multum valet societas quātum ad illam partem honestatis, quæ est declinare à malo. Item bonorum sociorum est seinuicem incitare ad bonum, sicut peregrini solent se incitare in via, vel mane ad surgendum, vel ad fortiter ambulandum, & similia. Exemplum Augustini, qui lecta uita sancti Antonij dixit socio suo Alipio. Quid patimur? quid hoc est? Surgunt indocti, & cœlum rapiunt; & nos cum doctrinis sine corde, ecce vbi versamur in carne, & sanguine. Et pastores dicunt ad inuicem. Luc.2.

Tran-

Transeamus vsquè Bethleem, & uideamus hoc uerbum, quod factum est. Item cum omnis homo habeat defectus, ubi sunt duo socij; supplet frequenter unus defectum alterius. Sicut Aaron defectum Moysis in loquendo, & ipse Moyses pro eo apud Deum. Vnde Exod.4. dicit Dominus Moysi. Ipse loquatur pro te ad populum, & erit os tuum; tu autem eris ei in his, quæ ad Deum pertinent; & sic in multis alijs inuicem se iuuabant. Item Dominus non solum est in domo, ubi duo, uel tres sunt congregati in nomine eius, sed etiam in uia in simul ambulantibus se adiungit Luc.24. Et ecce duo ex illis ibant ipsa die &c. Et post. Et factum est, dum fabularentur, & secum quærerent, & ipse Iesus appropinquans ibat cum illis. Quis autem dubitet, quin Dominus sit cum illis, quibus est in adiutoriũ omnis boni? Patet ex his, quòd societas ualet ad incitationem in bonum, ad complementum boni per alterius suppletionem, ad habendum adiutorium diuinum in bonum, quæ omnia ualent ad partem illius honestatis, quæ in bono faciendo consistit. Verum discipulos Domini discurrentes per mũdum non solum decet honestas secundum duas differentias prædictas, sed decent eos alia quędam pertinentia ad honestatem: quia ipsa addit supra iustitiam, & est unum, scilicet claritas opinionis, quæ multum facit ad pulchritudinem honestatis. Sapientiæ 4. O quam pulchra est casta generatio cum claritate, id est cum clarè, & liquidè constat de castitate, ita quòd nulla sinistra suspitione offuscatur, ad hoc autem multum ualet societas; citius enim oritur sinistra suspitio contra ambulantem, uel manentem solitariè, quàm contra sociatum, & ideo dicit sanctus Bern. ad Eugenium. Bonos contuber-

nales habeas, qui vitæ, & honestatis tuæ custodes sint, & testes. Aliud est status dignus honore: vnde Dominus conqueritur de Iudæis Ioan. 8. quòd ipsum missum à patre nō honorabant: Et vos inquit inhonorastis me. Maiori autem honore videtur dignus, qui vadit associatus, sicut consueuerunt ire personæ honorabiles, quàm qui solus vadit, sicut consueuerunt ire contemptibiles. Aliud est ratio credendi. Qui enim uadit ad negotia Domini, si nō creditur ei, adhibeat testem socium suum. Est igitur talibus necessarium, ut habeant per quod credatur ei, hoc autem est societas, quia in ore duorum, uel trium testium stat omne uerbum, Matth. 18. Cum igitur societas famulos Dei faciat claræ famæ, & ponat in statu digno honore, & faciat eis credi, quæ omnia sunt eis ualdè necessaria, cum alijs supradictis, dicitur eis (quando proceditis, simul ambulate, cum ueneritis, quò itis, simul state.) Et debent professores regulæ August. cauere, ne in uia, uel hospitijs se qualicumquè occasione diuidant, etiam propter fructum animarum, nisi propter necessitatem ineuitabilem: quia melius est eis aliorum utilitatem negligere, quàm cum damno proprio mādatum suæ professionis præterire.

Cap. LXXIII.

IN incessu, statu, habitu, & in omnibus motibus vestris nihil fiat, quòd cuiusquàm offendat aspectum, sed quod vestram deceat sanctitatem.

¶ Quædam est honestas, quæ surgit de re extrinseca, & irrationabili, ut est habitus, & est magna: Quædam quæ surgit ex re intrinseca, sed rationabili, ut est societas, & est hæc maior: Quædam quæ oritur

oritur ex re intrinseca, & ratione annexa, ꝰt disciplina in actibus, & hæc est maxima. Traditis ergo mandatis circa duo prima, ordinatè tradit hic mandatum tertium. Et primò in generali, Secundò in particulari: ibi (oculi vestri &c.) ¶Et notandum, quòd secundum Hugonem de sancto Victore. Disciplina est conseruatio honestatis, cui parum est malum non facere: sed studet etiam in his, quæ agit per omnia irreprehensibilis apparere. Et ideo tradit hic mandatum continens duo, scilicet quid circa hoc cauendum: vbi dicit. (In incessu) & quid agendum ꝰvbi dicit. (sed quod vestram deceat sanctitatem) Et quia aliquando in ambulando; aliquando in quiescendo, aliquando circa habitum exteriorem, aliquando circa gestus, siue motus corporis extrinsecos talia fiunt a quibusdam, quæ oculos multorum offendunt, ponit mandatum circa hæc quattuor, vt sic disciplinatè se habeat seruus Dei in his omnibus, & irreprehensibiliter, vt nullus in aliquo istorum quattuor offendat cuiusquam aspectum, scilicet in incessu, statu, habitu, & in omnibus motibus nostris, hoc est gestibus &c. ¶ Notandum vero, quod in incessu solēt reprehensibilia reperiri. Sunt enim quidam, qui nimis festinè incedunt, intantum vt interdum præcipitent semetipsos. Isti sunt similes illi Iehu sanguinario, de quo dicitur 4. Regum 9. præceps enim graditur. Hoc autem non est sine offensa videntium. Prouer. 19. Qui festinus est, pedibus offendit, non solum interdum cadendo, sed oculos intuentiū, maximè si religiosus sit præceps offendendo. Alij ita lentè, & pedetentim incedunt, sicut solent incedere, qui numerant pedes. Quid aūt mirum, si hoc est in viro reprehensibile; cum ēt in mulieribus delicatis filia-

bus

bus Sion hoc Dominus reprehēdebat dicens Esa.3. Et pedibus suis composito gradu incedebant, quod dicitur in reprehensionem earum. Item in oppositum Ezech.1. De sanctis animalibus dicitur, Planta pedis eorum, quasi planta pedis vituli. Bos enim multum lentè incedit, sed vitulus non lentè, sed tamen non multum currit: quia iste debet esse modus in viro sancto, vt nec nimis citò, nec nimis lentè incedat, sed modo mediocri, quod est maturitas. sicut tangitur in Glo. super istum locum. Alij sunt, qui ita incautè incedunt sine præuidentia, quòd modò offendunt ad lapidem, modò ponunt pedem in luto, modò impingunt in alios, modò corruunt in via, modò non tenent viam bonam, & hoc est ambulare secundum modum cæcorū. Sophoniæ 1. Ambulabunt, vt cœci. Contra quos dicitur. Prouer.4. Palpebræ tuæ præcedant gressus tuos. Ad hoc enim dati sunt specialiter oculi, vt dirigant gressus. Alij sunt, qui incedunt collo extento, vt filiæ Sion; ceruice erecta, vt cerui; pectore prominente, vt gallus; cum commotione scapularum, & brachiorum ventilatione, quasi remigantes; cum cubitorum ambulatione se per ventrem tenendo, vt domicelli, & alios irreuerenter præcedendo; quæ omnia sunt superbiæ signa, & valdè dedecent virū religiosum. Ideo dicit Apostolus, ad Ephe.4. in contrarium. Obsecro vos, vt ambuletis cum omni humilitate. Alij sunt, qui incedendo semper videntur tristes, neminem salutantes, nemini affabiles se ostendentes, nunquàm solatium aliquod facientes, nullum in aliquo verbis bonis ædificantes; sed quasi in amaro silentio tota die pergentes. Super quo seipsum Dauid reprehendit dicens. Quare tristis incedo? contra quos dicitur Actuum. 8. de Eunucho baptizato.

zato. Ibat per viam suam gaudens. Si autem filij Israel ibant in Hierusalem gaudentes, iuxta illud. In domum Domini lætantes ibimus; quantum gaudendum est omni seruo Dei, in omni via sua, cum sit ei via ad cœlum. Alij sunt, qui cum deberent in via se in psalmis, vel orationibus dicēdis, vel in sacris meditationibus, vel collocutionibus vtilibus occupare, effundunt se in leuitatibus, & non sine offensa intuentium. Accidit, quòd cum quidam religiosus prædicasset laudabiliter in quadam parochia, & facto prandio recedens cum esset iuxta villam, incepit se leuitatibus dare cum socio, sicut fit interdum ab aliquibus, cum modò percutiunt socium, modò faciunt eum cadere, modò extrahaunt ei caputium, & similia. Sequebatur autem eos quædam vetula, quæ fuerat in sermone, & hoc non aduertebant, quæ cœpit dicere multotiens. Domine vos non ille estis, qui prædicauit. Cum autem audirent vocem, respicientes viderunt vetulam: & quæsierunt, quid dixisset. At illa dixit ei, qui prædicauerat, Domine ego dixi vobis, quod non estis vos ille, qui hodie prædicauit? At ille, & quare hoc dixisti; cum ego sim verè ille, qui prædicaui? At illa, Domine nos habemus quendam sacerdotem iuuenem, qui valdè benè cantat missam; sed interdum illa die, qua celebrauit, discurrit pèr domos, & cum inuenerit iuuenculas, ponit manum in sinu earum, & palpat eas, & cum dicitur ei. Quid est hoc? quod facitis, nonne celebrastis hodie? Respondet, & dicit. Ego non sum ille, qui celebraui: sed ego sum, quidam iuuenis, & ludo. Ideo Domine dixi, quòd vos non estis ille, qui prædicauit, exemplo sacerdotis nostri; valdè enim aliter vos habetis in inhonestis ludis, quàm hodie in ser

mone. Quanta confusio fuerit in suo religioso super hoc; & quantum scandalum vetulæ; qui legit, intelligat, & caueat à similibus saltem exemplo mulieris illius, quæ dicit Thobiæ 3, Numquam cum ludentibus me miscuij neque cum his, qui in leuitate ambulant, participem me præbui. Sunt alij tam mobiles, vt consistere secum non valeant: sed nunc ibi, nunc alibi subitò comparent, semper discurrentes, nunquam quiescentes. Isti sunt similes illi, de quo dicitur Hiere. 14. Qui dilexit mouere pedes suos, & non quieuit, & Domino non placuit. Et hos vocat beatus Benedictus gyrouagos, contra quos dixit Dominus Apostolis, vt quiescerent, saltem quousquè abundantiã spiritus sancti haberent, qui eos exterius indueret. Sedete, inquit, in ciuitate quousq; induamini virtute ex alto, Lucæ vltimo. Sunt alij, qui vadunt non solum leuiter, sed inutiliter, nil boni facientes temporalis, vel spiritualis in tota via, contra quos dicitur Apostolis. Eatis; & fructum afferatis. Sunt alij, qui non solum infructuosè, sed & damnosè facientes interdum vias nouas, frangentes sepes, conculcantes sata, & similia quædam cum damno pauperum, & scandalo plurimorum, contra quos dicunt filij Israel Regi Edom, Numeri 20. Non ibimus per agros, nec per vineas, nec bibem⁹ aquas de puteis tuis; sed gradiemur publica via, nec ad dexteram, nec ad sinistram declinantes. Cum igitur hæc prædicta multorum intuentium oculos soleant offendere: curandum est non modicum seruis Dei, & illis præcipuè, qui multum habent discurrere, & spectaculum facti sunt mundo, & hominibus, vt sint dies clara, & illuminata doctrina apud omnes, ita vt omnia notent, quòd sic honestè ambulent, quasi in die, & tam disciplinatè,

natè, quod in incedendo non appareant notabiles, vel in nimia festinãtia, vel in nimia tarditate, vel in improuidentia, vel in aliqua superbia, vel in inconuenienti tristitia, vel leuitate dissoluta, vel in facilitate discurrendi, vel in discursu infructuoso, vel quod grauius est damnoso.

Cap. LXXIV.

Circa statum sciendum est, quòd non accipitur status solum, prout dicitur à stando, secundũ quod dicitur aliquis erectus stare; sed prout opponitur motui ambulandi, secũdum quod dicitur stare, quicumquè non mouetur eundo: circa vero statum sic acceptum, multa sunt reprehensibilia. Vnũ est, cum quis non potest secum stare, sed semper cum alijs. Quia secundum Senecam signum est bonæ mentis secum consistere. Et idem dicit. Quotiens inter homines fui, minus homo redij. Ideo dicitur Exo. 16. Vnusquisquè maneat apud se. Aliud est cum quis, etiam si consistat secum, tamen stat otiosus ab actione. Matthæi. 20. Quid hic statis tota die otiosi? Ideo dicitur de beato Gregorio, quòd quamuis infirmaretur grauiter propter abstinentiam, & orationes; tamen aut semper orabat, aut legebat, aut scribebat, aut dictabat: quòd etiam de multis alijs sanctis reperitur. Aliud est, cum quis vacat ab exterioribus actionibus; quia non semper potest illis aliquis occupari; & tamen non exercetur interius mens eius, contemplationibus. Ad hoc enim in Sabbatho vacabatur ab operibus corporalibus, vt liberius mens posset contemplationi diuinæ intendere. Vnde. Psal. Vacate, & videte. Proinde vir sanctus quiescens, & non occupatus

exte-

exterius, debet contemplationi intendere, vel ſpeculationi, ſicut ſpeculator quieſcens in ſpecula, qui modò ante, modò retro, modò ſupra, modò a dextris, modò a ſiniſtris ſubtiliter dirigit ſuum intuitum. Eſaiæ.21. Super ſpecula Domini ego ſum ſtãs. Et benè dicit, Domini; quia ad ea, quæ Dei ſunt, & non ad alia debet eſſe contemplatio viri ſancti. Reprehenſibile ergo eſt in viro ſancto quieſcente, vel cum ſecum ſtare non poteſt, vel cum ſtans ſecum eſt obioſus ab opere, vel ceſſans ab opere ſpeculationi non vacat, vt modò ſupra cœleſtia, modò infra infernalia, modò ante futura, modò retro præterita, modò a dextris proſpera, modò a ſiniſtris aduerſa contempletur. Porro in commorando cum alijs ſunt multi reprehenſibiles. Sunt enim quidam, qui nimis libenter commorantur inter mulieres, quòd eſt non ſine nota, & offenſa videntium. Legitur, quòd cum quidam iuuenis coram Pytagora diceret ſe libentius inter mulieres, quàm inter Philoſophos conuerſari; dixit Pytagoras. Et ſues libentius in luto, quã in aqua pura verſantur, Item Zacha. 11. Familiæ domus Dauid ſeorſum, & mulieres eorum ſeorſum, familiæ dòmus Nathan ſeorſum, & mulieres eorum ſeorſum; familiæ domus Leui ſeorſum, & mulieres eorum ſeorſum: familiæ domus Semei ſeorſum, & mulieres eorum ſeorſum; omnes reliquæ familiæ ſeorſum, & mulieres eorũ ſeorſum. Item dicitur, quod propter hoc Ioſeph, & Maria amiſerunt puerum Ieſum; quia erat conſuetudo, quòd viri, & mulieres ibant ſeorſum, & credebant vterquè, quòd eſſet tanquàm puer in ſocietate alterius. Si ergo philoſophi ſic deteſtantur conuerſationem mulierum; Si Iudæi tantam diſtinctionem inter hos faciebant; Si etiam parentes

Domini

Domini Iesu ipsum propter hoc neglexerant: quantum cauendum est viro sancto, & propter periculū, & propter famam, ne libens commoretur inter mulieres. Ideo dicitur Eccles. 42. cap. In medio mulierum noli commorari. Sunt alij, qui libentius morantur inter leues, quàm inter bonos contra doctrinam Senecæ dicentis. Inter illos commorare, qui te meliorem facturi sunt. Eccles. 36. Cum viro sancto assiduus esto. Sunt alij, qui libentius morantur inter magnates, quàm inter consimiles, contra quos Eccles. 13. dicitur. Aduocatus à potente discede, si autem aduocato est discedendum, quantò magis cauendum est bono viro, ne se ei iungat? Non autem sic de consimilibus. Eccles. 27. Volatilia ad sibi similia conuertuntur scilicet ad morandum. Nonnè columba libentius moratur cum columba, quàm cum magnis aquilis, vel vulturibus? Patet ergo, quòd vir disciplinatus, cum ei commorandum est inter alios, libentius stare debet inter viros, quàm mulieres, & inter honos, libentius inter consimiles, quàm inter magnates.

¶ Item quantum ad loca sunt quædam reprehensibilia circa stantes, sunt enim quidam, qui libētius stant in locis publicis, q̃ absconsis similes hypocritis, de quibus dicitur Matt. 6. Amant in angulis platearum stantes orare, contra quos dicitur Hebr. 11. In speluncis, & cauernis terræ. Vnde & de Saule dicitur, ꝙ cum bonis fuit ante regni receptionem. 1. Reg. 10. Ecce absconditus est domi. Alij verò sunt, qui nimis libenter stant in locis periculosis, vt sunt locutoria; in quibus in lingua peccatur; Spectula, in quibus peccatur in visu; Diuersoria hospitiorū, & infirmariarum, in quibus & in gula, & in multis alijs peccatur, contra quos dicitur de Dauid 1. Reg.

24. ꝙ habitabat in locis tutiſſimis Engaddi, quia vir ſanctus in locis, quæ magis ſecura ſunt à peccato, libentius debet ſtare. Sunt igitur alij, quibus videtur graue ſtare in eccleſia, & in huiuſmodi locis ſanctis, quod procurante diabolo non eſt dubium fieri, qui huiuſmodi loca horret, contra quos dicitur Iohan. 19. Stabat iuxta crucem Maria mater eius, & ſoror matris eius Maria Cleophæ, & Maria Magdalenę. Item eodem 20. Maria ſtabat ad monumentum. Dicitur etiam de quodam ſancto ſacerdote, qui cum non haberet aliquid facere, ſtabat ſemper in eccleſia in choro, interrogatus verò, quare hoc faceret, dixit, quod faciebat ſocietatem Domino ſuo intelligens de Euchariſtia, quæ erat ſuper altare. Et hoc eſt, quod dicitur Lucæ 2. in commendationem Annæ prophetiſſæ, quòd non diſcedebat de templo, ieiunijs, & orationibus, vel obſecrationibus ſeruiens Deo nocte, ac die. Pertinet ergo ad virum ſanctum libentius morari in abſconſo, quàm in publico, libentius in loco ſecuro, quàm periculoſo, libentius in locis ſanctis, quàm in communibus. Et ſic patet, quòd ſunt tria reprehenſibilia circa ſtatum ex parte ſolitudinis: tria ex parte ſocietatis: tria ex parte loci: à quibus cauendum eſt propter diſciplinam ſeruandam in ſtando.

Cap. LXXV.

Circa hoc verò, quod ſubiungitur (& habitu.) Poſſet alicui videri, quòd idem ſit, quod hic dicitur de habitu, cum illo quod ſupra dictum eſt (Non ſit notabilis habitus veſter) Ad quod dici poteſt, quod habitus duplici ex cauſa poteſt eſſe reprehenſibilis, vel ex ſui natura, cum eſt nimis pretioſus,

ſus, vel mollis, & huiuſmodi, vel ex actu humano, videlicet cum aliquid fit in ipſo, vel ab artifice, vel à deferente, quod eſt reprehenſibile. Ad primum pertinet, quod ſupra dictum eſt: Ad ſecundum, quod hic dicitur, vnde ibi dicitur. (Non ſit notabilis habitus veſter) quaſi dicat de ſe. Hic autem dicitur: Nihil fiat, ſcilicet ab aliquo. Vnde ſicut dictum eſt, illud pertinet ad honeſtatem illam, quæ ſurgit ab extrinſeco, iſtud verò ad illam, quæ ſurgit ex actu intrinſeco. Vt igitur nihil fiat in habitu, quod non prætendat diſciplinam, prouidendum eſt ſeruo Dei, quòd veſtis ſua non ſit nimis longa, vel breuis, nimis lata, vel nimis ſtricta, nimis ſciſſa, vel nimis clauſa, nimis formata, vel nimis informis, nimis defluens, vel nimis ſuccincta, nimis compoſita, vel nimis turpiter poſita, nimis nitida, vel nimis ſordida, nimis laniata, vel nimis repetiata, nimis aptata, vel nimis ineptè relicta, nimis diſſuta, vel nimis curioſè conſuta. Quia verò ad habitum pertinent omnia, quæ exterius deferuntur, cauendum eſt etiam idem circa panniculos, ſotulares, corrigias, cingulos, tabulas, burſulas, ſellas, ſigilla, manubria, & ſimilia, ne aliquid fiat in iſtis, quod ex pretio, vel ſuperfluitate, vel curioſitate, vel ſæcularitate aliqua, vel alio modò quocumquè poſſit reprehenſibile iudicari. Hæc enim viri ſancti multum in religioſis ſolent deteſtari. Vnde Hugo de ſancto Victore in libello de diſciplina, poſt ſingularem nominationem multorum talium exceſſum dicit ſic. Tædet me nominare omnia, in quibus ſtulti, & vecordes mulieribus ſtudia ſua auferunt, & penè cum habitu ſexum mutauerunt. Sunt enim mille modi, quibus vaniſſimi de ſe ſpectaculum hominibus præbent in habitu. Sed hæc

omnia debet seruus Dei despicere, cum videat nullos nisi irrisione dignos talibus deseruire; hęc enim omnia veræ religioni contraria sunt, & qui his studium adhibent, hominibus magis viles & contemptibiles fiunt, qui verò hæc despiciunt coram Deo, & hominibus chariores, & honorabiliores fiunt, & sunt.

Cap. LXXVI.

Circa illud quod dicitur de motibus sciendum, quòd non accipitur hic motus, prout contrariatur quieti, sed prout dicitur actus alicuius membri, vel plurium, qui quandoquè vocatur gestus. Est autem gestus secundum Hugonem modus, & figuratio membrorum corporis ad omnem agendi, vel se habendi modum, & ideo conuenit viro sancto, quòd videat attentè, qualiter in omni motu membrorum, & in omni modo se habendi appareat disciplinatus. Porro disciplina in motibus membrorum consistit in hoc, vt vnum membrum alterius officium non accipiat, vt vnumquodquè decenter exerceat actum suum, contra quod dicitur Prouerb. 6. de apostata, cuius mens auersa est à Deo: Graditur ore peruerso, annuit oculis, terit pede, digito loquitur. Vnde Hugo de hac materia sic dicit. Sunt quidam, qui sine buccis patentibus auscultare nesciunt, & quasi ad cibum, ita palatum ad verba aperiunt. Sunt alij, qui in agendo, vel audiendo quasi canes sitientes linguam prætendunt, & ad singulas actiones labia, velut molam contorquendo, circunducunt. Alij loquentes digitum extendunt, supercilia erigunt, & oculos in orbem rotantes cuiusdam intrinsecus magnificentiæ conatus ostendunt,

dunt, caput iactant, comam excutiunt, vestimenta coaptando componunt, & latera quasi cubitando, pedesquè ostendendo ridiculosam formam suæ responsionis faciunt. Alij alteram tantum aurium voci apponunt, quasi ambę non fuerint factæ ad audiendum. Alij interdum ad videndum alterum tantum oculorum aperiunt. Alij maiori ridiculo cum medietate oris loquuntur. Sunt præterea mille laruæ, mille corrugationes narium, mille contorsiones labiorum, quæ decorem disciplinæ deturpant, & faciei pulchritudinem, quæ est speculum disciplinæ, cui tantò maior custodia est adhibenda, quantò minus quod in ea peccatum fuerit, cęlari potest. vsquè huc de Hugone. Qualiter autem per disciplinam caueant, quæ huiusmodi sunt, docet Bern. dicens. Disciplina ceruicem summittit, deponit supercilia, componit vultum, ligat oculos, cohibet cachinnos, moderatur linguam, gulam fręnat, iram sedat, format incessum. Licet autem viro disciplinato cauendum sit ab omnibus prædictis, tamen magis cauendum est ei à gestibus risorijs, qui scilicet incitant ad ridendum; vel turbatiuis, qui alios turbant; vel derisorijs, per quos alij deridentur; vel simiaticis, per quos aliorum gestus repræsentantur, sicut simiæ faciunt; vel turpibus, vt ribaldi faciunt, vel ioculatorijs, vt faciunt histriones. Hæc enim quantò maioris sunt indecentiæ, tantò magis dedecent viros deditos honestati. Patet ex iam dictis, quid cauendum sit in actibus membrorum. Sed quia gestus vltra hoc se extendit ad modum habendi, ideo videndum est, qualiter vir disciplinatus se debat habere omni tempore, omni loco, in omni statu, & cum omnibus, & in quibusdam actionibus suis alijs à prædictis. ¶ Sciendum igitur, quòd

aliter se debet habere in die; quia actiuè operibus pijs erga proximum insistēdum aliter in nocte; quia contemplatiuè Deo vacandum. Psal. In die mandauit Dominus misericordiam suam, & nocte canticũ eius. Aliter in ferijs; quia tunc est magis corporalibus necessitatibus intendendum. Exod.20. Sex diebus operaberis, quod intelligitur de pertinentibus ad corpus. Aliter in festis; quia tunc spiritualibus est omnino vacandum, eodem capitulo: Memento, vt diem sabbathi sanctifices, id est ipsum sanctum habendo operibus sanctitatis intendas. Aliter in tempore tribulationis, quia gaudenter. Luc.6. Gaudete in illa die scilicet tribulationis. Aliter in tempore prosperitatis, quia timoratè. Greg. Magis timenda est fortuna prospera, quàm aduersa. Item in tempore silentij se debet habere tacitè, Eccles.3. Tempus tacendi scilicet silentij. Item surgendum strenuè. Eccles. 32. Hora surgendi non te trices, id est pigrè te habeas, sicut illa hora mulieres se trican tes. Item tempore ieiunij lętè. Matth.6. Cum ieiunatis, nõ eritis sicut Hyprocritæ tristes, & si de alijs varijs modis secundum exigentiam temporum diuersorum, & secundum congruentiam temporis diuersimodè se debet habere. Eccles. 3. Omnia tempus habent suum, id est distinctum.

¶ Quantum ad locum verò notandum, ꝙ in religione sunt diuersa loca, quidam locus orationis, vt Oratorium: quidam disciplinæ, vt Capitulum: quidam doctrinæ, vt scholæ, & locus sermonum: quidã studij, vt cella: quidam necessitatis humanæ, vt refectorium, infirmitorium, hospitium, cameræ, & aliæ officinæ. Quædam ad diuersarum necessitatum officia deputata; quædam ad recreationis solatia pertinentia, vt locutorium, pratellum, & hortus, in

qui-

quibus omnibus vir ſanctus in modo ſe habēdi debet oſtendere diſciplinam. In Oratorio ſiquidem exiſtens ſe debet habere maturè. Greg. Abuſio clauſtri vna eſt diſſolutio in choro. Iuxta altare reuerenter. Idem. Alia abuſio irreuerentia iuxta altare. Iuxta reliquias timoratè. Leu.26. Pauete ad ſanctuarium meum. In capitulo ſtans in loco iudicij corrigēdus debet ſe habere, ſicut Dominus ante Pilatum præſidem: de quo Bern. Stabat Ieſus ante præſidem demiſſis aſpectibus, vultu hilari, rarus ad verba, paratus ad opprobria, paratus ad verbera. In ſcholis, & loco ſermonis attentè: Pſal. Attendite popule meus legem meam, hoc eſt attentè audite. In cella vtiliter, vacando ſcilicet vtilibus. Hier.7. Bona facite ſtudia veſtra, ideſt vtilia. In refectione, in menſa, & in omni comeſtione, ſic religioſè, vt ſecundum doctrinam Hugonis linguam à loquendo reſtringat, oculos non circumducat, ſed omnia mēbra cum omni modeſtia contineat; ſuper eſcam ſe non effundat; ſic mundè comedat, ꝙ cæteris abhominationem, vel diſplicentiam in aliquo non faciat. In dormitorio ſic quietè, vt alios nō inquietet. Cum enim ſeruire Deo regnare ſit: quotquot ſunt eius ſerui, ſeruiūt ei die, ac nocte. Dicitur autem 1.Reg. 23. Tu quis es, qui inquietas regem ſcilicet Saul dormientem? Si autem hoc aſcriptum eſt audaciæ: quantò magis ſunt reprehenſibiles, qui tot reges cœli quieſcentes inquietant. In infirmitorio non querulosè. Exemplum de Lazaro, qui plenus vlceribus, & iacens ad ianuam diuitis, cupiens ſaturari de micis, quæ cadebant de menſa diuitis, ſed nemo ei dabat: tamen non legitur murmuraſſe. Lucæ 16. In hoſpitio lętè: vnde abbas Ioſeph in vitiſpatrum dixit. Reddenda ſunt, quæ ſunt Cęſaris

Cęſari: & quæ ſunt Dei Deo: Quando ergo eſt prę-ſentia fratrum,cum gaudio debemus eos ſuſcipere: quando autem ſoli ſumus, opus habemus lugere. Exemplum de Zachęo,qui lętus in hoſpitio gaudés ſuſcepit Dominum. Luc.19. In cameris verecundè: & ideo fiunt in abſcondito: vel quia itur ad locum abſconditum pro neceſſitate ventris 1.Reg.24. Ingreſſus eſt Saul,vt purgaret ventrem. Porro in alijs officinis neceſſitatum, ſic eſt diſciplina ſeruanda, quòd nunquam quis in eis compareat,niſi pro iuſta neceſſitate, ne ſit ſimilis mulieribus illis, de quibus dicitur 1.Tim.5. Curioſæ diſcunt circumire domus non ſolum curioſè, ſed etiam verboſè loquentes, quæ non oportet. In locutorio verò debet ſic ſe habere,quod non otioſa, vel peiora,ſed vera loquatur 1.Pet.4. Si quis loquitur, quaſi ſermones Dei. In horto vero, vel prato ſic meditatiuè, quòd de inſpectis trahat aliquam ædificationem exemplo Domini dicentis Matth.6. Conſiderate lilia agri, quomodo creſcunt &c. Et iterum Luc.21. Videte ficulneam, & omnes arbores, cum producunt iam ex ſe fructum, ſcitis quia prope eſt ęſtas: ita & vos, cum videritis hęc fieri,ſcitote,quoniam prope eſt regnũ Dei. Secundum igitur diuerſitatem locorum prædictam, & alia quędam loca, diuerſi ſunt modi ſe habendi pertinentes ad diſciplinam. Porro quantum ad ſtatum,ſciendum quòd in ſtatu prelati ſe debet habere vir bonus ſollicitè. Rom.12. qui præeſt in ſollicitudine.In ſtatu ſubditi ſubiectiuè. Hebr.2. Subiacete præpoſitis veſtris, quod eſt, quando non erigitur ſubiectus in prelatum. In ſtatu ſanitatis laborioſè. Matth.18. Dimiſit eam febris, & ſurrexit, & miniſtrabat eis. In ſtatu infirmitatis conſolatoriè. Tob.5. Forti animo eſto; dixit angelus ad To-

biam infirmum; quod eſt contra illos, qui in infirmitate nimis deijciuntur. Item in ſtatu iunioris, vt ſunt Nouitij, quaſi ignoranter. Eccleſ. 32. Adoleſcens loquere in tua cauſa vix, cum neceſſe fuerit. Si bis interrogatus fueris, habeat caput reſponſum tuum. In multis eſto quaſi inſcius, & audi tacens, ſimul & quærens, & loqui in medio magnatorum non præſumas, & vbi ſunt ſenes, non multum loquaris. Omnia quidem hæc ſunt ignorantiæ ſigna. In ſtatu ſenioris ſapienter, vtilitati ſcilicet communi vacando 1. Mach. 14. Senes de bonis terræ tractabunt, quod pertinet ad ſapientes. In ſtatu ſublimi humiliter. Eccleſ. 4. Quantò maior es, in omnibus te humilia. In ſtatu inferiori conſtanter, vt ſcilicet tali ſtatu contentus non aſpiret ad ſublimiorem 1. Cor. 7. Seruus vocatus es, non ſit tibi curæ, ſed, ſi potes liber fieri, magis vtere. Si autem hoc in ſtatu ſeruitutis eſt ſeruandum, qui eſt viliſſimus ſtatus inter infirmos, quantò magis in alijs? Huius autem glo. reddit rationem dicens. Quia quantò quis deſpectior eſt in hoc ſæculo propter Deum, tantò magis exaltabitur in futuro. Sic & in alijs multis diuerſis ſtatibus diuerſa competunt, in quibus vir diſciplinatus diuerſimodè ſe debet habere, ſicut & Chriſtus, inquantum Deus, inquantum homo inquantum rex, inquantum ſacerdos, inquantum Dominus, inquantum magiſter, inquantum iudicandus, inquantum iudex, aliter cum perſonis ſe habuit, & habebat.

¶ Notandum eſt iterum, quòd diuerſimodè ſe debet cum diuerſis habere Dei ſeruus; Ad prælatos obedienter Heb. 12. Obedite præpoſitis veſtris. Ad ſocios coæquales amabiliter. Ber. Socialiter, ut amare appetas, & amari. Ad minores paternè, eorum

scilicet ædificationi intendendo, sicut Christus docebat discipulos suos, & Tobias filium, & Apostolus, qui dicit 1. Cor. 3. Tanquàm paruulis in Christo lac dedi vobis. Cum officialibus tranquillè, non perturbando eos 1. Thes. 5. propter opus illorum, pacem habete cum illis. Cum discolis pacificè Psal. Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus. Cum viris sanctis sanctè. Psal. Cũ sancto sanctus eris, id est sanctè te habebis nihil coram eis faciens contrariũ sanctitati. Item cum forinsecis sapienter, quia nescitur, quid intendant. Col. 4. In sapientia ambulate ad eos, qui foris sunt. Cum mulieribus pudicè 1. Tim. 5. Anus obsecra ut matres, iuuenculas ut sorores in omni castitate uidelicet ut sint cum eis, & inter eas uerba scilicet casta, intuitus castus, gestus casti, ita quod in omnibus appareat pudicitia. Cum pauperibus affabiliter. Eccles. 4. Pauperum congregationi affabilem te facito. Cum diuitibus curialiter, ne scilicet exasperentur, sed quadam sagaci curialitate attrahantur ad bonum. Nonnè curialiter se habuit Dominus ad Zachæum diuitem, inuitando seipsum ad comedendum cum eo? sicut dicitur Luc. 19. Et comedendo cum publicanis, qui erant diuites & peccatores? sicut dicitur Matth. 9. Cum domesticis secundum carnem spiritualiter: sicut Bern. qui nouem fratres suos attraxit ad ordinẽ suum, & sicut Paulus qui dixit Rom. 9. Optabam ego ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem, quod dixit secundum glo. ad exprimendum magnum desiderium, ꝙ habebat de salute eorum, qui sibi secundum carnem attinebant. Cum aduersarijs patienter, sicut oues inter lupos. Ro. 12. Non uosmetipsos defendentes charissimi. Denique debet in conuersatione

tione sua bonum exemplum ostendere omnibus. Ro.12. Prouidentes bona non tantum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus. In suis actibus ad omnes se mansuetè habere 2.Tim.2. Seruum Domini oportet mãsuetum esse ad omnes. Cum omnibus de eorum utilitate agere, ut omnes Deo lucri facere laboret. Eccles.37. Cum uiro irreligioso tracta de sanctitate, & cum iniusto de iustitia, & cum muliere de his, quæ æmulatur; cum timido de bello, & cũ negotiatore de traiectione, cum emptore de uenditione, cum liuido de gratijs agendis, cum impio de pietate, cum inhonesto de honestate, cum operario agrario de omni opere, cum operario annuali de consuetudine anni, cum seruo pigro de multa operatione, & sic de alijs secundum doctrinam Greg. in pastorale dicentis, quòd aliter, & aliter sunt docendi diuersi. Et Paulus diuersimodè instruebat diuersos, ut seruos, Dominos, mulieres, & uiros, senes, & adolescentes, uirgines, & coniugatas, Episcopos, Presbyteros, & Diaconos, & alias diuersitates hominum.

¶Postremò notandum, ꝙ sunt actus quidam, quibus homo stat in se: Alij, quibus ordinatur ad Deũ: Alij, quibus habet agere cum proximo, in quibus omnibus est seruandus modus se habendi disciplinatus. Primi sunt stare, iacere, sedere; stando autem debet oculos dimissos habere, exemplo publicani stantis à longe, in cuius laudem dicitur, ꝙ nec oculos audebat ad cœlum leuare Luc.18. Sedendo uero nõ debet tybias diuariare, seu pedes diuidere: sicut tradunt antiqui religiosi in suis statutis; cum hoc etiam in meretrice reprehendatur Ezech.16. Diuisisti pedes tuos. Iacendo cauere, ne se discooperiat, sicut Noe ebrius Gen.9. Inebriatus est, & nudatus

in

in tabernaculo suo. Secundi sunt illi, quibus seruitur Deo, & maximè in officijs diuinis in quibus obseruandum est, vt fiant reuerenter. Hebr. 12. Seruiamus ei cum metu, & reuerentia, hoc est cum illo metu, qui dicitur reuerentia. Item quòd fiant diligenter, contra quos Hiere. 48. Maledictus, qui facit opus Domini Dei negligenter, secundū quandam litteram, licet secundum aliam dicatur fraudulenter. Item quòd fiant timidè. Psal. Seruite Domino in timore, sicut famuli regis astantes, & semper timentes, ne aliquando minus benefaciant. Tertij sunt quidam corporales, vt cum hominibus in temporalibus ministratur, quod faciendum est sedulè 4. Regum 4. Ecce sedulè in omnibus ministrasti nobis. Alij spirituales, vt est docere, in quo cauendum est bono viro, ne se in aliquo magnificare videatur; sicut faciebat Eliu Iob 32. & in quattuor sequentibus capitulis: quia imprecatur Psalmus, vt disperdat Dominus linguam magniloquam. Item corrigere, siuè ad partem, siuè publicè accusando; quod faciendum est modestè seruo Dei 2. ad Tim. 2. Modestè corripientem; quod fit, cum non exceditur modus in aggrauatione, vel asperitate loquendi, & similibus. Item iudicare, vt cum oportet aliquem propter culpam in aliquo condemnare, in quo semper est seruanda misericordia exemplo Domini, qui semper punit citra condignum Eccles. 4. In iudicando esto misericors. Item conferre, siuè disputando, siuè alio modo, in quo cauendum est à lite. 2. Tim. 2. Seruum Dei non oportet litigare. Item consulere interdum, in quo agendum est prouidè. Vnde de sancto Sebastiano dicitur. In consilio prouidus. Talis etiam fuit Ioseph, qui tamquàm prouidus in consilio, dixit Pharaoni, Prouideat rex virum

rum

rum sapientem,& industrium,& præficiat eum terræ Ægypti. Genes. 41. Item aliquando aliqua sibi commissa agere, quod faciendum est prudenter 1. Reg. 18. Egrediebatur Dauid ad omnia, quæcumque misisset eum Saul, & prudenter se agebat. Sic ergo debet se habere Dei seruus in his actionibus spiritualibus ad proximum, vt in docendo se magnificet; in corrigendo seruet modestiam; in iudicando ad pœnam non derelinquat misericordiam; in conferendo sit sine lite; in consilijs prouidus; in agendis prudens; & sic patet de disciplina seruanda in gestibus, & quantum ad actiones,& quantum ad modum se habendi in omnibus, & quo ad tempus, & quo ad locum,& quo ad statum,& quo ad homines, & quo ad quasdam specialiter actiones, per quas cauetur offensa hominum intuentium seruos Dei; & fit, quod decet sanctitatem eorum.

Cap. LXXVII.

Circa quod notandum, quòd disciplina in exteriori conuersatione multum decet viros sanctos, est enim exterioris conuersationis disciplina, quasi quidam ornatus 1. Petr. 3. Sicut enim sanctæ mulieres in Deo sperantes ornabant se aliquando, & loquitur ibi de morum ornatu, sicut patet ex eo quod subiungit dicens. Sicut & Sara obediebat Abrahæ dominum eum vocans, ex quo relinquitur, quod mores disciplinati sunt quidam ornatus. Dominus vero, qui omnes partes vniuersi ornauit præter infernum, pulchrius ornauit cœlum. Cum ergo viri sancti frequenter in scriptura dicantur cęli, quàm indecens esset, si non essent ornati? Ideo dici-

dicitur Iob 26. Spiritus eius ornauit cœlos. Quod intelligitur non solum ad litteram, sed mysticè de sanctis secundum Gregor. quorum ornamenta sunt gratiæ exterius fulgentes à spiritusancto eis datæ. Item templum Dei nō solum debet ornari interius, sed etiam exterius, propter quod fiunt imagines sanctorum, & similia in parietibus: cum ergo uiri sancti sint templum Dei uerius, quàm templum lapideum, iuxta illud Templum Dei sanctum est, quod estis uos 1.Cor.3. Non est sine indecentia, nisi exterius sint ornati. Ideo dicitur 1.Mach.4. Ornauerunt faciem templi, quod intelligendum est esse factum de uno, & fiendum de alio. Item uiri sancti sunt uasa, non in contumeliam, sed in honorem, in quibus ministrantur Domino uaria genera potuum, ciborum, aromatum, luminum, & huiusmodi. Vasa uerò templi, & tabernaculi erant omnia pulcherrima, non solum interius, sed exterius etiam: Sic est etiam in uasis, in quibus nunc ministratur regibus. Decet igitur, ut uiri sancti, tanquàm in quibus Regi regū ministratur, sint decenter ornati, & ideo dicitur de uiro sancto Eccles.50. Tanquam uas ornatum omni lapide pretioso. Quia igitur sancti uiri ratione sanctitatis sunt cœlum, & templum Dei, & uasa in honorem æterni Regis, decet eorum sanctitatem, ut exterius per disciplinam sint ornati. Præterea conuersatio exterior dicitur uestis. Eph.4. Depónite ueterem hominem secundum pristinam conuersationem, & post. Induite nouum hominem. Ex quo innuitur, quòd conuersatio uetus, & noua, sunt qua si uestis uetus, & noua. Et sic omnis conuersatio exterior est quasi uestis: porro pulchræ uestes decent curiales, quia sicut dicitur Hester 4. Induto sacco non licebat intrare aulam regiam, & regina Sabba

ba admirata est uestes assistentium Salomoni 3. Regum 10. Cum ergo uiri sancti soli sint de curia Regis æterni, quia omnes alij sunt de curia diaboli; quantum decet eos uestis pulchra conuersationis exterius? Ideo dicit Paulus Colos.3. Induite uos sicut electi Dei sancti, & dilecti: quasi dicat. Cum sitis à Deo electi, & sanctificati, & specialiter dilecti, & ideo sui specialiter induite uos, non sicut ribaldi, sed sicut decet familiam tanti regis, uiscera misericordiæ, benignitatem, ita scilicet ut appareat exterius in uobis uiscera misericordiæ; benignitas scilicet, & alia, quæ sequuntur, quæ omnia faciunt ad gloriam conuersationis exterius. Item sacerdotes decent pulchræ uestes, unde Aaron habuit uestem poderis, in qua depictus erat totus orbis terrarum, & dicitur de uestibus eius. Ecclesi.45. quòd sic pulchræ ante eum non fuerunt. Cum ergo uiri sancti sint Domini Sacerdotes, & sacrificantes ei die, ac nocte hostias laudis, multum decet eos pulchritudo uestis huiusmodi. Et ideo dicitur in Psalmis. Sacerdotes tui induantur iustitiam, id est sic induantur, quòd exterius appareat in eis per totum iustitia, quæ est nomen uirtutum. Item mulieres nobiles solent indui pulchrius. Cum ergo animæ sanctæ omnes sint filiæ Regis æterni; quantum decet eas pulchra uestis? Ideo dicitur in Psalmis de filia Regis cœlestis. Circundata uarietatibus. Patet ergo, quòd uiros sanctos, & ratione curię de qua sunt, & ratione sacerdotalis officij, & ratione nobilitatis, decet pulchritudo, non solum intrinseca in uirtutum habitibus, sed extrinseca in morum disciplina, ut sicut scriptum est. Prouerb.3. de domesticis Ecclesiæ sint uestiti duplicibus interius scilicet, & exterius. Præterea disciplina exterior est signum inte-

interioris status, videlicet bona boni, & mala mali. Eccles.19. Amictus corporis, & risus dentium, & ingressus hominis enunciant de illo. Indecens verò est non modicum viro sancto habere signa viri mali: sicut indecens est honestæ matronæ habere signa prostitutæ. Ideo debet laborare ad disciplinam exteriorem, vt nō solum sit; sed etiam appareat Dei seruus. Ideo dicitur 1.Cor.4. Sic nos existimet homo, vt ministros Christi, quasi dicat. Sic nos habeamus, vt videntes conuersationem nostram exterius, talem de nobis habeant homines opinionem. Item sicut alias pelles habent lupi, alias oues; ita iustum est, vt alia conuersatio iustorum, siuè bonorum exterior, alia malorum, sed malorum est nigra sicut Æthiopum. Threnorum 4. Denigrata est super carbones facies eorum, & ideo bonorum debet esse alba. Eccles.19. Omni tempore vestimenta tua sint candida. Quamuis hypocritæ induant se quandoquè talibus: non ideo dimittenda est vestis huiusmodi à bonis; quia sicut dicit Glos. super Matth. 7. Oues non debent deponere vestimenta sua, & si lupi quandoquè eis induantur. Item opera hominis exteriora sunt fructus eius. Arbor autem bona fructus bonos facit, & mala malos: sicut dicitur Matth.7. quàm inconueniens ergo esset, si arbor aliqua plantata à Domino in horto suo tanquàm electa non faceret sibi fructum competentem? Ideo dicitur Gen. 1. Germinet terra lignum pomiferum, faciens fructum iuxta genus suum. Debent ergo boni viri tanquàm bonæ arbores in exterioribus, bonis conuersationis fructibus abundare. Et sic patet, quantum deceat sanctitatem bonorum exterior disciplina.

Cap. LXXVIII.

OCuli vestri, & si iaciantur in aliquam fœminarum, in nullam figantur.

¶ Datum est mandatum præcedens circa disciplinam motuum in generali: Hic autem tradit mandatum circa disciplinam singularis sensus; non autem circa quodlibet sensus, sed solum circa oculos: Nec circa quælibet obiecta visus, sed solum circa fœminas. Primò enim ponit mandatum. Secundò causam traditionis mandati: ibi. (Nec dicatis vos habere, &c.) Vt autem sciatur, quare potius prosequitur de disciplinis oculorum, q̃ aliorum sensuum. Et quare potius circa fœminas, quàm circa alia visibilia.

¶ Notandum est primò, quòd oculi sunt magis habiles ad actionem peccandi, quàm alij sensus. Secundò, ꝙ impudicitiæ apparet in eis corruptio maior, quàm in alijs sensibus. Tertiò, ꝙ impudicitia est magis contraria honestati, quàm alia vitia.

¶ *Circa primum sciendum*, ꝙ visus irritat gulam. Gen.3. Vidit mulier lignum, ꝙ esset bonum ad vescẽdum, & pulchrum oculis, aspectuq; delectabile; tulit de fructu illius, & comedit. Item incitat cupiditatem. Matth.4. Ostendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum, vt.s.incitaret eum ad cupiditatẽ illorum. Item inflammat libidinem Eccl.9. Propter speciem mulieris multi perierunt, & ex hoc concupiscentia, quasi ignis exardescit. Item prouocat ad superbiam. Vnde dr̃ in fabula, ꝙ bufo se inflauit in prato; quia ibi vidit bouem magnũ pascentẽ, & voluit ei assimilari in magnitudine. Sic ẽt dicit Ber. de Lucifero, ꝙ vidẽs filiũ Dei æqualẽ Patri, voluit assimilari, sicut viderat filiũ Dei similẽ, & dixit in cor-

de suo. Similis ero altissimo. Esa. 14. Itē cōmouet irā. Matth. 18. Videntes conserui eius, quæ fiebant, contristati sunt valdè. Item concitat inuidiam. 1. Reg. 3. Videbis æmulum tuum in templo, in vniuersis prosperis Israel. Et post. Vt deficiant oculi tui, & tabescat anima tua, scilicet inuidia, hæc inuidendo. Et Socrates optabat oculos inuidorum dignos esse in singulis ciuitatibus, vt de profectibus omnium torquerentur. Item fouet accidiam: Acidiosi est enim, visa intemperie corporis, non exire ad opus, sed torpescere in domo. Eccles. 11. Qui considerat nubes, nunquàm metet. Sic igitur omne genus peccati per oculos generatur. Et ideo dicitur Matth. 6. Si oculus tuus fuerit tenebrosus, totum corpus tuū tenebrosum erit; quia omnes tenebræ peccatorum, per malos oculos inducuntur. Iuxta illud Philosophi. Oculi vos in omnia qnotidie vitia præcipitant. Item alij sensus non semper habent obiecta in promptu, vt patet in olfactu, auditu, gustu, & tactu. Sed visus semper habet aliquid, quod videat, si velis, in quo potest peccare: & ideo potest quasi incessanter peccare 2. Pet. 2. Oculos habentes plenos incessabilis delicti. Item actus oculi velocior est, quàm aliorum sensuum, propter quod Apostolus adiungit eū cum momento 1. Cor. 15. In momento, in ictu oculi. Et ideo facilè per ipsum peccatur. Iudith 10. Cum intrasset ante faciem eius, statim captus est in oculis suis. Patet ex his, quòd per oculos committi potest peccatum multipliciter, & incessanter, & faciliter. Et ideo dicitur Eccl. 31. Nequius oculo quid creatum est? per quem scilicet tot peccata committuntur, & tam assiduè, & tam facilè?

¶ *Circa secundum notandum*, quòd impudicitia viget in omnibus sensibus. Viget enim in olfactu,

cum

cum in odoribus meretricis delectatur, de quibus dixit meretrix Prouer.6. Aspersi cubile meum mirrha,& aloe,& cinamomo. Item in auditu,cum auditu uerborum mulieris cor inflammatur. Eccles.9. Colloquium illius, quasi ignis exardescit. Item in gustu: cum ex conuiuando cum ea libido prouocatur. Propter quod dicitur Eccles. 9. Cum muliere aliena ne sederis omnino; nec accumbas cum ea super cubitũ:& non alterceris cum ea in vino:ne fortè declinet cor tuum in illam. Item in tactu. Prouerb. 6. Qui ingreditur ad vxorem proximi sui, non erit mundus, cum tetigerit eam. Item in oculis 2. Pet.3. Oculos habentes plenos adulterij. Verum licet vigeat hęc corruptio in omnibus sensibus;tamen magis in visu. Tactus enim simplex solam suauitatem carnis; Auditus solam dulcedinem eloquij; Olfactus solam fragrãtiam odoris meretricij percipiunt de muliere: Gustus verò in conuiuando nihil de ea percipit propriè, sed solum de his, in quibus cum ea communicat,contrahit scilicet saporis effectum: Visus verò de ea percipit figuram, colorem, gestus, ornatum,membra singula,& totius corporis dispositionem; quæ tantò magis inflammant concupiscentiam: sicut ligna, quantò plura sunt, tantò faciunt maiorem ignem. Ideo benè dicitur Eccles.9. Et ex hoc, scilicet visu mulieris concupiscentia, quasi ignis, exardescit, qui scilicet plus ardet, quando plura sunt ligna. Sic igitur patet, quod visus magis inflammat ad libidinem, quàm alij sensus. Item frequentius potest habere copiam sui obiecti in muliere visus, quàm alij sensus; quia frequentius potest videri, quàm tangi, vel audiri, vel quàm haberi possit solatium de eius conuiuio, vel aromatibus. Dan.13. Videbant quotidie eam, scilicet Susannam,

ſeniores ingredientem,& deambulantem. Et ideo frequentius committitur impudicitia per viſum, quàm per alios ſenſus. Item omnes mulieres vnius ciuitatis poſſunt interdum videri, nobiles,& ignobiles,coniugatæ & virgines,religioſæ,& ſæculares, & ſic de alijs. Non autem ſic poſſunt omnes tangi, vel audiri, vel haberi in conuiuio, vel de propè redolere. Et ideo oculus cum pluribus facit peccata, quàm alij ſenſus: quia in omnibus, quas videt, poteſt peccare. Vnde impletur in eis illud Threnor.3. Oculus meus deprędatus eſt animam meam in cunctis filiabus vrbis meæ. Item oculus audacius peccat in muliere, quàm alij ſenſus. Audet enim quis videre multas, quas non auderet tangere, vel cum eis comedere, vel ad loquendum, vel alias aliquatenus appropinquare. Vnde longo tempore deperijt Amon in amorem Thamar, quam videbat ſpecioſiſſimam: nec tamen audebat eam tangere, vel impetere de turpitudine.ſicut dicitur 2.Reg.13. Itē oculi impudicitia non ita percipitur ab alijs, ſicut verborum, vel tactuū; aliorumve ſenſuum; Et ideo ſicut ille, qui non putat ſe uideri, ſecurius fornicatur,ita & oculus ſecurius, quàm ſenſus alij,agit impudicè. Et ideo dicit Aug. infra. Nec putare debet, qui in fęminam figit oculum,ab alijs ſe non uideri: innuēs per hoc,quod multi ſunt tales,qui ſic putāt; & ideo ſecurius figunt. Item alij ſenſus poſſunt habere impedimētum de facili,ab exteriori,circa mulieres: quia completio actus eorum dependet ex facto alieno. Vnde non poteſt quis tāgere mulierem, uel loqui cum ea, uel comedere,uel commorari prope eam, ſine eius aſſenſu. Viſus uerò non dependet ex facto alieno; ſed ſolum ex uoluntate uidentis, ſi leuet oculos, iuxta illud Eſa.49. Leua oculos tuos,

&uide. Et ideo liberius peccat in muliere: quia non poteſt ita impediri, ſicut alij ſenſus. Item inſatiabilius peccat; citius enim faſtidiunt tactus, & auditus, & alij ſenſus in muliere illud, in quo delectantur, quàm uiſus Eccl.5. Non ſatiatur oculus uiſu. Cum igitur (ſicut patet ex iam dictis) uiſus uehementius inflammet ad libidinem, & frequentius, & circa plures perſonas, & peccet audacius, liberius, & inſatiabilius: conſtat quòd in ipſis oculis eſt maior corruptio circa impudicitiam; propter hoc dicit philoſophus. Veſtra luxuria ſunt oculi.

¶ *Circa tertium notandum*, quòd uir religioſus eſt quaſi res Deo ualdè ſacrata: ſicut reputabatur ſacrum, quod ſeparabatur ab uſibus communibus, & Deo offerebatur: & ideo ſignificantur religioſi per Nazaræos. Nazaræus idem eſt, quòd ſanctus, quia ipſi religioſi debent eſſe ipſa ſanctitas. Item in ſeruitio, quod exhibetur magnatis, nihil eſt ita indecens, ſicut immunditia: Propter quod dicit Dauid in Pſal. Ambulans in uia immaculata hic mihi miniſtrabat. Item licet omne peccatum ſit immunditia, iuxta illud. Quæ autem de corde exeunt, hæc coinquinant hominem, Matth.15. tamen luxuria eſt maior immunditia. Propter quod mulier fornicaria comparatur ſtercori Eccleſ.9. quod eſt maxima immunditia. Cum ergo immunditia quæcumquè ualdè inhoneſtè ſedeat in re ſacrata quacumquè, & in ſeruitio homini terreno exhibito: quantò magis immunditia impudicitię indecens eſt uiro tam ſpecialiter Deo conſecrato, & eidem ſeruienti die, ac nocte? Et ſic patet quantum ſit contraria impudicitia honeſtati. Proinde cum intendat Auguſt. tradere mandata motuum ad diſciplinā pertinentia ad honeſtatem, non fuit contentus de motibus huiuſ-

modi tradere mãdata in genere, nisi specialiter prosequeretur de oculis, in quibus est maxima corruptio circa pudicitiæ honestatem dicens (Oculi vestri & si iaciantur in aliquam fœminarum, in nullam figantur.)

Cap. LXXIX.

ET est sciendum, quòd multa mala euenire solent ex mulierum aspectu: Gen.6. Videntes filij Dei filias hominum, quòd essent pulchræ, acceperunt vxores sibi ex omnibus, quas elegerant: Et hæc fuit primaria causa diluuij, in quò fuerunt omnes præter paucos submersi. Item 12. eiusdem. Viderunt Ægyptij vxorẽ Abrahę, quod esset pulchra nimis, & nunciauerunt principes Pharaoni, & laudauerũt eam apud eum, & sublata est mulier in domum Pharaonis; propter quod flagellauit Dominus Pharaonem plagis maximis, & domum eius. Item eiusdem 33. Cum vidisset Sichen filius Emor princeps terræ illius Dinam, adamauit, & rapuit, & dormiuit cum ea: propter quod interfectus est postea Emor, & omnes masculi ciuitatis illius. Item Iudicum 14. Descendit Sanson in Thannatham, vidensquè ibi mulierem de filiabus Philistijm accepit eam: & postmodum ipsa tradidit eum; & fuit occasio mortis suæ. Item 2.Reg.11. Vidit Dauid mulierem lauantem se ex aduerso super solarium suum, erat autem pulchra valdè: & post missis nuncijs tulit eam. Et hoc fuit postea sibi occasio homicidij, & proditionis, & maximæ iræ Domini contra eum. Item Iudith 16. Sandalia eius rapuerunt oculos eius, scilicet Holofernis: pulchritudo eius captiuã fecit animam eius: & hac occasione fuit capite truncatus.

Item

Item Dan.13. Videbāt Susannam seniores quotidie ingredientem, & deambulantem: & exarserunt in concupiscentia eius. Quod eis postmodum fuit occasio lapidationis. Hæc si quidem, & alia multa mala leguntur euenisse propter mulierum concupiscentiam ex oculorum intuitu generatam. Ideo cauendum est bono viro, ne ex proposito respiciat mulierem: quòd si fortè in casu videt, cauendum est ei, ne oculos figat in eam. Porro oculos dicitur figere quis tripliciter. Vno modo cum morosè respicit, quasi iudicans de figura, & pulchritudine: sic faciebant illi, de quibus dicitur Iudith 10. Et erat in oculis eorum stupor: quoniam admirabātur pulchritudinem eius. Et post 11. dicebat alter ad alterum. Non est talis mulier super terram in aspectu pulchritudinis. Numquid non benè morosè respexerant illam, cuius pulchritudinem omnibus alijs fęminis præferebant? Alio modo cum inspicitur ad concupiscentiam incitandum: iuxta illud Matth. 5. Omnis, qui viderit mulierem ad concupiscēdum eam, iam mæchatus est in corde suo. Alio modo cum videtur cum concupiscentia: iuxta illud quod dixerunt senes Susannæ ante se positæ. In concupiscentia tui sumus: Licet autem primus modus non videatur in se esse mortale, sicut alij duo: tamē quia est occasio valdè proxima ad mortale, prohibetur omnis huiusmodi fixio oculorum, non per modum pręceptorium, quo ad primum modum: sed per modum valdè dissuasorium: sicut in multis similibus in regula inuenitur. Vnde reddens causam huius mandati subdit dicens.

¶ *Neque enim quando proceditis, fœminas videre prohibemini, sed appetere, vel ab ipsis appeti velle, criminosum est. Nec solo tacito affectu, sed affectu, &*

aſpectu quoquè appetitur, & appetit concupiſcentia fœminarum.

¶ Quaſi dicat ideo non uiſionem ſimplicem, ſed fixionem oculorum prohibeo, quia appetitus mulierum eſt criminoſus: qui ſcilicet appetitus ſurgit, uel eſt cum aſpectu; & non ſolum in tacito affectu.

Cap. LXXX.

CIrca hoc uerò, quod dicitur hic, quòd uidere fœminas non ſit prohibitum. Notandum eſt, quòd quamuis non ſit prohibitum propter periculum tranſgreſſionis, quia difficilè eſſet hoc ſeruare, tamen eſt tutum. Dicitur in li. Barlaam, quòd cum quidam rex gentilis nutriſſet filium lungo tempore in occulto, ne poſſent ei Chriſtiani loqui, & inducere ad fidem ſuam: Tandem cum iam eſſet adoléſcens, fecit eum educi ad uidendum delectabilia mundi, quæ eum ad ſe allicerent, & ſic magis elungaretur à doctrina Chriſti. Cum autem inter alia uidiſſet mulieres, quas uſquè tunc non uiderat: & quæſiſſet, quid hoc eſſet, dictum eſt ei. Iſti ſunt dæmones, qui ſeducunt homines. Cum autem poſtmodum quæreretur ab eo: quid magis ſibi placuiſſet inter omnia, quæ uiderat: Reſpōdit. Dæmones, qui ſeducunt homines. Ex quo patet, quòd multum eſt allectiua ſpecies mulieris. Cum ergò multum alliciant, & non liceat eas concupiſcere: non eſt ſecurum eas uidere. Gregorius. Non eſt tutum intueri, quod non licet concupiſcere. Item non eſt perfectionis. Vnde legitur in uitiſpatrum, ꝙ cum quidam monachus occurreret quibuſdam ſanctis mulieribus, & propter eas diuerteret à uia: dixit ei quædam illarum. Tu, ſi fuiſſes perfectus monachus

non diuertisses à nobis:nec tantum respexisses nos, quòd posses discernere, utrum essemus mulieres. Item non est religiosum. Vnde reperitur in uitispatrum, quòd cum quædam ualdè nobilis, & diues mulier uenisset à partibus remotis ad quendam uirum ualdè religiosum: & inter alia rogasset eum,ut oraret pro ea. Respndit ille. Rogo Deum, ut tollat memoriam tui de corde meo. Cum autem ipsa super hoc scandalizata recedens dixisset hoc cuidam Episcopo: ipse eam consolans dixit ei. An nescis, quia es mulier? & quòd dæmones solent uiros sanctos per imaginationes,& memorias mulierum maximè uexare? Ideo hoc tibi dixit: Nam pro anima tua semper orat. Similiter legitur ibidem, quòd quidam frater dixit cuidam seni.Pater iam senuisti, eamus uidere mundum. Cui senex. Vbi non est mulier, fili, illuc eamus; Et frater. Et ubi est locus, ubi non sit mulier, nisi in solitudine? Et senex. Ergo fili in solitudinem me tolle.

¶ Legitur etiam ibidem, q̄ quidam multum religiosus propriam matrem uenientē ad eum uisitandum noluit uidere. Cū ergo uiri religiosi nolūt habere memoriā mulierum in corde: nec esse in loco, ubi possint eas uidere,& ēt refugiāt uidere proprias matres: quā cōtrarium est religioni uidere mulieres? Item non est cautū. Per uisum enim inducitur species ad animā, quæ ipsam impugnat,uelit,nolit: nec potest facilè se ab ea post modum expedire. Quis autem sapiens uelit in domum suam inducere huiusmodi tribulationem. Ideo super illud Iob 31. Pepigi fœdus cum oculis meis: dicit Glo. Fœdus cum oculis pepigit,ne primus incautè inspiceret,q̄ postea inuitus amaret. Item non est fidelitatis Deo debitæ, quomodo enim est fidelis Domino suo, qui

portas

portas castri sibi commissi aperit inimicis suis; & sic auferuntur ei castra? Ideo post illud Pepigi fœdus cum oculis meis, vt non cogitarem de virgine, subiungitur. Quam enim partem haberet in me Deus desuper? quasi dicat: Nonnè amitteret sic Deus, quicquid habebat in me? Item non est angelicum. Viri enim angelici, pudici scilicet, vt Angeli, non debent intueri mulieres. Et ideo dicitur 1. Cor. 11. Debet mulier velamen habere super caput suum propter Angelos, id est propter angelicos homines, ne eam aspiciant. Ergo non est angelicum intueri mulierem. Item non est philosophicum. Legitur enim philosophum quendam (vt dicit Hier.) eruisse sibi oculos propter hoc, quod phantasmata ingredientia per oculos impediebant eum à sapientia. Cum igitur phantasmata mulierum ingredientia per oculos summè impediant à sapientia, non temporali, sed æterna; & scandalizent ad mortem animam: quales philosophi sunt isti, qui sic habent oculos promptos ad mulierum aspectum? Ideo dicit dominus Matth. 5. Si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & proijce abs te. Quod quamuis non sit ad litteram intelligendum omnino, tamen multum concordat huic sententiæ. Item huiusmodi visio procuratio est diabolica. Vnde legitur in Vitispatrum, quod cum quidam fuisset ab infantia in monasterio nutritus, cum iam creuisset, dęmones osten debant ei formas, & habitus mulierum. Quod cum retulisset patri; & cum eo semel descendisset ad sæculum: & vidisset ibi mulieres; dixit iterum ei. Ecce istæ sunt, quas de nocte videbam in cella: Et miratus est senex de fraude. Procurant ergo dęmones huiusmodi visionem, cum aliter copia non habeatur: & etiam interdum in formas huiusmodi

se

se transformant: Propter quod succubi vocantur. Cum igitur videre mulieres non sit securum, non perfectionis, non religiosum, non angelicum, non philosophicum, immò procuratio diabolica; quãuis non sit prohibitum: tamen propter huiusmodi inconuenientia est valdè cauendum.

Cap. LXXXI.

ITem circa hoc dubitatur, quod dicitur, quod (appetere mulieres, vel ab ipsis apperi velle criminosum est) cum sit occultum, & crimen videatur sonare infamiam: Ad quod soluendum, Sciendum est, quòd crimen quattuor modis accipitur: sicut dicit Gratianus, & probat per dicta sanctorum. dist. 26. Vno modo strictè, & sic dicitur crimen peccatum mortale, vnde ibidem. Crimen vocatur criminalis infamia (cum infamia.) Et trahitur de verbis Hieronymi. Secundo modo largè, & sic dicitur omne peccatum mortale, siuè cum infamia, siuè sine infamia crimen. Vnde ibidem. Multi decipiuntur, dum credunt, quod si super fundamentum Christi capitalia crimina ædificant, ipsa per ignem transitorium possint purgari: Et trahitur de verbis August. Constat autem ibi crimina vocari quęcumquè mortalia. Tertio modo largius: Sic dicitur crimen quodcumquè peccatum, siuè mortale, siuè veniale, quod non ex infirmitate, vel ignorantia, sed ex deliberatione committitur. Vnde ibidem. Crimen appello (aliàs latè patet & competenter) omne peccatum complectens, quod ex deliberatione procedit: & trahitur ex verbis Bedæ, & Augustini. Quarto modo largissimè, & sic dicitur crimen omne peccatum siuè mortale, siuè veniale: Vnde ibidem no-

mine

mine criminis omne peccatum intelligitur: & trahitur à uerbis Hiero. Patet ergo ex his, quod cum appetitus prædictus sit semper mortale, dicitur crimen, iuxta secundam acceptionem criminis prædictam. Et nota, quòd sola cogitatio de muliere non est in se aliquando peccatum: Delectatio uerò in huiusmodi cogitatione potest esse mortalis, & uenialis secundum diuersas circumstantias: Appetitus uero mulieris semper est mortalis. Porro cogitatio est origo delectationis prædictæ; & delectatio inducit in appetitum. Est enim huiusmodi cogitatio sicut scintilla; de qua scriptum est Eccles. 11. Scintilla augetur ignis. Item sicut fermentum modicum, de quo dicitur 1. Cor. 5. Modicum fermentum totam massam corrompit. Item sicut caput serpentis, de quo Hieron. Lubricus est coluber tortuosus, & nisi capite teneatur, totus illabitur. Ideo uiri sancti, ne trahantur ad huiusmodi delectationem, vel appetitum, laborant circa huiusmodi primarias cogitationes, extinguentes scintillas huiusmodi, fermentum expurgantes, caput serpentẽ conterentes, exemplo illius, de qua scriptum est Gen. 3. Ipsa conteret caput tuum. Sunt autem tria, quæ ualent contra huiusmodi cogitationes. Primum est clausio oculorum ab aspectu mulierum, per quẽ introductæ cogitationes huiusmodi in memoria relinquuntur. Iob 31. Pepigi fœdus cum oculis meis, vt nec cogitarem de virgine, hoc est, vt post visum virginis non remaneret in me memoria eius, faciẽs me cogitare de ea. Secundum est occupatio cordis in cogitationibus sanctis. Sicut enim dicit quidam senum: Cor hominis est quasi molendinum, quod molit illud, quod ei ministratur, & cum molit vnũ, non potest aliud molere. Cum bonum bladum sanctarum

ctarum cogitationum molit,nō recipit malas; sed à diabolo, vel aliunde aptantur. & ideo benè dicitur Eccles.3. Quæ præcepit tibi Dominus, cogita illa semper; qui enim sic facit, per hæc euadit cogitationes immundas. Tertium est fides Christi. Huiusmodi siquidem cogitationes sunt paruuli Babylonis, & cum sentiuntur in corde oriri: recurrendum est ad Christum, per orationem, & ad signum crucis eius, & ad memoriam passionis eius, & similia; vt horum adiutorio teneantur, ne procedant, sed potius allidantur: & beati qui sic faciunt. Psal. Beatus, qui tenebit, & allidet paruulos suos ad petram, idest ad Christum, siuè ad fidem eius. Et sic patet qualiter appetitus mulierum, secundum quod accipitur actiuè, sit cauendus. Reperiuntur autem aliqui, qui & si non appetant mulieres: tamen interdum volūt appeti ab eis; vel quod peius est, ex hoc, ꝙ appetuntut ab eis, gloriantur; vel quod pessimum est, aliquid faciunt interdum, vt appetantur. Quæ omnia viri sancti diligenter cauent; non solum non facientes aliquid, ut appetantur; non solum in hoc non gloriantes; sed ne appetantur multam diligentiam apponentes.

¶ Ad quod cauendū notandū est, ꝙ mulieres sunt multū curiosæ ad uidendum homines, & specialiter etiam bonos, Gen.49. Filiæ discurrerunt super muros. Glos. Hieron. de muris, & turribus, & fenestris tota puellarum Ægypti turba prospexit in Ioseph, quando s. intrauit Aegyptum. Sicut autem ex uisu mulieris exardescit concupiscentia uiri: ita è contrario ex uisu uiri concupiscentia mulieris. Eze.23. Cum uidisset Ooliba similitudinem filiorū Babylonis, insaniuit super eos concupiscentia oculorū suorum. Non solum autem hoc accidit circa filios Babylonis,

bylonis, sed etiam circa filios Dei. Vnde Hospita Beati Bernar. sic insaniens in eum, de nocte accessit ad lectum eius, licet eam respueret clamando latrones, latrones. Et ideo bonorum virorum est, & maximè illorum, qui sunt aspectu gratiosi, raró, aut nunquã apparere inter mulieres, sed potius in clanculo stare, non solum propter se, sed & propter mulierum fragilitatem Hiero. ad Oceanum. A consortio virorum longè sint fœminæ. Monachum, vel clericum solitudo facit, non publicum. Item frequentatio mulierum paulatim solet corda earum inflammare in viros. Gen. 39. Post multos dies iniecit domina sua oculos in Ioseph, quasi dicat. Non statim ab initio, sed postquàm diu fuit cum ea conuersatus, & ideo viri sancti cauent huiusmodi frequentationem. Hiero. ad Oceanum. Si pudicitiam quæris, scilicet simpliciter, tàm tuam, quàm alterius; fœminam, quàm benè videris conuersantem, mente dilige, non corporali frequentia: & post. Cur sanctimonialium frequentia in Ecclesia, vel in ipso publico te delectat? Item familiaritas in omni re præbet audaciam; audacius enim quilibet à familiari, quàm ab extraneo impetitur: ita & mulier audacius prorumpit in tentationem erga familiarem, quàm erga extraneum. Quod satis ostenditur in quodam opere diabolico in vitis patrum, vbi dicitur, ꝙ diabolus volens decipere quendam heremitam in speciem mulieris se transformans, quasi oberrans venit ad cellam eius circa noctem rogans, vt dimitteret eam illa nocte quiescere apud eum: Quod cum annuisset, post receptionem stetit cum eo iuxta ignem, postmodum incęperunt loqui de multis: postea incępit admirari barbam suam, & tangere, & iocari. Tandem post huiusmodi multa

ta quasi iam ei familiaris effecta, prouocauit ad turpem commixtionem: ad quod cum se ille pararet, euanuit subitò de manibus suis dicens. O monache, qui te extollebas vsquè ad cœlum; ecce quomodo corruisti. Et ideo bonorum virorum est nullam familiaritatem habere plus cum vna muliere, quàm cum alia. Hiero. ad Nepotianum. Omnes puellas, & Virgines Christi, aut æqualiter ignora: aut ęqualiter dilige. Item affectus mulieris erga bonos viros, licet sanctus, facilè degenerat in carnalem, quia fragilis sunt naturæ mulieres. Iuxta illud Prouerb. vlt. Mulierem fortem quis inueniet? Ideo viri sancti nō faciunt aliquid circa eas ad nutriendum, vel augendum affectum earum circa se, per munuscula, vel per litteras, vel per blanda colloquia, & similia. Hieron. Crebra munuscula, & sudariola, & fasciolas, & vestes ori applicatas, & oblatas, & degustatos cibos, blandasquè litteras, & dulces sanctus amor non habet. Lumen meum, desiderium meum, & cæteras ineptas amatorum locutiones, in comædijs erubescimus, & in sæculi hominibus detestamur: quantò magis in monachis, & clericis? Huiusmodi autem, & similia propter hęc sunt cauēda, ne per hæc affectus mulieris nutriatur erga hoc facientes. Item decor hominis solet incitare concupiscentiam mulierum Gen. 39. Erat Ioseph pulcher facie, & decorus aspectu. Et sequitur, iniecit domina sua oculos suos in eum; & ait, dormi mecum. Sed viri sancti est deturpare corpus suum per mortificationem, sicut fecit Hieron. qui scribens ad Eustochium de se dicit. Horrebant sacco membra deformia; & squallida cutis situm Æthiopissæ carnis obduxerat; pallebant ora ieiunijs; & ante obitum suum erat iam caro præmortua. Qui autem

ſic deturpat corpus ſuum, quomodò appeti poterit, vel amari? Et ideo ſic faciendum eſt viro ſancto, quòd non compoſitio, vel pulchritudo ametur in eo, ne ſit occaſio peccati in alijs. Ambr. Pereat corpus, quod amari poteſt oculis carnalibus. Item cum ſentiunt viri ſancti ſe diligi à muliere, fugiunt illam, ſicut Ioſeph fugit dominam ſuam, relicto pallio. Eccleſ.7. Mulier laqueus eſt venatoris; vincula ſunt manus eius: qui placet Deo, effugiet illam. Quæ enim fera eſt ita fatua, quin fugiat laqueos, & vincula. Item ſi fortè contingat, quòd inſequantur viros ſanctos, confundunt eas. Vnde in viti ſpatrum legitur, quòd cum quædam mala mulier quendam bonum virum, quaſi comprehenſum in loco, in quo non poterat effugere, vellet oſculari inuitum: ipſe præcidens linguam ſuam, cum dentibus proiecit in faciem ſuam, & confuſa receſſit. Dicitur etiam de quodam viro ſancto, quem quędam mulier cum inſequeretur, & moleſtaret frequenter, vt iaceret ſecum; ipſe fecit parare ignem in domo quadam, & ad ipſam inſequentem eum dixit, vt veniret ad locū illum. Quod cum feciſſet, extenſis carbonibus, poſuit ſe ſuper eos, & dixit ei; veni modò, & iaceas hic mecum, quod illa abhorrens aufugit. Fertur etiam de quodam ſcholari Pariſienſ. qui, cum quædam mulier non ceſſaret eum impetere, dixit ei. quòd veniret ad cameram ſuam. Quæ cum veniſſet, dixit ei, vt expoliatis pannis intraret lectum ſuum. Quod cum feciſſet: ipſe habens virgas optimas incępit eam diſciplinare fortiſſimè cum virgis intantum ꝙ illa multum gauiſa eſt, cum euadere potuit ab eo. Sic ergo huiuſmodi ſunt confundendæ dictis, & factis exemplo Domini, qui minis, & verbis miro modo confudit meretricem Iudæam. Ezech. 23. dicit.

dicit. Nasum tuum,& aures tuas præcident, & post dimittent te nudam, & ignominia plenam, & similia multa in eodem capitulo 25. & 26. Item sunt aliqui, qui cum mulieres propter aliquam causam sentiunt erga se turbatas, laborant se reconciliare. Hierony. ad Oceanum. Cum salutauerint Dei seruos, si eos præterire celerius viderint, contemptores suos iudicant, & irascuntur. Ordinatur deinde satisfactio, & post. Ille lamentare se simulat precij genus, quasi inducens uerum: modus est ille delicatorum. Vnde 3. Esdræ 4. dicitur de Rege, & concubina eius, si indignata fuit, ei blanditur, donec reconcilietur in gratiam. Sancti vero non sic, quia non curant de huiusmodi reconciliatione, quia melius est eas esse turbatas contra eos, quàm carnaliter affici. Et ideo habent ad eas verba non blanda, ad gratiam earum habendam, sed potius prouocantia turbationem. Augu. Sermo breuis, asper, & rigidus cum huiusmodi est habendus, breuis, inquã, non longus, sicut desiderant, Asper qui pungat, nõ liniat; rigidus, qui non flectatur ad voluntatem earum. Nonne ista sunt magis turbatiua, quam gratiæ acquisitiua? Viri igitur sancti non solum non volunt non appeti a mulieribus, sed ne appetantur, non comparent de facili coram eis, quod si aliquando comparent a longe, tamen cauent a frequenti accessu ad eas: quod si frequenter contingat ex causa, non reddunt se familiares plus vni, quam alij. Cauent etiam, ne affectum in eis erga se nutriant, de pulchritudine, vel compositione sui non curant, insequentes fugiunt: quas fugere non possint, confundunt, si contra eos turbatæ fuerint, pro reconciliatione earum non laborant, vt ex his non solum sibi, sed & eis caueant a peccato. ¶ Sciendum vero,

quod tria ſunt genera fęminarum, quę facilius tentantur de bonis viris, quam aliæ. Primum eſt continentes, maxime iuuenes: Cum enim tentatio carnis maxime, & cõtinue ſit in earum natura: facilius tentantur iſtæ, quam coniugatæ, vel aliæ mulieres malæ, quæ in ſuo matrimonio, vel cum alijs multis opus exercentes, minorem cauſam habent tentationis in alios. Ideo Apoſtolus reddens circa iſtud cautum Timotheum: dixit ei. Adoleſcentiores viduas deuita 1. Tim. 5. Inter continentes vero, ſunt quidam ſub habitu, & ſpecie ſanctitatis, & ideo, cum non debeant habere familiaritatem cum hominibus mundanis, propter nomen ſanctitatis, facilius effundunt ſuas tentationes in viros ſanctos, cũ quibus frequentius conuerſantur. Et ideo ad cauendum ab iſtis dicit Augu. Nec minus ideo cauendæ, quia bonæ indolis, vel etiam piæ cõuerſationis eſſe comprobantur: Quanto enim melioris famæ ſunt, tanto citius alliciunt, quia ſub affectu pietatis, ſe ſupponit viſcus impiæ libidinis, pernicioſum mortis venenum quod ſuum eſt proijciens. Item inter huiuſmodi continentes ſpeciem ſanctitatis habentes, ſunt quædam vilis conditionis, quæ facilius cadunt in huiuſmodi tentationes, quam nobiles, vel magnę auctoritatis matronæ, quę propter honorem ſuum hoc attentare dedignantur. Augu. Quanto vilior illarum conditio, tanto ruina facilior, & ideo continentibus ſub habitu ſanctitatis, & vilis conditionis magis cauendum eſt ab huiuſmodi appetitu, ſecundum modum prædictum, & etiam ab eis magis cauendum.

Cap. LXXXII.

ITem de hoc, quod dicitur (aſpectu appetitur, & appetit concupiſcentia fęminarum) poteſt dubitari. ſicut enim affectus non eſt in aſpicere: ita aſpectus non eſt in affici: ita nec appetere, cum appetere ſit affectus, quomodo ergo dicitur, quod aſpectu appetitur, & appetit concupiſcentia fęminarum? Ad quod dici poteſt, quod affectus appetit fęminam, ſed mediante aſpectu: ſicut homo ſecat, ſed mediante ſecuri. Eſt ergo appetitus huiuſmodi ipſius affectus tanquam potentiæ, a qua elicitur, ſed aſpectus tanquam inſtrumenti, quo mediante exercetur. ¶ Et nota, quod non ſolum aſpectus videntis eſt medium huiuſmodi appetitus, ſicut ſupra dictũ eſt, vbi actum eſt de corruptione oculorum, ſed etiã aſpectus fœminæ viſæ interdum, & hoc quattuor modis. Sunt enim quædam mulieres, quæ oculorum ſuorum pulchritudine incitare ſolent concupiſcentiam in vidente. Vnde dicitur, quod cum quidam rex vidiſſet quandam ſanctimonialem; & exarſiſſet in eam; & vellet omnino eam habere, & eam ſuper hoc moleſtaret; ipſa mandauit ei, quod ſignificaret ſibi, quid tantum ſibi placuiſſet in ea. Cum autem ille remandaſſet ei, quod oculi eius ſuper omnia placuiſſent ſibi in ipſa: ipſa eruens oculos miſit eos ſibi dicens; Ecce habes, quod in me amaſti, ꝙ licet, non ſit trahendum ad conſequentiam: tamen patet ex hoc, quòd oculorum pulchritudo incitat concupiſcentiam in vidente. Et ideo dicitur. Can. 2. Auerte oculos tuos: quoniam ipſi me auolare fecerunt. Quod licet intelligatur ſecundum myſterium, & ſpiritualiter: tamen eſt tracta ſimilitudo

ab amore ſtulto, qui cito ſicut auis volat: ita cito excitatur a pulchritudine oculorum in muliere. Item ſolent interdum aliquæ mulieres depingere oculos ſuos. 4. Reg. 9. Porro Iezabel in introitu Iehu depinxit oculos ſuos ſtibio, & hoc iterum incitare ſolet concupiſcentiam in vidente. Item ſicut pudicę mulieres ſolent oculos habere depreſſos, ita male erectos. Eccleſ. 26. Fornicatio mulieris in extollentia oculorũ agnoſcitur. Et hoc iterum eſt incitamentum concupiſcentiæ: quia creditur, quòd talis citius acquieſcat peccato. Item ſolent quandoque malę mulieres quoſdam nutus facere oculis, quibus prouocant ad malum. Vnde Eſa. 4. dicitur de filiabus Sion. Nutibus oculorum ibant: & dicuntur ire nutibus: quia nutibus ſe transferunt in cõcupiſcentiam videntium: ſicut vadens eundo ſe transfert alibi. Quia ergo tam aſpectus viri videntis, quam aſpectus viſæ mulieris, frequenter eſt medium, per quod excitatur concupiſcentia feminarum. Ideo dicitur quod (aſpectu appetitur, & appetit concupiſcentia fęminarum) ſiue actiue, ſiue paſſiue accipiatur concupiſcentia: quia mediante vtroque aſpectu appetitur.

Cap. LXXXIII.

NEc dicatis vos habere animos pudicos, ſi habeatis oculos impudicos: quia impudicus oculus impudici cordis eſt nuncius, & cum ſe inuicem ſibimet, etiam tacente lingua, conſpectu mutuo, corda nunciant impudica: & ſecundum concupiſcentiam carnis, alterutro delectantur ardore, etiam intactis ab immunda violatione corporibus, fugit caſtitas ipſa de moribus.

¶ Dato mandato circa disciplinam oculorum, & causa mandati: ponit rationes, quare obseruandum sit. Ad quod intelligendum nota, quod tres sunt occasiones, quare quis interdum figit oculos indisciplinate in feminam. Vna est, quia non reputatur hoc sibi illicitum. Secunda, quia non reputat se videri ab alio. Tertia, quia non cogitat se videri a Deo. Prima est ex parte sui. Secunda ex parte proximi. Tertia ex patte Dei. Contra primum ponitur hic ratio. Contra secundum: ibi (nec putare &c.) Contra tertium: ibi (sed & si lateat) Ne ergo seipsum quis circa primum decipiat: dicit primo, quod non potest esse impudicitia in oculo, quin sit in anima. Secundo ostendit, quantum malum sequatur ex huiusmodi impudicitia scilicet fugatio castitatis, dicens (& cum se inuicem)

Cap. LXXXIIII.

CIrca primum vero notandum, quod impudicus est oculus, qui audet respicere verecunda humani sexus, in se, vel in alio, sicut Cham, qui respexit verenda patris Gen. 9. Item impudicus oculus est, qui attente intuetur imagines libidinose depictas: sicut Ooliba meretrix, de qua dicitur Ezech. 23. Cum vidisset viros depictos in pariete, & imagines Caldæorum expressas coloribus, & accinctas balteis, insaniuit contra eos concupiscentia oculorum suorum. Impudicus etiam oculus est, qui nō refugit aspicere coitus animalium quorumcunquè. Vnde & natura refugit aspectum hominum, in coitu animalium, ex quo solet irritari concupiscētia carnis: sicut probatū est multotiens, Item impudicus oculus est, qui in spectaculis respicit

repræsentationes actuum impudicorum:sicut solebat fieri in theatris tempore gentilitatis, & adhuc proh dolor, apud aliquos Christianos sustinetur ludus, qui dicitur bonatel: Contra quæ dicit multa August. in 2. li. de ciui. Dei, vbi inter alia dicit sic. Veniebamus etiam nos adolescentes ad spactaculũ, vt ludis turpissimis oblectaremur. Impudicus quoque dicitur oculus, qui curiose considerat species mulierum. Contra quod dicitur Eccles. 25. Ne respicias speciem mulieris. Impudicus iterum est oculus, qui nutus impudicos exercet: sicut apostata, de quo dicitur Prouerbi. 6. Annuit oculis. Sunt autem huiusmodi nutus multum efficaces in malum, propter quod dicitur Prouer. 6. Non concupiscat pulchritudinem eius scilicet malæ mulieris cor tuum, ne capiaris nutibus illius. Impossibile est, quod huiusmodi impudicitia exerceatur per oculos, nisi animus fuerit impudicus. Constat enim, quod oculi sunt sub regimine animi. Certum autem est, quod nullus permitteret, quod familia sua, quam habet regere, aliquã impudicitiã exerceret coram se: nisi esset impudicus. Item oculi magis sunt in potestate animi, quam membra genitalia, sed nunquã per huiusmodi membra exercetur voluntarie aliquid impudicum, quin ascribatur animo: quantomagis impudicitia oculorum est animo semper attribuenda. Item non potest esse matrona pudica, quæ per nuncium aliqua verba impudica mandat alicui: quanto ergo magis erit impudicus animus nuncio eius, id est oculo impudicitiam exercente. Bene ergo dicit, quod (impudicus oculus impudici cordis est nuncius) quia impudicitia huiusmodi manifeste nunciat animum impudicum, secundum quod hominis exteriora enunciãt de illo, sicut dicitur Eccl. 19.

Cap.

Cap. LXXXV.

CIrca ſecundum quod dicit, quod concupiſcentia carnis per oculos exercitata, ſine alio tactu fugat caſtitatem. ¶ Notandum, quod præter iſtud malum, multa alia mala facit huiuſmodi concupiſcentia. Vnum eſt, quod deuirginat animam Eccleſ. 20. Concupiſcentia ſpadonis, ſcilicet carnis, quæ ſicut ſpado corrumpere poteſt, non fæcundare, in bono, deuirginat iuuenculam ſcilicet animam: per huiuſmodi enim concupiſcentiam, ſine alio tactu exteriori, interdum amittit virginitatem anima. Aliud eſt: quod auertit a Deo, Dan. 13. Exarſerunt in concupiſcentia eius, & euerterunt ſenſum ſuum, declinauerunt oculos ſuos, vt non viderent cęlum. neque recordarentur iudiciorum iuſtorum. Aliud eſt, quod tradit hominē in manibus hoſtium. ſicut Dalida Sanſonem Eccleſ. 18. Si dederis animæ tuæ, hoc eſt animalitati tuę, concupiſcentias ſuas, faciet te gaudium inimicis tuis. Aliud eſt, quòd quodam modo ęquat hominem adultero Mat. 5. Qui viderit mulierem, ad concupiſcendum eam, iam mæchatus eſt in corde ſuo. Aliud eſt, quod generat peſſimam prolem, generat enim peccatum. Iaco. 2. Concupiſcentia, cum concepit, parit peccatum. Quid autem peius? Nonne melius eſſet, quod pareret bufonem? Item euacuat animam omni bono Dan. 13. Concupiſcentia ſubuertit cor tuum, vas enim, quod ſubuertitur, euacuatur omni contento. Item facit deſipere, in mutando ſenſum hominis. Sap. 4. Inconſtantia cōcupiſcentiæ ſubuertit ſenſum ſcilicet in malitia, quia ſcilicet primus non erat malitia. Item paulatim plus, & plus corrumpit hominem,

ſicut pars putrida corrumpit alias 2. Pet. 1. Fugientes eius, quæ in mundo eſt, concupiſcentiæ corruptionem ideſt concupiſcentiam, quæ corrumpit. Item coinquinat, ſicut vulnus plenum ſanie. 2. Pet. 3. In concupiſcentijs immunditiæ ambulant: in concupiſcentijs. ſcilicet quæ plenæ ſunt immunditia. Item aduerſatur ſpiritui. & impedit ab omni bono Gal. 5. Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum, & poſt, vt non quæcunque vultis, illa faciatis, Item facit hominem deturmis mundi Deo cõtrarijs, quæ ſunt tres, concupiſcentia carnis; concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ, ſicut dicitur 1. Iohan. 2. Proinde, cum huiuſmodi cocupiſcentia tot mala inducat, non eſt bonorum virorum, ipſam laxare, exemplo illius iniqui, de quo dicitur Dan. 11. Erit in cõcupiſcentijs fęminarum, ſed potius ipſas refręnare, exemplo illius, quæ dicit Thob. 3. Mundam ſeruaui animam meam ab omni concupiſcentia: immo debemus eam, mortificare, ſecundum præceptum Apoſtoli dicentes Col. 3. Mortificate concupiſcentiam malam. Porro ex intuitu mulieris ſpeciei, concupiſcentia quaſi ignis, exardeſcit: Et ideo decet virum ſanctum, vt caueat ſibi ab huiuſmodi concupiſcentia, & ab omni impudico aſpectu. Narrat Tullius de offi. li. 2. quod cum eſſent duo prætóres collegæ Pericles, & Sophocles, & cauſa officij conueniſſent, contigit quendam iuuenem valde pulcherrimum ad eos intrare, quem cum vidiſſet Sophocles dixit ad ſocium: o pulchrum puerum Pericle, & Pericles ad eum, decet Sophocle prætorem non ſolum mentem, ſed & oculos abſtinentes habere; Si autem hoc decet prætorem, quantomagis uirum religioſum? Non eſt ergo ſine culpa viri religioſi, quod habeat oculos impudicos. Et hæc prima

ma causa, quare debet cauere vir religiosus ab impudico mulierum aspectu.

Cap. LXXXVI.

Nec putare debet, qui in fœminam figit oculum, & illius in seipsum dirigit fixum, ab alijs se non videri; cum hoc facit, videtur omnino, & a quibus se videri non arbitratur.

¶ Hic tangitur secunda ratio, quæ est ex parte proximi, quare mandatum prædictum est obseruandum ¶ Et notandum, quod aliqui sunt ita stolidi, quod cum non uident alios, non putant se interdũ videri ab alijs. Isti sunt animal stolidum, sicut asinus, de quo dicitur, quod quando habet caput inter sepes, non uidens lupum, putat se non uideri ab eo. Sunt iterum sicut pueri, qui in ludo quodam recurrunt ad genua matris, & ibi abscondunt caput, & non putant se uideri ab alijs pueris, quos non uident. Sicut etiam cæcus non putat se uideri ab alijs, quos non videt. Ita & multi cum aliquid in disciplinate committunt, circa mulieres, non uidentes alios; non putant ab eis se uideri, sed non est ita. Non putabat Isaac se uideri, cum iocabatur cum uxore sua Rebecca, sed uidit hoc Abimelech rex Palæstinorum, prospiciens per fenestram. Gen. 26. Non putabat ille iuuenis, qui ambulabat, aduesperascente die, iuxta domum meretricis, quem depræhensum osculata est, se uideri a Salomone, quem tamen uidit de fenestra domus suæ prospiciens per cancellos. Prouer. 7. Nunquid illa mulier, quæ depræhensa in adulterio adducta est ad Iesum Iohan. 8. Putabat se uideri, uel adulterans cum ea, quando sunt & visi, & compræhensi. Sic quodam

Dei

Dei iudicio, multi in huiusmodi, cum se putant latere, depræhenduntur superna prouidentia, non sine causa valde facili, hoc faciente. Qui enim huiusmodi sunt, corriguntur per confusionem interdum, & nunquam Dei timore corrigerentur. Ideo orat pro talibus Psal. 5. Confundantur, & conuertantur retrorsum scilicet a malis cõceptis retrahantur, præ confusione. Item alijs hoc videntibus incutitur timor similia perpetrandi, sicut de latronibus depræhensis, quorum depræhensio est alijs ad timorem. Exemplum Actuum 5. de Anania, & Saphyra, quibus depræhensis, & punitis, sequitur in historia. Et factus est timor magnus in vniuersa ecclesia, & in omnes, qui audierunt hoc. Item sicut latrones interdum plus nocent reipublicæ, quam raptores, ita occulta peccata, quia frequentius committuntur, & maiores inuadunt, & minus potest ab eis caueri; sicut & latrones frequentius nocent, quam raptores, & magnos thesauros inuadunt, vbi raptores capiunt asinos, & capras, non potest paterfamilias ab his cauere, quia nescit, quando veniunt. 4. Reg. 24. Immisit Dominus scilicet permissiue latrunculos Chaldæorum, & latrunculos Syriæ, & latrunculos Moab. & latrunculos filiorum Amon in Iudam, vt disperderent eam. Proinde Dominus reipublicæ, & amator boni illius facit interdum, vt depræpendantur huiusmodi peccata, sicut & Domini terrarum adhibent diligentiam magnam, vt depræhendantur latrones, & confundantur. Hiere. 2. Quomodo confunditur fur, quando depræhenditur, sic confusæ sunt domus Israel, quæ religiosos designant. Igitur huiusmodi homines videntur interdum, & depræhenduntur, Deo procurante, & propter alium timorem, & propter bonum cõe.

Cap.

Cap. LXXXVII.

SEd etsi lateat, & a nemine hominum videatur, quid faciet de illo desuper inspectore; quem latere nihil potest? An ideo putandus est non videre; quia tanto videt patientius, quanto videt sapientius? Illi ergo vir sanctus timeat displicere: ne velit fœmina male placere. Illum cogitet omnia videre: ne uelit fœminam male videre. Illius namq; & in hac causa, commendatus est timor, vbi scriptum est abhominatio est Domino defigens oculum.

¶ Ad obseruandum mandatum prędictum ponitur hic ratio tertia, sumpta ex parte Dei, quo ad eius intuitum. Circa quem quattuor tangit. Primo quantæ sit virtutis (quia ipsum nihil potest latere) Secundo quam fatui sunt, qui putant contrarium, ibi (An ideo putandus est &c.) Tertio ex hoc, quod postquam duę rationes prædictæ debent mouere, concludit propositum, ibi (Illi ergo &c.) Quarto conclusionem auctoritate confirmat.d. (Illius namque &c.)

¶ Circa primum Notandum, quod si hominum aspectum quandoque lateant aliqua facta nostra, tamen diuinum intuitum nihil potest latere. Tenebræ enim quandoque impediunt aspectum humanum, sed non sic diuinum. Iob.23. Non sunt tenebræ, & non est vmbra mortis, vbi abscondantur ibi, qui operantur iniquitatem. Item obstacula, vt parietes, & similia, sed non sic diuinum Eccles.23. Oculi Domini multoplus lucidiores, super solem, quia scilicet radij solares non pertranseunt, vbi est medium opacum; oculi vero Domini omnia quantuncunque opaca pertranseunt, sicut oculi, qui dicuntur

cuntur ultra parietes uidere. Item modicitas rei impedit interdum aſpectum hominis. Sunt enim quædam ita modica, quod non poteſt ea homo uidere: ſed non ſic diuinnm, Eſa.18. Ego conſiderabo in loco meo, ſicut meridiana lux clara eſt, quæ ſcilicet oſtendit atomos; ita & ipſe uidet & motus, & geſtus, & cogitationes, & affectus, & intentiones, & ſimilia quantuncunque modica. Item rei remotio, quandoque enim non uidet homo rem aliter uiſibilem, propter ſui diſtantiam, ſed non ſic. Deus, quia ipſe eſt præſens ubique. Gen. 31. dixit Laban, quamuis gentilis. Nullus ſermonis noſtri teſtis eſt, abſque Deo, qui præſens reſpicit. Item rei abſconſio in profundum impedit humanũ aſpectum, ſed non ſic diuinum. Quid enim profundius corde ipſe autem eſt qui nouit abſcondita cordis, ut dicit Pſal. Quanto magis omnia alia, & ubique abſcondita? propter hoc bene dicit (quem latere nihil poteſt) concordans uerbo Apoſtoli dicentis Heb.3. Omnia nuda, & aperta ſunt oculis eius, quia nec tenebræ, nec intermedia, nec rei modicitas. nec diſtantia: nec aliqua abſconſio impediunt uiſum eius.

¶ *Circa ſecundum notandum*, quod Deus non uidetur aliquando uidere aliqua mala, quia dimittit ea impunita. Grego. Quaſi clauſis oculis non uult aſpicere, quod non uult ferre, licet tamen uideatur non uidere, tamen non eſt ita, uidet enim omnia mala, ſed ex cauſa interdum, quaſi non uidens, ea non ſtatim punit. ¶ Nota, ꝙ Deus differt punire peccatores multiplici rõne, nõ enim eſt uoluntarius ad puniendum, ſed quaſi inuitus hoc facit Thren. 3. Non enim ex corde humiliauit, & abiecit filios hominum. Et ideo facit hoc tarde, & lente, ſicut

ille, qui facit rem aliquam inuitus. Item facit hoc interdum misericorditer expectando ad pœnitentiam. Sap. 12. Non enim impotens eras impios simul exterminare: sed partibus, idest per partes iudicans dabas locum penitentiæ. Item interdũ hoc facit exigentibus culpis aliorum, qui in sordibus sordescendo adhuc, ad pęnas reseruantur maiores, 2. Mach. 6. In alijs nationibus Dominus patienter expectat, vt eos cum iudicij dies aduenerit, in plenitudine peccatorum puniat. Item interdum hoc facit, ne detur malignis occasio gloriandi Deut. 33. Propter iram inimicorum distuli, scilicet punire, ne forte superbirent hostes eorum. Item interdum, vt per hoc nos doceat, ꝙ inimicis nostris debemus esse patientes, suo exemplo: non sicut seruus nequã, qui à Domino suo toleratus noluit patientiam habere in conseruum suum. Matth. 18. Serue nequã omne debitum dimisi tibi: quoniam rogasti me. Nonne ergo oportuit, & te misereri conserui tui, sicut & ego tui misertus sum? Sunt ergo quinq; causæ, quare Dominus interdum, & si videat mala aliqua, non tamen statim punit, & cum omnes valde sint rationabiles, patet, quòd huiusmodi patientia procedit ex sapientia, non ex malorum ignorantia. Bene ergo inuehit cõtra istos Aug. dicens (An ideo putandus est non videre, quia tanto videt, patientius, quanto sapientius?)

¶ *Circa tertium notandum*, quòd quinq; sunt circunstantiæ ex parte videntis, propter quas quis solet magis timere facere aliquid mali, coram eo. Vna est, si sit magna persona. Alia, si sit honesta. Tertia est, si malum, quod fit, fiat contra eum. Quarta est, cum ipse videns habet de illo malo accusare. Quinta, si debeat de illo iudicare. Ipse autem Dominus

minus est tam magna persona, ꝙ magnitudinis eius non est finis, vt ait Psalmus. Tam honesta, ꝙ oculi eius ad iniquitatem respicere non possunt. Abachuch. 2. Ipse est contra quem solum est peccatum. Ipse est, qui habet accusare de peccato testificando, & iudicare. Hiere. 29. Ego sum iudex, & testis. Ideo reprehendit seipsum quod super hoc dicens, & malum coram te feci, qui scilicet es tam magnus, tantus honestatis zelator, in cuius solius iniuriam fit peccatum, qui habes de illo contra me testificari, & de ipso me iudicare. Bene ergo dicit illi scilicet, qui talis est. Timeat displicere vir sanctus: ne velit fœminæ malæ placere. Illum cogitet omnia videre: ne velit fœminam male videre, hoc est, caueat ne in tali visu aliquid mali cõmittat coram eo. Potest etiam talis placentia, & talis visus in casibus esse sine malo: quod reprehendere non intendit. Ideo dicit: male placere, & male videre.

¶ *Circa quartum notandum*, ꝙ mulier est quasi saccus stercorum. Abhominabile enim faceret, qui figeret manum in sacco stercoribus pleno: & abhominationem maiorem faceret, si figeret linguam: quæ est nobile membrum. Oculus autem est membrum valde nobile. Quanta ergo abhominatio est coram Deo, figere oculum in huiusmodi saccum. Item abhominabile faceret, qui coram hominibus prouocaret membra genitalia ad motus turpes: sed fixio oculorum in muliere facit hoc coram Deo. Item abhominabile faceret coram hominibus, qui immundicijs impleret sinum suum: sed hoc facit coram Deo fixio huiusmodi, quia ex illa inducuntur cogitationes immundæ innumerabiles in corde. Item abhominabile esset corã hominibus rem præciosam, & mundissimam miscere cum vili, & im-

munda,

munda, vt vinum cum vrina: balsamum cum stercoribus. Sic autem facit desigens oculum in mulierem, quia per huiusmodi fixionem, miscet animam suam, quæ de se tanquam res spiritualis est preciosissima, & mundissima, cum carne muliebri, quæ est res vilissima, & immunda. Item abhominabile esset si quis per nasum emitteret vrinā, vel per os stercora, quia non sunt illi meatus ad hoc deputati. Quanta ergo abhominatio est coram Domino: cum quis per oculos deputatos ad cœlestia contemplanda emittit luxuriam? Hoc autem facit desigēs oculos male in mulierem: per ipsos enim oculos emittit impudicitiam intrinsecam. Bene ergo dicit scriptura secundum aliam translationem. Abhominatio est Domino desigens oculum.

Cap. LXXXVIII.

QVando ergo simul estis in Ecclesia, & vbicunque fœminæ sunt, inuicem vestram pudicitiam custodite. Deus enim, qui habitat in vobis, etiam isto modo custodiet vos, ex vobis.

¶ Data sunt supra præcepta uel mandata circa tria pertinentia ad honestatem: Hic subiungit mandata circa correctionem inhonestatis, quod est maxime honestatis. Attendendum vero est, quod quædam sunt, & fiunt mala, super quibus committentes ea, depræhenduntur: Alia uero, quæ committentes gratis recognoscunt, depręhensionē uero malorum facit mutua custodia. Cum autem per huiusmodi custodiam, aliquid depræhenditur, debet sequi secreta admonitio, cum uero huiusmodi admonitio non prodest, procedendum est ad denūciationem. Augustinus, igitur hæc prosequens.

Primo

Primo ponit circa deprǣhendentia, mādata in particulari. Secundò in generali. In particulari vero primo ponit mandatum circa huiusmodi custodiā, & hoc in materia pudicitiæ, de qua specialius est curandum tanquam de re maximæ honestatis. Secundo circa admonitionem: ibi (& si hanc &c.) Tertio circa denunciationem: ibi (Si autem, & post.) Quarto circa eadem in genere, ibi (& hoc quod dixi.) Quinto circa mala, quæ gratis recognoscunt: ibi (quicunq; autem intantum &c.) ¶ Circa primū notandum, quòd sicut nobilis Zelotes sponsæ suæ solet ponere custodes circa eam, ne aliquid faciat indecens: ita Dominus amator animæ multos ordinat circa eam custodes. Assignat ad hoc angelos. Psal. Angelis suis Deus mandauit de te: vt custodiant te. Item prælatos Esa.62. Super muros tuos Hierusalem constitui custodes, scilicet prælatos. Item proximos Eccl. 17. Vnicuiq; mandauit Deus de proximo suo, scilicet custodiendo. Vnde Gen.3. repræhenditur Cain de hoc, quòd dixit. Nunquid custos fratris mei sum ego? Porro pudicitia est valde preciosa. Eccles. 27. Omnis ponderatio non est digna continentis animæ. Item habet magnam impugnationem; Impugnatur enim à carne, per concupiscentiam. Item à mundo, per visibilia. Item a Dæmonibus, qui super hoc incessanter religiosos impugnant. Vnde in Vitispatrum legitur, ꝙ quidam Dęmon impugnauit quadraginta Annis quendam hæremitam, vt eum semel faceret fornicari. Propter hoc Dæmones in scriptura vocantur locustæ, quæ à iuuentute flores deuorant, ita & ipsi flores pudicitiæ. Item vas in quo seruatur pudicitia est vas valde fragile. Iuxta illud Apostoli 2.Cor.4. Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus, quæ

autē huiuſmodi ſunt, ſolent diligenter multum ſeruari. ¶ Item notandum, ꝙ aliquando contingit, ꝙ perſonæ religioſæ declinantes loca ſolitaria, propter ſuſpicionem, quam de ſe nolunt generari, committunt in ſocietate, ipſa tamen non aduertente, aliquam impudicitiam in actu, vel viſu, vel huiuſmodi circa mulieres. Item quandoq; in loco ſacro: Item quandoq; illi de quibus nullatenus crederetur. Et ideo incaute faciunt, qui in aliquo iſtorum confidentes, minus ſollicite cuſtodiunt fratrē ſuum. ¶ Item notandum, quòd pudicitiæ obſeruatio ſpeciale donum Dei eſt. Sap.8. Sciui, quoniam aliter nō potui eſſe continens, niſi Deus daret. Sunt autem multi modi, quibus Deus hominem conſeruat ab impudicitia. Vno modo ex virtute ſeu meritis illam præcedentibus. Sic cuſtodiuit Abimelech regem Geraræ, ne tangeret vxorem Abraham, propter ſimplicitatem cordis ſui, quia neſciens, ꝙ eſſet vxor Abraham, tulerat eam, vt ſibi acciperet vxorem ſuam ſecundum glo. Gen. 20. Ego ſcio, ꝙ ſimplici corde feceris hoc, & ideo cuſtodiui te, ne tangeres eam. Alio modo per aduerſitates. Oſeæ 2. Sepiam viam tuam ſpinis, & ſepiam eam maceria, & ſemitas ſuas non inueniet. Et ſequetur amatores ſuos, & non appræhendet eos. Tertio modo, ꝑ adiutorium humanum: ſicut reges ſolent cuſtodire vxores, per eunuchos, quia ſecundum Apoſtolum. Dei coadiutores ſumus: Sed tamen ſine ipſo non ſatisfacimus ad hoc. His prænotatis patet continuatio, & expoſito præſentis mādati. Dixerat enim immediate, quod defigens oculum abhominatio ſit Deo, & ideo concludit (Quando ergo ſimul eſtis &c.) quaſi dicat. Ne ergo cōtingat hoc de uobis, ſcilicet qđ ſitis abhominatio Deo, cuſtodite uos ipſi,

non relinquentes totum custodiæ Angelorum, uel prælatorum. Custodite, inquam, pudicitiam uestram, quæ est res tam preciosa, tam impugnata, & in tam fragili loco posita. Et hoc facite, quando simul estis, non confidentes de societate; & etiam si sitis in ecclesia; uel alio quocunque loco, non confidentes de loci sanctitate (& inuicem) idest unus indefinite alterum, quicunque sit, non confidentes de personæ conditione quacunque. Quamuis autem sic faciatis, quod in uobis est; tamen non putetis hoc sufficere, nisi & ipse Deus hoc faciat, sed confidite, quia, si quod uestra interest facitis, ipse Deus, qui habitat in uobis, qui multis modis solet suos custodire, hoc modo custodiet uos, ex uobis.

Cap. LXXXIX.

ET si hanc, de qua loquor, oculi petulantiam in aliquo vestrum aduerteritis, statim admonete: ne male cæpta progrediantur, sed de proximo corrigātur.

¶ Custodia mutua valet ad duo. Ad cauendum peccatum ideo dixit in præcedenti mandato. Deus, qui habitat in vobis, etiam isto modo custodiet vos ex vobis, scilicet a malo. Item ad depræhendendū malum; si fiat, & circa hoc tradit hoc mandatum dicens. Quid sit faciendum, quando depræhenditur, scilicet quia monitio est facienda, & statim. Et subiungit causam duplicem scilicet resistentiam futuris, ne cæpta progrediantur; correptionem de præteritis, vt de proximo corrigantur Et sic tria cō tinet hoc mandatum scilicet mandati substantiam, & tempus exequendi, & causam. Sed quæreret aliquis circa primum. Nunquid tenemur ad correctionem fraternam de venialibus? Videtur, quod non.

non. Nullus enim tenetur se corrigere de venialibus. Alioquin per venialia damnaretur. Quid ergo mandat August. dicens quod de petulantia oculorum debemus fratrem corrigere, cum huiusmodi petulantia potius iudicanda sit venialis, quam mortalis? respondo venialia sunt dispositio ad mortalia, sed quædam sunt dispositio remota, quædã propinqua, vel ratione multitudinis, sicut in illo, qui assidue huiusmodi sine numero committit, vel ratione magnitudinis, sicut sunt aliqua mendacia, & aliquæ detractiones, & similia, uel ratione connexionis cum mortali, sicut sunt colloquia impudica, & visus, & huiusmodi circa mulierem. Sicut ergo aliquis videns aliquem incedentem per viam, per quam credit, quod statim incurret periculum mortis, peccaret, nisi retraheret eum, ita potest aliquis peccare mortaliter, nisi corrigat fratrem de huiusmodi uenialibus, quæ sunt dispositio propinqua ad mortale: & de talibus est petulantia, de qua hic loquitur. Est enim dispositio ualde propinqua ad peccatum mortale. Tenemur igitur ad correctionem fraternam de uenialibus interdum, non inquãtum uenialia, sed inquantum ad mortale inductiua: Quod innuit Aug. cum causam huiusmodi correctionis assignat dicens (ne cæpta progrediantur) In alijs autem casibus, quamuis huiusmodi correctio non sit de necessarijs ad salutem, tamen est de expedientibus. Ad id, quod dictum est in contrarium, dici potest, quod hæc non est uera: nullus tenetur se corrigere de uenialibus: quamuis enim uenialia nunquam sint mortalia, tamen negligentia corrigendi se de uenialibus, potest esse mortalis in casu simili supra posito; sicut & contemptus uenialium, potest esse tantus, quod erit mortalis. Et ne-

gligentia in superiori parte rationis non corrigentis inferiore circa uenialia, potest esse mortalis. Sed iterum quæritur circa secũdum, quare dicit statim, cum istud mandatum sit affirmatiuum; & affirmatiua non obligant ad semper sed pro loco, & tempore? Respondeo. Quædam sunt peccata iam commissa, & non sunt iam in actu ad correctionem, de istis sufficit, quòd pro loco, & tempore, seruata opportunitate, fiat correctio, immo secundum quosdam de commisso iam delicto tenentur nisi soli prælati, & quo ad alios est consilium. Alia uero sunt, quæ sunt in actu, circa ista statim adhibenda est admonitio, sicut, igne accenso, statim currendum est ad aquam, sine expectatione. Et de talibus loquitur hic, sicut patet ex hoc quod dicitur. (Et si oculi petulantiam in aliquo uestrum aduerteritis) scilicet in ipso actu. ¶ Circa tertium notandum, quod non solum propter causas, quas dicit, sed propter multas alias rationes, debet uigere huiusmodi admonitio multum, quæ dicitur fraterna correctio in religione. Est enim quædam fraternitas, quæ dicitur naturæ, secundum quam omnes descendentes ab Adam dicuntur fratres, Alia fidei, secundum quam omnes Christiani dicuntur fratres, quia habent eandem fidem. Alia professionis, secundũ quam dicuntur fratres, qui sub eadem professione uiuunt, sed omnes fraternitates concurrunt in religiosis. Cum ergo huiusmodi correctio fiat ratione fraternitatis, iuxta illud Mat. 18. Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum inter te, & ipsum solum. Quantum tenentur ad hoc religiosi, inter quos est tanta fraternitas? Item Eccles. 19. dicitur. Corripe amicum. Ex quo innuitur quod huiusmodi correctio impendi debet maxime amicis, iuxta

illud

illud Apostoli. Quos amo, arguo, & castigo. Et ideo ueriores amici magis tenentur corrigere: Sed uerior est amicitia illa, quæ Christi amore est conglutinata, sicut dicit Hiero. & talis est in uiris religiosis. Ex quo patet, quòd magis tenentur ad huiusmodi correctionem in fratribus suis. Item proximitas est causa huiusmodi correctionis: Nõ enim tantum tenemur extraneis, uel remotis, quantum vicinis. Eccles. 19. Corripe proximum, ex quo sequitur, quòd magis tenemur proximiori. Quis autem proximior; quam ille, cum quo continue con uersamur? Sic autem est in claustro. Item sanctitas rei ex seipsa prouocare solet, vt videns in ea sordem, statim festinet abstergere, vt si quis videret sordes in altari Deo consecrato. Cum ergo quilibet religiosus sit Deo consecratus; Quomodo potest se frater eius continere, quin statim laboret abstergere sordem peccati, si videt eam in ipso? Et ideo bene dicitur Apoc. 22. Sanctus sanctificetur adhuc. quasi dicat. Ex hoc, quòd sanctus est, plus debet curari de eius sanctificatione, si in aliquo inquinetur. Item peccatum fratris redundat in damnum commune, iuxta illud, Nam tua res agitur, paries cum proximi ardet: Sicut ergo quando ignis est in vna parte domus, quilibet nititur extinguere, ne tota domus comburatur: Ita curandum est, statim extinguere peccatum, in quocunque fit in religione. Ideo dicit August. (statim admonete, ne male cępta progrediantur) scilicet in ea. Item arguere est proprium opus spiritusancti secundum illud Ioh. 16. Ille arguet mundum de peccato. Quomodo ergo potest credi, quòd spiritusanctus habitet in illis, qui numquam arguunt? Ideo signanter dicit Apostolus Gal. 6. Vos, qui spirituales estis, in-

ſtruite huiuſmodi, ſcilicet delinquentes. Patet ex his, quod viri religioſi multum tenentur ad fraternam correctionem, & ratione magnæ fraternitatis, & ratione veræ amicitiæ, & ratione magnæ proximitatis, & propter ſtatus ſanctitatem, & propter propriam vtilitatem; & propter ſpiritum inhabitantem. ¶ Sed notandum circa modum correctionis, quòd huiuſmodi correctio facienda eſt cum lenitate. Delinquentes ei ſunt quaſi infirmi, & ideo cum lenitate ſunt tractandi. Gal.6. Inſtruite in ſpiritu lenitatis. Item cum humilitate, Superbus eſt enim animus humanus, & ideò cum ſuperbe loquitur eidem alius, ſequuntur inde potius iurgia, quã alij fructus, iuxta illud Prouer. 13. Inter ſuperbos ſemper iurgia ſunt. Propter quod dicitur Prouer. 18. Cum obſecrationibus loquitur pauper ſcilicet ſpiritu humilis. Et econtrario. In ore ſtulti iurgia ſuperbiæ ſcilicet ſuperba correctio. Prouer.14. Itẽ cum compaſſione. Non enim eſt veræ iuſticiæ indignari peccatoribus, ſed compati, & ex compaſſione corrigere, & eos diligere Pſal.79. Corripiet me iuſtus in miſericordia ſcilicet compaſſionis: Item cum diſcretione, Aliter enim corrigendi ſunt maiores, aliter pares, aliter minores; aliter grauia peccata, aliter leuia, aliter occulta, aliter manifeſta ſunt corrigenda, ſeu tractanda. Et in omnibus ſeruandus eſt locus, & tempus, & oportunitas, Quod quia non obſeruant quidam habentes zelum in correctionibus, ſed non ſecundum ſcientiam, dicit Bern. Zelum tuum infrænet ſcientia ſcilicet diſcretionis. Item cum moderamine: Non enim de feſtucis proximorum ſunt faciendæ trabes, ſicut faciũt aliqui, qui docti ſunt in culpas aliorum arguendas 2. Timo. 2. Seruum Dei cum modeſtia corripientẽ

idest cum modo debito. Est autem modus debitus, vt potius culpæ semper alleuientur, quam aggrauentur. Seneca. Lauda parce; uitupera parcius. Item cum tranquillitate, Correctio enim, quæ fit, cum turbatus est animus, frequenter est quædam impatientiæ offensio, mentiens in se correctionem. Eccles. 19. Est correctio mēdax in ira contumeliosi. Ideo vir sapiens expectat facere correctionē, quousque habeat animum tranquillum, vt tranquillitate iudicet, sicut Deus cum tranquillitate iudicat Sap. 12. Exemplum de Philosopho qui iratus contra seruitorem suum dixit. Iam te uerberarem nisi essem iratus; Patet ergo modus, quo facienda est correctio, quia cum lenitate, cum humilitate, cum compassione, cum discretione; cum moderamine, cum tranquillitate ¶ Porro ex eius correctione facta, debito modo, sequitur fructus multus. Vnus est animæ liberatio. Si enim correctus audit corrigentē, lucratus est animam fratris Mat. 18. Si autem non audit, saltem suam liberat. Ezech. 3. Tu uero animam tuam liberasti, scilicet postquā dixisti impio impietatem suam, & noluit sibi cauere. Vnde patet, quod anima una semper liberatur, scilicet uel correcti, uel corrigentis. Alius est diaboli fugatio. Fugit enim lupus, ubi exclamatur. Quo cōtra Ber. Securus accedit tentator, ubi nullus timetur reprehensor. Alius est peccati cognitio: Frequenter.n. committens culpam, non aduertit, quod facit, aut si aduertit, non cogitat se male fecisse, aut si male, non multum male, Eccles. 19. Corripe amicum, ne forte non intellexerit, & dicat: non feci hoc, scilicet quod tu dicis, uel non feci male. Alius est cautela de futuris Prouer. 29. Correctio tribuit sapientiam, quia scilicet per hoc fit homo cautior, ad ca-

uendum in futuro. Alius est puritatis augmentatio. Vas enim aureum, uel argenteum quãto plus confricatur, tanto plus purificatur: Et ita boni uiri religiosi, quanto plus corriguntur, tanto puriores fiunt: Et ideo intelligentes hoc non ferunt grauiter; Ecclesi.10. Vir prudens, & disciplinatus, nõ murmurabit correctus. Exemplum de Augustino Episcopo qui dixit. Ego senex; & Episcopus paratus sum ab omnibus corrigi, & emendari: & illum amicum meum existimo, cuius linguæ beneficio, ante diem extremi iudicij animæ meæ maculas tergo. Alius est amicitiæ acquisitio: quamuis enim religiosus correctus interdũ ferat moleste in principio: tamen rediens ad cor, aduertit corrigentem amicum suum verum Prouer. 28. Qui corripit hominem, inueniet gratiam postea apud illum: magis quam ille, qui per linguæ blandimenta decipit. Quia ergo ex huiusmodi correctione sequũtur animæ liberatio, hostis fugatio, peccati cognitio, ad cauendum in futuro sapientia, puritatis augmentatio, amicitiæ acquisitio; bene dicitur, quod bonum est arguere. Patet ex iam dictis, quod sex sunt rationes, quare in religione multum debet vigere fraternitas, & charitatiua admonitio: Et sex quæ sunt circa modum correctionis seruanda: Et sex fructus qui ex hoc subsequuntur.

Cap. XC.

SI autem & post admonitionem iterum, vel alio quoque die, idipsum eum facere videritis iam velut vulneratum sanandum prodat, quicumque hoc potuerit inuenire.

¶ Postquam depræhensa culpa fraterna: facta est admo-

admonitio secreta, & non prodest: procedendum est ad denunciationem. Circa quam tria solent concurrere: Primum est culpæ indicatio. Secundum indicatæ conuictio. Tertium conuictæ dijudicatio. Et ideo circa ista tria, tradit mandata tria. Primum hic. Secundum ibi. (Primus tamen est altero) Tertium ibi. (conuictus vero) ¶ Circa indicationem vero faciendam, innuuntur quattuor in hoc mandato, scilicet quādo est facienda, quia post iterationem culpæ a fratrum monitione: Et ideo dicit. (Si post admonitionem &c.) Item quare est facienda: quia propter periculum delinquentis: & ideo dicit. (Iam velut vulneratum) Item ad quid est facienda: quia propter bonum scilicet ut subueniatur periculo: Ideo dicit. (sanandum prodat) Item a quo est facienda: quoniam a quolibet, qui hoc depræhenderit. Et ideo dicitur (Quicunque &c.) ¶ Sed quæreret aliquis circa primum. An liceat culpam fratris indicare prælato, vel fratribus, vel in capitulo proclamare publice;non premissa secreta admonitione? Videtur, q; non, quia dicunt iura, ꝙ denunciationi debet præcedere charitatiua admonitio, secundum illud Mat. 18. Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum inter te, & ipsum solum. Et hoc idem Aug. videtur innuere in isto mandato, quòd si sic est, tunc videntur omnes religiosi peccare, qui proclamant pro culpis fraternis, non præmissa admonitione. Ad hoc autem intelligendum: Sciendum est, ꝙ sunt quædam peccata manifesta: & hæc quæcunq; sint, siue parua, siue magna, non requirunt sectetam admonitionem, sed publice sunt corrigenda. 1. Timo. 5. Peccantes corā omnibus argue, vt & cæteri timorem habeant. Glo. peccantes, qui manifesti sunt. Alia sunt occulta: Et ho-

rum quædam sunt modica, vt excessus in risu, & huiusmodi: & ita annexa fragilitati humanæ, quòd vix est aliquis, quantũcumq; perfectus, qui septies in die non offendit in illis. Ista vero, quia sunt cuiusdam quasi necessitatis, non habent notabilẽ verecundiam, neq; adducunt infamiam. Et ideo non oportet, in istorum correctione, præcedere admonitionem. Ratio enim, quare debet fieri secreta admonitio, secũdum sanctos, & magistros est duplex. Vna est, ne amissa verecundia, si corrigatur frater palam, minus timeat peccare. Secunda est, vt parcatur famæ fratris, quantum fieri potest, salua salute illius. Cum igitur causæ istæ non inueniantur circa peccata ista: non exigitur ordo huiusmodi in istis, sed sine precedenti admonitione potest frater, etiam in capitulo proclamari: siue sint manifesta siue occulta. Alia sunt occulta, sed maiora, quæ habent infamiam, & verecundiam, vt inebriatio, & huiusmodi, quæ quandoq; sunt venialia, quandoq; mortalia. In istis autem interdum contingit, quod creditur probabiliter, ꝙ per secretam correctionẽ prouidetur saluti delinquentis, & statui suæ religionis, vt si verbi gratia, contingat, quòd aliquis probus homo inebrietur ex fortitudine vini, vel alio casu fortuito, & nunquàm alias contingit ei: creditur, quòd in antea cauebit, si fuerit secreto correctus, In talibus seruandus est ordo correctionis, & peccaret, qui hoc indicaret alijs, non præmissa admonitione, quia nullus fructus sequæretur ex tali indicatione, & infamaretur delinquens sine causa, cum per secretam correctionem, prouideri possit sufficienter omni periculo. Aliquando vero contingit, propter aliquas circunstantias, quod creditur probabiliter, quòd per huiusmodi secretam cor-

rectio-

rectionem, non sufficienter prouideretur saluti delinquentis, vel statui religionis suæ, & tunc potest omitti huiusmodi correctio secreta, quia non speratur de fructu, & potest, & debet indicari factum prælato, vel alijs bonis, quæ possunt prodesse, & nō obesse. Vel etiam de eorum consilio potest fieri proclamatio in capitulo: si tamen potest culpa probari. Aliquando vero contingit, quòd creditur, quòd delinquens est tantæ peruersitatis, ꝙ si corrigeretur secreto, incurreret odium erga corrigentem, vel mala machinaretur cōtra eum: Vel ex hoc dabit operam ad defendendam, vel cooperiendam maliciam suam: Et tunc non solum non debet fieri talis correctio, immo debet non fieri: quia extremæ est dementiæ secundum Hiero. Frustra niti, & nihil aliud, quàm odium quærere, sed tamen prælato, vel alijs bonis prælatis, secundū modum prædictum, est indicandum. ¶ Ad quæstionem ergo propositam distingue sic, Quia culpa, vel est manifesta, vel occulta. In primo casu non requiritur, ꝙ fiat secreta correctio: nec Dominus intellexit de talibus, cum dixit. Si peccauerit in te frater tuus, cum dicat Glo. id est te solo sciente. In secundo casu iterum distingue, quia culpa occulta aut est de minimis, aut de maioribus, quæ habent infamiam secum. In primo casu, non requiritur etiam admonitio secreta. In secundo casu iterum distingue, aut quia præsumitur, quòd prosit correctio secreta: & tunc non potest sine peccato dimitti. Aut non præsumitur, & hoc iterum dupliciter, vel quia præsumitur, ꝙ non prosit sufficienter, & tamen non est occasio mali. Et tunc potest, & dimitti, & fieri. Vel præsumitur, quòd sit occasio mali, & tunc potest, & debet dimitti. Ad illud quod in contrariū dictum

est,

est,ꝙ denunciationem precedere debet charitatiua admonitio. Dicendum est, quòd licet verum sit in genere, tamen habet exceptiones in casibus, sicut & aliæ multæ regulæ generales, quia præcepta affirmatiua non obligant in omni casu; sed in casu opportuno. ¶ Item dubitatur de hoc quod dicit, ꝙ post admonitionem si inuenitur iterum fratrē delinquere, debet iudicari. Videtur enim, quòd non solum una admonitio, sed plures essent faciendæ: sicut fiunt in citationibus iudicum, & in vitatione hæretici, qui post primam, & secundam correctionem id est binam admonitionem, vitandus est sicut dicitur 1. Timo. 3. in Glosa. Ad quod dici potest, ꝙ antequàm pœna inferatur iudiciaria, vel vitetur hæreticus, quod est pœnale, plures debent præcedere admonitiones: eo quod pœnæ sunt molliendæ, & non debent inferri sine causa valde iusta, & certa. Indicatio vero culpæ fraternæ, illis, qui possunt prodesse, non fit ad pœnam: sed propter medicinam: Vnde sicut medicus, qui vult subuenire infirmo, & probauit, ꝙ vna medicina non prodest ei; statim recurrit ad aliam. Ita postquàm probatum est, quòd secretæ admonitionis medicina non prodest: potest recurrere ad medicinam indicationis.

Cap. XCI.

CIrca secundum notandum est, quod dicit, quòd pro vulnerato, scilicet in mente habendus est, qui post admonitionem semel factam, incidit iterum in petulantiam oculorum. Ex quo relinquitur argumentum, ꝙ valde mala suspicio habenda est de illis, qui post admonitiones frequentes, nolunt se corrigere, de notabili familiaritate cum mu-

lieribus. Nec mirum: Familiaritas enim huiusmo di valde periculosa est viro, quamtumcumq; perfecto sicut probatum est per multas experientias. Augusti. in lib. de singularitate clericorum. Quanti, & quales clerici, Episcopi simul, & laici, post magnalia, & signa, & mirabilia, naufragari noscuntur, cum volunt in naui fragili nauigare, hoc est in carne fragili, se exponere periculoso consortio mulierum. Et post. De carbonibus scintillæ dissiliunt; de ferro rubigo nutritur; morbos aspides sibilant, & mulier fundit concupiscentiæ pestilentiam. Quam Salomon sic comparat dicens. De vestimentis procedit tinea, & à muliere iniquitas viri. Præterea, & si esset homo sanctus de se securus, tamen debet timere, ne mulier, quæ est res fragilis, de facili, male circa ipsum afficiatur, in eodem. Postremo, & si animum nostrum confidimus, in hoc semper in charitate durare: vel illa apud eos debet esse suspicio, ne illæ, quæ nobis non conueniunt, & in nos ipsos forsitan moueantur, aut incitamentis furialibus stimulentur. Præterea, & si non esset reale periculum: certum tamen est, quòd per huiusmodi familiaritatem, status sanctitatis infamia maculatur, quòd quàm graue sit, ostendit idem Augustinus in eodem dicens. Peius est, quàm mœchia, continentiam ducere criminosam, & infamen ducere sanctimoniam; blasphemiam ingerere religioni. Et post. Continentiæ bonum frustra intrinsecus laborioso agone custodit, qui forinsecus officit, & infamat. Et ideo dicit Apostolus. Ro. 14. Ne blasphemetur bonum vestrum. Cum igitur ex huiusmodi familiaritate, sequatur periculum proprium, & alterius. Et tam grauis infamatio sanctitatis; qualis præsumptio potest haberi, de his, qui & ista

sciunt,

sciunt, & tamen nunquàm volunt se corrigere sup istis? Veruntamen est timendum, & eis, & alijs ne intrinsecus libidine sint infecti, quamuis mulieribus non vtantur: sicut auarus cupiditate ligatur, cũ pecuniam à se separari pati non potest, quamuis eadem non vtatur. Idem in eodem. Habent multas diuitias, quas suis vsibus negant, sed pro cupiditate conseruant, quibus amodo perfruantur, & si in vsu non tangantur. Ita, & si qui despexit vinculũ nuptiarum, & aliter vinculis fœmineis alligatur: quamuis nullo concubitu misceatur, desiderio tamen, & visu, & colloquio oblectatur. Amplius ad idem. Minorum est, exempla sequi maiorũ. Cum ergo viri perfecti, & securi inhærent familiaritatibus prædictis, dant occasionem minoribus, idem faciendi, qui cum sint infirmi, de facili corruunt in istis, & pereunt aliorum exemplo. Idem in eodem. Quale præmiũ sanctitatis expectat, qui perniciosũ præbet exemplar, vt infirmi sub prætextu dilectionis subtiliter fornicẽtur, & pudicus impudicissimæ castitatis præbeat magisterium: destruens, qđ Apostolus cõminatur. Peribit, inquit frater infirmus, in tua conscientia, propter quẽ Christus passus est. Et post. Eleazarus maluit vitam suam tormentis adijcere, quam cuique magister perditionis existere: & nos vbi nulla tormenta sunt, fluxibus solis, nolumus anteponere fratres saluandos. Item ex hoc grauis turbatio generatur socijs: quorum pax esset summo studio seruanda. Virorum enim sanctorum est zelare non solum pro castitate status sui: sed etiam pro pulchritudine castitatis, quæ oritur ex ea, iuxta illud Sap. 4. O quam pulchra est casta generatio, cum claritate scilicet famæ. Et ideo cum videat offuscari eam: non potest non turbari 1. Mach. 2. di-

cit

cit Mathathias Et ecce pulchritudo nostra, & claritas nostra desolata est. Et super offuscatione pulchritudinis, & claritatis corporalis ipse, & filij planxerunt valde. Quanto datur maior occasio doloris viris sanctis, cum pulchritudo sanctimoniæ spiritualis offuscatur? Item prælati in quibus Deus vel auditur, vel spernitur secundum euangelium solent frequenter ab huiusmodi familiaritate subditos coercere: Et ideo qui se non corrigit, non potest de inobedientiæ malo erga Deum, & suos ministros se excusare. August. in eodem. Possuut parentes: possunt filij: possunt fratres & ipsi (quod plus est) a Deo concessa sibi nature vincula dirumpere. Et clerici, Deo non concedente, immo insuper prohibente, mulierum nexibus compeditam non volunt recusare charitatem. Qualis ergo præsumptio in bonum de his haberi potest, quos nec ruinæ infirmorum: nec turbatio sociorum: nec voluntas maiorũ retrahere potest a familiaritate prædicta? Sane solent aliqui se super hoc excusare. Et hoc tripliciter. Primo pro vtilitate, dicentes, quod hoc faciunt propter aliquam vtilitatem temporalẽ, quæ ex hoc obuenit. Ad quod respondet August. in eodem dicit. Si fœmina vtilior existimatur, non oportebat carnalia emolimenta proponere vtilitatibus spiritualium commodorum. Secundo pro charitate: dicentes quod quicquid circa hoc faciunt: faciunt ex charitate propter salutem earum. Ad quod idem in eodem respondet di. O dilectio, quæ sibi inuidet. O charitas, quæ cupit se in vituperatione laudari. Grande miraculum, vt Virginum castitas virgines faciat velut coniuges ardere. Tertio sanctorum exempla. Aug. in eodem. Sed aiunt. Si de coniunctione scilicet cum mulieribus

clerici

clerici notantur: notandi sunt & sancti Plerique nobiscum: siue Helias, qui mansit apud viduam: siue Apostoli, qui mulieres secum comites circunducebant. Aut Iohannes, qui matrem Domini assumpsit Domino delegante: aut ipse Dominus, cui de suis facultatibus alimenta præstabant mulieres aliquę religiosę: cui etiã Martha ministrabat ad mensam. Et qui singulariter locutus est ad puteum sedens, cum muliere alienigena Samaritana. Vel cui recumbenti fœmina pedes lauit lachrymis. Ad qđ respondet Augosti. in eodem dicens. Sic callidi argumentatores, & iurisperiti fallaces volunt præuaricari, ipsa iura transuertunt, & inconuenientibus exemplis, velut similes coniecturas obijciunt, qui per Salomonem ipsius legis sagacitate produntur. Peccator inquit homo vitabit correctionem, & secundum voluntatem suam inueniet comparationẽ. Patet autem eos fraudulenter iura abijcere quattuor modis. Primo, quia faciunt argumentum à maiori affirmatiuè, quod non valet, sicut enim non valet hoc argumentum. Ille miles fortis subijt tale certamen, & vicit, ergo iste debilis põt hoc idem facere, & vincet. Ita non valet Apostoli, & Prophetæ habitauerunt cum mulieribus, & euaserunt sine peccato, ergo & nos, propter hoc, idem possumus facere. Vnde idem in eodem deridet dicens. Reuera homines magni, qui se comparant Sanctis, & eximia conuersatio vestra sit, quæ prophetis, vel Apostolis videatur æqualis. Secũdò, quia si in hoc imitandos dicunt sanctos, & imitari volunt, deberent eos, & in alijs virtuosis operibus imitari, quod tamen nolunt. Idem in eodem. Ad occasionem luxuriæ nostræ, in peruersum sanctos volumus imitari, & in cæteros actus vestigia imitari nolumus.

In omnibus (dicit Apoſtolus) commendántes nos ſicut Dei miniſtros, in ſuſtentatione multa: in preſſuris: in tribulatione &c. Ad has imitationes infirmi ſumus, & ad deducendas mulieres poſſibilitatem nobis imitationis aſcribimus. Tertiò, quia nō eſt in nobis eadem cauſa, quæ fuit in ſanctis. Dominus enim præuidens, quòd erant futuri heretici, qui & nuptias condemnarent, noluit mulieres à ſe, & ab Apoſtolis omnino repellere, ne ex hoc error iſte confirmaretur. Idem in eodem. Præuidebātur à Domino, qui nuptias auferrent: quibus iam tunc, per introductas auctoritates prodebatur, ne maritatæ mulieres accedere vetarentur ad Chriſtum, cui in præſentia ſeruirent. Quartò, quia permiſſa familiaritas ad horam, & ex cauſa fuit valde moderata. Idem in eodem. Sed non ſine moderamine fuit illa permiſſio. Nam ſi allocutus eſt Dominus Samaritanam, ad horam docuit, & receſſit. Et factum eſt (inquit euangeliſta) poſt hoc, & iter ipſe faciebat, per caſtella, & ciuitates, euangelizās Dei regnum. Et duodecim cum illo, & mulieres, quæ erant curatæ à ſpiritibus immundis, & infirmitatibus: Maria quæ vocabatur Magdalenæ: de qua eiecerat ſeptem dæmonia: Et Iohanna vxor Cuzæ procuratoris Hærodis, & Suſanna, & aliæ multæ, quæ miniſtrabant illi, de facultatibus ſuis. Nunquid adhærebant ſingularibus ſingulares, aut indiſciplinatæ commorationes perſeuerabant, illecebroſe conuerſantes, vbi tota Eccleſia propemodum videbatur. Et poſt. Vt de Apoſtolis breuiter probem, quantnm illis potuit fluxa familiaritas diſplicere, qui compulſi ſunt, & de ipſo Domino loquente cum fœmina dubitare, niſi eos maieſtatis notitia probata compeſceret? Et mirabantur, inquit, ꝙ cum

muliere loqueretur. Nemo tamen dixit illi: quid quæris, aut quid loqueris cum illa? Quid autem loquar accessum fœminæ ad pedes Domini prouolutæ: cuius luctus, & planctus, ad defensionem suæ lachrymæ non erubescant improbi flagitare. Et post, Ioannes autem matrem Domini suscepisse videtur: sed matris eius mores maternũ indicat nomen. Helias vero missus est à Domino, relinquere solitudinem, & ingredi tabernaculũ viduæ, ad magnalia facienda: vt famis tempore, tam ipsi viduæ, quàm pupillis eius sufficientia tribueret alimenta; qui ieiunijs vsquequaq; afflictus tolerauerat abstinentiam. Qualis illic fuit communitatis affectus, vbi non erat virtus, & qualem ad viduam habuerit introitum, cui fames dedit hospitium. Quisquis es qui te vis de commemoratione viduæ, & Heliæ vocari discipulum, prius solitudines, afflictiones, & quadraginta dierum tolera ieiunia. Ex his ergo patet, quòd nec vtilitas temporalis, nec charitas spiritualis, nec exempla sanctorum hos excusat, sed allegationes huiusmodi reputandæ sunt excusationes ad excusandum in peccatis. ¶ Postremo notandum quanto zelo moueatur idem vir sanctus contra tales familiaritates inseparabiles. Ostẽdit enim eorum stultitiam talem, sicut esset illius, qui vnam febrem haberet, & aliam sibi procuraret, vt haberet duas, dicens. Caro concupiscit aduersus spiritum: habes carnem tuam, quam superes semper: quid tibi vis aliam adducere? Nemo super vnam febrem cupit habere peiorẽ, ne incipiat omitriceo insanabili laborare. Item ostendit fraudes diaboli circa tales multiplices dicens. Diabolus his nititur blandimentis: vt subtractis omnibus iaculis concupiscentiæ: tam diu sopitum ignem sine vllis

flammis

flammis occultet: donec duas faculas iungens simul ambas accendat: Et tam diu cessat sęuiciæ suæ tela supponere: donec sicut peritus venator, quos occisurus est, laquei sui vinculis alliget. Item dicit. Nullis procellis diabolus inquietat, & hanc exhibet lenitatem, vt duas naues connectat ad inuicē quiete, quod cum fecerit, iunctas repentinis turbinibus in semetipsis elidere possit, & perdere. Item præfert istis quosdam sæculares coniuges dicens. Adhuc habet quid mirari: cum de Christianis videam plerosq; maritos pariter, & vxores continentiā vouentes, domicilia singularia eligere, & apud spadones nostros fœminæ cohabitatio nunquàm potest habere fastidium. Item præfert istis Iudæos dicens. Iudæos considerent vsq; hodie, pro legis imperio, carnis suæ partem circuncisione truncare, & sciant quid merentur, qui euangelio iubente dissimulant circuncisi mulierum præsentia peragere Domini voluntatem. Item præfert istis sacerdotes idolorum, qui ob reuerentiam suorum simulacrorum eunuchantur voluntarie dicens. Puto ꝙ, & de gallis suis nobis exprobrantur. Insultent, qui abscindentes semetipsos libenter excruciant, dummodo simulacrorum dissimulationes pereant. Clerici vero pro dignitate sacerdotij cœlestis, non fundunt sanguinem, non ferrum tolerant, non est aliquod vulnus, non est aliquis cruciatus, sed solum contra Dominum fœminæ tenet aspectus. Item inducit contra istos amorē Christi ad Ecclesiā dicēs. Ausus sum dicere, à Deo patre missus est filius, de sinu patris, vt ecclesiam faceret innocentem: & clericus fęminæ latus deserere non potest, ne Christi Ecclesiam reddat infamem. Item inducit contra istos fragilitatem propriā dicens. Vnusquisq;, qui

ſecurus eſt, quia necdum tentatur: timeat, ne tentetur, quia nihil de illo dicitur: proſpiciat, ne dicatur. Patet ex his, quàm mala præſumptio poteſt haberi de talibus, contra quos vir ſanctus tanta deteſtatione inuehitur. Proculdubio falſa eſt dilectio, non vera charitas, quæ ſic iungit. Vnde idem in eodem. Malum velamento boni nominis tegunt. Vnde apud eos falſa dilectione vera dilectio violatur. Sed exclamat charitas, & appellat. Tales ego non iunxi: altera eſt, quæ me ſimulando coniunxit, nunquàm fluxus foueo, per me ſanctitas non poteſt culpari. Patet ex iam dictis, quàm malam preſumptionem generant, qui tam inſeparabiliter adhęrent familiaritatibus notabilibus mulierum.

Cap. XCII.

Circa tertium notandum, ꝙ ſunt quidam, qui ex aliqua mala commotione interdum accuſant fratres ſuos: non ad ſanandum, ſed ad confundendum: huiuſmodi accuſatio eſt diabolica. Ipſe enim diabolus dicitur accuſator fratrum. Apoc. 12. Et conſtat, ꝙ non accuſat ad ſanandum, ſed ad perdendum. Sic iſti ſunt, qui vulneratis addunt vulnera, ſecundum illud Iob. 13. Concidit me vulnere ſuper vulnus. Pſal. Et ſuper dolorem vulnerum meorum addiderunt. Iſti ſunt ſicut medici proditores, qui ſub ſpecie medicinæ miniſtrant venenum, quia ſub ſpecie correctionis, quæ debet eſſe medicinalis, intendunt hominem confundere. En decies (inquit Iob. 19.) confunditis me, loquens illis, qui ſub ſpecie amicitiæ, & correctionis hoc faciebant. Item iſti ſunt ſicut quædam beſtiæ crudeles, quæ extrahunt cadauera hominum de ſepulcris, & in ea deſæuiunt:

sæuiunt: Sic & isti vadunt scrutando multa mala, & producentes ea in lucem, desæuiunt in illos, quos peccatum occidit. Et ideo vertunt religionem, quę est hæreditas domini, in speluncam. Hiere.12. Facta est hæreditas mea mihi, quasi Leo in silua. Glo. 70. Nunquid spelunca hienæ hæreditas mea mihi? Hiena nocturna bestia, mortuorum deuorat cadauera, & de sepulchris effodit corpora. Isti tanquã spiritu malo exagitati non solent seruare modum in accusando: modo occulta indebite publicando: modo suspitiones assequendo: modo falsa imponendo; modo clamoribus totum capitulum replendo: modo disciplinam traditam in accusando penitus dimittendo, & huiusmodi multa committendo. Et ideo faciunt capitulum omnibus odiosum. Amos 5. Qui conuertitis iudicium in absinthium. Quod quidem fit, cum capitulum, quod est locus iudicij, redditur odiosum, propter amaritudines ibidem iniuste oppressorum. Isti interdum desæuiunt in peccatores iam compunctos, & mortificatos, per pœnitentiam: Et sunt in crudelitate similes illi, qui Christum iam mortuum lanceauit. Psal. Non est recordatus facere misericordiam, & persecutus est hominem inopem, & mendicum, & compunctũ corde mortificare. Porro ex his pestiferis accusationibus, solent tria mala sequi scilicet. Malum in accusato. Quandoq; enim incurrit in grauem turbationem. Gen. 37. Ioseph accusauit fratres suos apud patrem suum crimine pessimo. Et postea secutum est tantum odium fratrum ad eum, ꝙ eum vendiderunt: Nunquid nos meliores sumus illis patriarchis, quibus illa accusatio fuit primaria occasio tanti mali. Item malum in accusante, Solet enim Deus se habere ad hominem, sicut ipse se ha-

bet ad fratrem suum. Et secundum illud. Nolite iudicare,& non iudicabimini. Dimittite,& dimittetur, & similia: Et ideo Deo faciente, accidit interdum,vt qui sic intendit fratrē corrigere, & confundere, ꝙ & ipse confundatur in similibus. Exemplum in Vitis patrum. Frater interrogauit senem, Si videro culpam fratris mei; bonum est celare eā? Dicit ei Senex. Quacumq; hora tegimus peccatum fratris nostri, teget & Deus nostrum: Et quacunq; hora,prodiderimus culpam fratrum: & Deus prodet nostram similiter. Item malum in assistentibus, qui ex hoc scandalizantur, & mouentur contra sic accusantes. Dicunt Euangelistæ, quòd Pilatus videns maliciam Iudæorum accusantium Christum coram se: eos reputauit inuidos: & ipse compatiēs nitebatur eum liberare. Dicitur iterū Daniel.25. ꝙ Iudæi non permittebant aliquem Iudęum coram se lacerari verberibus, quantum meruisset. Quomodo ergo viscera Christiana poterunt se continere, quin moueantur contra illos, qui & Christiani sunt, & tamen coram ipsis accusationibus innumeris fratrem suum lacerant christianum? Proinde virorum Sanctorum est, nunquàm indicare culpam fratris illis, qui non possunt prodesse: nisi ad hoc vt iuuent, Sicut infirmitas infirmi solet ostendi medico, ad hoc vt iuuet. Vnde & sorores Lazari: sic indicauerunt infirmitatem fratris sui bono medico, qui eum poterat iuuare: dicentes. Ioan. 11. Domine quem amas infirmatur. Et ideo bene dicit vir Sanctus (sanandum prodat) quasi dicat ad hoc prodat, vt sanetur, & non ad aliud. ¶ Circa quartum videtur, ꝙ male dicat, cum dicit (quòd indicet culpam fratris iterum delinquentis, quicumque potuerit hoc inuenire.) Potest enim hoc inue-

nire

nire aliquis, qui non correxit eum alias, & talis videtur, ꝙ debeat in secreto corrigere, priusquam indicet secundum supradicta. Præterea, quid faciendum illi, qui inuenit huiusmodi culpam, & nũquàm correxit fratrem super hoc: scit tamen fuisse correctum ab alio? Respondeo. Ille qui nunquàm correxit fratrem, nec scit ab alio correctum, debet corrigere secreto, antequàm procedat ad indicationem. Nec de tali loquitur hic, sed de illo quẽ correxit, vel scit correctum. Quod patet ex ipsa littera, quæ dicit (Si post admonitionem, idipsum facere eum videritis.) Et est idem, siue ipse, qui inuenit, ipsum monuerit, siue sciat monitũ ab alio, quia eadem est coniectura de vulneratione. Sed quid est, quòd dicit (potuerit inuenire.) Nunquid debet frater esse sollicitus, de indaganda culpa fratris? Respon. Est quædam sollicitudo suspicationis: & hæc non est bonarum mentium. Est alia compassionis, sicut quando aliquis videt aliquem infirmum conualuisse, ex compassione plus cogitat aliquando, si forte patitur aliquid recidiui, quàm cogitat de illo, qui nunquàm fuit infirmus, & hæc est charitas. Et ita, quando aliquis scit fratrem suũ quandoq; peccasse: ex charitate potest plus circa illum esse sollicitus, ne relabatur, quàm circa aliũ, quem nescit sic peccasse. Et sic ad religiosum pertinet, quando aduertit fratrem suum infirmum, indicare, ad hoc, vt subueniatur ei, ita & hic (quicumq; talem inuenit debet indicare.)

Cap. XCIII.

PRius tamen est alteri, vel tertio demonstrandum, vt duorum, vel trium possit ore conuinci, & competenti seueritate coerceri.

¶ Dato mandato circa peccata indicanda: tradit mandata circa conuincenda, & Primo circa quædam antecedentia ad conuictionem, Secundo circa ipsam conuictionem: ibi (si autem negauerit) Antecedentia vero sunt duo. Vnum est procuratio testium: Aliud charitatiua admonitio coram solo prælato, circa quod tradit mandatum ibi (sed antequàm alijs demonstretur) Circa procurationem testium, Primo tradit mandatum circa modũ procurandi. Secundo circa retractiuum ab huiusmodi, ibi (nec vos iudicetis esse &c.) Dicit ergo (Prius tamen &c.) quasi dicat. Quamuis mandatum sit, quòd post admonitionem fiat indicatio de peccato inuento, tamen quia aliqui solent interdum negare culpam suam, prius quam iudicentur: coram alijs publice ostendatur culpa delinquentis, cum tamen intimauerit alteri, vel tertio: vt duorũ, scilicet sui, & alterius, Quando vni soli ostenditur, vel trium scilicet sui & aliorum duorum, Quando tertio demonstratur, possit ore conuinci: secundũ illud. Vt in ore duorum, vel trium stet omne verbum Mat. 18. Et competenti, secundum exigentiam culpæ, & aggrauationem negationis, seueritate coerceri, qui noluit per charitatiuam admonitionem corrigi.

Cap. XCIV.

SEd quæritur hic circa accusationes, quas faciũt religiosi in suis capitulis, ad quas pertinet pręsens mandatum. Primo. Vtrum liceat accusare sine teste? Ad quod dicitur, quod in illis casibus, quibus non requiritur præsens admonitio, secundum distinctionem prædictam, nec requiritur solennitas

lennitas testimonij, quia non habent infamiam huiusmodi, & periret fructus accusationum huiusmodi, propter difficultatem quærendi testes in talibus. nec de talibus loquitur hic: sed solum de illis, in quibus præcessit admonitio, sicut patet in littera.
¶ Secundo quæritur. Vtrum vnicus testis sufficiat sic accusanti? Et videtur, quod sic, propter illud, quod dicit (alteri) In isto enim casu non habet accusans nisi vnum testem. Contrarium vero videtur per euangelium quod dicit. Non in ore vnius, sed duorum, vel trium stet omne verbum, ergo verbũ Euangelij sic debet stare. Ad hoc dicitur: quando agitur de peccato, per modum denunciationis ad pęnitentiam: sufficit vnicus testis, cum denunciante, quia denuncians habetur, in isto casu, pro primo teste eo quod agitur Dei negocium, cuius sunt testes vterque. Ita & verbũ Euangelij seruatur, quia duo sunt testes in hoc facto. Cum vero agitur de peccato per modum accusationis, eo quòd accusans agit proprium negocium, indiget duobus testibus alijs, in proclamationibus ergo religiosorum in capitulis: sufficit cum proclamante vnicus testis, eo quod huiusmodi proclamationes deuunciationes reputantur, & non accusationes secundũ iura.
¶ Tertio quæritur. Quid faciendum sit in delictis, quæ non corriguntur, nec tamen iterantur, quia ibi non potest fieri, quod dicit August. videlicet vt demonstretur alteri, cum illud non iterum committatur. Verbi gratia Aliquis est furatus aliquid, frater sciens hoc correxit eum secreto, postea non iterat furtum: tamen non reddit ablatum, & posset reddere. ℞. Si corrector aliquem conscium habet primi facti, vel aliquos, debet procedere, sicut hic dicitur. Si autem non habet, vel ipsi quos habet,
nolunt

nolunt testificari, ei sufficit admonitio secreta primo, & postea dicere prælato, vel prudentibus, qui possunt prodesse, & non obesse. Ita tamen quod dicat prælato illum, vel illos, qui possunt testificari, vt eos compellat ad testimonium, si noluerint. Quod si fecerit, procedat, vt hic dicitur. Si autē noluerit corrigere, vel ipsi noluerint obedire, liberatus est ab huiusmodi processu, propter defectum testium. ¶ Quarto quæritur. Quid faciendum sit, in facto iterabili, quod iteratur, sed non inuenit, qui velit cum eo explorare, vel explorantes nequeunt depræhendere culpam? ℞. In primo casu debet recurrere ad prælatum, vt aliquos ad hoc compellat: Quod si noluerit, vel factum depræhendi nequierit, liberatus est, vt in casu præcedenti. ¶ Quinto quæritur. Vtrum quilibet teneatur procedere vsq; ad huiusmodi accusationem, cum potest; cum hoc videatur nimis laboriosum? ℞. Cum omnes teneamur pro salute fratrum animas ponere, multo magis & ad hoc tenemur: Vnde Dominus non solum dicit de correctione secreta facienda: sed etiam addit, de testibus adhibendis, & de dicendo Ecclesiæ Matth. 18. Militans vero sub regula Augustini: non solum ratione Euangelij, sed etiam ratione regulæ plus tenetur. Sunt tamen casus, in quibus absoluitur ab huiusmodi tentione, ad quam in genere tenetur regulariter. Vnus est, quando non est spes de fructu, vel propter defectum iudicis, vel assistentium, vel propter maliciam corrigendi. Alius est, quando prælatus, & alij communiter sciunt culpam corrigendi, extra forum confessionis. Alius est, quando aliquis vacat melioribus, vel æque bonis, quæ impediunt eum ab hoc facto prosequendo. Alius est, quando per alium fit negocium sufficienter.

cienter. Alius est, quando obedientia trahit eum ad alia: & alij forte plures. Nisi ergo propter casum aliquem rationabilem excusetur frater: quilibet tenetur ad prædictum processum, & pro loco, & tempore, & opportunitate seruanda, postquam admonitiones secrete non prosunt. ¶ Sexto quæritur, quid sit faciendum, cum non possunt inueniri testes, nisi tales, de quibus creditur, quòd si ostenditur eis, oberunt insultando delinquenti: & similia faciendo. Item quæritur: quando iudex & assistentes creduntur esse tales, quod idem accidet? ℞. Quattuor possunt esse huiusmodi testium procurandorum differentiæ. Possunt enim esse tales, quòd creditur probabiliter, quod nec proderunt, nec oberunt: aut tales, qui oberunt, & non proderunt: aut tales, qui ad aliquid proderunt, & ad aliquid oberunt. In primo casu potest supersederi. In secundo debet supersederi. In tertio est procedendum omnino. In quarto est distinguendum, comparando nocumentum, cum vtilitate. Si enim maior est vtilitas, quam damnum, est procedendum: Si econtrario: non est procedendum. Verbi gratia. Si ex indicatione culpæ mortalis iste corrigitur, & non confunditur, nisi inter fratres suos: maior est vtilitas, quam damnum: est procedendum. Si autem corrigitur, sed totus conuentus infamatur, in aliqua magna ciuitate, maius est quo ad bonum cōmune, nocumentum, quam vtilitas, & non est procedendum. Idem autem quod dicitur de testibus, dici potest de iudice, & assistentibus. ¶ Vltimo Notandum, quòd de accusationibus istis, sequuntur fructus idem, qui supra notati sunt circa fraternam admonitionem: Et præter illos fructus multa sunt quæ debent ad hoc inducere. Qui enim sciunt cul-

pas,

pas, & per accusationes possunt corrigere, & non faciunt, reputantur consentientes, secundum decretalem, quę illos consentientes interpraetatur, qui cum possunt resistere manifesto facinori, desinunt obuiare. Et ideo dicit Augustinus infra. Magis quippe innocentes non estis, si fratres uestros, quos indicando corrigere potestis, tacendo perire permittitis, Item quando fit iusticia de delicto conuicto, boni redduntur cautiores ad cauendum simile. Prouer. 21. Mulctato pestilente, sapientior erit paruulus scilicet ad cauendum. Malorum etiam audacia reprimitur. Vnde Eccles. 8. dicitur a contrarijs. Quia non cito profertur contra malos sententia, idcirco absque vllo timore filij hominum perpetrant mala. Patet ergo per huiusmodi, quòd accusationes vtiles sunt proximis, & bonis, & malis, quando manifesta correctio cedit ad vtilitatem cōmunem: pro qua debent viri charitatem habentes multum zelare, sicut homines mundi, pro bono cōmuni patrię, vel communitatis. Et ideo reprahendit Dominus per Ezechielem. 33. hæc omittentes dicit. Non ex aduerso ascendistis, neque opposuistis vos murum pro domo Israel. Item Christus, qui in hoc apparuit, vt destruat opera diaboli, sicut dicitur. Iohan. 3. Petit in hoc auxilium contra malos dicens. Psal. 93. Quis consurget mihi aduersus malignantes; aut quis stabit mecum aduersus operantes iniquitatem? Quomodo ergo possunt se excusare, ab infidelitate homines sui, qui viriliter se non accingunt ad pugnandum cum eo aduersus peccatum, etiam vsque ad sanguinem, si fuerit necesse, sicut & ipse pugnauit. Et quanto magis vsque ad proclamationem? Item dicitur de Moyse. Exo. 32. quòd ipse cum filijs Leui zelo Domini accensi contra

tra peccatores, occiderunt vna die quasi vigintitria millia. Numeri 4. Phinees eodem zelo interfecit Israelitem virum concubantem cum Madianitide. Dauid Psal. 100. In matutino interficiebam omnes peccatores terræ: ut disperderem de ciuitate omnes operantes iniquitatem. Iudas Machabęus. 1. Mach. 3. Persecutus est iniquos perscrutans eos, & eos qui perturbabant populum suum succendit. Quid ergo dicent his consideratis exemplis homines, qui usq; ad accusationem nolunt consurgere aduersus peccatum. Vbi est spiritus ille, qui in igne apparuit super discipulos, in signum zeli secundum Greg. quem habere deberent? Item homines mundi infatigabiliter persequuntur in iudicio iniurias suas, & suorum: Et heu nos secundum Chrysosto. in iniurijs Dei, patientes sumus. Quo contra Eccles. 4. Vsque ad mortem, certa pro iusticia. Si ergo nolumus inuolui in reatu delinquentium: si proximorũ bonum uolumus, si pro communi bono zelamus: Si Christo fidelitatem seruare uolumus: si sanctorum exempla nos mouent: si Christi iniuriæ nos tãgunt: debemus pro loco, & tempore fratres proclamare in charitate pro correctione eorum.

Cap. XCV.

NEc vos iudicetis esse maleuolos, quando hoc indicatis: magis quippe innocentes non estis, si fratres vestros, quos indicando corrigere potestis; tacendo perire permittitis. Si enim frater tuus vulnus habet in corpore, quod velit occultare, dum timet secari, nonne crudeliter a te sileretur, & misericorditer indicaretur? Quanto potius ergo debetur manifestare, ne deterius putrescat in corde?

¶ Aliqui

¶ Aliqui retrahuntur interdum a fratrum proclamatione existimantes, quod hoc non posset fieri sine peccato: Et ideo post mandatum de modo procurandi testes, tradit hic mandatum circa retractiuum ab hoc. In quo tria tangit. Primo dicit, quod huiusmodi indicatio non est ascribenda maliciæ: Secundo ostendit contrarium potius esse peccatum dicens (magis quippe &c.) Tertio ponit huius rationem dicens (si enim frater tuus. &c.)

¶ *Circa primum notandum,* quòd triplex est timor, propter quem interdum retrahuntur aliqui a proclamationibus faciendis, scilicet Timor offensæ proximi. Timor proprij damni. Timor offensæ Dei. Quidam enim retrahuntur: quia timent turbare proclamatos, & hoc malum: quia salus eorum paci præferenda est. Et ideo dicitur Ecclesi. 4. Ne reuerearis fratrem tuum, in casu suo. Ne retineas verbum in tempore salutis. Alij quia timent, ne aliqua occasione, obueniant sibi aliqua mala in se, vel in amicis suis, & isti præferunt bona propria bonis Dei. Gre. Si ab increpatione idcirco reticemus, quia contra nos surgere odia formidamus: iam non lucra Dei quærimus, sed nostra. Alij quia timent peccare, & hoc maxime in viris sanctis solet accidere, quia trepidant frequenter timore, vbi non esset timendum: Solet autem eis hoc accidere interdum ex diaboli calliditate: Ipse enim sciens quantum bonum sequitur in religione ex proclamationibus, & sciens quod boni viri nullo modo desisterent ab hoc, quamdiu crederent illud esse bonum: suggerit eis, hoc procedere ex malicia: vt sic eos retrahat. Et est simile, quantum ad effectum, in Domini passione: quam postquam diabolus cognouit fructuosam esse mundo, sicut expositores narrant,

rant, voluit eam impedire, sub specie boni suggerens vxori Pilati, vt virum ab hoc retraheret: mandando illi quanta passa fuerat in nocte per visum propter eum. Interdum ex simplicitate: Sunt enim aliqui, qui propter simplicitatem, quandoq; quod bonum est, reputant esse malum, vt zelum iusticiæ crudelitatem: & huiusmodi: quod non est laudabile, in discipulis Domini, qui iubentur esse non solum simplices, vt columbæ, sed & prudentes vt serpentes. Et ideo dicit Apostolus Rom. vlt. Volo vos sapientes esse in bono scilicet discernendo. Interdum ex magna bonitate, quæ facit eos timere peccatum. Gre. Bonarum mentium est, ibi culpam agnoscere idest timere, vbi culpa non est. Quamuis autē, vt dictum est, sit triplex timor retractiuus a proclamationibus: tamen circa tertium potius tradit mandatum, quia ille subtilius potest decipere religiosos, quam alij, qui clarius apparent mali, ¶ Et nota, quod non dicit: nec vos timeatis, sed vos iudicetis esse maleuolos: quia boni possunt omnia bona sua vereri, & habere suspecta de aliquo malo sicut Iob. Et non apparet, quid iudicent hoc diffiniendo. Sed numquid potest hoc indicari ab illo, qui scit se ex malicia accusare? ℞. Potest. Et hoc non interdicit: sed dicit, quod ipsum simplex indicare, non debet iudicari esse malum.

¶ *Circa secundum notandum*, quod sicut peccatur lingua, in loquendo: ita peccatur in ea in tacendo, quia. Eccles. 3. dicitur. Tempus loquendi, & tempus tacendi. Gre. Sicut mali Deum exasperant, qui loquuntur, & faciunt mala: ita nonnunquam boni, qui tacent bona. Quod, vt ita sit, in casu proposito patet, Esaiæ. 6. dicit. Esa. lamentando. Veh mihi, quia tacui. Glo. quare? quia Oziam,

& alios libere non repræhendi. Item sancti de hoc sententiant valde terribiliter Gregorius. Qui proximi mala conspiciunt, & silentio premunt, quasi conspectis vulneribus vsum medicaminis subtrahunt: & eo mortis actores sunt, quo vulnus, quod curare poterant, nolunt. Augustinus. Tu vulnus fratris contemnis: Tu eum perire uides, & negligis: peior es tacendo, quam ille committendo. Item omnes magistri concordant, & docent, quod currens est cum fure, qui scit furtum, & non indicat. Et eadem ratione videtur particeps cuiuslibet delicti, qui scit ipsum, & non indicat ad corrigendum. Gregorius. Qui enim dare potest, & negligit; participem proculdubio se delicti constituit. Et iterū. Quæcumque loquendo corrigi possunt: silentium consensum esse pertimescamus. Cnm ergo tantus propheta, super huiusmodi taciturnitate, tam grauiter super se lamentetur: cum sancti tamgraue hoc iudicent: cum secundum omnes magistros, hoc reputetur consensus in delictis. Bene dicitur. (Innocentes non estis, si fratres uestros, quos indicando corrigere potestis, tacendo perire permittitis.) Et vere non sunt tales innocentes. Nocent enim sibi labia polluendo alieno delicto, vt non sint digni Deum uidere. Esaie. 6. Veh mihi quia tacui, quia uir pollutns labijs ego sum, scilicet ex ista taciturnitate. Glosa. Quare? Quia Oziam, & alios non repræhendi libere. Ideo cum Angelis Deum laudare non merui. Et timeo, ne dicatur mihi. Quare tu enarras iusticias meas? Item nocent illi, qui est proclamandus. Et hoc dupliciter. Primo exemplum subtrahendo. Augustinus in Epistola ad Hiero. Obsecro te per mansuetudinem Christi, si læsi te, dimittas mihi: nec me uicissim lædendo reddas

pro

pro malo malum. Lædis enim si tacueris mihi errorem meum, quem in factis meis, uel dictis inueneris. Et iterum malum inferendo interpretatiue. Greg. tot occidimus, quot ad mortem ire tepidi, & tacentes uidemus. Item nocent socijs, qui eorum exemplo tacentes idem peccatum taciturnitatis incurrunt. Mos enim est apud uiros disciplinatos, socios suos pro reuerentia superiores arbitrantes, quod non incipiunt prius loqui secundum consilium sapientis: qui Eccles. 32. instruit minorem, ut dicat maiori. Loquere tu maior natu: decet enim te primum uerbum, & ne impedias musicam, idest uerba aliorum tacendo, sicut facit cantor, quando non incipit cantum. Quomodo ergo sunt innocentes tales, qui ex taciturnitate tam grauiter nocent & sibi, & fratri proclamando, & consocijs suis? Vere nō sunt innocentes, immo culpabiles ualde. Augusti. in lib. de ciui. Dei. Culpabile est, quòd hi, qui dissimiliter uiuunt, & a malorū factis abhorrent, parcunt tamen peccatis alienis, quæ obiurgare deberent. Hoc autem non est verum, nisi quando indicatio prodest ad correctionem. Et ideo signanter dicit (quos indicando corrigere potestis &c.)

Cap. XCVI.

Circa tertium. Notandùm, quòd peccatum dicitur uulnus secundū illud quod dicitur Luc. 10. De latronibus, qui homini descendenti de Hierusalem in Hierico imposuerunt plagas, quod intelligitur de peccatis, Bene dicitur peccatum uulnus: quia uulnus debilitat, & peccatum similiter. Vnde Psal. Cor meum conturbatum est in me: scilicet per peccatum Et post. Dereliquit me uirtus mea: idest

fortitudo mea. Exemplum de Achab, qui vulneratus fecit se educi de prælio, quasi iam impotens ad pugnandum. 3. Regum vlti. Item vulnus infert dolorem: propter quod dicitur, Super dolorem vulnerum meorum addiderunt: ita & peccatum, Propter quod peccata dolores dicūtur in Psal. Quia dolores inferni. &c. Eccles. 3. Cor nequam grauabitur in doloribus. Tanta est enim Dei iusticia, quòd numquam anima cum peccato est sine grauamine: amaritudine, & angustia affligente. Item vulnus humiliat. Exemplum de Alexandro, de quo dicitur, quòd percussus sagitta dixit. Omnes vocant me filium Iouis, sed vulnus ostendit me esse hominem. Quot autem, & quanti post ruinam in peccatum, facti sunt humiliores? iuxta illud Psal. Priusquam humiliarer, ego deliqui. Psal. Tu humiliasti sicut vulneratum superbum. Non solum aūt est vulnus: immo vulnus valde graue. Vulnus enim tanto grauius quanto profundius: Tale autem est peccatum secundum auctoritatem ecclesiæ dicentis. Peccata mea Domine sicut sagittæ infixa sunt in me, scilicet quæ profunde penetrant. ita & peccatum vsquè ad intima penetrans. Et est tractum istud de Psal. vbi dicitur. Quoniam sagittæ tuæ infixæ sunt mihi. Item vulnus tantò grauius est, quāto in parte nobiliori, vt in corde, vel cerebro. Vulnus autem peccati omne est in anima, quæ est nobilissima pars hominis. Bern. O anima insignita Dei imagine, decorata similitudine, dotata spiritu, redempta sanguine, deputata cum angelis, hæres beatitudinis. Item vulnera tanto grauiora sunt, quanto magis abscondita: talia autem sunt peccatorum vulnera. Gregor. in pastorale. Quis nesciat occultiora vulnera esse cogitationum, quam viscerum.

rum. Item ad grauitatem vulneris facit, cum propter sanationẽ vulneris in membro nobili oportet facere vulnus in membro nobiliori: ita est in casu proposito: In corpore enim mystico Christi ipse Christus, qui est nobilissimum membrum, vulneratus est propter vulnera aliorum membrorum sananda. Esa. 53. Vulneratus est propter iniquitates nostras. Ad quod attendendum hortatur Bern. dicens. O homo, quam grauia sunt vulnera illa, pro quibus oportuit Christum Dominum vulnerari. Item ad idem facit, quod non potest vulnus sanari, nisi per preciosa, & insolita remedia, & ita est hic Bern. Filius Dei iubetur occidi, vt nostris vulneribus precioso illius sanguinis balsamo, medeatur. Item. Ad idem facit, quod non quilibet chirurgicus, sed solum paucissimi, & excellentes possunt subuenire vulnerato. Vulnerato enim per peccatũ qui possit subuenire, non est nisi unicus, scilicet Deus. Eccles. 2. Quasi romphæa bis acuta omnis iniquitas, & plagæ illius non est sanitas scilicet nisi a solo Deo, sicut dicitur in morbis desperatis: quia non potest homo sanari: & intelligitur nisi a solo Deo, & non secundum cursum naturæ, ab alio. Cum igitur peccatum sit vulnus, & grauius omni uulnere corporali: bene arguit a minori uir sanctus dicens (Si enim frater tuus uulnus habet in corpore &c.) Et non, quod dicit (deterius putrescat in corde) Sicut enim uulnus spirituale deterius est, quam uulnus corporale: ita & putrefactio eius est deterior. Dicitur autem huiusmodi uulnus putrescere, quando non sanatur per correctionem: quia uulnus putrescens corrumpit magis, & magis totum: ita & peccatum, quod non per pęnitentiam sanatur, secundum illud. 1. Cor. 6. Modicum fermen

tum corrumpit totam massam. Item reddit fętorē, ita & peccatum non potest diu esse in corde, quin aliquis fętor egrediatur. Grego. Sicut bonus odor ex uirtute est: sic fętor ex uitio. ¶ Item fit grauius quasi insanabile per putrefactionem: ita & peccatum tanto grauius est, quanto diutius detinet animam infælicem: sicut dicit decretalis Exemplum de his tribus habetur 2. Mach. 9. de Antiocho; qui (sicut dicitur ibi) ita fuit corruptus, quod uermes scaturiebant de carne sua: Ita fętidus, quod intolerabilis erat fętor eius: Ita percussus, quòd fuit plaga eius insanabilis. Mira ergo fatuitas est, uulnerato sic celare plagam. Propter quod dicit Psal. Putruerunt, & corruptæ sunt cicatrices meæ a facie insipientiæ meæ. Mira crudelitas: scire huiusmodi uulnera, & non indicare sananda. Propter quod dicit Augustinus crudeliter hoc celari, & misericorditer indicari.

Cap. XCVII.

SEd antequam alijs demonstretur, per quos conuincendus est, si negauerit: prius præposito debet ostendi, si admonitus neglexerit corrigi: ne forte possit secretius correctus, non innotescere cæteris.

¶ Tradita sunt duo mandata prædicta circa testes procurandos, quod est unum præcedens conuictionem. Hic loquitur de ostensione facienda prælato, quod est aliud antecedens ad idem. ¶ Et nota, quòd secundum expositionem regulæ, sensus huius clausulæ est, quòd post admonitionem secretam, cum sit admonitus, non uult corrigi: debet fieri aliqua admonitio prælato, antequam procedatur ad conuictionem, coram multis: ut si forte sie

te sic frater corrigi uoluerit,supersedeatur a publicatione culpæ eius coram multis. ¶ Sed quæritur. Quomodo iste sensus eliciatur ex litera,cum potius contrarium uideatur contineri:cum hæc dictio,ne, includat in se negationem: & ita negatio ista, cum sequenti scilicet nõ innotescere æquipollent uni affirmatiue: Et ita uideatur reddere talem sensum, quod secretius correctus possit innotescere cęteris? ℞. Hæc dictio, ne, est æquiuoca: quia quandoque idem est, quod vt non, & sic non possit elici sensus prædictus ex littera, immo contrarius, vt dictum est. Quandoque idem est, quod si 2. Timo. 2. Cum modestia corripientem eos, qui resistunt veritati, ne quando det illis Deus penitentiam. Glo. ne quando idest si aliquando, & ita accipitur hic, vt sit sensus (ne forte possit) idest si forte possit. Et huic sensui concordat quædam litera, quæ inuenitur, cum vna alia negatiue. di. nequando non possit. Et pro ista litera accipitur ne in primo sensu: Et iste sensus (ne forte non possit) idest vt forte possit. ¶ Circa istam ergo ostensionem tria tangit scilicet. Cui facienda: quia prælato. Quo ordine: quia post admonitionem secretam, & neglectam: & ante procurationem testium: propter quod dicit (si admonitus) scilicet secretius (neglexerit corrigi,& antequam alijs demonstretur per quos &c.) Qua de causa? videlicet vt si noluerit adhuc secreto (corrigi) per prælatum, non publicetur alijs Et hoc est (ne forte possit &c.) Et nota circa primum, quod illam secundam correctionem, quam dominus docet faciendam coram vno, vel duobus. Math. 18. Augustinus hic restringit in religiosis, qui sunt non plene sui iuris ad prælatum tanquam ad illum, de quo potest magis præsumi, quòd possit prodesse, &

non obesse. Triplex autem est vtilitas; quæ potest sperari ex ostensione huiusmodi facta prelato. Vtilitas scilicet delinquentis: quia multæ sunt causæ, quare potius debet prelati correctioni acquiescere, quam alterius. Item vtilitas prælati, cui expedit agnoscere vultum pecoris sui. Item vtilitas indicãtis: quia per prælatum melius dirigi poterit, quid sit ei vlterius faciendum. Notandum tamen, vt quibusdam videtur, quòd huiusmodi ostensio non est facienda prælato, coram reo de re graui, ne forte reus agat iniuriam contra denunciantem, si illud non possit probare. ¶ Item Nota circa secundum, quod est facienda ostensio huiusmodi; ante procurationem testium supradictam: vt habito prælati consilio, discretius procedatur vltra, si necesse fuerit in testibus procurandis. Item vt procedi possit efficacius, auctoritate interueniente: vel etiam cõpellente, ad testes habendos. Item vt maior charitas ostendatur, cum tentatur si prælati solius correctio possit prodesse, antequam etiam testibus culpa publicetur. ¶ Item notandum circa factum, ꝙ lædere alterum infamia, est valde graue scilicet faciendo indebite. Melius est enim nomen bonum, quam diuitiæ multæ: sicut dicitur. Prouerb. 22. Ex quo sequitur, quòd plus nocet, qui aufert famam, quam qui aufert diuitias multas. ¶ Præterea diuitiæ ablatæ possunt restitui, sed fama vix; quia forte non crederetur illi, qui post læsionem vellet excusare. Potest etiam iam verbum delatum esse ad tot, quòd quasi impossibile esset, ad tot deuenire excusationem: Et ideo bene dicitur in glosa super Lucam: famam esse rem lubricam: quia sicut aqua æris lubrica de facili effunditur, & quasi impossibile est eam recolligi: ita & fama. ¶ Præterea

lædens

lædens famam alterius, non solum illum lædit, cui detrahit, sicut fur illum solum, cui furatur: sed omnes quibus loquitur. Sic ille, qui mouet lutum, lædit per fœtorem omnes, coram quibus mouet. Augustinus de verbis domini. Peccat in nos frater, si nobis scientibus peccat: quia quantum in eo est, nos in exemplo corrumpit. Ex quo patet, quòd audire peccatum alterius, nociuum est audienti. Propter hoc dicit Ambrosius. Tollerabiliores sunt fures, qui vestes, & alia bona nostra diripiunt: quam qui famam nostram lacerant. Et vere sic est: maius enim est, quod isti diripiunt: nec vnquam direptũ restituunt, nec vni soli, sed multis nocent. Item dicit Apostolus. 2. Tim. 4. Opus fac euangelistæ, quod est bonum nunciare: Isti autem, qui infamant semper mala nunciant: ergo sunt contrarij euangelistis. ¶ Præterea super illud Luc. 3. Ad virginem desponsatam viro: dicit glosa. Maluit Dominus de suo ortu aliquos, quam de matris pudore dubitare. Cum ergo Christus tantum curauerit de fama aliena, ne sui occasione ortus, qui fuit tantum beneficium, lederetur: quantum sunt Christo contrarij, qui non curant diligenter cauere à læsione famæ alterius? Præterea ledere famam alterius est opus dyabolicum. Grego. Habet hoc proprium hostis antiqui inuidia, vt quos in prauorum actuum perpetratione, Deo sibi resistente superare non valet: opiniones eorum dilacerat. ¶ Patet ex his, quod lædere famam alienam est contrarium euangelistis, & contrarium Christo, & malicia dyabolica. Et ideo quantum possibile est, salua iusticia, cauendũ est ab huiusmodi læsione. Et ideo dicit Augustinus (si forte posset secretius correctus non innotescere cæteris) vt scilicet parcatur eius famæ, ¶ Si

vero quæratur. Vtrum peccet, qui omissa huiusmodi ostensione coram prælato, procedit ad testes habendos? Potest dici, sicut dictum est supra de omissione correctionis fraternæ secreta; in titulo de ordine fraternæ correctionis. quòd in casibus aliquibus est malum, & in aliquibus est bonum secundum distinctionem ibi positam.

Cap. XCVIII.

SI autem negauerit, tunc neganti adhibendi sunt alij, etiam coram omnibus, vt possit non solum, ab vno teste argui: sed a duobus, vel tribus conuinci.

¶ Datis mandatis circa antecedentem admonitionem: tradit hic mandata circa ipsam conuictionem, & innuuntur quattuor in hoc mandato scilicet. Quis conuincendus, quia negans. Propter quod dicit. (Si negauerit) Item quando conuincendus est: quia post negationem factam coram prælato; Propter quod dicit (tunc) idest post negationem. Et est intelligendum, quod statim si habentur testes conscij culpæ, vel post, quando non habentur statim scilicet postquam fuerint procurati. Item coram quibus: quia etiam coram omnibus, nisi forte videatur prælato, quòd coram paucioribus fiat: & ideo dicit (etiam coram) Et per quot; quia a pluribus. Et ideo dicit (vt possit.) Non ab vno solo scilicet denunciante argui, sed a duobus, vel tribus conuinci. ¶ Et nota, quòd tria sunt quæ solent hominem retrahere a malo. Primum est amor: propter quod volens Dominus retrahere Iudam a peccato concepto per hunc modum dixit ei. Amice ad quid venisti? Mat.26. Secundum est pudor: propter quod dixit. Qui intingit mecum

manum

manum in paropside, hic me tradet: ad ingerendũ huiusmodi pudorem retractiuum in eodem. Tertiũ est timor, propter quod dixit. Veh homini illi per quem tradetur. In eodem. Secundum hæc tria, Augustinus, tradit tria ad retrahendum a peccato scilicet correctionem secretam, quæ pertinet ad amorem, & hoc quo ad primum: Correctionem coram prælato, quæ habet pudorem, & hoc quo ad secundum; Conuictionem in iudicio, quæ habet timorem, & hoc quo ad tertium. Primum vbi dixit superius (Admonete ne cępta progrediantur) Secundum vbi prius dixit (præposito debet ostendi.) Tertium hic. Sunt autem multa, de quibus dubitatur circa istam materiam, quæ pertinent ad conuincenda peccata fraterna in publico coram prælato. Et primo videtur, quòd hoc nunquam liceat. Infamare enim fratrem coram vnico est semper malum, multo magis coram multitudine: Hoc autem fit cum in publico culpa eius nunciatur, & conuincitur. Præterea non sunt facienda mala, vt veniant bona; ergo cum infamare fratrem sit malũ, non est faciendum hoc, etiam propter correctionẽ illius, vel aliud qualecunque bonum illius. Præterea non licet lædere fratrem in temporalibus bonis suis, propter bonum animæ illius: ergo cum maior sit fama, quam quodlibet bonum temporale: non licet lædere fratrem in fama propter bonum illius spirituale. Contra vero est illud Mat. 18. dic ecclesiæ. Ex quo patet, quòd culpa fratris potest dici coram multitudine. ℞. Dicere malum fratris est malum in se, non secundum se. Quantum enim de se, semper est malum: sed ex circunstantia potest esse bonum. sicut affligere proximum est in se malum: Sed si affligitur in carne proximus infirmus, vt sanetur,

netur, poteſt eſſe bonum. Ita dicem malum alicuius propter bonum aliquod poteſt eſſe bonum: ſed quantum eſt de ſe ſemper eſt malum: Dicendũ eſt ergo, quòd infamare dupliciter dicitur ſcilicet ſtricte, & large. Stricte idem eſt, quod malum alterius recitare ſine cauſa bona, & ſic ſemper eſt malum: Large idem eſt, quod malum alterius publicare, quacunque ex cauſa fiat hoc, & hoc ſemper non eſt malum: quia ſi fiat ex cauſa bona, poteſt eſſe bonum; & ſi fiat pro ſalute illius: quia ſalus prę ponenda eſt famæ. ¶ Ad primum ergo dicendum, quòd & coram vno, & coram multis poteſt aliquis infamari, ſecundum acceptionem ſecundam, quando ſcilicet, fit ex cauſa bona. Ad ſecundum dicendum, quod illa, quæ ſunt mala ſecundum ſe: vt furari, fornicari, nunquam ſunt facienda propter aliquod bonum: ſed illa, quæ ſunt mala in ſe, non ſecundum ſe (vt occidere.) poſſunt fieri propter aliquod bonum, & tale eſt recitare proximi mala. Ad tertium dicendum, quòd læſio proximi in temporalibus, vt cum aliquis furatur, uel aufert ei bona ſua, & huiuſmodi, eſt malum ſecundum ſe: Et ideo non licet illud facere propter aliquod bonum proximi: ſed recitare malum proximi non eſt malum ſecundum ſe, Et ideo poteſt fieri propter bonam cauſam; ſicut licet oſtendere infirmitatem infirmi, vt ſanetur. ¶ Secundo quæritur. Vtrum liceat proclamare de criminoſis, cum non poſſunt probari, & videtur, quòd ſic. Licet enim talia dicere illis, qui poſſunt prodeſſe, & non obeſſe, etiam ſine teſtibus; ergo ſi omnes de collegio ſunt tales; licet coram illis ſic proclamare. ¶ Contra. Iura dicunt, quòd denuncians, qui non poteſt probare crimen denunciatum, puniendus eſt, ſicut dicitur extra de calum.

lum. Cum dilectus, nullus autem puniendus est sine culpa, ergo talis peccat? ℞. Concedendum est, quando fit in forma iuris. Ex quo patet solutio ad contrarium. Quando enim charitatiue dicitur extra formam iuris, potest dici aliquibus, qui possunt prodesse, & non obesse, etiam si sint multi. Sed non sequitur, quòd ideo possit dici coram multis in forma iudicij; quia grauius est agere in iure contra aliquem, quam charitatiue monere, uel facere moneri. Tertio quæritur. Si aliquis ex simplicitate bono zelo motus proclamat de crimine, quod non potest probare, uel credebat, quòd probare poterat, & deficit in probatione, vtrum sit puniendus, vel excusetur per dectetalem prædictam, in qua dicitur, quòd denuncians, qui non probauit crimen, suspendatur, donec canonice probauerit innocentiam suam, quòd non animo calumniandi ad huiusmodi crimina processit proponenda. Ex quo relinquitur. quòd qui non facit animo calumniandi, non videtur puniendus, & ita nec peccare videtur. Sed si hoc dicatur, tunc videtur, quòd stulti, & simplices sint melioris conditionis, quam sapientes: cum ex stulta simplicitate reportant commodum? ℞. Tales non excusantur a toto, sed a tanto, & puniendi sunt arbitrio iudicis plus, vel minus secundum quantitatem excessus. Ex hoc autem quòd dicit decretalis, quòd suspendatur donec probet suam innocentiam; non sequitur, quod nullo modo sit puniendus; sed tanta pena sit relaxanda. Quarto quæritur. Vtrum proclamante parato probare crimen, quod denunciat, iudex possit inquirere a denunciato super iniuria ante testium productionem, quòd respondeat: vtrum sit verum, quod ei imponitur, vel non. Si enim verum est, & respon
dere

dere cogatur, aut mentiri cogetur, aut se ipsum infamare. Si autem non cogatur ad respondendum, quomodo producantur testes, qui non solent produci ante negationem rei? Et hoc ipsum videtur Augustinus dicere in hoc mandato, cum dicit (tunc neganti adhibendi sunt etiam alij &c.) ℞. quòd si est denunciatio simplex de peccato, de quo non processit infamia inducens inquisitionem, non est cogendus denunciatus ad respondendum de veritate: Neq; enim durius debet agere pater spiritualis cũ subdito, quam princeps sacerdotum, vel Pylatus, egerit cum, Christo. De quorum vtroque legitur, quòd Christo accusato coram se, neuter inquisiuit de veritate dicenda. Sed princeps dixit Mat. 26. Nihil respondes ad ea, quę isti aduersùm te testificantur? Pilatus vero dixit ibidem. 27. Non audis quanta aduersum te dicunt testimonia? Est autem ad hoc argumentum ex eo, quod dicunt iuristæ, quòd quando proceditur cõtra aliquem de crimine per modum inquisitionis, quam aliquis promouet, non est imponendum iuramentum de dicenda veritate illi, contra quem est inquisitio, ne ex hoc aduersarius instruatur: fortiori ratione, nec in isto casu. Eadem autem est vis, quo ad Deum, in iuramento, & in verbo simplici. Et ideo non est secundum Deum, quòd cogatur aliquis in hoc casu dicere, vel negare; sed potest dicere iudex sic proclamando. Ecce vos auditis, quid dicitur de vobis, quid dicitis vos ad hæc? Et est relinquendum voluntati suæ, vt vel deneget, vel concedat, vel dicat. Non recognosco, quod dicitur, vel paratus audire probationem, & similia. Quod autem dicit Augustinus, ꝙ neganti adhibendi sunt testes, intelligi potest, quòd vocat negantem, non confitentem:

tentem: & in isto casu sufficit huiusmodi negatio ad procedendum ad testes. Si vero quæratur, quare in processu per modum denunciationis non com pellatur reus ad dicendam veritatem, sicut per modum inquisitionis in processu ex officio; uel per mo dum accusationis? Potest dici, quòd in inquisitio ne tali, in qua agitur ad remouendum ab administratione, & in accusatione, in qua agitur ad degradationem, quæritur, quod tangit bonum nón solum rei, sed aliorum. In denunciatione uero, in qua agitur ad correctionem solum, quæritur bonũ rei: Et ideo districtius agunt contra reum, in duobus illis processibus, quam in isto tertio. Et districtius agi potest secundum Deum, ne ex remissione lædatur utilitas aliorum ¶ Quinto quæritur. Vtrum subditus in isto casu teneatur obedire prælato, si forte præcipiat ei, quamuis male, quòd dicat ueritatem de crimine, de quo est proclamatus. ℞. Potest dici, quod non, Sicut non teneretur subditus obedire prælato, si præciperet, quòd diceret ei peccata sua extra forum confessionis; quamuis hoc facere sine peccato posset. Multa enim sunt, quæ non sunt peccata, in quibus tamen non tenetur religiosus obedire prælato, ut sunt aliqua, quæ sunt supra regulam, & uotum suum: & annexa his, cum ipse non promiserit obedientiam simpliciter, sed secundum regulam, & statuta aliqua. Quis enim auderet dicere, quòd subditus teneatur confiteri sua pecca ta omnibus sacerdotibus de conuentu suo, si abbas hoc ei præcipiat, & multa similia, quæ tamen possunt fieri sine peccato? ¶ Sexto quæritur. Vtrum liceat procedere ad huiusmodi proclamationem, & conuictionem per testes, quando non speratur de proclamati correctione? ℞. Licet non speretur de

fructu

fructu correctionis eius, si speratur de fructu in alijs scilicet, quia magis timebunt, vel alia vtilitas congregationis idem sequatur, licet procedere, sicut licet probare de aliquo, quòd ipse leprosus sit; non quia speretur, quòd ex hoc sanetur, sed quia est vtile alijs. ¶ Septimo quæritur, si in collegio, in quo hæc aguntur in publico, sunt aliqui, quibus cedit ad vtilitatem, alij, quibus ad damnum, Vtrum sit dimittendum? ℞. Potest differri, vel quæri opportunitas, quòd fiant ista coram illis solum, quibus prodest. Si autem hoc non potest fieri, videtur, quòd finaliter non sit dimittendum bonum aliquorum propter malum aliorum in operibus iustitiæ; maxime cum bonum sequens maius reputetur, quàm damnum in genere suo.

Cap. XCIX.

Conuictus vero secundum præpositi, vel præsbyteri, ad cuius dispensationem pertinet arbitrium, debet emendatoriam subire vindictam, quam si ferre recusauerit; etiam si ipse non abscesserit, de vestra societate proyciatur. Non enim & hoc fit crudeliter, sed misericorditer: ne contagione pestifera plurimos perdat.

¶ Traditis mandatis circa peccata conuincenda. Tradit hic mandatum circa iudicanda. Et tanguntur hic tria, scilicet per quos sunt iudicanda, quia per præpositum, vel præsbyterum: ibi (secundum præpositi &c.) Item ad quam pęnam iudicanda; quia ad satisfactionem emendatoriam, ibi (debet emendatoriam) Item quid faciendum de illo, qui recusat de huiusmodi pęnam ferre, quia expellendus, ibi (quam si ferre &c.) Sed additur causa, cũ

dicitur

dicitur (Non enim & hoc fit. &c.) ¶ Et nota circa primum, quòd præsbyter interdum vocatur episcopus ciuitatis, ad Titũ idest Vt ordinares præsbyteros per ciuitates. Glo. episcopos. Et dicitur Episcopus præsbyter, quasi præbens iter scilicet exempli. Præpositus autem dicitur, qui sub Episcopo est maior in congregatione. Vnde præpositus quasi ante alios positus a maiore. Vnde habet respectum ad inferiores, eo quòd est præ illis, & ad superiorem: eo quod non a se, sed ab alio ipse positus sit. Videtur autem, quòd tempore Augustini, esset ita ecclesia sua cathedralis ordinata, sicut adhuc sunt multæ in multis; quòd Capitulum habebat pro maiore ipsum Episcopum, vel sub ipso aliquem, qui præpositus dicebatur tunc, licet modo apud diuersas ecclesias diuersis alijs nominibus nominentur; & quia isti duo circa conuentum diuersas habebãt iurisdictiones, dicit (secundum arbitrium præpositi, vel præsbyteri, ad cuius dispensationem pertinet arbitrium) ita quòd Episcopus in casibus ad se pertinentibus sententiaret.

¶ *Circa secundum nota*, quòd vindicta quandoquè stricte accipitur, pro redditione mali pro malo, & sic nulli licet se vindicare. Quandoquè large Pro pęna, iusticia exigente, inflicta a iudice, & sic licet. Debet autem prædictus prælatus non solum punire pro præteritis, sed aliquas cautelas apponere circa futura. Vt si quis offendit frequenter in locutorio, iniũgere ei, vt non intret ad tempus. Si nimis loquatur cum muliere aliqua, iniungere ei, vt ei non loquatur ad tempus: & similia. Et ideo dicit (vindictam emendatoriam) vindictam, quo ad satisfactionem de præteritis, emendatoriam, quo ad cautelam de futuris.

¶ *Circa*

¶ *Circa tertium Notandum*, quòd vitium eorum, qui culpas committunt, & pęnitentiam recusant, dicitur incorrigibilitas: Huiusmodi autem incorrigibilitas est grauissimum peccatum. Est enim diabolicum: Ipse enim diabolus postquam peccauit, nunquam penitere voluit. Item est infirmitas periculosissima: Non enim est infirmitas adeo modica, quin per recusationem remedij verti possit in magnum periculum. Item hoc est vicium, quod totam religionem destruit, obedientiæ resistendo, in qua tota virtus religionis consistit. Item est summe contagiosum, sicut lepra, quæ non recipit curationem. Item hoc est: quod solum damnat homines; Nullus enim quantuncunque peccator aliter damnatur, nisi quia se non corrigit. Inter varias enim species peccati in spiritumsanctum, quod est horribile peccatum, in omni casu, videtur grauius id, quod est finalis in pęnitentia. Incorrigibilitas autem est huic annexa, propter hoc peccatum istud in nullo quantuncunque magno est tolerandum; & si forte alia aliqua interdum tolerantur, ex causa. Vnde Ambrosius cum Theodosium imperatorem abiecisset ab ecclesia propter culpas suas, aliquas, nunquam voluit eum reconciliare, quousque publicam pœnitentiam egit: Et cum diceret ei imperator, quòd Dauid adulterium, & homicidium commiserat: illico dixit ei Ambrosius, Secutus es errantem, sequere corrigentem: Ad quod verbum compunctus publicam pœnitentiam fecit. Propter hoc etiam omnes solent insurgere contra tales, & nullus de conuentu audet in aliquo talibus præstare fauorem: & si in alijs eisdem faueant interdum: propter quod dixit dominus Mat. 18. Sit tibi sicut æthnicus, & publicanus, quos scilicet omnes fideles

les abhominantur. Propter hoc etiam dicit nunc Augustinus ipsos grauissime puniendos. Quę enim pęna potest grauior excogitari, quam de societate expelli. Et sciendum, quòd istam expulsionem quidam interpraetantur quoddam genus excommunicationis; vt quando interdicitur fratri, ne veniat inter alios in choro, vel refectorio, vel quòd nullus ei loquatur, & similia: Alij intelligunt hoc de sequestratione, qua aliquis in aliquo loco quasi in carcere includitur: Alij vero intelligunt de eiectione ab ordine habitu, ablato. Sed melius est, vt dicatur, quòd secundum diuersas circunstantias personæ, & culpæ, quandoquè est primum faciendum, quandoque secundum, quandoque tertium; ita quòd semper mitior pœna præligatur, dummodo credatur, quòd sit æque medicinalis, & scandalum aliorum, & conseruatio iusticiæ ad aliud non inducat. ¶ Item sciendum, quòd incorrigibilitas dicitur vicium contagiosum; quia tales exemplo manifesto, & verbis, quibus se defendere solent, & tolerantia, qua alijs solent præstare audaciam ad similia, corrumpunt alios. Et ideo cum peccent in societate ipsam corrumpendo in eo, in quo delinquunt, expedit, vt de societate expellantur. Et ideo bene dicit (de vestra societate proijciantur, ne contagione pestifera plurimos perdant) Nec est ascribendũ crudelitati, sed potius misericordię: quia maioris est pietatis compati multis super damno spirituali, quam vni parcere a pœna aliqua sua medicinali. Sed sunt multa de quibus dubitatur circa huiusmodi expulsionem. ¶ Et primo quæritur. Vtrum pro sola incorrigibilitate, sit religiosus expellendus a societate aliorum; an etiam pro alijs culpis. ℞. Religiones aliquę approbatæ habent in

vsu expellere fures, percussores, sodomitas: Primi enim nocent in rebus; Secundi in corporibus; Tertij in animabus; sed hoc non est approbatum, nisi quando non speratur de talium correctione, & habentur præsumptiones probabiles: in quo casu præsumuntur incorrigibiles. Sola ergo incorrigibilitas vel vera, vt quando recusatur pęnitentia; vel præsumpta; vt in casibus prædictis inducere debet prędictas expulsiones, si accipiatur prima expositio pro excommunicatione iuris. Si vero accipiatur pro quacunquè sequestratione, vel a refectorio, vel a capitulo, & similibus, secundum quòd accipit Benedictus in regula sua: potest hæc pœna infligi pro multis alijs delictis, sed corrigibilibus. Sed esto quòd aliquis offendat frequenter in aliquo, tamen semper offert se ad pęnitentiam: nunquid talis potest expelli? ℞. Non potest expelli, quo ad excommunicationem iuris, secundum primam expositionem: quia talis sententia fundatur super facta, non super pręsumptiones. Vnde quamuis non præsumatur de correctione in futuro: quia tamē offert se ad pœnitentiam de præterito delicto: non potest pro pręterito delicto excommunicari: potest tamen quo ad expulsionem sequestrationis, vel eiectionis de ordine puniri: in casibus maxime prædictis, in quibus est damnosa societas eius congregationi, cum non speratur de correctione: propter facta aliqua præcedentia, quæ faciunt præsumere contrarium eius, quod verbo dicit offerens se pœnitentiæ, & correctioni. Prouidendum tamen est, quòd nō expellatur de ordine, si sit talis persona, de qua probabiliter credatur, quòd eiecta desæuiet in res, sicut faciunt aliqui comburentes bona monasterij, vel similia faciendo: vel in personas: vt interficiendo,

do, vel verberando: vel si credatur, quòd ad peccata multa alios inficiet: vt sodomitæ, vel hæretici: sed includatur in loco forti, vt minus possit nocere. Si vero non est locus aptus ad hoc, recurrendum est ad maiores, vt per eos consilium apponatur. Illi vero nociui, de quibus non timetur, quòd eiecti talia committant: & creditur, quòd confusio eiectionis cedat eis ad correctionem: securius possunt ab ordine expelli, vt humiliati sic in melius emendentur. ¶ Sed nunquid peccant illi, qui fratres onerosos, & tędiosos propter importabilitatem suā expellunt, vel dissimulant, si egrediuntur? ℞. Postquam sunt professi, & pro culpis semper parati satisfacere, nisi sint tales, qui damnificent in rebus, vt fures, vel personis, vt percussores: vel inficiant peccatis alios, vt hæretici, & sodomitæ, & seminantes discordias, & sollicitantes alios de apostatando, & similes: nullo modo propter quodcunquè onus ipsorum sunt expellendi, sed portandi, tanquam qui forte sunt dati a Deo, ad patientiam, & charitatem fraternam excitandam: nec sine graui peccato possunt, qui habent eorum curam, dissimulare eorum apostasiam. ¶ Sed quid faciendum est, cum eiecti petunt recipi? ℞. Si culpæ incorrigibilitatis, propter quas iuste eiecti sunt, adhuc durant, non tenentur eiectores eos recipere: immo ex eisdem causis ex quibus iustè sunt eiecti, iuste possunt a receptione repelli. Nec obstat decretalis, quæ dicit, fugitiuos esse requirendos, quia hoc intelligitur, quando sunt tales, qui cum vtilitate congregationis possunt tolerari, aliter non: sicut ouis morbida non solet reduci ad ouile, sed potius relinquitur ipsis lupis. Si vero credatur probabiliter, quòd sint de culpis correcti, & quòd cessabunt: te-

nentur eiectores eos recipere, salua disciplina ordinis, & etiam requirere pro loco, & tempore. ¶ Sed quid iterum faciendum est, si eiectus, de cuius correctione non speratur, offert se ad carcerem? ℟. Potest dici, quòd si ille, qui sic petit recipi, est talis, quod facit scandala & multiplicat mala, recipiendus est ad carcerem: dummodo habeatur talis locus, in quo secure possit custodiri. Per hoc enim, & ei prouidetur: quia a multis malis sic cessabit: & congregationi non nocebit, propter sequestrationem. Potest autem in tali casu recipi sine habitus redditione: sed processu temporis, si signa bona apperuerint in eo, recipi poterit ad gratiam ampliorem. Si vero talis est, quòd scandala non facit in sæculo: nec peccata noua committit, & creditur, quòd ex difficultate receptionis, cautior fiet in antea: potest differri receptio: licet finaliter non sit neganda. ¶ Si autem quæratur circa prædicta, quomodo propter furtum, quod est damnum temporale, abijciendus sit frater, propter quem Christus mortuus est? Dici potest, quòd fures in religione desperati, non solum nocent in rebus temporalibus, sed in spiritualibus, subtrahendo ea, quæ ad seruiendum domino sunt necessaria; & conturbando sanctam congregationem: & sic impediunt bonum aliorum spirituale. ¶ Item electio eorum non fit solum propter bonum aliorum: sed etiam propter bonum ipsorum: vt ex hoc per confusiones, & tribulationes ad cor reuertantur. Et ideo propter bonum eorum, & etiam aliorum spirituale licet eis infligere pœnam iustam. ¶ *Sed iterum quæritur*. Ponatur, quòd eijciendus ab ordine petat licentiam transeundi ad aliam religionem mitiorẽ: vbi possit melius cauere a peccatis, quàm in sæculo:

lo: est ne danda? ℟. Non est danda a prælato: nisi forte haberet aliquod priuilegium, per quod posset hoc. Nam de iure communi hoc non licet: nec faciendum est ab aliquo aliquod illicitorum, propter bonum alterius quodcumq;: Potest tamen dissimulari interdum, vt hoc faciat propria auctoritate. Vel potest dici a prælato: concedo, si possum, vel quantum possum: maxime quando timetur, ne peius faciat. Si autem intrauerit aliquam religionē ita permissiue: & credatur, quòd ibidem faciat mala consueta: & ignoretur ibidem conditio eius, de notificando statum illius prelato, sub cuius cura se posuit, faciendum est a prælato illius, quod sibi velet fieri in hac parte. ¶ Potest iterum quæri. Si eijciēdus petit absolui ab ordine, vel retineri, quid faciendum sit? Respon. Neutrum est faciendum, nequè enim pastor quando eijcit ouem morbidam a grege, tenetur propter hoc cedere dominio illius: immo ad hoc expellit, vt si forte sanetur, reducat eam post sanationem: ita & hic. Et si forte aliquis ex simplicitate, vel alia de causa, absoluit huiusmodi eijciendum ab obedientia ordinis, non valeret; quia esset contra rationem; ¶ Potest iterum quæri, Si petat talis licentiam transeundi ad ordinem arctiorem: cuius interest dare licentiam talē? ℟. dixit Hugo, quòd ad prælatum cum consensu conuentus pertinet: adducens argumentum ad hoc, quòd solus prælatus non potest alienare bona temporalia monasterij, & multo magis nec personam. Licet autem hoc verum forte sit in monasterijs, vbi prælatus non habet super se maiorem: tamen in ordine fratrum prædicatorum, solus magister, cui fiūt professiones omnes: vel prouincialis prior, cui data est ex constitutionibus eadem potestas in

sua prouincia, quam habet magister in toto ordine; possunt dare huiusmodi licentiam: vel alij eorum auctoritate. Et quamuis prior conuentualis, cum conuentu possunt recipere fratres: tamen non possunt de obedientia magistri, vel prioris prouincialis, quibus acquisiti sunt, eos subtrahere præter voluntatem eorum. ¶ Sed iterum potest quæri. Si illi, qui licentiare possunt ad aliam religionem: possunt licentiare ad parem? ℞. Certum est, quòd ad leuiorem non possunt: Item certum est, quòd ad arctiorem euidenter, si aliqua sit talis, possunt de pari vero, propter rationes, quæ sunt ad utramquè partem, est ita dubium, quòd non est securum, nec consuetum nisi auctoritate Papæ, uel priuilegiorũ, si quæ super hæc haberentur, hoc fieret. ¶ Sed nun quid auctoritas Episcopi sufficit in hac parte? ℞. ꝙ non est cõsuetum, quòd pro dispensationibus circa uotum religionis recurrant ad Episcopum. Et est argumentum iuris adhoc. Ipsi non possunt dispensare in uoto crucis, quod minus est, quàm uotum religionis: huiusmodi uero continuatio uoti de pari in par, non potest fieri, nisi dispensatiue, & auctoritate maioris, & ita non uidetur iste casus pertinere ad Episcopos. ¶ Postremo sciendum est, quòd quando datur licentia religioso de transeundo ad aliam religionem: nunquam prælatus dans huiusmodi licentiam liberatus est a cura sua, quocumque modo detur; quousque licentiatus, secundum modum licitum; in alio ordine sit professus: alioquin esset aliquis Cœnobita & tamen sub cura nullius. Dixerunt tamen aliqui: quòd si aliquis de sua uoluntate licentiatus est de transeundo ad arctiorem religionem, quæ eum recipiat: non tenetur licentians reuertentem recipere. Quod etiam

si esset

si esset uerum: non est tamen contra prædicta, potest enim esse casus, in quo est aliquis de cura alicuius adhuc: & tamen non tenetur eum recipere in aliorum societatem.

Cap. C.

ET hoc quod dixi de oculo non figendo: etiam in cæteris inueniendis, prohibendis, indicandis, conuincendis, iudicandisque peccatis diligenter, & fideliter obseruetur, cum dilectione hominum, & odio vitiorum.

¶ Tradita sunt mandata, circa culpas repræhendendas, in materia particulari secundum distinctionem prædictam: Hic autem tradit mandatum circa idem in genere: dicens quattuor scilicet Quid seruandum in omni peccato, circa eius deprænhensionem: quia idem, quod dictum est de oculi fixione. Item quo ad quæ, & quot: quia quo ad quinque scilicet inueniendis &c. Item qualiter: quia diligenter, & fideliter. Item quali motu, scilicet quòd caueatur, ne fiat aliquid circa hoc, ex personæ odio: sed ex dilectione personæ, & odio uitiorum. Et hec patent in litera.

¶ *Circa primum Notandum*, quòd sunt quædam religiones, in quibus & si magno zelo zeletur carnis peccatum: tamen interdum alia multa mala tolerantur: Hoc autem est dyabolicum posse non ex toto destruere. Contra quod dicitur 1. Reg. 15. Vade, & percute Amalech, & demolire vniuersa eius, non parcas ei, nec cõcupiscas ex rebus eius aliquid. Quod quia non fecit Saul, retentis aliquibus de bonis eius, quæ sibi, & exercitui suo placuerũt, priuatus est regno: in signum, & argumentum, quòd

prælati sic facientes non sunt digni regimine. Et etiam si multos habeant sub se, qui hæc consulant, & acceptent. Item tales religiosi sunt sicut Samaritæ, qui ex vna parte colebant Deum, & ex alia parte retinebant idola, sicut dicitur 4.Re. 17. Contra tales vero dicit Helias.4. Reg.18.Vsq; quo claudicatis in duas partes? Item prælati taliũ sunt sicut illi reges, de quibus frequenter dicitur in libro Reg. quòd multa mala corrigebant: verum tamen excelsa non auferebant, semper aliqua incorrecta relinquentes 4. Reg. 14. & 15. ¶ Et Nota, quòd religio est sicut hortus Domini. Quid autem prodest in horto remouere aliquas herbas malas, vel spinas, & relinquere alias? Ideo dicitur Hier. 6. Nouate vobis nouale, & nolite serere super spinas, sicut qui faciunt noualia, diligenter purgant, quòd nullam spinam dimittunt. Item est sicut spiritualis camera habitationis: peccata vero diuersa, sunt stercora animalium diuersa. Luxuria enim est sicut stercus equinũ: sicut & ipsi equi significãt luxuriosos: Gulositas vero est sicut stercus porcorum: Detractio sicut stercus canum, & sic de alijs multis. Quis autem volens cameram domini sui mundare, remouet inde vnum genus sordium; & dimittit alia & non potius remouet omnia? Ideo dicitur Iacobi. 1. Abijcientes omnem immundiciam. Quod quidem faciendum est specialiter in domo illa: quam specialiter decet sanctitudo. Item est sicut templũ Deo consecratum: In tali autem non debet remanere aliquod vestigium idolatriæ dyabolicæ, quod est peccatum: sed solum imagines sanctorum, quæ sunt virtutes. Ideo legitur quòd sanctus Bonifacius eliminata omni spurcicia dæmonum, a templo Pantheon, Beatæ virgini, & omnibus sanctis illud

consecrauit. In huius autem figura dicit Balaam Nume. 23. Non est idolum in Iacob. nec videtur simulacrum in Israel: Dominus Deus eius cum eo: quia scilicet ea quæ Dei sunt solum, & non ea, quæ sunt dyaboli, debent inueniri in viris Israelitis. Quia igitur tot inconuenientia sequuntur, cum sustinentur aliqua in religione; etiam alijs correctis: bene dicit vir sanctus: vt illud, quod dixit obseruandum circa fixionem oculi, pertinens ad incontinentiam seruetur in omnibus alijs peccatis: vt non solum contra vnum genus peccati, sed contra omnia peccata ad ipsa extirpanda zelus sanctus accendatur.

¶ *Circa secundum notandum*, quòd circa inuenienda peccata dedit mandatum: ibi (Cum ergo simul estis &c.) Circa prohibenda per admonitionem fraternam, ibi (& si hanc; de qua loquor &c.) Circa iudicanda, ibi (si autem & post admonitionem.) Circa conuincenda: ibi (prius tamen alteri, vel tertio est &c.) Circa indicanda: ibi (conuinctus vero &c.) Et vide quam sufficienter mandat, quicquid potest fieri contra peccata. Quid enim amplius potest excogitari, nisi vt apponatur diligentia ad inuenienda. Si autem inueniuntur, vt statim corrigantur: quod si correctio fraterna non prodest, quòd indicentur: quòd si indicanda negantur, quòd probentur: quòd si probata fuerint; quòd per iudicium iuste puniantur. Item nota per huiusmodi recapitulationem in quinque prædictis quam rationabiliter, & ordinate procedit in omnibus Augustinus. Quis enim nisi ipse recapitulasset, aduerteret mandata prædicta versari circa ista quinque præcise? Quod claret euidenter ex recapitulatione. Ptoinde est argumentum, quòd

etiam

etiam in alijs rationabiliter, & ordinate procedit, quamuis per huiusmodi recapitulationem, vel verbis alijs, hoc non declaret expræsse.

Cap. CI.

Circa tertium. Notandum, quòd illud dicitur fieri diligenter, quod fit cum vehementi applicatione. Cum ergo mandat Augustinus, quòd circa peccata inuenienda: prohibenda: indicanda: conuincenda: iudicandaque vsque ad expulsionē etiam delinquentis, diligentia, & fidelitas obseruetur: patet, quantum zelum vult haberi contra peccata omnia in religione. Porro ad hoc debet incitare exemplum diuinum. Dum enim peccatum spirituale superbiæ in cœlo commissum; carnale vero gulæ in paradiso perpetratum; sæculare vero de negociatione in templo inuentum tanto zelo puniuit: vt illos, qui deliquerant in talibus locis, de illis expelleret: præter alias pœnas; quibus puniuit eosdem. Cum ergo religioso sit quasi quoddam cęlum, in quo habitant viri spirituales, sicut in cœlo spiritus: & quædam paradisus in terra: & spirituale Domini templū: quanto zelo persequenda sunt in ipsa peccata siue spiritualia, siue carnalia, siue sæcularia. Item tria sunt, propter quæ solent res aliquæ cum diligentia maiori purgari. Vnum preciositas, sicut vas aureum, vel argenteum, si contrahat aliquam rubiginem: ita uiros religiosos quanto meliores sunt, tanto conuenit magis purgari. Ideo Malach. 3. dicitur de filijs Leui, qui debebant esse meliores, quàm alij. Et purgabit filios Leui, & colabit eos, quasi aurum, & quasi argentum. Colatura uero huiusmodi est efficacissima ad

purgan-

purgandum, Aliud eſt ſanctitas: Nimis enim male ſedent ſordes in re ſancta. Et ideo dicitur 1. Machabęorum. 4. Et mundauerunt ſancta. Aliud eſt utilitas: ſicut purgantur arbores hortenſes, ut fructificent melius. Et ſic de homine. Ioh. 15. Et omnem; qui fert fructum, purgabit eum, ut fructum plus afferat. Cum ergo religio ſit ſtatus precioſiſſimus, ſtatus ſanctiſſimus, & hortus Domini ſpiritualis, habens arbores diuerſas ad fructus optimos producendos: cum quanta cura ſunt rubigines, & ſordes, & excreſcentiæ malæ ab ea purgandæ? Item religioſi ſuccedunt in hæreditate uiris ſanctis: Et ideo ualde graue eſt, ſi in hæreditate eorum, in qua ipſi tam nobiliter quo ad uirtutes uixerunt, ruſticitates peccatorum committunt. Ideo dicitur Eſa. 26. In terra ſanctorum iniqua geſſit, & non uidebit gloriam Dei. Ipſi etiam uiuunt de bonis Domini habentes continue bona ab eo ſtipendia: Quanta eſt ergo perditio, ſi tales faciunt aliquid contra eum? Ideo dicitur contra tales in Pſal. Si inimicus meus maledixiſſet mihi, ſuſtinuiſſem utique. Tu uero, qui ſimul mecum capiebas cibos. &c. Et poſt. Veniat mors ſuper illos, & deſcendant in infernum uiuentes. Ipſi etiam ad hoc electi ſunt, & ſequæſtrati a mundo, ut ſint ſancti. Leuiter. 20. Sancti eritis mihi: quia ego ſanctus ſum: & ſeparaui uos a cæteris gẽtibus, ut eſſetis mei: Quãta ergo eſt ingratitudo, cum illi, quibus tanta gratia facta eſt a Domino, in tali electione, uiuunt prophane? Quantum ergo perſequenda ſunt peccata talium, qui tantum tenentur ad contrarium; & ratione ſucceſſionis ſanctorum, & ratione ſtipendiorum diuinorum, & ratione electionis diuinæ?

¶ Item tria ſunt, quę ſolent multum excuſare a peccato.

cato. Primum eſt ignorantia : ſed iſtam non habent religioſi : quia habent ſcripturas, habent doctrinam, habent ſapientes, a quibus ſemper poſſunt certificari de dubijs : Et ideo dicuntur uiri Iſraelitæ ideſt cognoſcentes Deum, quia magnam habẽt noticiam diuinorum. Secundum eſt mala ſocietas, quæ frequenter impellit ad malum : ſed & iſtam nõ habent: immo econuerſo bonam trahentem ad bonum : Et ideo ſicut peruertitur homo cum peruerſis : & ipſi cum ſanctis deberent eſſe ſancti. Tertiũ eſt negocia mundi, quæ frequenter dant occaſionẽ peccati : vt onus domus regendæ, auariciæ negociationes, mendacia, diſcurſus malus concupiſcentiæ eorum, quæ videntur & ſimilia. Propter quod dicitur Ioh. 5. Totus mundus in maligno poſitus eſt, ideſt in malo igne, ideſt in occaſiónibus inflamãtibus ad malum. Religioſi vero, & maxime clauſtrales non habent huiuſmodi occaſiones : cum non habeant vacare niſi ſoli Deo. Cum ergo peccata eorum non habeant excuſationes, ſicut peccata multorum aliorũ, plus ſunt merito perſequenda. Item peccata in religione perdunt animas eorum, qui propter ſalutem ſuam religionem intrauerunt. Perdunt etiam famam : Sicut enim ſtercora non poſſunt diu eſſe in loco quantumcunque occulto, quin fœteant : ita nec peccata. Perdunt etiam temporalia : quia perdita fama, deuotio hominum, quæ tẽporalia conferebat, citius aufert ; quam conferat. Si ergo abbas diſſipator temporalium tam odibilis eſt hominibus : quantum ſum peccata odienda in religione, quæ & hæc, & plura multa meliora diſſipant ? Item cum peccata in religione non extirpantur, multiplicantur : ſicut herbæ malæ in horto, vel in agro. Prouer. 14. Per agrum pigri hominis

nis transiui. Et post. Et ecce totum repleuerunt vrticæ. Et hoc est, quia piger non extirpauerat statim orienres. Non solum autem augentur, sed indurantur, ita vt fiant quasi incorrigibilia. Augustinus. Dum consuetudini non resistitur, fit necessitas. Non solum fiunt incorrigibilia, sed quod malorum est extremum, non reputantur peccata. Augustinus. Objiciuntur Iacob quattuor vxores: quod quando mos erat, peccatum non erat, idest nō reputabatur secundum vnam expositionem. Cum ergo ex tolerantia peccatorum tot inconuenientia subsequantur: non sunt (vt dicit Beatus Benedictus in regula) aliquatenus dissimulanda: sed statim, vt orta fuerint, radicitus amputanda. Patet ergo ex prædictis, quòd si consideratur religionis locus, & status: peccatorum quoque religiosorum grauitas, & in excusabilitas, damna iterum, quæ inferunt, & incorrectorum pericula: animandi sunt omnes religiosi ad zelandum feruenter contra peccata.

¶ *Circa quartum notandum* est, quòd virorum bonorum est a peccato declinare. Psal. Declina a malo, & fac bonum: non solum hoc est eorum, sed quod melius est fugere peccatum Eccles. 22. Quasi a facie colubri fuge peccatnm, immo quod optimum est eorum odisse peccatum Rom. 12. Odientes malum. Et vere odiendum est a bonis peccatū; Deus enim noster nihil odit nisi peccatum, & ipsum summe odit, & ideo amici eius debent summe odisse peccatum. Psal. 96. Qui diligitis dominum, odite malum, sicut scilicet ipse odit.

Cap.

Cap. CII.

PRæterea naturale est odisse rem nociuam: sicut ouis odit lupum naturaliter. Et ideo dictum est. Odio habebis inimicum tuum. Mat. 5. Non qꝫ scriptura hoc alicubi præcipiat, sed nimis adhærentes naturæ hoc dixerunt: peccatum autem summe notet: Sicut ergo cum lupus nociuus gregi com paret: & pastores, & canes, & totus grex comouetur, tanquam in rem odiosam: Ita quantuncunque alicui apparet peccatum, debent omnes in illud tanquam in rem odiosam exurgere. ¶ Præterea nuncius, qui semper nunciat odiosa, solet multum haberi odio, de peccato vero nunquam auditur bo na cantio, sed semper mala prænosticat omnis scriptura loquens de eo. Si ergo Achab oderat Micheã: quia non nunciabat ei nisi malum, sicut dicitur 3. Reg. 22. Quantum odiendum est malum omnibus? quod innumerabilia mala, & prænostica adducit. Sed sciendum est, quòd aliqui quo ad aliquos male moti sub specie persequendi peccatum, homines persequuntur interdum; Isti sunt sicut Scribæ, & Pharisæi, qui non ex charitate, propter inuidiam, & odium, quod habebant ad Christum, accusabãt eum, modo de Sabbathi violatione, modo quòd se filium Dei vocabat, & de similibus. Sunt iterũ sicut rex Babylonis, qui sub specie potus dedit Sedechiæ potionem laxatiuam, de quo confusus est coram omnibus, lacerato ventre: sicut dicitur in hystorijs. Ita & isti sub specie charitatiuæ correctionis homines confundere intenduut. Sunt etiã, sicut principes, & satrapæ Babylonis, qui non quærebant accusate Danielem, vt cessaret a malo: sed

quæ-

quærebant malum, vt inuenirent occasionem contra eum. Daniel.6. Psal. Scrutati sunt iniquitates. Sunt alij, qui licet non ex proposito in correctionibus homines persequantur; tamen ex defectu veræ dilectionis, sic incaute agunt interdum, calamū quassatam confringentes, & linum fumigans extinguentes; quòd correctio, quæ deberet correctis esse ad vitam: cedit eis plerumque ad mortem. Sed dilectio, quam quis habet ad vas vitreum suum, docet eum, quòd lauando ipsum, sic caute tractet, ne stringat, & confringat. Item dilectio, quam habet mater ad filium suum paruulum, docet eum, quòd abstergendo sordes a naso, sic leniter faciat, ne sanguinem eliciat. Dliectio, quam habet quis ad lumeu lucernæ, docet cum, vt sic discrete emungat, ne lumen extinguat, & fætorem inducat. Cum quis alium ergo corrigendo, sic incaute confringat. iuxta illud. Psal. 88. Destruxisti eum ab emundatione: sic emungit fortiter nasum eius, quòd elicit sanguinem, prout dicitur. Prouer.30. Sic lucernā mundat sine arte emungendi: Propter quod præcepit dominus fieri emunctoria. Exod.35. Quia totum extingui patet: quia hoc accidit ex defectu dilectionis, & charitatis, quæ docet de omnibus faciendis. Quia ergo vitia sunt odienda, & quando propter malum motum, vel præter dilectionem corriguntur, sequuntur inde mala prædicta tam in corrigente, quam in correcto: bene dicit vir sanctus, quòd fiat correctio cum dilectione huiusmodi, & odio uitiorum.

Cap. CIII.

QVicunque autem in tantum fuerit progressus malum, vt occulte ab aliquo litteras, vel quodlibet

bet munus acceperit, si hoc vltro confitetur, parcatur ei, & oretur pro eo. Si autem deprahenditur, & conuincitur: secundum arbitrium presbyteri, vel prapositi grauius emendetur.

¶ Tradita sunt mandata circa correctionem vitiorum, quæ deprææhenduntur ab illo loco: ibi (Quando ergo simul estis) vsque huc (quando autem.) Hic autem tradit circa illa, quæ gratis recognoscuntur. Sicut autem supra mandata posuit circa particularem materiam primo, postea in genere. Ita hic ponit matetiam particularem. Et quia de similibus simile debet esse iudicium: Intelligendum est, quòd idem obseruetur in omnibus alijs: sicut dicit supra in alijs; quamuis hoc ibi expresse non dicat. Quia vero, quæ pertinent ad inhonestatem impudiciciæ, quasi nunquam inueniuntur, nisi comprehendantur. Quæ vero pertinent ad tractatum alicuius rei temporalis indebitæ, facilius recognoscuntur: quia non habent ad recipiendum tantam verecundiam: supra in depræhendendis descendit ad illam materiam, hic vero ad istam. ¶ Notandum vero, quòd ad recipiendum literas, extendere manum homini, cuius voluntas est in alterius potestate, uel quodlibet munus aliud, quantuncunque modicum illi, qui nihil potest habere, est culpa non modica: licet quidam non multum ponderent. In vicijs enim spiritualibus, cum effunduntur usque ad manum, reputatur esse in summo gradu, sicut in ira. Grauis enim est cum est in corde: grauior cũ uerbis effunditur: sed grauissima quando usque ad manum percutiendo prorumpit. Similiter in carnalibus grauis est impudicitia in mente: sed grauior est in uerbis; sed grauissima cum usque ad tactum impudicum procedit. Eadem ratione

tione in sæcularibus graue est delictum, rem quam non licet habere, concupiscere: grauius, cum verbis procuratur: sed grauissimum, cum actu perpetratur. ¶ Præterea inter membra humana quædam sunt, quæ rebellant spiritui omnino, vt genitalia: Quædam quæ, & si omnino non rebellant, tamen difficile obediunt, vt pedes: Sed manus valde obediens est, & mobilis, modo huc, modo illuc in omnem partem. Et ideo tanto inexcusabilior est spiritus, si aliquid mali perpetrat in accipiendo illicitum, quanto est ei obedientior manus. ¶ Præterea quidam sunt sensus, quorum organa, velit, nolit homo, patiuntur ab obiecto, vt auris, nares: quia non habent a natura operculum defendens. Quidam vero, quorum organa a natura habent de fensiuum, vt oculi palpebras: Et ideo quia possunt se defendere, cum vult spiritus per opercula huiusmodi, non patiuntur, nisi cum vult spiritus. Sensus vero tactus, cuius speciale organum manus est, non egreditur in actum tangendi, etiam si velit homo, nisi cum labore quodam, & difficultate: eo quòd oportet ipsam manum appropinquare ad rem distantem: quia tactus non est per medium sicut visus; sed est rei immediatæ. Tum ergo quod habet maiorem difficultatem ad sui perpetrationẽ, hoc ipso fit grauius: non est sine grandi malo, cum manus extenditur ad aliquod illicite accipiendum. Tum quia malitia in tali facto effunditur vsque ad manum: Tum quia manus super alia membra obediens est spiritui: Tum quia tardior est ad actum suum: eo quòd nisi cum difficultate a spiritu, & per illum trahatur. Et ideo signanter dicit vir sanctus (in tantum progressus fuerit malum) Innuens, quòd est non leue malum, sed magnum valde, quòd

religiosi aliquid illicite accipiant, idest sine licentia: quod vocat occulte fieri: quia fit sine licentia prælati. Quamquam autem hoc semper sit vitandum, & tanquam malum cauendum: tamen specialius caueant viri sancti a literis, & munusculis recipiendis a mulieribus. Et ideo dicit Hiero. Dulces literas, & crebra munuscula sanctus amor non habet. Huiusmodi enim sunt amantium stulto amore; & sunt species mali, a qua cauendum est. secundum Apostolum. Item per hæc inspecta reducitur mulier ad memoriam, per quod solet sanctos diabolus infestare. Item per hæc nutritur, & augetur affectus circa mulieres, quod est valde periculosum, quia de facili degenerat in malum. Item per hæc familiaritas mulieribus acquiritur, quæ quam sit reprehensibilis, patet ex dictis. Item huiusmodi munera sunt quasi inutilia & recipienti, & alijs: Et ideo tanquam a superfluis caueant, qui nō curant nisi de necessarijs in hoc mundo. ¶ Item Notandum, quòd quidam sunt, qui ratione antiquitatis, vel alicuius excellentiæ qualiscumque solent aliquando plus excedere in huiusmodi receptione reputantes, quòd verecundum sit eis, vel indecens licentiam assidue petere pro huiusmodi minutis recipiendis. Et prælati quidam, qui in minoribus fratribus ista rigide corrigunt, maiores vero non audent corrigere. Prælati isti sunt sicut Mirmitholeon, qui dicitur leo formicarum, qui in formicas desæuit, ita & isti in minores. Econtra vero faciebat Dauid, qui pugnauit cum leonibus: quod quidem est probitatis: Primum autem ignauiæ.

Cap. CV.

ET attende, quòd tale delictum, siue aliud quodcumque magis est corrigendum in maioribus. Ipsi enim sunt exemplar minorum, Exemplar vero, vnde alia transcribuntur, primo, & diligentius solet corrigi. Item ipsi sunt caput minorum. Sapienti enim medico maior est cura de infirmo per totum corpus in patiente de curatione capitis: eo quòd inde fluunt bona, & mala in alia membra. Item ipsi sunt fons, vnde fluunt riuuli exemplorũ. Non possunt autem riuuli esse clari fonte turbato: Et ideo primo purgandus est fons, vt puri sint riuuli. Hinc est, quòd in purgatione Israelitici populi à mulieribus alienigenis, primo inceptum est a maioribus scilicet a filijs Iosedech, & fratribus eius: sicut habetur 3. Esdre. 9. Hinc est etiam, quòd Dominus plus increpat maiores inter Iudæos scilicet scribas, & pharisęos, quam minores, licet omnes essent reprehensibiles. Hinc est iterum, quòd in die cœnæ primo lauatur maius altare, quam minora: quia ad purgationem maiorum primo, & principalius est intendendum. Et ideo Ezech. 9. Dicitur viris deferentibus vasa interfectionis, a sanctuario meo incipite. Cęperunt ergo a viris senioribus, qui erant ante faciem domus. Cum ergo tot rationes ostendant, quòd maiores magis sint corrigendi: quanto magis, absque acceptione personæ, cum sub eodem voto viuant, sunt sicut alij corrigendi? Et ideo dicit vir sanctus (quicumque) quasi dicat quicumque ille sit absque acceptione personæ.

Cap. CVI.

ITem attendendum est, quòd ille, qui gratis recognoscit culpam, videtur magis pęnitens, quã ille, qui non recognoscit, nisi conuictus. Et ideo dignus est maiori misericordia Lucæ. 18. Si pœnitentiam egerit dimitte. Præterea quò benignius agitur cum illo, qui gratis culpã suam recognoscit: eò magis videntes hoc animantur ad similia, sicut ad dominum Iesum audacius appropinquabãt peccatores propter benignitatem, quam eis exhibebat. sicut patet Lucę 15. Præterea reus quanto plus fatigat actorem, & iudicem: tanto, si finaliter inuenitur in culpa, dignus est pęna maiori: Et quanto minus fatigat, dignior est gratia. Qui autem nõ recognoscit culpam nisi conuictus, multum laborem præstat iniquitate sua accusanti, & iudici: Qui autem gratis recognoscit, quasi nullum laborem præstat eis. Ex his ergo patet, quòd recognoscens culpam suam gratis, multo minus est puniendus, quam conuictus. Et ratione sui, quia pœnitens videtur. Et ratione assistentium, qui ad bonum ex hoc prouocantur: Et ratione contra eum agentium, quos minus fatigat: Et propter hoc bene dicit (parcatur illi) quod intelligendum est, non quo ad totum, sed quo ad tantum. (& oretur pro eo) vt sicut benigne agitur cum eo ab homine: ita & Deus etiã pie agat cum eo. Sic igitur circa prædictum mandatum declarata sunt tria: Vnum est, quòd non parum est malum religioso aliquid, quantuncunque modicum, sine licentia accipere: Quod innuit August. cum dicit (in tantum progressus fuerit malũ &c.) Aliud est: quòd istud corrigendum est in omnibus

nibus abſque perſonæ acceptione, quod innuit cum dicit (quicumque autem &c.) Aliud eſt, quòd leuius eſt iſtud puniendum in confeſſo, quam in conuicto, quod tangit cum dicit (ſi hæc vltro &c.) quod intelligendum eſt ſimiliter faciendum in om nibus alijs culpis gratis confeſſis.

¶ *Quartum capitulum regulæ.*

VEſtes veſtras in vnam habeatis, ſub vno custode, vel duobus, vel quot ſufficere poſſint ad eas excutiendas, ne a tinea lædantur.

Cap. CVII.

HOc eſt quartum capitulum regulæ, in quo agitur de his, quæ pertinent ad religioſos, inquantum ſunt in ſtatu neceſſitatum multarum. Primo autem tradit mandata circa huiuſmodi neceſſitates: Secundo circa officiales, qui circa hæc ſunt neceſſarij. ibi. (ſiue autem qui cellario, ſiue qui veſtibus præponuntur) Licet autem ſint variæ neceſſitates religioſorum: tamen duæ ſunt maiores, & circa quas ſolent fieri frequentius defectus, ſcilicet indigentia veſtium, & infirmitas. Et ideo circa hoc ſpecialiter tradit mandatum: Circa ſecundum ibi. (lauacrum etiam corpori &c.) Circa primum hic. ¶ Et notandum, quòd interdum offenditur in religione in negligentia cuſtodiendi veſtes: & ideo tradit mandatum circa cuſtodiam veſtium dicens (Veſtes veſtras &c.) Interdum circa carentiam: & ideo tradit mandatum circa prouiſionem dicens. (& ſicut paſcimini &c.) Quandoque circa diſtributionem: & ideo tradit mandatū

circa, hoc dicens (si fieri potest &c.) Quandoque circa operationem: & ideo tradit circa hoc mandatum dicens (tamen si vestra toleratur infirmitas. &c.) Quandoque circa receptionem uestium collatarum: & ideo tradit mandatum circa hoc dicens (consequens est &c.) Quandoque circa lotionem: & ideo tradit mandatum circa hoc dicens (indumenta vestra &c.)

¶ *Circa primum attendendum est*, quòd aliqui, licet custodiant vestes a lotionibus, & igne, & huiusmodi magnis læsionibus: tamen non a modicis, sicut est a corrosione vermium, & similibus: Alij vero ita sunt solliciti custodire vestes suas, quòd reponunt eas in arcis suis, & non in loco communi, Aliquando vero, cum ponuntur in loco communi, sunt tot vestes, & tam pauci custodes communes, quòd non sufficiunt, & ideo in isto mandato, quod est circa custodiam vestium, tria dicuntur contra ista tria. Contra primum (ne a tinea lædantur.) Contra secundum (in vnum habeatis.) Contra tertium. (sub vno custode, vel duobus, vel quot sufficere possunt &c.)

Cap. CVIII.

EST autem argumentum ex hoc manifestum, quod res communes monasterij siue ad vestitum, siue ad victum, siue ad alia quęcumque pertinentes sunt cum magna diligentia conseruandę, quantumcunque sint modicæ. Hinc est, quòd sicut supra dictum est, legitur in lib. collationum, quòd cum quidam frater in sua hebdomada lauaret legumina, & tria grana lenticulæ per eius negligentiam cecidissent in terram collapsa de manu eius: quidã alius per-

pertransiens, & videns hoc denunciauit abbati: & iudicatus quasi sacri peculij neglector suspensus est ab oratione, nec aliter remissus est, nisi eũ prius publica pœnitentia diluisset. Hinc est etiam, quòd dicit dominus Io. 6. Colligite fragmenta, ne pereant. Hinc est iterum, quòd diues euangelicus propter micas mensæ suæ male custoditas, cum canes illas comederent, & Lazarus non posset de eis habere, punitus est in inferno gutta aquæ negata. Greg. Guttam petijt, qui micam negauit. ¶ Porro multiplex est ratio, quare a religiosis, & maxime cum sint pauperes, huiusmodi, licet modica diligenter seruanda sunt. Si enim diuites sęculi huius male custodiunt; non oportet eos alias grauari quę rendo, cum adhuc abundent: pauperes vero religiosos, his perditis, oportet quærere ab alijs: & quanto plus quęrunt, tanto plus eos grauant. Paulus ne grauaret subditos, qui tenebantur ad stipendia, laborabat manibus suis. sicut dicitur 1. Thessa. 4. Quanto magis tales elaborata ab alijs debent custodire, ne iterum grauent eos? Item apud sæculares vt frequenter veteres vestes, & residua bonorum aliorum male expenduntur, apud religiosos vero expenduntur in pauperes: Si ergo secundum verbum Apostoli operandum est manibus proprijs, ut habeat quis, unde tribuat necessitatem patientibus: Eph. 4. quanto magis isti debent seruare diligenter, quę sunt futura pauperum? Item frequenter ea, quæ habent religiosi, sunt de necessitatibus pauperum, quæ sibi subtrahendo largiuntur eisdẽ: Cum qua ergo conscientia possunt hæc negligenter custodiri a seruis Dei, quæ propter eos uitæ suæ pauperes subtraxerunt? Quale fuisset si Helias panem paruulum, quem sibi dedit pauper uidua, de

suæ vitæ necessitate dimisisset perire? Non sic fecit, sed ipse, & ipsa, & domus eius comedit, & meritis eius, diuina virtute, in viduæ vsus farinula, & lechitus olei non defecerunt 3. Regum. 17. Item huiusmodi, quę dantur religiosis pauperibus, dantur pro peccatis, & ideo sunt pretium animarum. Quale autem est, denarium, quod est animarum pretium non curare qualiter tractetur? 2. Regum. 23. dicitur de Dauid, quòd noluit bibere periculum animarum, de aqua cisternæ de Bethleem sibi apportata. Quanto magis cauendum est Dei seruis, ne pretium animarum inutilius pereat apud eos? Item sicut personę religiosæ sunt domino consecratæ, ita & bona, quæ eis dantur, domino consecrantur: res autem sacræ solent diligentius custodiri. Ideo dicitur in libro collationum de antiquis patribus. Omnia quæ sua sunt, credunt domino consecrata: propter quod, si quid fuerit in monasterio illatum, vt sacramentum, cum omni decernunt reuerentia debere tractari. Certum autem est, quòd illud, quod sic tractatur, diligenter custoditur. Item sunt quidam Domini, qui non exigunt districtam rationem a suis ministris de bonis manibus eorum commissis, & ideo ministri eorum solent negligentius bona eorum custodire: Dominus autem non est talis, immo adeo requirit rationem districtam, quòd ponit in carcere ministros suos, donec reddant nouissimum minutum, sicut dicitur. Luce. 12. Cum ergo religiosi sint non domini, sed ministri bonorum eius, cum quanta sollicitudine debent illa custodire, de quibus exigetur ratio tam districta? Attendant ergo religiosi pauperes, quòd ea, quæ habet monasterium, data sunt eis tanquam pauperibus, & quod eis superfluit, est in pauperes

ex-

expendendum. Ipsi quoque qui largiuntur, interdum sunt pauperes, & quod data eis sunt animarum precium: Sunt etiam ipsa Deo consecrata: & quòd de eis oportebit districtam reddere rationẽ. Et ne pereant, aut inutiliter consumantur, vel ex aliqua negligentia deteriorentur, vel in aliquo lædantur, custodiant diligenter.

Cap. CIX.

ET sicut pascimini ex vno cellario, sic induamini ex vno vestiario.

¶ Hoc est mandatum, quod traditur circa vestiũ prouisionem. Et tanguntur hic tria scilicet Substantia mandati, cum dicitur (induamini) Modus implendi, cum dicitur (ex vno vestiario) Ratio mandati a simili tracta: cum dicitur (sicut pascimini ex vno cellario.)

¶ *Circa primum notandum*, quòd multa mala solent sequi ex negligentia prouidendi competenter religiosis in vestibus. Sequuntur enim ex hoc infirmitates corporum, quæ facile ex frigore contrahuntur, quas & interdum mors sequitur. Hinc est, quòd ille summus abbas postquam primi parentes facti sunt passibiles, & mortales: fecit eis (sicut dicitur. Genesis. 3. Tunicas pelliceas, quæ valent contra frigus, relinquens in hoc exemplum alijs abbatibus, vt suis subditis competenter prouideant in vestibus contra morbos, & mortes. Item vitia animorum scilicet contentiones, & murmura: cum conqueritur aliquis se deterius accepisse, quã prius habuerat: & indignum se esse, quòd non ita vestiatur, sicut alius frater vestiebatur: sicut dicit infra Augustinus. Item contemptus apud imperitos, qui

videntes

videntes pauperem in fordido habitu, non honorant eum, ficut veftitum decenter:fed contemnentes dicunt ei. Tu fta illic, aut fede fub fcabello pedum meorum, ficut dicitur. Iacobi. 2. Et ex hoc confurgit, quòd minus decenter veftiti apud homines mundi, non habentes acceffum, non poffunt apud eos proficere, ficut expedit eorum faluti. ¶ Item honor religionis. Honorant enim multi veftimentum, vel fpeciem. Et ideo hoc videntes in religiofis, fugiunt eorum religionem, qui propter hoc poteft dicere illud. Pfal. Qui viderunt me foras, fugerunt a me. Item infamatio eiufdem. Exemplum. Cum diceret quidam coram quodam philofopho de duobus, quorum vnus erat pauper, alter diues, quòd effent amici. Dixit Philofophus. Cũ ergo vnus pauper eft, alter diues: amicus non eft, qui fortunæ particeps non eft. Item poffunt dicere multi videntes iftum bene veftitum, alterum male: quæ eft ifta fraternitas, quæ eft apud iftos, qui fic diffimiliter funt veftiti? Item charitas fic male prouidentium in veftibus fuis fubditis fuperatur a natura: cui fumma cura eft de bene veftiendo omnia, quæ funt fub cura eius. Non folum enim greffibilibus dedit pedes, & volatilibus plumas, & natatilibus coria, fed etiam terræ nafcentibus pulchrum colorem. Ideo dominus Matth. 6. Docet hoc confiderare dicens. Confiderate lilia agri: dico autem vobis, nec Salomon in omni gloria fua coopertus eft, ficut vnum eft iftis. Quid poteft paterna cura ad hæc dicere, confiderata naturæ diligentia erga fuos? Propter ergo prædicta mala cauenda valde curandum eft correctoribus religionum, quòd fratribus prouideatur in veftibus diligenter.

Cap.

Cap. CX.

Circa secundum Notandum, quòd in quibusdam religionibus maxime possessiones habentibus, prouidetur canonicis hoc modo: videlicet quòd datur cuilibet certa summa pecunię, quolibet anno, de qua prouidet sibi in vestibus, sicut vult. Sed hoc est expresse contra regulam, quæ dicit supra (disttribuatur victus, & tegumentum, vel vestimentum, non æqualiter omnibus: quia non æqualiter valetis omnes.) Per huiusmodi modum ęqualitatis prouidetur plus, & minus indigenti. Præterea hoc vel est proprietas, vel saltem proprietatis species manifesta: quorum vtrumque cauendum est. Item per hoc datur interdum occasio expendendi, quod pro vestibus datur, in vsus alios præter Domini voluntatem, quod furtum reputatur, & adhuc remanet eadem indigentia vestium. Propter hoc alij hæc inconuenientia declinare volentes faciunt aliter, ordinantes, quòd illud, quod datur pro vestibus fratri, siue deintus, siue de foris, siue in panno, siue in pecunia, seruatur eidem sub communi custodia: ita tamen quòd alij nunquam detur. Sed hoc iterum est contra regulam: quæ vult omnia esse communia. Et infra dicit expresse de huiusmodi, quòd in locum communem redactum cui necesse fuerit præbeatur. Præterea per hoc aufertur uiris sanctis illa confidentia de Deo, quæ dicit eis non esse cogitandum de crastino, cum ipsis per hoc prouideatur vsque ad annum, uel magnum tempus certitudinaliter de uestibus per huiusmodi ordinationem: contra illud Matth. 7. Et de uestimento quid solliciti estis? Item hoc non

caret specie proprietatis:Ita enim proprietarius est ille, qui facit sibi aliquid ab alio illicite seruari: sicut ille, qui seruat apud se. Propter hoc alij reprobantes hos modos, tenent alium modum præcipue in pauperibus religionibus dantes licentiam singulis, ut sibi prouideant tempore necessitatis quęrendo ab amicis, uel familiaribus: sed hoc uidetur iterum reprobandum: quia sequitur ex hoc multa inæqualitas: cum uidelicet unus habet á quo requirat, alter non: Vnus cum facilitate multa potest acquirere, alter non sine multa difficultate: Vnus inuenit, qui dat ei bonas uestes, alter non nisi uiles. Si autem apud sæculares tantum curatur de æqualitate, quòd abundantia diuitum debet supplere indigentias pauperum, secundum Apostolum 2.Cor. 8.ut fiat æqualitas, quanto magis uiris eiusdem professionis? Præterea ex huiusmodi ordinatione coguntur homines resumere curam sui, quam deposuerant contra illud Ber. Qui nobis semel curam uestri commisistis, quid iterum de uobis uos intromittitis? Item ex tali ordinatione minuitur meritum charitatis, quæ communia anteponens magis proficit: sicút dicitur infra (hic autem relictis pertinentibus ad commune, proprijs intenditur) Propter hoc istis tribus modis reprobatis, ordinandum est apud pauperes, quòd ita quæratur, quicquid quæritur pro uestibus, quòd etiam in communi ponatur, quicquid datur, quicquid habetur pro uestibus, & ex uno uestiario prouideatur omnibus, sicut dicit uir sanctus. Nec est diffidendum, quin bonis uiris modum istum magis sanctum seruantibus prouideat ille, qui quærentibus iustitiam promittit. Mat.6. non solum uictum, sed etiam uestitum.

¶ *Circa tertium notandum*, quòd uictus, & uestitus

stitus habent simile aliquid: quia utrumque est necessitatis humanæ, propter quod Paulus coniungit ea dicens. 1. Tim. 6. Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus. Et eadem de causa Dominus iungit eadem in euangelio dicens Mat. 7. Ne solliciti sitis animæ uestræ, quid manducetis, neque corpori uestro, quid induamini. Et ideo bene adducit August. unum ad probandum alterum. dicens (sicut pascimini &c.)

Cap. CXI.

SEd cum probans debeat esse certius probato, relinquitur ex hoc pro certo, quòd magis seruanda est communitas in uictu, quam in uestitu: cum hanc ostendit per illam. Quam reprehensibile est ergo in religione, quòd aliqui procurant sibi singulares comestiones in pitantijs, & uinis, & huiusmodi in hospitijs, in infirmitorio, quæ communiter non habentur, hoc est per quod prouisio conuentus negligitur. Exemplum. Fuit quædam abbatia, in qua de consuetudine reseruabatur quoddam bonum uinum pro conuentu usq; ad tempus, quo solebant uina corrumpi: Semel autem appropinquante tempore illo, uenit cellarius, & alij officiales ad abbatem, qui uir sanctus reputabatur, & dicunt ei: Domine abbas habemus graue debitum: nec uidemus, unde possumus soluere, nisi uendamus uinum istud. Quod audiens abbas, & compatiens conuentui dixit eis. Pro Deo uideatis diligenter, si habemus lanam, uel caseos, uel bladū, uel aliquid aliud, quod posset uendi: quia nimis graue erit conuentui subtrahere (qui multum sustinet laborem) recreationem, quam solent habere

de

de uino isto: At illi dixerunt, Satis deliberauimus, & cogitauimus super hoc: sed non inuenimus aliud consilium: Tunc abbas dixit: Venite cras ad capitulum, & ordinabimus de hoc aliquid: Ipsis ergo, & alijs præsentibus dicit Abbas conuentus necessitatem, quam habebant de vendendo vinum illud. Et inducens eos ad patientiam multis modis, inter alia subiunxit: Propter hoc magis sustinete patienter: quia promitto vobis bona fide: quia per totum istud tempus ego non bibam aliud vinum, nisi quod vos bibetis, & præcipio in virtute obedientiæ cellario, & omnibus alijs officialibus, quòd nullus in domo, vel extra bibat nisi illud, quod bibit conuentus. Soluto ergo capitulo, cum aliquot dies bibissent cellarius, & alij officiales malum vinum conuentus, inceperunt conferre ad inuicem, si possent aliud inuenire, vnde debitum solueretur. Et inuenientes regressi ad abbatem dixerunt. Domine abbas, inuenimus tale, & tale consilium, per quod possumus soluere debita sine venditione vini illius: Quod audiens abbas dixit Deo gratias: bonum est consilium, fiat ita. Quis autem dubitet, quòd ex hoc negligatur prouisio conuentus: quia maiores habētes suas recreationes singulares extra conuentum, nec exemplo Domini mouentur, vt sint solliciti de turba conuentus, quid comedat, vel bibat? Item per hoc non solum negligitur conuentus: immo quod peius est, subtrahitur ei, quod suum erat futurum. Frequenter enim personæ deuotæ, quæ huiusmodi singularia conferunt personis singularibus, conferrent hæc, vel alia communitati: Sed non sufficit communi molendino ministrare aquam, quæ est ad proprium iam attracta; Et sic perit charitas, quæ communia proprijs anteponit.

Item

Item refectorium relinquitur, sicut domus deserta, quæ est maledictio prædicta a Domino sup iudęos. Propter huiusmodi enim singularitates, & bonas refectiones, quas habent extra refectorium, fugiũt refectorij duritiam, & vitæ communis: propter quod viri sancti amatores religionis dant operam omnem, vt etiam melius habeatur in refectorio, quam extra: vt per hoc attrahantur omnes, etiam imperfecti ad sequendam vitam communem: quia hoc sine dubio plus inducit multos ad hæc, quam possunt inducere admonitiones, vel mandata quæcumque. Exemplum dicitur, quòd cuidam nobili abbatiæ quidam diues reliquit quandam optimam vineam hoc pacto, quòd de vino illius non posset aliquis bibere extra refectorium. Singulis autem annis cum istud vinum bibebatur in refectorio, illi, qui frequenter toto anno erant extra refectorium, tunc temporis veniebant ad refectorium, siue senes, siue debiles, siue etiam contracti cum pitantijs. Sic nimirum volatilia, & animalia cuncta libentius ad bona pascua congregantur, sicut tangitur. Apoc. 19. Item per hoc in loco communitatis magna inæqualitas consurgit: Cum alius esurit, alius ebrius est. Cuius contrarium faciendum ostendit Dominus in deserto: cum manna de cœlo veniens æqualiter dedit minoribus, & maioribus. Rom. 11. Omnes eandem escam spiritualem manducauerunt, scilicet manna, tam Moyses, & alij maiores, quam alij minores. Item ex hoc scandalizantur infirmi, cum scilicet vident maiores, & qui deberent in dando exemplum durioris vitæ alios præcedere, sequi magis vitam delicatam, Contra quod dicit Apostolus. 1. Cor. 8. Si esca mea scandalizat fratrem meum, non manducabo carnes in æternum. Item ex hoc

accidit,

accidit, qnòd homines carnales, qui scilicet dati sunt ventri, spiritualibus prępon ũtur in domo Dei: cum isti delicate, illi dure tractantur: quod est contra iustitiam, cum isti indigni sint pane, secundum Augusti, illi vero digni sint angelorum cibo. Plus ergo debetur illis, quam istis: omnibus autem debita sunt reddenda secundum Apostolum Rom. 13. Propter hæc igitur mala non sunt tolerandæ huiusmodi procurationes singulares in claustris, sed de vno communi cellario procurandi sunt omnes multo fortius, quam de vno communi vestiario vestiendi.

Cap. CXII.

SI fieri potest: ad vos non pertineat, quòd vobis indumentum pro temporum congruentia proferatur: vtrum hoc recipiat vnusquisque, quod deposuerat, an aliud, quod alter habuerat: dum tamen vnicuique, prout cuique opus fuerit, non negetur.

¶ Hic incipit tradere mandata circa distributionem vestium, circa quam solent accidere duo ex parte recipientium: Vnum est imperfectionis: alterum iustæ reprehensionis. Primum est, quando quis non solum quęrit recipere, quod est necessitatis, sed quærit varietatem secundum temporum cõgruentiam: vel contendit recipere, quod deposuerat, tanquam ius habens maius in illo: & circa hęc traditur hoc mandatum. Secundum est, cum contentiones, & murmurationes recipiendarum vestiũ oriuntur: Et circa hoc traditur sequens mandatum: ibi (Si autem hinc inter vos &c.) ¶ Et notandum circa primum mandatum, quòd non est prudentis facere mandata circa illa, quæ commode seruari

non

non poſſunt propter infirmitatem humanam, pauci autem ſunt illius fortitudinis, & perfectę virtutis, qui non habeant libenter alias veſtes in frigore, & alias in calore: ſicut concedit etiam beatus Benedictus in ſua regula monachis: Et pauci ſunt etiam, qui non refugiant alienas veſtes propter alienas immundicias, quas magis abhominatur natura, quã proprias. Ideo non dicit ſimpliciter in iſto mandato (ad vos non pertineat) ſed præmittit (ſi fieri poteſt) quaſi dicat. Si humana fragilitas hoc permittit (ad vos non pertineat) ideſt ita vos habeatis, quaſi ad vos non pertineret (quod vobis &c.) quaſi dicat, non ſit vobis curæ de hiſ, dummodo quod opus eſt, vobis conferatur.

Cap. CXIII.

HOc autem eſt perfectorum, qui in domo Dei non ſolum non curant de his, immo etiam quandoquè abiectiores veſtes affectant. Ipſorum enim eſt nihil ſuperfluum quærere, ſed ſolum neceſſarijs, & minus quàm neceſſarijs eſſe contentos. Et ideo dicitur 1. Timo. 6. Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti ſimus. Item ipſorum eſt, non ſolum patienter ſufferre paupertatem, ſed & ipſam amare; propter quod dicuntur pauperes ſpiritu ideſt animo, qui ducuntur ab amore, & ideo diligunt veſtium paupertatem. Ipſorum etiam eſt propter humilitatis, quam habent, perfectionem, non quærere honorem in domo Dei, ſed abiectionem. Pſal. Elegi abiectus eſſe in domo Dei: Huiuſmodi autem abiectio maxime conſiſtit in veſtium humilitate: Item ipſorum eſt propter mala, quæ de ſe ſentiunt, indignos ſe reputare victu, & ve-

ſtitu, exemplo Iacob, qui dicit Domino Gen. 32. Minor ſum cunctis miſerationibus tuis: Et ideò cũ gratiarum actione recipiunt, quantumcunquè modicum ſit, quod eis confertur. Item ipſorum eſt, eſſe quaſi continue in luctu in mundo iſto, iuxta illud quod dictum eſt eis a Domino. Plorabitis, & flebitis vos; & ideo libenter habent veſtes pauperes; quia luctui ſunt aptæ. Exemplo Heſter, de qua dicitur Heſter 14. Fletibus, & luctui veſtiméta apta ſuſcepit. Item Chriſtus ab initio ingreſſus ſui in mundum pannis vilibus fuit indutus, Et beatus Martinus dyabolo ſibi apparenti in habitu purpureo, & ſimulanti ſe Chriſtum eſſe, dixit. Chriſtũ purpuratum non noui. Propter hoc ipſi reſpicientes ad exemplar ſuum, & nolentes eſſe maiores Domino ſuo, ſecundum verbum illius pauperes veſtes diligunt, & abiectas. Item primus ſanctus noui teſtamenti, ſcilicet ſanctus Iohannes Baptiſta fuit indutus vilibus, quia de pilis camelorum; ſimiliter & vltimi ſcilicet Enoch, & Helias erunt induti vilibus: quia ſaccis: ſicut dicitur Apoca. 11. Vt ergo medium non exeat ab extremis, & ſint rectæ ſemitæ Dei noſtri, decet, vt viri ſancti, & perfecti medij ſimiliter ſint induti. Licet ergo patres monaſteriorum debeant habere curã diligentem de prouidendo fratribus competenter in veſtitu: tamen ad perfectum ſubditum pertinet magis abiectas veſtes diligere, quàm nimiam curam de his habere pro ſe.

Cap. CXIIII.

SI autem hinc inter vos contentiones, & murmurationes oriuntur, cum conqueritur aliquis ſe deterius accepiſſe, quàm prius habuerat, & indignum ſe

esse, quòd non ita vestiatur; sicut alius frater vestiebatur: hinc vos probate, quantum vobis desit in illo interiori sancto habitu cordis, qui pro habitu corporis litigatis.

¶ Hoc est secundum mandatum, quod pertinet ad reprehensibilem circa vestium distributionem. ¶ Et nota primo, quòd contentiones, & murmura differuut: quia murmur, vt frequenter est circa maiores, contentio verò potest esse & ad maiores, & pares, & minores: Item murmur potest esse contra absentem, contentio verò solum cũ præsente: Item murmur inducit contentionem, quasi sit eius origo, contentio vero est effectus. ¶ Item nota secundo, quòd duæ solent esse causæ huiusmodi viciorũ ratione vestium: Vna, quando deterius prouidetur eidem vno tempore, quàm alio: Alia, cum deterius prouidetur vni, quàm alij, quæ duo notantur cum dicitur (Cum conqueritur aliquis &c.) Et cum ite rum dicitur (Et indignum se esse &c.) ¶ Item notandum tertio, ꝙ huiusmodi vitia non prohibet, quia sufficit, quòd sunt lege Dei prohibita: sed mandat, vt per hæc, cum oriuntur, veniat quis ad suã intrinsecam cognitionem, dicens (Hinc vos probate &c.) ¶ Circa primum dimisso vitio contentionis, quod pertinet ad litem, de qua dicetur infra, vbi dicitur (Lites autem nullas habeatis &c.) Dicendum est aliquid de vitio murmuris, quod facile solet oriri in claustris contra facta, vel dicta maiorum.

¶ *Ad huius igitur detestationem. Sciendum est*, quòd istud vitium specialiter reputatur esse contra Deũ. Cum enim omnis potestas sit a Deo: sicut qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit: secundũ Apostolum Rom. 13. Ita qui murmurat contra eam,

contra Deum dicitur murmurare. Gre. Qui contra ſuper poſitam ſibi poteſtatem murmurat: liquet, ꝙ eum redarguit, qui eandem poteſtatem homini dedit. Et ideo dicunt Moyſes & Aaron. Exo. 17. Nõ eſt murmur veſtrum contra nos, ſed contra Dominum. Item hoc peccatum filios Iſrael tranſeuntes per deſertum excluſit a terra promiſſionis, licet eis promiſſa ſit multotiens. Nu. 14. Omnes qui murmuraſtis contra me, non intrabitis in terram, ſuper quam leuaui manum meam, vt habitare vos facerem. Sic etiam nunc excludit a regno cœlorũ Gre. Regnum cœlorum nullus, qui murmurat accipit. Item hoc eſt peccatum, quod non ſolum in futuro, ſed etiam in pręſenti Deus horribiliter punit, propter hoc enim Maria ſoror Moyſi percuſſa eſt lepra Numeri. 12. Propter hoc ignis diuinitus accenſus deuorauit extremam partem caſtrorũ. Numeri. 11. Propter hoc Datham, & Abiron abſorpti ſunt a terra viuentes Num. 16. Propter hoc ignis egreſſus a Domino combuſſit. ccl. viros In eodem. Propter hoc miſit Dominus ſerpentes ignitos in populum, qui eos ſubito occidebant. Num. 21. Item adulatio, mendacium, & multa ſimilia non ſunt ſui diffuſiua, Murmur autem valde ſui diffuſiuum eſt: quia ſicut porco grunniente, alij idem incipiunt; ita murmur vnius facile facit alios murmurare. Ideo dicitur Num. 14. de illis, qui regreſſi de terra promiſſionis detraxerunt, quòd murmurantes reuerſi murmurare fecerunt contra Moyſen omnem multitudinem.

¶ Item dicitur, quòd cum quidam volens ingredi religionem, quæreret a quodam viro ſancto, quid eſſet ei faciendum, dixit ei. Tu, & aſinus vnum eſtote; Aſinus enim quando non habet, quid comedat, vel quãdo ei imponitur hoc, uel illud onus,

nihil

nihil reclamat, vel murmurat: ita & religiosus debet facere. Psal. Iumentum factus sum apud te. Per murmur ergo ponitur religiosus extra statum suũ: Ideo dixit Abbas Pastor in vitis patrum. Qui quærulosus est, monachus non est: Ex quo patet, quòd murmur facit de monacho non monachum. Item dicit auctoritas, quòd hoc fuit proprium vicium iudæorum, in deserto, in quo grauiter, & frequenter offenderunt Deum, scilicet murmurando contra Moysen, & Aaron. Hoc ergo uitium in deserto religionis illos, qui deberent esse perfectissimi Christiani, transfert ad statum infidelium Iudæorum. Patet ex his, quàm detestabile sit uitium murmuris in claustris, cum hoc sit spiritualis Dei offensa, a qua summe debent cauere; exclusio a regno, ad quod summe Debent suspirare; occasio grauis & subitæ uindictę, quam etiam omnes debent timere ualde; corruptio sociorum, quæ ualde est periculosa in congregatione; mutatio status religiosi in statum alium, quod est ualde horribile; imitatio iudæorum, qui sunt a Domino reprobati: quod est miræ insipientiæ. Ideo dicit Ber. Nihil sic horrendum, ut murmur in congregatione.

¶ *Circa secundum notandum*, quòd Dominus melius facit alicui creaturæ suæ tempore vno, quã alio: & in eadem specie melius interdum vni eiusdem speciei, quàm alij. Item natura quandoquè plura producit vno tempore quam alio, & in rebus eiusdem generis plus interdum confert vni quàm alij. Vna enim arbor plures habet fructus vno anno, quàm alio interdum: & plures vna, quàm alia eiusdem generis: & sic de alijs. Item Domini mundi sic etiam faciunt suis: Interdum enim tempore caristiæ strictius prouident, quàm tempore abun-

dantiæ, & etiam ſtrictius alijs, quàm alijs. Quanta ergo abuſio eſt, quòd religioſus requirat, quòd ita fiat ſibi ſemper, ſicut aliquando ſibi factum eſt: vel ſicut fit alij, & niſi hoc fiat, murmurat, & contendit: cum nec Deus, nec natura, nec homines mundi hoc faciant illis, quibus habent prouidere? Nunquid non licet patrifamilias interdum facere, quod vult? Vbi eſt apud iſtos illa ſcientia Apoſtolica, qua ſciunt abundare, & penuriam pati pro tempore? Nunquid eſt contra viſcera pietatis, ꝙ mater oſtendat interdum plus dilectionis vni filiorum, quàm alij: & eidem vno tempore, quàm alio, cauſis varijs emergentibus? ¶ Non eſt ergo rationabile, quòd contendat aliquis, vel murmuret, ſi deterius accipit interdum vno tempore, quàm alio, vel deterius, quàm alius: ſed eſt defectus virtutis, ad quod cognoſcendum inducit vir ſanctus, cum dicit. (hinc vos probate.)

Cap. CXV.

CIrca hoc, nota, quòd eſt quartum notandum, quòd ſunt aliqui magis curioſi de exterioribus, maiorem interdum dant operam ad ſciendum defectum ſolis, & lunæ, quàm ad cognoſcendum defectus animarum ſuarum. Aug. Per ipſam ſuperbiam recedentes a te, & a tanto lumine tuo deficientes defectus ſolis multo tempore ante præuident, & defectum ſuum in præſenti poſitum non vident. Non autem ſic faciunt viri ſancti: ſed cura eſt eis multa de cognoſcendo defectus ſuos. Vnde rogat Dauid dicens ut ſciam, quid deſit mihi. Et hoc eſt utile ualde. Pater enim familias cum neſcit, quid deſit in domo ſua, ſiue uinum, ſiue bladum, non cogitat

cogitat de habendo, cum autem scit, est sollicitus de procurando. ¶ Porro intrinseca hominis perpenduntur per extrinseca, hæc enim sunt, quæ annunciant de homine. Murmur ergo, & contentio exterior indicant uacuitatem intrinsecam, sicut resonantia dolum: Item defectum unctionis intrinsecę, sicut rota carri murmurantis. Propter quod dicitur econtrario de martyribus: Non murmur resonat, non querimonia, & hoc quia fuerunt pleni gratia, & uncti spiritusancto. Huiusmodi uero gratiæ spirituales, quæ large loquendo, quæcunq; sint, uocantur uirtutes, dicuntur habitus interior animæ triplici de causa. Cooperiunt enim turpitudinem peccatorum: sicut uestis operit turpia hominis. Psal. Et quorum tecta sunt peccata, scilicet per uirtutes infusas cum remissione peccatorum. Item ornant sicut uestis. Greg. Ornamenta cælorum sunt uirtutes prædicantium. Item calefaciunt sicut uestis Iob. 32. Nonne uestimenta tua calida sunt, cum perflata fuerint austro. Murmurans ergo & contendens de habitu corporis potest ex hoc perpendere defectum interioris habitus se habere: quia numquam sic murmuraret, nisi defectum interioris uirtutis haberet. Dicitur Esa. 53. de Christo propter patientiam eius, quòd sicut agnus coram tondente se obmutuit, & non aperuit os suum, cum uidelicet auferentes ei uestes spoliauerunt eum. Cuiusmodi ergo patiētiam habet, qui non ex eo, quòd auferuntur, sed ex eo, quòd non sibi pro sua uoluntate dantur, murmurat? Ipse Dominus uoluit adeo suos deponere curam carnis, quòd noluit eos esse sollicitos etiam de uestibus. Mat. 6. Et de uestimentis quid solliciti estis? Quomodo obsecro carent huiusmodi sollicitudine, qui non cauent pro uesti-

bus murmurare? Item secundum Ber. Verus humilis non uult humilis prædicari, sed uilis reputari: Quomodo ergo habent ueram humilitatem, qui refugiunt malas, & pro bonis uestibus contendunt? Et hoc idem patet in multis alijs uirtutibus. Constat igitur, quòd murmur prædictum indicium est manifestum defectus uirtutum. Et ideo bene dicit (hinc uos probate,) idest ex tali mumure, quãtum uobis desit, in illo interiore sancto habitu cordis, idest in uirtutibus intrinsecis, qui pro habitu corporis litigatis.

TAmen si vestra toleratur infirmitas, vt hoc recipiatis, quod posueritis in vnum, tamen locũ sub communibus custodibus habete, quod ponitis: ita sane, vt nullus sibi aliquid operetur: sed omnia opera vestra in vnum fiant maiori studio, & frequentiori alacritate, quàm si vobis singuli propria faceretis. Charitas enim, de qua scriptum est, quòd non quærit, quæ sua sunt, sic intelligitur: quia communia proprijs; non propria communibus anteponit. Et ideo quanto amplius rem communem, quam propria vestra curaueritis, tanto vos amplius proficere noueritis: vt in omnibus, in quibus vtitur transitoria necessitas, supereminceat quæ permanet charitas.

¶ Hic tradit mandatum circa uestium operationem, quia uero posset credi, quòd sicut toleratur interdũ, quòd aliquis recipiat uestes proprias, quas deposuit, non quas alius deposuit: ita proprium locum posset quis habere, in quo reponeret eas, uel faceret reponi, quod nequaquam est faciendum: Ideo dicit, quòd si, & hoc toleretur: illud tamen non est tolerandum, sed uno tantum loco sunt uestes omnium reponendę: & in communi omnia operanda.

randa. Secundo dicit, qualiter huiusmodi opera communia facienda: ibi (maiori studio. &c.) Tertio reddit causam illius modi, probans illum modum per auctoritatem. ibi (Charitas enim) & per rationem. ibi (& ideo &c.) Et sic patet, quòd in hoc mandato tria tanguntur, scilicet substantia mādati, & modus exequendi, & causa modi illius.

Cap. CXVI.

NOtandnm autem, quòd ex hoc quod dicit (uestra toleratur infirmitas) elicitur argumentum, quod infirmitas fratrum est toleranda: siue ipsi propter infirmitatem in aliquibus. Hinc est quod Apostolus dicit Rom. 15. Debemus nos firmiores imbecillitatem infirmorum sustinere: sicut scilicet columnæ fortiores supportant cætera infirma domus. Hinc est etiam, quod dicit Bern. Tu, qui in congregatione uiuis, bene uiuis, si uiuis socialiter, & post socialiter discas non solum patienter, sed & libens infirmitates aliorum portare, tàm morum, quàm corporum. Hinc est iterum, quod dicit Dominus de seipso Oseę 11. Ego quasi nutricius Effraim portabam eos in brachijs meis. Sicut enim nutrix paruulum, qui facit ei multa tædia, & grauamina, non proijcit, sed sustinet omnia eius amore deuicta: ita facit Dominus de nobis, & suo exemplo docet nos ita de infirmis alijs faciendum. Quid possunt ad hæc respondere illi, qui fratres onerosos propter infirmitates, uel mores aliquos graues non cessant uentilare procurando crudeliter expulsionem eorum de domo in domum? Isti sunt, de quibus dicitur Ezech. 34. Cornibus uestris uentilabatis omnia pecora infirma. Isti, qui sic onus

fratrum

fratrum proijciunt, quomodo obsecro implent legem Christi, de qua scriptum est Gal.6. Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi? Item si pes unus infirmatur, nonne alius portat eum? Si & quodcumquè membrum propter infirmitatẽ graue est alijs: nunquid propter hoc proijciunt eum alia membra, & non magis iuuant, & supportant? Si autem in membris constituentibus unum corpus per naturam hoc fit: quanto magis debet fieri in membris constituentibus unum corpus per gratiam? ¶ Exemplum. Fuit Parisijs quidam ciuis diues, qui tenebat secum capellanum quendam propter Deum: Cum autem esset grauis moribus omnibus de domo: semel vxor cum filijs, & alia tota familia conuenerunt, & rogabant Dominum, vt expelleret eum de Domo. Cum autem quæreret causam, quare hoc petebant, dixerunt: Domine adeo grauis est iste homo, quòd nullus potest eum portare: Tunc ille dixit, si ita est, ergo si expellerem eum, moreretur fame: quia nullum inueniret, qui portaret eum; & ideo volo eum sustinere, ne moriatur fame. Si autem sic fecit homo sæcularis de tolerando extraneo; quid faciendum est viro spirituali de fratre proprio? ¶ Exemplum. Quidam prior prouincialis in ordine fratrum prædicatorum vir totius sanctitatis, & perfectionis quando inueniebat aliquem fratrem valde onerosum in aliquo conuentu, & ex causis aliquibus expediebat eum transferri ad alium conuentum, recogitabat quos priores conuentuales habebat, qui essent multum viri spirituales, & charitatiui, & ad aliquem illorum mittebatur eum, insinuans, quòd talem fratrem mittebat ei, cum quo multum posset lucrari exercendo suam patientiam, & alias multas

virtutes

virtutes circa eum: Vnde tanquam spirituali amico mittebat eum sibi pro magno encænio, vt multum super hoc deberet gaudere, & ei gratias multas reddere. Item uidi ego priorem quendam conuentualem, qui nunquam rogauit priorem prouincialem, uel alios maiores suos pro remouendo aliquem fratrem onerosum de domo sua, licet multos haberet tales. Immo cum ad fratrum suorum instantiam uellet prouincialis aliquem fratrem talē de suo conuentu remouere, compatiens illi fratri dedit operam, ut dimitteret eum, æstimans quòd ipse, qui iam eum plenius nouerat, melius sciret eum portare, quàm alij multi. Proinde patet, quòd bonorum uirorum est supportare inuicem infirmitates mutuas, quod licet fiat, tamen peccata, uel ea, quæ sunt in damnum religionis, nunquam sunt sustinenda. Vnde Apoc.2. dicitur in laudem Angeli Ephesi. Non potest sustinere malos, non dicit onerosos: quia si sint onera mutua sustinenda: tamen maliciæ nunquam. Et ideo bene dicit uir sanctus (Si uestra toleratur infirmitas) ut hoc recipiatis, quod posueritis, quod scilicet est humanæ fragilitatis: non tamen est tolerandum, quòd sequestratim uestes deponātur: uel singulariter sibi quisquè circa hæc faciat aliquid operari: quia huiusmodi singularitas nimis derogaret bono charitatis in quo maxime consistit religio, & hoc est, quod dicit (in unum tamen locum &c.)

Cap. CXVII.

ET notandum circa hoc, quòd reperiuntur interdum aliqui religiosi, qui ad opera communia modo sunt impotentes, modo negligentes, modo

do querulosi, & tristes, ad propria uero fortes, & diligentes, & læti, hoc est, quod in loco communitatis singularitatem inducit; singularitatis enim est talia sectari Ber. Singularis ad omnia sua est strenuus, ad communia piger. Hoc est, quod seruos Dei præparat ad periculosa tempora Antichristi, de quibus dicitur. 1. Tim. 4. In nouissimis diebus instabunt tempora periculosa, & erunt homines seipsos amantes; ex huiusmodi enim amore priuato procedunt ista. Hoc est, quòd charitatem, de qua summe curandum est, destruit. Amor enim reciprocus non est charitatis Greg. Nemo proprie ad se habere charitatem dicitur, sed dilectio semper in alterum tendit, vt charitas esse possit. Hoc est iterum, quod naturæ contrariatur, ipsa enim omnia producit ad vtilitatem cōmunem. Tullius de offi. Præclare scriptum est a Platone. Non nobis soli nati sumus, & post in hoc deberemus naturam sequi ducem, & communes vtilitates in medium proferre. Item hoc est, quod poeticæ sententiæ aduersatur Senecæ. Non potest quispiam bene viuere, qui se intuetur, qui omnia ad suas vtilitates conuertit: Alteri viuas oportet, si tibi uis uiuere. Item doctrinę sanctorum repugnat: Nam dicit Gre. in registro. Nemo nostrum, neglecta vtilitate communi, sub lucro prospiciat. Et Ambrosius. Qui perfecte sapit, nescit sua spectare cōmoda: sed ad illud, quòd honestum est, toto affectu intendit: quærens non quod sibi vtile est, sed omnibus. Et Ber. Dominus communi disciplina, communi uita, communibus studijs delectatur, vsq; quo miser diuerticula captas? Item hoc est contra mandata Apostolica, immo contra mandata principum Apostolorum. Dicit enim Paulus ad Philipens. 2. Non quæ sua sunt
singuli

finguli confiderantes, fed quæ aliorum. 1. Pet. 4. dicitur. Vnufquifquè ficut accepit gratiam, in alterutrum illā ad miniftrantes. Item hoc eft, quòd facit a chrifti veftigijs deuiare; propter quod econtrario dicit Chrif. Imitatores fieri Chrifti eft, ad communem vtilitatem omnia negociantes, & non quæ funt noftra quęrentes. Item hoc eft, quod ipfum hominem reddit fibi inutilem. Ambrofius Nihil iudicandum utile, nifi quod in commune profit. Et poft. Mihi crede: nou uidetur, qui inutilis eft omnibus, fibi utilis effe poffe. Item hoc eft, ꝙ religionem deftruit: Quantæ enim abbatiæ funt, & temporaliter, & fpiritualiter deftructæ: quia relictis communibus bonis, uacauerunt multi fuis proprijs commodis? Et ideo bene dicitur in. Pfal. Singularis ferus depaftus eft eam; id eft uineam domini: quia huiufmodi fingularitates religionem deftruunt. Propterea ex aduerfo dicit Tullius. Præceptum eft Platonis, ut qui rei publicæ prodeffe uolunt, ad utilitatem ciuium fic uehantur: ut quæcumquè agunt, ad eam referant obliti commodorum fuorum. Quia ergo tot mala fequuntur in religione, cum relictis communibus finguli uacant proprijs; bene dicit uir fanctus. Vt omnia in unum fiant ftudiofius, & alacrius, quàm propria: quia hoc requirit charitas, & cedit ad profectum maiorem. Si enim multum meretur charitas uni feruiens, quanto magis qui feruit multitudini magnæ?

COnfequens ergo eft, vt etiam, cum quis filijs fuis, aut aliqua neceffitate ad fe pertinentibus in monafterio conftitutis aliquam contulerit veftem: fiue quodlibet aliud inter neceffaria deputandum: non occulte accipiatur; fed fit in poteftate præpofiti, vt in

rem

rem communem redactum, cui necesse fuerit, præbeatur, quòd si aliquis rem sibi collatam cœlauerit, furti iudicio condemnetur.

¶ Secundum distinctionem supra positam, tradit hic mandatum circa collatorum uestium receptionem. ¶ Et notandum, quòd sicut omnia opera circa uestes debent fieri in communi: ita & uestes collatæ debent poni in communi: Et ideo infert a simili dicens (Consequens ergo est &c.) Et hæc est ratio mandati, quę primo ponitur. Secundo ponitur ipsum mandatum continens tria, scilicet quid cauendum in recipiendo; scilicet occultatio; Et ideo dicit. (Non occulte.) & cætera. Quid faciendum de receptis, scilicet quia ponenda in prępositi potestate: & ideo dicit (sed sit &c.) Quare faciendũ sit: & ideo dicit (vt in rem communem redactum) Tertio ponitur pęna trangressionis huius mandati, cum dicitur. (quòd si aliquis) Porro utilitas mandati consistit in tribus. Vnum est, quòd quicquid religioso alicui obuenit, in cõmuni ponatur, Aliud est, quòd positum in communi, non cuiquè, sed cui necesse fuerit, præbeatur: Tertium, quòd cęlantes, quæ sibi collata sunt, ut fures puniendi sunt.

Cap. CXVIII.

CIrca primum notandum, quòd illud requirit fraternitas spiritualis. Aug. Melior est fraternitas Christi fraternitate sanguinis: Illa enim inter se communia diuidit cum æmulatione: Hæc autem sua communicat cum gratulatione. Item hoc requirunt iura, quæ uolunt, quòd quicquid acquirit religiosus, quod ei debetur, uel alio modo quocunquè obuenit ei, totum cedat in ius communitatis.

tis. Item natura hoc monstrat in quibusdam animalibus uiuentibus in communi, ut sunt formicæ, quæ quicquid elaborant in granis colligendis, totum ponunt in communi. Item ad hoc faciendum confortat nos Chrys. in sermone dicens. Omne, quod nostrum est, tunc nostrum magis erit, si sit nobis commune cum fratribus. Item dicit Amb. super Lucam. Volatilibus cœli idcirco sine labore pabulis usus exuberat, quòd fructus ad communem escam speciali sibi quodam nesciunt uendicare dominatu. Quod si sic est de uictu, eadem ratione est simile de uestitu: cum de utroquè illorum similiter Euangelium loquatur. Ex quo patet, ꝙ ex huiusmodi communicatione sequitur etiam temporalis abundantia, Item dicit Seneca. In hoc gaudeo aliquid discere, ut doceam: nec me res ulla delectabit, licet sit eximia, & salutaris, quam mihi uni sciturus sum. Ideo si laudabilius uidetur in philosopho rem quamcunquè communicare, quàm sibi retinere, sicut scientiam, quanto magis in religioso?

Cap. CXIX.

CIrca secundum notandum, quòd sunt quidam, qui dispensando bona communia, non attendunt interdum indigentias fratrum, sed personas, dum conferunt illis, qui non indigent, & indigentes relinquunt inanes. Contra illam dispensationē dicitur. Esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes. Isti sunt, sicut hortulanus, qui terram aquosam rigat, & aridam dimittit. Quo contra dicitur Esa. 35. Et erit arida in stagnum: & sitiens in fontes aquarum. Isti sunt, sicut medicus, qui ualentibus

lentibus confert medicinam, & relinquit male habentes, contra quod dicitur Ezech. 34. Quod confractum fuerat alligabo, & quod infirmum consolidabo. Sunt etiam isti sicut ille, qui super faciem poneret vestem, quæ non indiget, & posteriora, quæ indigeut, nuda dimitteret, contra quod dicitur 1. Cor. 12. Quæ putamus ignobiliora esse mēbra corporis, his honorem abundantiorem circundamus, non est illud opus misericordiæ, quæ miserias respicit; & ideo dicitur misericordia quasi miseris dans; & ideo in disceptatione de operibus misericordię non dicitur. Saturatus fui, & non dedistis michi manducare: vestitus fui, & non operuistis me, & sic de alijs. Matth. 25. Item non est hoc officium charitatis, ipsius enim est curare ad necessitates fraternas. Vnde 1. Iohan. 3. Qui habuerit substantiam mundi, & viderit fratrem suum necesse habere, & clauserit uiscera sua ab eo: quomodo charitas Dei manet in eo? Item non est istud fidelitatis; quomodo enim esset fidelis dispensator hospitalis, qui egenis neglectis, bona hospitalis ipsius in suis familiaribus large expenderet? Sic faciebat Iudas, qui bona egenorum asportabat, & expendebat in suos. Cum ergo religio sit hospitale Dei, quomodo ab infidelitate possunt se excusare, qui similia faciunt in ea. Ber. Vbi nec necessitas, nec vtilitas est, non fidelis est dispensatio.

Cap. CXX.

Circa tertium notandum, quòd res collata dicitur celari tribus modis. Vno modo, cum ponitur in aliquo loco occulto animo occultandi: Qui autem sic faciunt, sunt sicut coruus, qui ponit dena-

denarium, vel alias res interdum in loco occulto ad cælandum. Alio modo quando quæritur res, & non propalatur: ſicut Rachel fecit Gen. 31. Quæ ſcrutanti patri ſuo Laban cælauit idola ſua. Alio modo, quando tempore opportuno, ſeu debito non oſtenditur: ſicut dicitur fur, non ſolum qui rem ſurripuit, ſed etiam qui furtum non manifeſtat tempore opportuno. Ita non dicitur ſolum cælare rem receptam, qui ponit in occulto, & qui non prodit quærenti; ſed etiam qui non reuelat tempore ſcrutinij in religione, vel ſi moroſe detinet, & non oſtendat, cui eſt oſtendenda. Verum ſi quis religioſus rem collatam accipiat ſine licentia: ſed tamen propoſito oſtendendi, & petendi licentiam ſine mora; quamuis non ſit hoc ſine culpa, non eſt tamen dicendum propter hoc ſolum cælare rem collatam, niſi aliquod de tribus prædictis interueniat.

¶ Porro religioſus, qui rem collatam cælat, iuſte dicitur fur; quia rem non ſuam, ſed communitatis, & inuito Domino ſcilicet illo, ad quem pertinet diſpenſatio, cum de eius ratihabitione non præſumitur, pertractat occultè; quæ tria conſtituere ſolent furtum proprie acceptum, & ideo eſt puniendus. ¶ Et ſciendum, quòd triplici pęna puniendus eſt fur ſecundum ſcripturam: Vna eſt confuſio, & hoc quo ad animam, cuius eſt verecundia. Eccl. 5. Super furem confuſio: Alia eſt redditio rei furatæ. Exod. 22. Quod ſi furto ablatum fuerit, reſtituet damnum Domino: Tertia punitio corporalis. Ioſuæ. 7. Non ero vobiſcum, donec conteratis eum, qui huius ſceleris reus eſt.

Cap. CXXI.

INdumenta veſtra ſecundum arbitrium præpoſiti lauentur, ſiue a vobis, ſiue a fullonibus; ne interiores animæ ſordes contrahat mundæ veſtis nimius appetitus.

¶ Hoc eſt ſeptimum, & vltimum mandatum circa veſtium neceſſitatem, ſcilicet de lotione earum, de qua quidam ſub ſpecie ſanctitatis poſſent nimis curare, ideo tradit mandatum præſens continens tria circa lotionem veſtium. Vnum eſt, quòd lauentur, cum dicit (Indumenta veſtra) Aliud a quo lauentur, cum dicit (ſiue a vobis, ſiue a fullonibus.) Tertium quando lauentur, cum dicit (ſecundum arbitrium præpoſiti) & addit cauſam dicens (ne interiores animæ ſordes &c.)

¶ *Circa primum nota*, quòd non ſolum ſpiritualis, ſed etiam carnalis mundicia placet Deo Exo.23. Ipſi lauent veſtimenta ſua, & ſint parati in diem tertium. Item homines quodammodo naturaliter horrent ſordes in cohabitantibus: propter quod perſonarum acceptores pauperi introeunti ad ſe in ſordido habitu dicunt illud Iaco.2. Tu ſta illic. Item ſicut nimius ſplendor in veſte ſapit vitium: ita & ſordes. Vnde Seneca. Non ſplendeat toga, nec ſordeat. Cum ergo religioſi frequenter aſtare habeant coram Domino: & continue cum alijs conuerſando, & ad cauendum vitioſa, inuigilare: curandum eſt eis de ueſtium mundicia; & propter Deum, & propter ſemetipſos, ne vitium incurrant. propter quod bene dicitur eis (Indumenta veſtra lauent) Sed quia ſunt aliqui, qui dedignantur hoc facere in propria perſona: addit (ſiue a fullonibus)

conde-

condescendendo infirmitati eorum. A vobis vero dicit: quia potius a fratribus est facienda semper, vel saltem frequenter. Et hoc tribus de causis. Primo propter vitandum infirmorum scandalum, interdum enim in vestibus maxime, quæ carni adhęrent inueniuntur immundiciæ, etiam quæ accidunt sanctis in somnis, quasi res pudẽdæ sęcularibus, & maxime semper mulieribus. Religiosorum est enim tanquam perfectorum cauere etiam a licitis propter scandalum infirmorum. Secundo propter maius præmium: Meritum enim surgit ex opere proprio, non alieno: quia vnusquisque propriam mercedem accipiet, secundum suum laborem: secundum Apostolum. Tertio propter humilitatis exemplum, vt sanctus Martinus etiam famulo seruiebat. Hinc est etiam, quòd in religionibus approbatis, ipsimet lauant scutellas, pedes, capita: nec per extraneos permittunt ista fieri. Noui ego quendam, qui in sæculo magnæ fuit auctoritatis, & vanitatis, qui factus frater, obseruata hora, & accepta aqua, ibat per cameras mundans sedes deturpatas Quid autem mirum si hoc faciunt homines Deum timentes, cum ipse filius Dei lauit pedes discipulorum? Non debent ergo aliqui dedignari in religione, si imponitur eis, vt lauent indumenta. Et si aliquando per fullones ista fiant: tamen per lotrices mulieres nunquam est faciendum.

Cap. CXXII.

L*Auacrum etiam corpori, cum infirmitatis necessitas cogit, minime denegetur.*

¶ Traditis mandatis circa vestium necessitatem, tradit mandatum circa necessitatem infirmitatum:

Sunt autem quattuor, quibus interdum indigent infirmi; Vnum est balneum, circa quod hic tradit mandatum, continuans lauacrum corporis cum lauacro vestium: Aliud est medicina, circa quod tradit secundum mandatum: ibi (fiat sine murmure) Aliud est itineratio, quam oportet interdum ad balnea, vel ad alia loca subire, occasione infirmitatis, circa quod tradit mandatum: ibi (Nec eant ad balnea) Aliud est prouisor, qui de eis curam gerit sollicitam: circa quod tradit quartum mandatum: ibi (Ægrotantium cura &c.) ¶ Nota, quòd quidam religiosi nunquam, vtuntur balneis pro quacunque necessitate. Tum quia reputant hoc fęmineum, Exo. 2o. de Pharaonis filia; Tum quia reputant nimis verecundum: cum non possit fieri sine denudatione; pudicæ vero mentes sic erubescunt huiusmodi nuditatem, quòd non solum coram alijs: sed nec etiam soli possunt eam sustinere; propter quod religiosi iacent vestiti: Tum quia reputant hoc pœnitentiæ posteritati Adæ impositæ contrarium, non est improbandum, sed venerandum, pręcipue cum Hiero. de illustribus viris, in laudem magnam beati Iacobi dicit, quòd nunquam balneis fuit vsus. Verum beatus Augustinus, sicut beatus Benedictus humanius agens, non prohibet balnea, sed concedit: tamen cum multo temperamento, quia non propter lasciuiam: nec vt abstergantur sordes; sed propter infirmitatem. Ideo dicit (cum infirmitatis necessitas cogit minime denegetur) innuens, quòd non concedatur nisi pro sola infirmitate, & quæ adeo sit grauis, quòd cogat: & vsque ad petitionē infirmi, vel medici potest differri.

¶ *Quare medicinalia, & qualiter sint ministranda religiosis.*

Cap.

Cap. CXXIII.

F*lat sine murmure de consilio medicina, vsquè medicus consulatur.*

¶ Hoc est secundum mandatum penes necessitates infirmitatum, quod tradit circa medicinalia. quod continet tria: Mandat enim, quòd prouideatur infirmis de medicinalibus, scilicet quando ars medicinæ hoc consulit: ideo dicit (Fiat de consilio medicinæ) Item qualiter, ideo dicit (sine murmure) Item quomodo diuersimode circa diuersos est habendum, & hoc est quod dicit (ita quod etiam si nolit &c.) ¶ Nota, quòd quidam religiosi ex magno sanctitatis feruore non curant vti medicinalibus, reputantes carnalitatem, & imitari volentes beatam Agatham, quæ dixit. Medicinam carnalem nunquam corpori meo exhibui: sed non sunt ideo reprobandi, qui vtuntur. Ezechias vsus est medicina scilicet Esa. Prophe. 38. cap. Item Tobias de consilio angeli 10.ca. Item Eccl.38. Altissimus creauit de terra medicinam. Sunt autem tria, quæ incitant ad subueniendum fratri in medicinalibus: Primum est natura compassionis; Si vnum membrum patitur, compatiuntur ei cætera membra: Secundum, communis vtilitas, quæ impeditur durante infirmitate: Tertium mercedis expectatio. Mat. 25. Infirmus fui, & visitastis me; quanto magis gratum habet, si prouideatur facto? ¶ Nota etiã, quòd infirmitas est occasio humanæ fragilitatis facile murmurandi de ipsa infirmitate: & cum super infirmitatem additur defectus remediorum, facilius murmurat. Et ideo boni prælati est liberaliter prouidere infirmis, etiam si alia causa non esset, vt

auferatur ab eis causa murmurādi: Exemplo Moysi qui rogauit Dominum, vt daret aliquam aquam miraculose filijs Israel, vt vel sic cessarent a murmure. Num.20. Item sunt aliqui prælati, qui & si interdū hoc faciant: tamen faciunt cum difficultate, & tristitiā, & quasi murmurando, & sic multum diminuitur de merito suo: quia hilarem datorem diligit Deus. Et ideo vir sanctus volens omne murmur excludere: dicit (fiat sine murmure) scilicet ægrotantium, ministrantium, & assistentium. ¶ Nota etiā, quòd aliqui præ feruore sanctitatis contennunt medicinalia: aliqui nimis curant: aliqui vero frequenter allegant se infirmos, primi sunt compellendi, cū eis expedit: ideo dicit (ita vt etiam si nolit &c.) Secundi non sunt audiendi, cum eis non expedit: ideo dicit (Si autem velit &c.) Tertijs in parte est credendum de infirmitate, in parte non scilicet de medicinalibus: sed medicus est consulendus. Ideo dicit (denique si latens est.) ¶ Nota etiam circa primos, quòd qui nimis volunt ieiunare, & refugiunt recreationes, siue medicinas, & huiusmodi, non est eis acquiescendum: Primo ne religiosus, qui propriæ voluntati renunciauit, in ea nutriatur, quia ex hoc solet confundi religio. Prouer.29. Puer, qui dimittitur voluntati suæ, confundit matrem suam scilicet religionem, in qua quilibet debet esse puer sub virga disciplinæ. Secundo ne iumentum corporis sui, quod non solum suo, sed communitatis seruitio deputatum est, inutile reddatur. Psal. Fortitudinem meam ad te custodiam. Hiero. De rapina holocaustum offert, qui vel ciborum nimia egestate, vel somni penuria corpus immoderate affligit. Tertio ne inducatur singularitas ad religionē, quæ ipsam deuastat Psal. Singularis ferus depastus

est

est eam. Quarto ne cura corporis, quæ tradita est alij, auferatur, cum vult religiosus corpus suum regere secundum voluntatem suam. Bern. Qui vestri curam semel nobis commisistis: quid rursus de vobis intromittitis? Quinto ratione superbiæ, quæ oriri solet ex his? vt patet in pharisæo, qui ieiunauit bis in sabbatho, & reputauit se maiorem publicano. Ber. Quæ maior superbia, quam vt homo toti congregationi iudicium præferat, tanquā ipse solus spiritum Dei habeat. Sexto quia huiusmodi sacrificium minus acceptum est Deo. Ber. Si in die ieiunij inuenitur voluntas vestra, non tale ieiunium elegit sponsus; nec sapit illi ieiunium, quod non lilium obedientiæ, sed vitium propriæ voluntatis facit. Econuerso cum prælati sint patres, medici, & rectores subditorum, non debent satisfacere eis in carnalibus, cum non expediat; prohibitum est enim homini ne curam carnis propriæ faciat in desiderijs. Et secundum August. Plus debet diligere quilibet animam proximi, quàm carnem: Sed carnalia desideria sunt contra animam: igitur &c. Bene ergo dicit, quòd si velit aliqua medicinalia, & non expediunt, suæ cupiditati non obediatur. Aliquando enim, etiam si noceat, prodesse creditur, quod delectat, vt patet de pomo, quod Eua comedit, de edulio lentis Esau, de escapiscis in hamo, de vino splendente in vitro. Nec etiam omni spiritui credendum est de infirmitate. Et ideo bene debet (famulo Dei dicenti, quid sibi doleat.) Nam sunt quidam, qui ex his, quæ in eis videntur, apparent veri serui Dei. Sicut dicitur de Simpliciano, qui apparebat Augustino verus seruus Dei, & lucebat in eo gratia diuina. Signa seruorum Dei sunt seruire Deo die ac nocte, voluntarie, humili-

ter, & deuote obedire prælato in his, quę nõ sunt contra Deum, vel regulam; quærere bonum commune, & non priuatum, ædificare proximum verbo, & exemplo. Tali famulo Dei dicenti, quid sibi doleat, sine dubitatione credatur.

Cap. CXXIIII.

NEc eant ad balnea, siue quocunque ire necesse fuerit, minus quam duo, vel tres. Et ille, qui habet aliquo eundi necessitatem, cum quibus præpositus iusserit, ire debet.

¶ Hoc est tertium mandatum, quod tradit circa itinerantes, quod interdum requirunt aliquæ infirmitates, & huius occasione ampliat mandatum ad omnem itinerationem, quacunque necessitate fiat. Sunt autem hic duo mandata. Primum est circa societatem in via habendam semper. Secundum est circa modum habendi socium: ibi (Et ille) De primo multa sunt dicta circa hoc mandatum (Quando proceditis.) ¶ Sed nunc quæritur, vtrum prælatus possit dare licentiam eundi solitarie? ℞. quòd ex causa rationabili, licet hoc raro, & non sine magna causa faciendum. Nam decretalis Inno. dicit, quòd abbas non potest dispensare in voto paupertatis abdicatæ, sicut nec in voto continentiæ: quia sunt de substantia ordinis. Ex hoc habetur argumentum a contrario sensu, quòd in his, quæ non sunt de substantia ordinis, potest dispensare, & tale est illud. ¶ Circa secundum nota, quòd frater itinerans non debet assumere propria voluntate socium, sed secundum arbitrium præpositi. Primo propter bonum obedientiæ, vt in domo obedientiæ omnia secundum obedientiam fiant. Secundo propter di-

scretio-

ſcretionem, quia prælatus, qui omnia noſcere debet, animas iumẽtorum ſuorum ſcit melius de hoc ordinare. Tertio propter commune bonum, quia forte aſſumptus erat in conuentu pro communitate neceſſarius. Ad hoc docent nos exempla ſanctorũ; Moyſes deſcenſurus in Ægyptum aſſumpſit Aaron ſibi a Domino datum Exod. 3. Mariæ peregrinaturæ prouiſum eſt de Ioſeph, iubente Angelo, Mat. 2. & ſic de alijs multis; prælatus vero, qui habet de ſocio prouidere, cum multa cautela debet hoc facere. Si enim itineraturus eſt minus religioſus, numquam debet ei aſſociare niſi virum ſanctum, vt cum eo proficiat in ſanctitate, iuxta illud. Cum ſancto ſanctus eris: Si minus prudens, aſſignet prudentem, vt ille diſcat. Prouerb. 13. Qui cum ſapientibus graditur, fit ſapiens, ſi vero ſit iuuenis, difficile debet ei concedi, quòd egrediatur, vel ſi oportet, aſſignetur ei grandæuus; debili fortis detur; facili ad peccandum numquam eſt concedendum, quòd vadat cum alio, vel alius cum eo. Item duo ſuperbi non bene iunguntur; quia vnus neſcit ſe alteri humiliare, & ideo de facili ſe conturbant. Prouerb. 13. Inter ſuperbos ſemper iurgia ſunt. Non ne hæc tentatio inuaſit diſcipulos Domini, de quibus dicitur, quòd inter ſe diſputauerunt in via, quis eorum eſſet maior. Quantum ergo timendum eſt alijs magis diſpoſitis ad ſuperbiam? ¶ Porro ad hoc, quòd aliquis ſit ſocius amabilis, valere ſolent iſta. Primo amor. Seneca. Si vis amari, ama. Secundo manſuetudo Eccle. 3. Fili in manſuetudine opera tua facito, & ſuper gloriam hominum diligeris. Tertio affabilitas. Eccleſ. 21. Sapiens in verbis amabilem ſe facit. Quarto ſupportatio fraternæ infirmitatis, quo ad infirmita-

tes

tes morum, & corporum. Ista ponit Bern.

Cap. CXXV.

POst hęc notandum, quòd sicut sunt aliqui inepti ad societatem aliorum; ita sunt aliqui, qui laborant hoc vitio, quòd vix potest inueniri socius, qui eis placeat. Isti sunt, qui quandoque refutant alios, qui solent esse custodes fratrum diligentes, & eorum defectus non tacere. Isti sunt similes infirmis, qui nolunt habere medicos, qui eorum infirmitatem videant, & remedium apponant, contra hos dicit Bern. ad Eugenium; Contubernales tuos habeas, qui vitæ tuæ custodes sint, & testes. Si autem hoc faciendum est Papæ, quomodo minores audent hoc renuere? Quandoque vero refutant alios timore peccati; timent enim fragilitati suæ, ne cum eis incurrant peccatum aliquod impatientię, vel iracundiæ, & huiusmodi. Sed ipsi debent confidere, quòd propter bonum obedientiæ Deus custodiret eos, ne intrarent in tentationem, si fortè inuaderet. Item quandoque refutant alios ratione maioritatis volentes magis præesse, quàm subesse socio. Sed contra hoc est exemplum Christi, qui fugit, ne præficeretur in regem. Ioh. 6. Subiectus tamen voluit esse parentibus Lu.2. hoc etiam idem voluit obseruari in discipulis Mat. 22. Quicunque voluerit inter vos maior fieri, erit minister vester. Item quandoquè ratione inflexibilitatis; sunt enim aliqui, qui ambulantes in sua propria voluntate, & sensu non possunt trahi ad aliorum voluntatem. Isti nolunt socios, nisi quos possunt ducere ad suam voluntatem. Sed contra hos est vitium proprię voluntatis, quod valde reprehensibile est in religio-

fo.

so. Item quandoquè ratione delictorum; sunt enim proni aliqui ad culpas committendas;Sed sicut aliquando bonus Angelus deberet deserere peccatorem, quod non facit; sic boni viri non debent abhorrere societatem malorum, sed potius sicut medici debent eis assistere in spe meliorationis. Sene. Illos tecum admitte, quos meliores facere posses. Item quandoquè ratione religionis; sunt enim aliqui, qui viris valde religiosis nolunt adiungi, similes illis, qui Sap.2.dixerunt,Grauis est nobis ad videndum, quoniam dissimilis est alijs vita illius; & tales sunt stulti, quis enim indigens non vadat potius ad abundantes domos, quàm ad vacuas. Indigens fructibus non vadat potius ad arbores plenas, quàm ad steriles. Vnde viris magnæ religionis debemus nos diligenter adiungere, vt de plenitudine eorum accipiamus. Ex iam dictis tria eliciuntur scilicet, quòd prælatus debet esse discretus in associando subditos, & quòd omnes debent se socios exhibere, & quòd nullus debet sibi assignatum socium refutare.

¶ *De diligentia circa infirmos.*

Cap. CXXVI.

AEgrotantium cura, siue post ægritudinem reficiendorum, siue aliqua imbecillitate, etiam sine febribus laborantium, vni alicui debet iniungi, vt ipse de cellario petat, quod vnicuique opus esse prospexerit.

¶ Hoc est mandatum, quòd quarto traditur circa necessitates infirmorum, quod versatur circa specialem curam, quæ est exibenda eis; nam quando non assignatur specialis prouisor infirmis, in multis negliguntur; quia communis prouisor non sufficit

ficit. Item cum non ministratur de communi infirmis competenter, datur occasio multis reseruandi aliquid pro infirmitatis necessitate, quod sapit proprietatem, si fiat etiam sine periculo proprietatis de licentia. ¶ Porro ad habendam magnam curam de infirmis fratribus, sicut hic tangitur, multa mouent fratres, & maxime prælatos. Primum est miseria: inter omnes enim miserias, ad quas solet se extendere misericordia, nulla est adeo afflictiua. Item nulla facit ita impotentem hominem ad releuandam suam miseriam. Item nulla miseria est, quæ non facilius releuari possit. Præterea religiosus propter Christum reliquit sua, de quibus poterat subueniri in infirmitate, reliquit & seipsũ, qui sibi poterat illis deficientibus aliqua procurare, quod modo non potest sine alterius voluntate. Quanta ergo impietas esset, si illi, qui hoc pro Christo reliquit, Vicarius Christi, & serui Christi non adhiberent curam sollicitam in sua infirmitate: Christus enim exemplar nostrum non legitur tantam curam habuisse de aliquibus miserijs, sicut de infirmis; non enim legitur vestisse nudos, recepisse hospites, visitasse incarceratos, famelicos legitur recreasse; sed raro, de infirmis vero legitur curam diligentem habuisse, modo confortando dicens cõfide fili, modo tangendo propria manu etiam leprosum, modo erigendo, modo plene sanando. ¶ Item hoc est proprium officium prælati; ipsi enim sicut boni pastores debent curam gerere de oue ægrotante. Ne dicatur eis illud Ezech.34. Quod infirmum erat, non consolidastis. Item sunt medici, cuius est magis curare de infirmis, quàm de sanis Matth. 9 Non est opus medicus valentibus, sed male habentibus. Item sunt matres: Sed heu quidam prælati

lati sua duricia implent illud. Threno. 4. Manus mulierum misericordium coxere filios suos: Quia dum debent esse misericordes ad subditos suos, duris operibus nimis vexant eos, quasi carnes in lebete. Non est hæc natura mulierum erga infirmos; immo ipsæ sunt, quæ curam maiorem habere solent de infirmis Eccles. 36. Vbi non est mulier, in gemiscit æger.

¶ *De mutuo seruitio fratrum.*

Cap. CXXVII.

S*Iue autem qui cellario, siue qui vestibus, siue qui codicibus præponuntur, sine murmure seruiant fratribus suis.*

¶ Sicut dictum est in initio quarti capituli regulæ. Hic incipit tradere officiales circa seruitium fraternarum necessitatum. ¶ Et est notandum, ꝙ officiales quandoquè offendere solent in modo seruiendi scilicet quando seruitium faciunt cum murmure, quandoquè in modo distribuendi res ad suũ officium pertinentes; circa primum traditur hic mandatum, circa secundum postea; quando dicitur (Codices certa hora &c.) ¶ Circa mandatum præsens nota, quòd quædam sunt necessitates circa spiritualia, vt libri circa studium; Quædam circa temporalia, & hæc circa duo pręcipue scilicet circa victum, & vestitum; Et secundum hæc scilicet tria distinguit tria genera officialium dicens (siue qui cellario) quo ad victum (siue qui vestibus) quo ad secundum scilicet vestitum (siue qui codicibus) quo ad studium: Et idem intelligendum est in alijs officialibus, scilicet quòd seruiant fratribus suis, & hoc sine murmure faciant. Ex hoc mandato eliciuntur

ciuntur tria: Primum est, quòd officiales sunt in monasterio constituendi circa diuersa diuersi dicés (siue qui cellario, siue qui vesti &c.) Secundum quòd fratres debent sibi inuicem seruire. Tertium quòd sine murmure. Primum faciendum est a prælatis propter semetipsos, vt ipsi melius vacent spiritualibus, quæ magis ad eos pertinent, cum circa necessitates proximorum alij pro eis occupantur. Exemplum autem sic faciendi reliquerunt Apostoli, qui constituerunt ministros, qui vacarent mensis. vt dicitur *Act. 6.* Considerate fratres viros ex vobis boni testimonij, plenos spiritusancto, & sapientia, quos constituamus super hoc opus, nos vero orationi, & ministerio verbi ministrantes erimus; & inde laudabilem modum constituendi officiales, non enim subito: sed cum deliberatione, & consilio constituerunt eos. Considerate inquiunt, quasi deliberate habete consilium. Item non cum consilio extraneorum, sed suorum; vnde dicunt. Fratres vos qui estis scilicet fratres nostri. Item non constituerunt ad hoc sexum muliebrem, sicut permittitur alicubi, quòd vetulæ cognatæ seruiunt aliquibus, quod abhominabile debet esse apud religiosos; ideo dicunt viros. Item non extraneos, sicut fit in quibusdam monasterijs, in quibus sæculares constituuntur; ideo dicunt ex vobis. Item non quoscunque viros, sed boni testimonij; vnde addunt: plenos spiritusancto, & sapientia. Officiales enim propter alios debent esse famosi: quia habent occasiones multas peccandi, nisi sanctitas eos retrahat, & ideo debent esse sancti. Quia vero habent dispensare multa, quæ sine sapientia bene fieri non possunt; requiritur in eis sapientia. Item faciendum est hoc propter subditos, quia sic
eis

eis feruitur sufficientius. Exemplum de Moyse, qui ad consilium Ietro diuisit onus suum in plures, vt melius seruire popolo sufficeret. Item faciendum est propter ipsius religionis exigentiam, in qua omnia debent fieri ordinate. Multum autem valet ad confusiones euitandas, quando diuersi in diuersis seruiunt, & scit officium suum vnusquisque, sicut fuit in curia Salomonis, de qua scriptum est 3. Reg. 10. quòd regina Sabba videns ordinem, scilicet in curia eius, non habuit vltra spiritum. ¶ Item ad secundum debet mouere exemplũ Angelorum, qui (vt ait Apostolus) Omnes sunt administratorij spiritus, in ministerium missi. Exemplum virginis Mariæ, quæ licet puella tenera, & prægnans, ascendit in montana cum festinatione ad seruiendum Elisabeth Luc. 1. Maxime autem exemplum Iesu Christi, qui cum in habitu regio non posset seruire hominibus, accepit formam serui, vt in ipsa nobis seruiret. Ego autem inquit in medio vestri sum; sicut qui ministrat Luc. 22. Nec debet apud religiosos esse consuetudo, quòd sæculares eis præsentialiter seruiant discalciando, pedes lauando, & similia facientes: Et hoc triplici de causa, Primo quia hoc sapit sęcularitatem quandam; Secundo propter infirmitatem sæcularium, qui possent videre multa; quamuis licita apud viros sanctos; in quibus scendalizarentur, si assisterent eis in huiusmodi seruitijs. Tertio propter periculum infamiæ; lingua enim sęcularium multum lubrica est, & de facili apud extraneos deferrent aliqua, quæ vident, & augent frequenter. Et ideo sibi inuicem seruientes non debent recipere sæculares ad sua seruitia; nisi forte interdum a longe in coquina, sutoria, & in similibus, quæ in absentia eorum fiunt. Ad hoc

facit

facit exemplum Christi, & Apostolorum, qui nusquàm leguntur huiusmodi famulos habuisse.

¶ *Circa tertium vero* notandum, quòd quidam, licet interdum seruiant fratribus suis; tamen hoc faciunt cum murmure similes dęmonibus exeuntibus ad mandatum Domini, sed cum clamore. Item sunt sicut rota, quæ faciendo seruitium alios inquietat. Eccles. 32. Præcordia fatui, quasi rota carri. Et bene dicitur fatuus; quia & opus fatui facit, & mercede se priuat. Item facit sicut cocus, qui in cibo, quem parat, ponit fel.

¶ *DE STVDIO.*

Cap. CXXVIII.

CODICES certa hora singulis diebus petantur, extra horam qui petierit, non accipiat.

¶ Sicut errant officiales seruiendo cum murmure, ita errant interdum dispensando indebite. Et ideo hic tradit mandatum circa secundum, in quo erratur dupliciter, aut quando datur, quod dari non debet; aut quando non datur, quod dari debet. Circa primum traditur hic mandatum in spirituali cum materia circa libros, circa secundum traditur, ibi (vestimenta vero & calceamenta) Porro intentio huius mandati est, quia amore studij in libris, aliqui religiosi interdum dimittunt orationes, vel diuinum officium, vel alia ad obseruantias regulares pertinentia, quod est reprehensibile, propter quod dicit. (Codices certa hora singulis diebus petantur) Ex hoc mandato eliciuntur quinquè, scilicet quòd libri procurentur, vel habeantur, quòd habiti diligenter custodiantur, quòd custoditi in

vsum

vſum ponantur, quòd religio propter ſtudium non negligatur; quòd tales recipiendi ſunt ad ordinem, qui ad ſtudium habeant aptitudinem.

¶ LIBRI PROCVRENTVR.

Cap. CXXIX.

CIrca primum nota, quod ſapientia cæleſtis eſt ſicut fons, qui de cęlo venit per canale librorum. Eccleſ.24. Ego quaſi aquæductus exiui de Paradiſo, quaſi dicat, ad modum aquæductus veni per ſcripturam librorum. Sed heu ſunt aliqui religioſi, qui magnam ſollicitudinem ponunt, & magnas expenſas faciunt ad habendum aquæductum, per quem veniat fons aquæ materialis in domum ſuam, ad purgandum ſordes corporeas, ad irrigandum hortos, ad commoditates multas habendas per ſingulas officinas, & de conductu ſapientiæ cęleſtis, per quam ſordes peccatorum purgantur, corda ad omne bonum proferendum irrigatur, parum curant. Non ſic dicitur de Salomone, qui non ſolum ſuper omnia temporalia, ſed ſuper ſalutem, & omnem pulchritudinem, ſeu ſpeciem corporis diligens, & ęſtimans ſapientiam, ſicut dicitur Sap.7. deprecatus eſt Dominum dicens. Mitte illam de ſede magnitudinis tuę, vt mecum ſit. Item auctoritates, quæ ſumuntur de verbis ſacris, ſunt quaſi arma, quibus & defendimus nos, & impugnanus inimicum. Cum religio ſit domus regis; ibi ſemper debet eſſe armatorium, in quo inueniantur huiſumodi arma. Conſtat etiam, quòd arma prædicatoris ſunt auctoritates ſumptę de libris, iuxta illud. Gladius ſpiritus, qui eſt verbum Dei. Item re-

ligio est quasi castrum obsessum a dæmonibus, vbi necessaria sunt duo scilicet arma, & victus. Item dicit Magister in hystorijs. Et Vincentius in Speculo hystoriali: quòd Ptolomęus studiosus, & librorum cupidus Demetrium bibliothecæ suę pręfecit, cumquè inquisisset numerum librorum ab eo, respondit 20. millia adesse, hic non contentus libris gentilium, audiens in Iudęa libros esse legis petiuit septuagintaduo interpretes, scilicet de vnaquaque tribu sex, vt de hebræo in græcum transferrent: quod vt facilius obtineret. 120. millia iudęorum, qui in regno suo erant serui, restituit libertati, dans pro capite Dominis eorum 120. drachmas argenti. Plato etiam fuit tantus amator librorum, quòd sicut Hiero. ait, scribens mortuus est. Sed (prohdolor) quidam religiosi plus curant de ædificijs corporalibus, quàm de libris, quibus ædificantur mores. Non fuit talis Augustinus, qui tot libros proprio labore composuit. Et sic voluit a professoribus suæ regulæ fieri, cum velit eos studere quotidie certa hora, & ad hoc libros petere; ꝙ esse non potest, nisi habeantur.

¶ DE CVSTODIA LIBRORVM.

Cap. CXXX.

CIrca secundum nota, quòd apud quosdam, qui diligenter custodiunt caseos a muribus, poma, & pyra a putrefactionibus, vestes a tineis; ita male custodiuntur libri sacri, quòd modo per irreuerentiam in eorum manibus viliter deturpantur; modo per negligentiam amittuntur; modo per incuriam destruuntur; quòd est valde reprehensibile.

Huius-

Huiusmodi enim libri sunt res sacrę. Quod sic patet, dicit Magister in hystorijs, & Vincentius in Speculo hystoriali, quòd cum Ptolomęus prędictus vellet dare operam, vt libri legis diuinæ sibi transferentur. Demetrius librarius suus dixit, quòd hoc opus non poterat fieri nisi per cultores Dei, dicens quòd Tiopontius, cum hystorijs suis, quas scribebat, voluisset eos inserere, versus est in amentiá per dies triginta, Theodoctus queque pro eadem causa cæcus est factus. Ex quo patet magna sanctitas librorum legis diuinæ, propter quam sic puniuit Deus eos, qui indigne tractauerunt. Item Deuter. 21. Moyses præcepit deutronomium poni in archa cum manna, & virga, rebus miraculosis. Et beatus Franciscus quando inueniebat aliquam cedulam in terra, in qua erat scriptum nomen Iesu, eleuabat illam cum magna reuerentia, & ponebat in loco honesto. Certe iste thesaurus non est vilis, sed preciosissimus Sap.7. Diuitias nihil esse duxi in comparatione illius; nec comparaui illi lapidem preciosum; quoniam omne aurum in comparatione illius arena est exigua, & tanqam lutum ęstimabitur argentum in conspectu illius. Cum maxima ergo diligentia libri sunt custodiendi, in quibus talis, & tantus thesaurus continetur.

¶ DE VSV LIBRORVM.

Cap. CXXXI.

CIrca tertium nota, quòd licet quidam habeant libros, & bene custoditos; tamen raro, vel numquàm legunt in eis. Dicitur, quòd Rex Franciæ Ludouicus, cum quidam religiosi ostenderent

ei libros pulcherrimos, dixit eis, Bonum esset, quòd essent magis deturpati; notans quòd parum legerent in eis. Isti similes sunt auaro, qui habet multas diuitias, de quibus nunquam comedit. ¶ Legitur de beato Grego. quòd quamquam quotidiano languore tabesceret; tamen propter hoc non dimittebat, quin legeret, vel scriberet, vel dictaret. Vide Hiero. quantum se fatigauit in scripturis, vt in strato suo iacens funiculo ad trabem appenso eri geretur. August. Palatum febricitantis habet, cui mel cæli insipidum est, & vocat mel cæli dulcedinem sacræ scripturæ. Item scripturæ sunt quasi speculum, in quo recognoscit quis semetipsum. Et ideo sicut Dominæ magnæ quotidie semetipsas respiciunt in speculo; sic & sancti in scripturis. Greg. Scriptura sacra oculis mentis, quasi speculũ quoddam opponitur, & interior nostra facies in ipsa videtur,& fęda nostra,& pulchra nostra agnoscimus. Item sentimus quantum proficimus, & a profectu quantum distamus. Item in scripturis sacris sunt consolationes multæ, ad quas confugiunt viri sancti in tribulatione positi. Item quia anima non inuenit plenitudinem in aliqua re, delectatur varijs: Et ideo viri sancti vtuntur varietate operum spiritualium, quæ sunt cibus animæ, sicut carnales varietates ferculorum; Vnde sanctus Augustinus supra dixit (orationibus instate) & nunc dicit (Codices certa hora singulis diebus petantur.) Hiero. Orationi lectio, lectioni succedat oratio. Item libri aliarum scientiarum, licet illuminent intellectum; non tamen accẽdunt affectum; diuini vero libri vtrumquè faciunt secundum Isido. Sic igitur patet, quòd lectio sacra valet ad fructuum productionem, ad cœlestis desiderij inflammationem,

ad

ad cauendum dæmonum insidias, ad sui cognitionem, ad commorandum cum Deo, ad animæ refectionem, ad salutaria remedia, ad consolationem in tribulatione, ad spiritualem delectationem; ad carnalia desideria reprimenda. Hiero. Ama sacras literas, & carnis delitias non amabis. Propter has igitur vtilitates studendum est frequenter in libris a professoribus beati August. certa hora.

¶DE VTILITATE STVDII IN *ordine prædicatorum.* Cap. CXXXII.

NOtandum vero, quòd licet omnibus religiosis expediat libenter legere, tamen fratribus prædicatoribus magis incumbit, & hoc propter vtilitatem, quam assecutus est ordo eorum, & assequitur ex studio. ¶Prima est prærogatiua quædam super alios ordines: Cum enim omnis religio sit bona, & studium sacrum bonum sit; hoc illi additum facit magis bonum. Sicut Cherubim, in quibus non solum quiescit Deus, sed splendet (quia interpretatur plenitudo scientiæ) est super Thronos, in quibus quiescit: ita & ordo cum scientia præfertur illis, in quibus est sola sanctitas, quæ est locus Dei. Et hanc prærogatiuam confert scientiæ per studium. Prouerb.4. Accipe illam scilicet scientiam, & exaltabit te. ¶Secunda bonarum personarum acquisitio: Multæ enim personæ numquàm venissent ad prædictum ordinem, nisi esset ibi studium, & multę venientes tenues factæ sunt per studium valde magnæ. ¶Tertia maior deuotio mundi; quia ad personas literatas maiorem deuotionem solent habere, & exhibere eis honorem. Sap.8. Habebo propter hanc, scilicet scientiam, claritatem

ad turbas,& honorem apud seniores. ¶ Quarta est fructus ad alios, qui maior potest fieri per sapientes, quàm per simplices licet sanctos. Hiero. Sancta rusticitas solum sibi prodest: non sic autem docta iustitia; immo ad iustitiam erudit plurimos. ¶ Quinta est debitum sustentationis, quod magis debetur seminanti spiritualia; quod fit per scientiam, quàm quiescenti in domo. Apostolus. Si spiritualia vobis seminamus, non est magnum si carnalia vestra metamus, & post. Ordinauit Dominus his, qui Euangelium annunciant, de euangelio viuere. ¶ Sexta est victoria tentationũ; Plus enim valet sapientia ad vincendnm, quàm vires, & ideo multi succumbunt in bello dyaboli in multis peccatorum generibus propter scientię defectum. Sap. 7. Sapientia vincit malitiam. ¶ Septima est informatio interioris hominis. Regulę enim, & statuta informant in religione exteriorem hominem in moribus, sed sacræ scripturæ interiorem, Sap. 8. Sobrietatem, & prudentiam docet, & iustitiam, & virtutem, quibus in vita nihil melius est hominibus. ¶ Octaua est euitatio errorum, quos multi incurrunt; vt in simonijs, & alijs huiusmodi. Psal. Nescierunt, neque intellexerunt; in tenebris ambulant. Hoc non accidit scripturas scientibus. Psal. Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis. ¶ Nona est sustentatio infirmitatis, multi enim infirmi corruunt; qui non habent appodiamentum. Studium vero est ad sustentandum infirmitatem. Vnde Plato. Litteras infirmo animo, sicut baculum Infirmo, repertas constat. ¶ Decima fortificatio ad labores; Multi propter defectum cibi deficiunt in laboribus viarum, sed sacrum studium, per quod masticatur panis verbi Dei, corroborat.

borat. Psal. Panis cor hominis confirmet. ¶ Vndecima occasio proficiendi in omni bono: quantum enim homo proficit in charitate, tantum proficit in omni bono; Cognitio vero Dei, quę plus, & plus habetur per studium, facit proficere in eius dilectione, quantum enim agnoscis, tantum diligis. ¶ Quis est, qui nouerit statum prædicatorum, qui nesciat has vtilitates prouenisse? Ideo ordinis illius amatores solent pro studio promouendo zelare non modicum.

¶ DE STVDIO PHILOSOPHIAE. Cap. CXXXIII.

SEd quid de libris philosophicis? respondeo ꝙ quidam fratres omnino sunt inepti ad proficiēdum in illis, quidam vero apti sed non multum; quidam vero habent aptitudinem magnam ad illa, & speratur magnus fructus circa diuinam scripturā. Primis nullo modo permittendum est, vt studeant in talibus. Secundis est concedendum aliquid, sed raro. Tertijs vero sunt laxandæ habenæ circa studium huiusmodi propter multa vtilia. Vnum est fidei defensio, sicut hæretici, & pagani impugnāt fidem; ita & quidam per philosophiam. Propter quod dicit Apostolus. Col. 2. Videte, ne quis vos decipiat per philosophiam, & inanem fallaciam. Sicut autem non potest se defendere a fallacijs, qui nihil nouit de illis; ita nec a talibus philosaphantibus, qui nichil nouit de philosophia. Vnde Iulianus apostata contra Christianos legem dedit (vt legitur in ecclesiastica historia) ne liberales artes audirent. Aliud est destructio errorum eorum; Apud homines enim sunt errores multi, & verita-

tes multæ, ſicut in ſerpente venenum, & theriaca. Et ſicut theriaca eſt efficacior omnibus alijs contra venenum; ita & veritas contra errores eorum; quoniam veritates fidei ipſi non recipiunt. Inde eſt, ꝙ Auguſtinus in libro de ciuitate Dei oſtendit, quòd Plato, & Porphirius quædam dixerunt, per quæ error eorum de reſurrectione corporis cõuincitur. Plato dicit animas ſine corporibus non poſſe in ęternum viuere. Porphiribus dicit animam purgatiſſimam, cum redibit ad patrem, nunquam ad hæc mundi mala redituram eſſe. Ponatur vterque verum dicere, ſequitur, quòd redibit ad corpus, ſed non miſerum; quod dicit fides de reſurrectione. Tertium eſt intelligentia ſcripturarum. Innumerabilia enim ſunt in textu, in gloſis, in originalibus ſanctorum, quæ impoſſibile eſt intelligere ſine aliqua ſcientia philoſophica: Et ideo ſpolijs ægyptiorum ditantur hebræi. Quartum eſt fidei corroboratio. Sunt enim multa apud eos ad fidei confirmationem multum valentia. Quintum eſt acuitio ingenij ad ſciendum ſacram ſcripturam : ferrum enim ferro acuitur. Sextum eſt ordinis honor: Multi religioſi contemnuntur; quia ſunt ignari. Septimum eſt philoſophicę ſcientiæ contemptus: multi enim, qui non nouerunt ea, quæ ſunt apud philoſophos, reputant ea maiora, quàm ſint. Et poſtquàm ea nouerunt, non ſapiunt eis in comparatione ad theologiam. Propter iſta ergo poteſt concedi ſtudium philoſophicum. Sed cauendum eſt, ne cuilibet concedatur: Sunt enim in illis libris quædam bona, & quædam mala: ſicut in horto herbæ quædam bonæ quædam malæ. Bonum eſt, quòd dicit Aug. ſe legiſſe in libris Platonis: licet non eiſdem verbis: In principio erat verbum, & verbum

erat

erat apud Deum. Malum eſt, quod legitur apud eos de reuolutione circulari in anno magno, & ſimilia mulra: & ideo non eſt tutum cuilibet legere, niſi ſciat diſcernere hoc ab illo: ne forte colligat herbas malas pro bonis. Exemplum in Eccleſiaſtica hiſto. de Dionyſio Epiſcopo, cui reprehenſo a fratribus, quòd legebat libros hæreticorum, apparuit viſio dicens, Lege omnia, quæcunque veniunt ad manus tuas; quia omnia probare, & diſcernere potes. Ex quo relinquitur, quòd his, qui neſciunt bene diſcernere, non eſt ſecurum mixta bonis, & malis legere; ne forte bonum cum malo colligant. Ideo dicit Theophilus. Lector Origenis ita bonũ carpat, ne ſpinam attingat.

¶CONTRA ILLOS, QVI NEGLIGVNT *religionem propter ſtudium.* Cap. CXXXIIII.

CIrca quartum nota, quòd ſunt quidam qui propter inordinatum ſuum amorem dimittunt interdum ea; quæ ſunt religionis, modo in ſcribendo, modo in audiendo, modo in legendo, & in alijs huiuſmodi ad ſtudium pertinentibus multipliciter ſe occupando, ſic adhærent ſtudio, quòd etiam obedientiam poſtponunt; ſimiles primis parentibus, qui inſtigatione dyabolica propter appetitum ſcientiæ inobedientiam incurrerunt. Contra quos eſt illud celebre, & præclarum exemplum Marci monachi, qui ad vocem abbatis eum vocantis in auditu auris obediens reliquit imperfectam literam, quam ſcribebat. Cum igitur tota religio conſiſtat, vel in obedientia ad maiores, qui ſunt loco Dei, vel in ſanctis affectionibus quo ad proprium animum,

mum, vel in fraternis obsequijs quo ad proximum, quę omnia huiusmodi inordinatus amor studij impedit: patet quoniam qui huiusmodi sunt, religionem propter studium relinquunt, quòd est multum reprehensibile. Nam scientia sine virtute multa mala committit occasionaliter. Multa enim sunt, quę non sunt peccatum nescienti, quæ sunt peccatum scienti; cum non facit ea, & scit facienda. Iaco. 2. Scienti bonum, & non facienti peccatum est illi. Item aggrauat peccata. Gregorius. Vbi maius est donum scientiæ, transgressor maiori subiacet culpæ. Item conseruat in peccato. Proprium est enim sapientum illud quod faciunt, licet malum, per scientiam suam defendere. Item inducit superbiam Apostolus 1. Cor. 8. Scientia inflat. Item indignationem facit ad alios, quos despicit Ecclesias 1. In multa sapientia multa indignatio. Item inducit ad hæresim: non enim simplices, sed studiosi hæresim confixerunt 1. ad Tim. 6. quàm scilicet scientiam profitentes circa fidem exciderunt. Item per abusum vertitur in malum. Bernar. Quidam scire volunt, vt sciant, & ambitiositas est, quidam autem vt sciantur, & vanitas est, quidam vt ditentur, & cupiditas est. Item scientia in futuro accusabit coram iudice: Huiusmodi enim scientes portabunt literas, quæ ostendent eos inexcusabiles de ignorantia. sicut lex Moysi accusat iudæos. Iohan. 5. Et Moyses, qui vos accusat idest lex Moysi. vnde sequitur. De me enim ille scripsit. Item obligat ad rationem arctiorem reddendam, eo quòd plus datum est illis; & crescentibus donis, rationes crescunt donorum secundum Grego. Item facit reum maioris pœnæ. Luc. 11. Seruus sciens voluntatem Domini sui, & non faciens plagis vapulabit multis

Item

Item in præsenti decipit: multi enim ex scientia, quam habent innitentes prudentiæ suæ æstimantes se sapientes, stulti fiunt, & multas stulticias faciũt. Esa. 47. Sapientia tua, & scientia tua hæc te decepit. Item cito potest quis bonus fieri; sed cum magno labore scientia vix potest haberi. Eccles. 1. Qui addit scientiam, addit laborem. Item multi ex amore scientiæ senescunt in studio: & nihil boni inde faciunt in vita sua. Psal. Corrupti sunt in studijs suis. Ex prædictis patet, quòd non est aliquatenus religio, quæ est ad virtutem propter studium, quòd est ad scientiam, negligenda. ¶ Notandum vero, quòd quædam sunt reprehensibilia circa studium religiosorum, quædam circa libros eorum, quædam circa auditores; quædam circa lectores, quædam circa scriptorum factores, quædam circa disputatores, quæ omnia annexa sunt scientiæ, & expedit cognoscere, vt caueantur: quia non potest vitari malum, nisi cognitum. Si autem scientia dimittenda est propter religionem, multo magis ista, quę sunt reprehensibilia circa scientiam.

¶ DE REPREHENSIBILIBVS *circa Studium. Cap. CXXXV.*

Circa primum sciendum, quòd quidam interdum volunt scrutari per studium ea, quæ non per rationem naturalem, vel scripturam diuinitus inspiratam sunt patefacta, quæ potius sunt admirãda, quàm inuestiganda secundum illud Apostoli, ad Rom. 11. O altitudo diuitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius. Contra quos

dicitur

dicitur Eccles. 3. Altiora te ne quæsieris &c. Alij sunt, qui se occupant circa, quædam reprehensibilia magis quàm vtilia. Contra quos Seneca dicit. Quid te torques, & maceras circa illam quæstionem, quam subtilius erat contempsisse, quàm soluisse. Alij sunt, qui in nulla re certa student; sed sicut qui vadunt spaciando per diuersa loca; ita & ipsi per diuersos libros vagantur. Contra quos dicit Seneca. Vide ne lectio authorum multorum, & omnia generis voluminum aliquod vagum habeat, & in stabile. Alij sunt, qui legendo sic velociter transeunt omnia, quòd vix capiunt aliquid de sententia. Et ideo nunquàm proficiunt. Nam secundum Catonem. Legere, & non intelligere est negligere. Alij sunt, qui intelligunt; tamen non retinent, & ideo parum eis prodest, sicut cibus comesus, nec retentus in stomacho. Contra quod dicit Hiero. Diuinæ scripturæ iugiter in mente voluantur. Alij sic illaqueantur dulcedine quadam scientiæ, quòd omnia alia prætermittunt, licet meliora. Alij licet crescant in scientia; tamen in opere parum, aut nihil. Contra quod dicitur Phil. 1. Hoc oro, ut charitas vestra magis, ac magis abundet in scientia, & in omni sensu, quia quanto maior est sensus, & scientia in homine; tanto plus debet abundare in operibus charitatis. ¶ Exemplum. Quidam religiosus venit Parisios ad audiendam Theologiam, & prima die, qua ingressus est scholas, fuit lectio de illo mandato. Diliges Dominum Deum tuũ ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & proximum tuum, sicut te ipsum. Regressus ad hospitium fecit parari equos ad repatriandum. Cum autem super hoc admirantes socij quærerent causam, quare tam cito

recedere vellet; ait illis. Propono cum Dei adiutorio dare operam ad faciendam istam lectionem, & sufficit mihi tantum scire de Theologia omnibus diebus vitæ meæ. Vnde bonorum est ex parua scientia multum facere, non ex multa parum. Alij sunt, qui sic insipienter student, quòd nec finem aliquem ponunt in studio. Contra quos dicit Hiere. 18. Dirigite studia vestra scilicet ad finem debitũ, quod est ad gloriam Dei, salutem propriam, ędificationem proximi.

¶ DE REPREHENSIBILIBVS circa libros. Cap. CXXXVI.

CIrca secundum nota, quòd circa libros est reprehensibilis nimia preciositas, & maxime in libris religiosorum, qui maxime debent prætendere paupertatem. Hiero. Vult codices, non tam pulchros, quàm emendatos. Item falsitas quæ multum impedit profectum in scientia. Aug. de doctrina Christiana. Codicibus emendandis prius debet inuigilare solertia eorum, qui scripturas diuinas nosse desiderant. Item multitudo. Sunt enim quidam, qui habent libros sufficientes omnibus diebus vitæ suæ: Adhuc non cessant cumulare libros, & inutiliter conseruare: in quibus quandoquè nunquã legunt. Item nimia confidentia in libris: propter quàm quidam nihil sciunt, aut parum: quia nihil ponunt in corde confidentes, quòd in libris suis inueniant omnia. Contra hos est verbum Pytagoræ dicentis. Caue, ne armarium doctius habeas, quàm pectus. Item reprehensibilis est nimia affectio ad libros, propter quod multi mala incurrunt. Ex hoc

enim accidit, quòd quando non habent, sunt molesti super hoc prælatis: cum habēt nolunt alijs mutuare; cum ab alijs in aliquo maculantur, grauiter perturbantur; cum auferuntur, ferunt impatienter. horum occasione cum scriptoribus litigant: pro his acquirendis amicis, & familiaribus precibus importunis instant, & alia quædam committunt, quæ numquàm fierent, nisi in eorum excederent amore. Non tale reliquit nobis exemplum beatus Dominicus, qui adhuc sæcularis necessarios libros vendidit, & indigentibus precium distribuit.

¶ CIRCA AVDITORES.

Cap. CXXXVII.

CIrca tertium nota, quòd quædam sunt reprehensibilia circa modum auditorum: quædam circa negligentiam audiendi: quædam circa recusationem magistrorum aliquorum. ¶ Porro circa modum auditorum sciendum est, quòd aliqui sunt, qui sic sunt tepidi circa lectiones, quòd propter modicum laborem retrahuntur, vt si longe oporteat ire eos, vel intemperiem aliquam sustinere, & huiusmodi. Contra hos poterit surgere in iudicio regina Austri, quæ licet delicata, & tam nobilis, tamen venit a finibus terræ audire sapientiam Salomonis. 3. Regum 10. Alij sunt, qui licet audiant lectiones; tamen raro, quia discontinuant, & ideo non possunt proficere, quia lectiones sic dependent ab inuicem vna ex alia, quòd amissa vna, amittitur intellectus alterius, & ex vna intelligitur alia frequenter: sicut dicit Augustinus, & Prouer. 8. Beatus qui vigilat ad fores meas quotidie. Alij continuant

nuant lectiones; tamen ita tarde veniunt, quòd magnam partem lectionis amitunt. Contra quos dicitur Iaco. 1. Sit omnis homo velox ad audiendum. Alij sunt asistentes, sed dormitant, vel corde vagantur, ita quòd non intelligunt. Contra quos dicitur in Euangelio. Audite, & intelligite. Alij sic prolixitatem fastidiunt, quòd finem lectionum nequaquàm expectant. Contra hos est deuotio Iudęorum ad lectionem legis. Hester. 9. Esdras a prima luce vsquè ad vesperam legebat coram viris, & mulieribus, & dederunt sensum ad legem. Alij de dubijs nunquàm interrogant. Quò contra dicitur de Christo Audiente illos, & interrogante. Quod constat eum fecisse, vt nos doceret interrogare. Alij sunt, qui de auditis nihil retinent corde, nec repetunt, nec conferunt, nec scribunt. Contra hos dicitur. Audi Israel præcepta Domini, & ea in corde tuo, quasi in libro scribe. ¶ Sciendum iterum, quòd aliqui dimittunt studium propter causas, quę sunt ex parte Magistrorum. Aliqui enim aliquos fugiunt propter malam vitam, quod non expedit. Et si enim mala faciant, mala tamen non audent dicere. Aug. Audiuntur vtiliter, qui vtiliter non agunt. Aliqui propter insufficientiam; sed non ne est pauperis famelici recurrere ad reliquias, quæ dantur in domo diuitis? Alij propter contemptum personæ, cum est iuuenis, vel aliter contemptibilis. Contra hos dicit Salomon. Sapientiam discendam a formica Prouer. 6. Quanto persona contemptibilis: tanto tua humilitas, & maior, & preciosior. Exemplum in vitispatrum. Quidam frater ieiunauit per septem hebdomadas rogans Deum, vt reuelaret ei quòddam uerbum de scripturis obscurum, quòd cum non fuisset ei reuelatum, posuit

se

ſe in uia, ut iret ad quendam fratrem, ut quæreret ab eo ſermone illum. Et ecce obuiauit ei Angelus dicens. Septem hebdomadæ, quas ieiunaſti, non meruerunt, quod petebas, nunc autem, quia humiliatus es, ut pergeres ad fratrem, miſſus ſum indicare tibi ſermonem, & indicato ſermone receſſit.

¶CIRCA DOCTORES.

Cap. CXXXVIII.

CIrca quartum nota, quòd circa doctores, quo ad actus eorum, eſt reprehenſibilis inordinatus appetitus Magiſterij. Aſcenſus enim ad Magiſterium obligat doctorem ad multa, de quibus oportebit reddere rationem Iac. 2 Nolite plures fieri magiſtri, fratres mei, ſcientes, quòd maius iudicium ſumitis. Item refutatio officij eſt pertinax in eo, qui habet ſufficientiam; oportebit enim eum reddere rationem de talento abſcódito. Greg. Secretum quietis diligunt, ſeceſſum contemplationis petunt, de quibus ſi diſtrictè iudicentur, proculdubio tenentur, quantis uenientes ad publicum prodeſſe potuerunt. Item nimia intermiſſio lectionum, quæ multum nocet cordi humano, cum enim ſit aridum, quotidie rigandum eſt Luc. 19. Erat quotidie docens in templo. Item circa ea, quæ docent, reprehenſibilis eſt dubietas. Non enim ſola erronea, & falſa cauenda ſunt in doctrina, ſed etiam dubia ſecundum Augu. dicentem. Tene certum, & dimitte incertum. Apoſtolus ad Tit. 2. Tu autem loquere, quæ decent ſanam doctrinam. Sana doctrina dicitur, quæ non poteſt eſſe occaſio alicuius morbi. Item inutilitas. Et ideo dimiſſis curioſis

riosis, uacandum est utilibus. Item improportionabilitas. Nam secundum Greg. secundum capacitatem auditorum formandus est sermo doctorum, exemplo Pauli, qui paruulis dabat lac, inter perfectos vero loquebatur sapientiam. Item circa modum est reprehensibile, cum quis non sententiam sanctorum sequitur, sed suam in exponendo voluntatem. Hiero. ad Paulinum. Vitiosissimum genus docendi est deprauare scripturas, & ad voluntatem suam trahere renitentem. Item inuolutio verborum; prudentis enim doctrina facilis est. Vnde dicitur Iob. 38. Quis est iste inuoluens sententias. Itē immoderantia: Sunt enim aliqui nimis prolixi; aliqui nimis breues. Contra quod Hiero. Nimia prolixitas onerat sensum legentium, Et immoderata breuitas præscindit studiosorum desiderium. Item iterum aliqui sunt nimis tardi in pronunciando: ali qui nimis veloces. Postremo reprehensibile est in doctore super omnia morū defectus, propter quod dicit Apostolus. Qui alium doces, teipsum non doces. Tanto enim turpiores apparent deformitates morum suorum, quanto lumen scientiæ egrediens de ore suo ea de viciniori manifestat.

¶ CIRCA DISPVTATIONEM.

Cap. CXXXIX.

DImisso quinto membro diuisionis superius factæ: circa sextum nota, quòd triplex est disputatio scilicet Scholastica, Ecclesiastica, & Extraordinaria. Scholastica est, quæ in scholis magistrorum fit ad indagationem veritatis. Circa hanc disputationem multa interdum accidunt re-

prehenſibilia. Vnum eſt nimia audacia; quia ſcilicet aliqui minus ſufficientes aperiunt os ſuum. Aliud eſt nimia taciturnitas ex nimia puſillanimitate, vel neſcio qua humilitate, vel pigricia prouidendi, vel timore alicuius confuſionis, ſiue alijs de cauſis, aliqui nunquam opponunt, vel reſpondent in ſcholis. Et tamen eſt tempus loquendi, & tempus tacendi Hiero. Diſciplina Pytagoricorum eſt per quinquennium tacere. Tertium eſt oſtentatio, allegando aliquos ignotos Philoſophos. Quartũ appetitus vincendi: Sunt enim aliqui, qui ad modum puerilem plus intendunt vincere diſputando, quàm veritatem reperire. Quintum eſt pertinacia, quæ eſt, quando aliquis, poſtquam incepit ad hærere alicui ſententiæ, ſiue vera, ſiue falſa ſit, nunquàm auelli poteſt ab ea. Sextum eſt perturbatio, quæ apparet in modo loquendi, & in geſtibus inordinatis: quæ ſpecialiter vitare debet religioſus. Septimum multitudo verborum, præcipue cum inuanum proferuntur. Octauum nimia inquiſitio rei, cum plene non poſſit veritas ſciri de multis in præſenti. Item ſunt aliqui, qui videntes aliquos diſputare, ſtatim ſe immiſcent, ſicut canes, qui videntes alios canes rixantes ſtatim iuuant vnum, quod eſt ſtultitiæ ſignum. Prouer. 18. Labia iuſti non miſcent ſe rixis contra quos prudentis eſt hoc caute declinare, ad Titum. 3. Contentiones deuita. Item ſunt alij, qui non ſolum immiſcent ſe, ſed totam diſputationem alijs auferentes, ſibi aſſumunt. Prouer. 26. Sicut qui apprehendit auribus canem; ſic qui tranſit impatiens, & commiſcetur rixis alterius. Hæc enim natura eſt canis apprehenſi per aurem, quòd ſi rixatur cũ alijs ſtatim dimittit alias rixas, & inſurgit in apprehendentem ſuam aurem,

&

& remanet tota rixa inter eos solos. Item quidam adeo se clamose habent in disputando, quòd non videntur esse de discipulis illius, de quo scriptum est Mat. 12. Non contendet, nequè clamabit, nequè audietur in plateis vox eius. Item sunt aliqui, qui inutiles suscitant disputationes, vt de lana caprina, & huiusmodi. Item quidam de non pertinentibus ad se, vt de guerris principum. Vnde rex Franciæ quibusdam monachis dixit. Miseri monachi eatis legere psalmum vestrum, quid habetis vos intromittere de negocijs, quę sunt inter nos reges? Erat enim guerra inter regem Angliæ, & Franciæ, de qua illi disputabant. Sunt etiam aliqui malitiosi, qui intendunt hominem capere in sermone, vel confundere ostendendo ignorantiam eius, uel ad irreligiositatem ipsum prouocando. Et ideo valde cauendum est de talibus Prouer. 24. Non cõtendas cum homine pessimo.

¶DE CAVTELA CIRCA RECIpiendos. Cap. CXL.

Restat prosequi de quinto notabili, quod dicitur ex isto mandato. (Codices) Nam recipiendos, quos conuenit esse tales, quod ea, quæ sunt in codicibus, intelligant competenter, cum in eis quotidie legere dicantur secundum illud mandatum. Sciendum igitur, quòd regulariter cauendum est, ne personæ minus sufficientes recipiantur in ordine prædicatorum. Cum enim sit contrariũ, fit interdum, quòd huiusmodi personæ graues tentationes incurrunt, cum vident se non posse facere, quod socij sui faciunt, siue in prædicando, siue in consulendo, & similibus, propter quod prohi-

bitum fuit in lege. Deuter. 22. Ne aretur in boue, & asino; quia asinus non potest facere propter debilitatem, quod facit bos. Et ideo in tali societate grauarentur. Item sequitur ex hoc periculum non modicum animarum, cum oportet interdum tales exponi ex quadam necessitate ad ea, quæ alij faciunt circa animarum salutem: Et ideo cum sint cęci, & cœcos ducunt, ambo in foueam cadũt. Item sequitur ordinis contemptus. Sicut enim propter personas uenerabiles ordo veneratur; ita propter contemptibiles contemnitur. Item multi magni viri propter hoc resiliunt a proposito veniendi ad ordinem. Item sequitur ruina ordinis subtractis lapidibus grãdibus; sicut dicitur de domo supra arenam fundata Mat. 7. ¶ Sed sciendum, quòd plus, & minus oportet hoc obseruare pro tempore, & loco: quia sicut in fundatione Ecclesiæ Dominus dedit viros magnos, scilicet Apostolos; ita in fundatione ordinis a principio solet inspirare viris magnis, vt ad eorũm fundationem intrent huiũsmodi homines, quales post lapsum temporis non ingrediuntur: Et ideo nisi reciperentur minus sufficientes, nulli reciperentur pro loco: quia aliquæ sunt regiones, quæ non abundant in personis multũm sufficientibus: & ideo oportet in illis minus sufficientes recipere, & postea enutrire diligenter: Nã & in fundatione humani generis Deus primos parentes fecit perfectos ętate, & scientia: Sed postmodum oportebat, quòd ipsi, & successores eorum laborarent circa filios ad producendum eos ad perfectum. Sic etiam fecit Christus in principio Ecclesiæ dans magnos viros, quos ipsemet perfecit scientia, & uirtutibus; sed post modum oportuit, quòd Ecclesia magnam curam apponeret ad haben

dum

dum similes successores: sicut etiam faciunt ædificantes. Non enim expectant semper, quòd apportentur eis lapides expoliti, & ligna leuigata; sed huiusmodi elaborant, ut faciant apta operi suo.

¶ *DE NECESSARIIS SINE MORA ministrandis.* Cap. CXXXXI.

Vestimenta vero, & calceamenta: quando indigentibus fuerint necessaria, dare non differant, sub quorum custodia sunt, quæ poscuntur.

¶ Ex hoc mandato tria eliciuntur. Primum est, quòd ministri cauere debent, ne protrahant moram in eis, quæ tradenda sunt. Propter quod dicit (dare non differant.) Secundum est, quòd hoc restringendum est ad necessaria tantum, quia alia nec peti debent, nec tradi: Et ideo dicit (quando indigentibus fuerint necessaria.) Tertium est quoddam notabile circa horum custodiam: cum dicit (sub quorum custodia sunt, quæ poscuutur.) Circa primum nota, quòd ad officiales tria pertinent, ut faciant bene sua officia. Primum est, ut ea faciant diligenter, propter quod dictum est supra. (Omnia autem opera uestra iu unum fiant maiori studio, & frequentiori alacritate, quàm si uobis singuli faceretis propria.) Aliud est, quòd seruiant sine murmure; Et ideo iterum dictum est supra. (sine murmure seruiant fratribus suis.) Aliud est, quòd tradant tradenda. ¶ Nota circa primum principale, quòd non debet Dei seruus esse morosus in tradendis necessarijs fratribus, & hoc propter fratrem, ne eum affligat, propter seipsum, ne seruitij sui gratiam amittat; ne apud Deum minus meritum habeat: quia secundum Greg. Cor

Deus non ſubſtantiam penſat, nec perpendit quid in eius ſacrificio, ſed ex quanto proferatur. Et Prouerb. 3. Ne dicas amico tuo uade, & reuertere, & cras dabo tibi, cum ſtatim poſſis dare.

¶DE SVPERFLVITATE cauenda. Cap. CXLII.

CIrca ſecundum notandum; quòd licet circa omnia cauenda ſit ſuperfluitas viris religioſis; tamen magis circa veſtimenta,& calceamenta. Narrauit Magiſter Iordanus, me audiente, quòd cum duo religioſi familiares valde in Deo condixiſſent, vt, qui prius moreretur, rediret ad alterum, & diceret ei de ſtatu ſuo: Contigit autem unum præmortuum redire ad alterum: Videbatur autem uiuenti, quòd ille mortuus in claritate magna eſſet a cingulo ſupra, & inferius in magna obſcuritate; Et cum quæreret a defuncto, quid hoc eſſet; quia credebatur continens fuiſſe. Non eſt inquit propter hoc, quia uirginitatem ſeruaui per Dei gratiam: Sed alia die, quando fuerunt mihi datæ caligæ nouæ, tradidi obliuioni reddere ueteres, & ideo punior in tibijs; Sed obſecro, ut uadas ad lectum meum, & inuenies eas in tali loco, & redde eas. Et ſic diſparuit.

¶DE CVSTODIA VESTIVM. Cap. CXLIII.

CIrca tertium nota, quòd aliquis locus ſpecialiter debet haberi ad veſtium cuſtodiam deputatus. Et huius eſt triplex ratio, Prima eſt, ne veſtes dimiſſæ pereant: Si enim hoc cauendum eſt

in fragmentis panis secundum uerbum Domini Ioh.6. multo magis in his, quæ melius valent. Secunda est, ne singularem sollicitudinem, quàm Dominus inhibet circa vestimenta. Mat. 6. quilibet cogatur habere de suis, cum eas dimittit, cum sit communis custodia. Tertia ne ab extraneis lectiones fratrum uisitantibus uideantur multa in multis locis, quæ oculos eorum offendant; cum secundum regulam cauendum sit, ne aliquid in fratribus uideatur, quod offendat intuitum aliorum.

¶ *Quintum capitulum Regulæ.*

¶ DE LITIBVS CAVENDIS.

Lites aut nullas habeatis, aut quàm celerrime finiatis; ne ira crescat in odium, & trabem faciat de festuca, & animam faciat homicidam. Sic enim legitis. Qui odit fratrem suum, homicida est.

¶ Hic incipit quintum capitulum, in quo de his agitur, quæ pertinent ad religionem, inquantum est status fraternitatis. Porro ad religionem, inquantum est status huiusmodi, pertinet fraterna dilectio. Vt autem hæc semper uigeat inter religiosos modo debito, cauendum est eis ab illis, qui eam perturbant. Item laborandum est eis, ut turbata reparetur. ¶ Item Sciendum est eis qualis esse debeat. Et ideo in hoc capitulo ponit mandata circa hæc tria. Primum hic. Secundum ibi (quicumque autem.) Tertium ibi. (Non autem carnalis.) Porro turbatio dilectionis fraternę solent esse lites: Et ideo circa istas ponitur hic mandatum, & continet duo. Vnum est de cauendis litibus, propter quod dicit (lites aut nullas habeatis) Aliud est de-

 termi-

terminandis: ibi (aut quàm celerrime finiatis.)

Cap. CXLIV.

Circa primum nota, quòd litigare non eſt res, quæ deceat viros. Sen. Litigare muliebre eſt. Item ribaldorum eſt commorantium in tabernis: prouer. 23. Cui rixę: nonne his, qui morantur in vino, & ſtudent calicibus epotandis? Item dęmoniacum eſt. Aug. Nihil eſt ſimilius actibus dæmonum, quàm litigare non erubeſcunt. ¶ Legitur in vitiſpat. quòd dictum fuit Sancto Machario, qui fuit excellentiſſimæ vitæ quòd nondum veniſſet ad menſuram duarum mulierũ, quæ erant inciuitate: Et cum veniſſet illuc, & requiſiuiſſet de vita earũ, inuenit, quòd erant vxores duorum fratrum, & quindecim annis inſimul commoratæ fuiſſent, & numquam litigaſſent inter ſe. ¶ Sciendum, quòd tria ſolent eſſe occaſio litium. Primum eſt rerum proprietas, quia vnus dicit, hoc eſt meum, & alter meum. Sen. Quietiſſime viuerent homines, ſi tolerentur iſta duo pronomina meum, & tuum. Aliud eſt carnalis neceſſitas: vt cum non prouidetur alicui, ſicut caro ſua requirit, Iaco. 4. Vnde lites in vobis: nonne ex concupiſcentijs veſtris, quæ militant in membris veſtris? Tertium eſt ſuperbia. Prouer. 13. Inter ſuperbos ſemper iurgia ſunt. Quàm longe debent ergo eſſe lites a religioſis, qui nihil poſſunt habere proprium, qui debent eſſe ex toto ſecundum carnem mortificati, & ſumme humiles ſpiritu. Vnde Apoſtolus. Seruum Dei non oportet litigare ſed manſuetum eſſe ad omnes. ¶ Porro ad cauendum lites ſunt multa remedia. Primum refręnatio interioris cõmotionis per ſilentinm: Cum

enim

enim qui dimittit aquam, caput fit iurgiorum: ficut dicitur Prouer. 17. Econtrario qui continet huiusmodi impetum, causa est quietis, & pacis. Et ideo bene dicitur Eccles. 28. Ne struas ligna in ignem linguati: Quod fit cum habentur cum eo verba litigiosa. Tertium est deuitatio verborum habentium materiam litigiosam. 2. Tim. 2. Stultas, & sine disciplina quæstiones deuita sciens, quòd generant lites. Quartum est cauere ab illis, quæ sunt occasio litis, vt iactantia. Prouer. 28. Qui se iactat, & dilatat, iurgia excitat. Item derisio. Prouer. 22. Eijce derisorem, & exibit cum eo iurgium. Item iracundia Eccles. 28. Homo iracundus intendit litem. Item peruersitas Prouer. 26. Homo peruersus suscitat lites.

Cap. CXLV.

Circa secundum nota, quod quando lis orta non cito terminatur, sumit magnum damnũ, sicut de igne, quando accensus non cito extinguit. Et ideo beatus August. circa terminationem duo ponit, videlicet quòd terminetur non solum cito, sed celerrime. Et causam subiungit dicens. (Ne ira crescat in odium.) Quantum autem malum sequatur ex ira crescente in odium, ostendit per duo, quę ex hoc sequuntur scilicet. Excitatio animæ in iudicando. Propter quòd dicit (& trabem faciat de festuca) Aliud est homicidium eiusdem: ideo addit (& animam faciat homicidam) Quod probat per illud 1. Iohan. 3. Qui odit fratrem suum, homicida est. Porro ad terminandum litem exortam multa sunt, quibus solent vti viri sancti. Vnum est, quòd recedunt caute de loco, in quo est lis. Exemplum

de

de quodam Philoſopho, cui, cum quidam malediceret, dixit; Vt tu linguæ tuæ, ita & ego aurium mearum Dominus ſum. Aliud eſt, quòd cogunt ſe ad ſilentium ponentes cuſtodiam ori ſuo, dum conſiſtit aduerſus eos litigator. Prouer. 26. Qui imponit ſtulto ſilentium, iras mitigat. Aliud eſt, quod reprimit impatientiam ſuam; ita vt nec verbo, nec ſigno, nec facto videatur moueri, prouerb. 15. Qui patiens eſt, mitigat rixas ſuſcitatas. Aliud eſt dulcis reſponſio. Prouer. 15. Reſponſio mollis frangit iram, ſermo durus ſuſcitat furorem. Aliud eſt, quia cedunt cauſæ litis. Exemplum de Abraham, qui receſſit a Loth. Aliud eſt, quia ſe humiliant erga iniuriantem petentes veniam ab eo. ¶ Et nota, quòd niſi cito terminentur lites, in corde ſequitur odium, quod excæcat animam: In ore malum verbum, quod offendit proximum: In opere percuſſio,

QVicunquè ergo conuicio, vel maledicto, vel etiã criminis obiectu aliquem læſerit, meminerit ſatisfactione quàm citius curare, quod fecit, & ille, qui læſus eſt ſine diſceptatione dimittere.

¶ Poſtquàm tradidit mandatum circa turbationem charitatis fraternæ: hic tradit mandatum circa reparationem dilectionis turbatæ. Circa hoc autem proſequitur duo. Primo enim dicit, quid ſit ad hoc faciendum. Secundo, ponit diuerſitates eorum, quę circa hoc male ſe habent ſecundum plus, & minus: ibi (melior eſt autem) Porro turbatio dilectionis fraternæ ſolet accidere quandoque ex culpa vnius ſolum, quandoque ex culpa duorum. Et ideo circa reparationem eius tradit mandatum in vtroque caſu. Circa primum hic. Circa ſecundum ibi (*Si autem inuicem ſe læſerint.*) Porro ad

repa-

reparationem charitatis inter offendentẽ, & offensum sunt duo necessaria scilicet satisfactio ex parte offendentis, & remissio ex parte offensi.

¶ DE SATISFACTIONE. Cap. CXLVI.

CIrca primum nota, quod conuitium prout, propriè accipitur, dicitur exprobratio alicuius vilis conditionis, quæ potest esse sine peccato, sicut aliquis vocatur filius spurius & similia. Sic conuiciatus est Saul filio suo Ionathæ. 1. Reg. 22. Fili mulieris vltro capientis virum. Maledictum est imprecatio alicuius mali alterius: sicut faciebat Golias Dauid 1. Reg. 17. Maledixit philistæus Dauid in dijs suis. Obiectio vero criminis est impositio alicuius facti culpabilis: sicut accidit coram Salomone de duabus mulieribus 3. Reg. 3. Vix autem inuenitur aliquod genus verborum, per quod litigantes se lædant, quòd reduci non possit ad aliquod istorum. ¶ Et nota, quòd valde grauis est plaga linguæ; Vix enim inuenitur aliquis adeo armatus patientia, qui non saucietur a lingua. Exemplum de Iob: qui non fuit motus ad damna rerum, vel corporis, & tamen videtur motus fuisse ad linguam vxoris dicens ei. Quasi vna de stultis mulieribus locuta es. Quilibet autem tenetur ad satisfactionem læso. Apostolus Eph. 4. Sol non occidat super iracundiam vestram. Exemplum in vitis patrum. Abbas Agathon solebat dicere. Numquàm dormiui in lite, nec litem habentẽ mecum dormire permisi, quantum ad virtutem meam pertinet, nisi in pace prius reuerterer cum eo. Triplex autem potest esse huiusmodi satisfactio: Vna est per verba,

cum

cum quis petit veniam ab offenso. Sic faciebat August. scribens Hieronimo & dicens. Obsecro te per mansuetudinem Iesu Christi, si læsi te, ignosce mihi: Alia est per corporis humilitatem, Sic fecit se mei Dauid, cui maledixerat 2. Reg. 19. Prostratus coram eo dixit ad eum. Ne reputes mihi ad iniquitatem: neque memineris iniuriam serui tui. Alia est per obsequia, sicut Iacob uoluit muneribus placare fratrem suum Esau. Apostolus Ro. 12. Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: Si sitit, potum da illi, quasi diceret, per hoc placabis eum, & redibit amicitia. ¶ Vtrum offendens teneatur ad reconciliandum fratrem statim, antequàm accedat ad offerendum aliquid Domino in altari, cum hoc videatur Dominus mandare Mat. 5. Respondetur; si est absens sufficit offendenti propositum satisfaciendi sine mora, cum poterit, sicut in restitutionibus, nec oportet in hoc casu, quod vadat pedibus, sed sufficit animo secundum Augustinum. Si vero est præsens, aut offensa est leuis, ita quòd non creditur offensus grauiter turbatus, potest differri satisfactio vsquè ad tempus moderatum, si vero grauis, debet sine mora satisfieri. ¶ Quæritur. Si aliquis posuit alij culpam, & læsus non vult accipere satisfactionem a lædente, nisi dicat se mentitum fuisse, nunquid tenetur ad hoc lædēs? Respondetur. Si offendens scit se dixisse verum: nullo modo debet dicere contrarium, nec hoc debet ab eo requiri: Si autem scit vel credit se dixisse falsum, vel dubium, secundum quod est in sua conscientia, sic restituere tenetur; potest tamen adijcere aliqua alleuiantia culpam suam, videlicet quòd ex animi perturbatione hoc dixit, vel quòd ita audierat, vel credebat esse; licet modo reputet falsum. Ad hoc autem,

quòd

quòd dicat se mentitum fuisse, non tenetur, quia per hoc reuelaret secretum mentis suę, & peccatum suum, quod sibi multum noceret, & alijs non prodesset, quia ita restauratur alij fama per hoc, quòd recognoscit se falsum dixisse; sicut si diceret se mentitum fuisse.

¶ DE REMISSIONE INIVRIAE. Cap. CXLVII.

CIrca secundum nota, quòd quidam inueniuntur, qui ita discordes sunt ad remittendum iniuriam, quòd vix, vel nunquàm possunt duci ad remittendum: Isti vere non sunt viri Christiani, qui inunguntur ad habendum cor molle ad pietatem: sed sunt sicut iudæi sine vnctione, duri ad vindictam, volentes oculum pro oculo, dentem pro dente. Immo sunt sicut Holofernes, de quo dicitur, quòd ferocitatem animi eius mitigare non poterant. Immo quod peius est, sicut dyabolus, de quo dicit Gregorius, quòd nullo potest placari obsequio. Contra hos est, quod dicitur de Cæsare, quòd nullius solebat obliuisci, nisi iniuriarum. Vnde Seneca. Remedium iniuriarum est obliuio. Scriptum est etiam apud naturales, quòd leo parcit prostratis. Item sanctorum est non solum remittere, sed etiā benefacere inimicis, vt dicitur Matth. 5. Item Christus orauit pro crucifigentibus dicens: Pater ignosce illis: quia nesciunt, quid faciunt. ¶ Præterea qui non remittit proximo, nec Deus remittet peccata sua. Matth. 6. Si non dimiseritis hominibus, nec pater vester cœlestis dimittet vobis peccata vestra. Immo quod peius est, dimissa repetit, vt patet in Euangelio de seruo neq̄ Matth. 18.

Immo,

Immo, quod magis timendum est, cum graui pœna extorsit, eum tradens tortoribus. Ideo dicitur Eccles. 3. Cor durum scilicet ad remittendum male habebit in nouissimo: quia scilicet non inueniet remissionem. Sed sunt aliqui, qui discutientes culpas offendentium multam prætendunt difficultatē, modo quia grauis est offensa, modo quia multæ sunt, modo quia multotiens commissæ, & remissæ. Non sic facit dominus, qui & magna dimittit. Ioel. 2. Et præstabilis super malitia: Malitia enim sonat culpam grauem. Et multa etiam dimittit. Esa. 55. Multus est ad ignoscendum. Item multotiens. Mat thei. 18. Non dico tibi Petre septies, sed vsquè septuagies septies.

SI autem inuicem se læserint, inuicem sibi debita relaxare debebunt propter orationes vestras, quas vtiquè quanto crebriores habetis, tanto sanctiores habere debetis.

¶ Tradito mandato circa reparationem charitatis fraternæ turbatæ ex culpa alterius, ponit hic mandatum circa idem, cum turbatio procedit ex turba vtriusquè. Continet autem hoc mandatum tria. Primo substantiam mandati. Secundo causam. Tertio causam causæ. Secunda: ibi (propter orationes vestras) Tertia: ibi (quas vtiquè) ¶ Circa primum sciendum, quòd aliter se habent ad inuicem mali, aliter boni. Mali enim male se habent corde per inuidiam. Gal. 6. Inuicem inuidentes, ore per mutuam corrosionem, opere per iniurias: quandoque etiam male iudicando, vel mentiendo, vel mutuo se defraudando. Econuerso boni bene ad inuicem se habere debent, & hoc multis modis; debent enim sensum suum alijs conformare, de se-

ipsis

ipſis ſollicitam curam gerere, tanquàm eiuſdem corporis membra, de altero meliora ſentire, onera mutuo patienter portare, beneuolentiam ſibi mutuo exhibere, honore inuicem præuenire, propter Deum ſe ſibi ſubijcere, ad bonum ſe inuitare, diligi ab alijs deſiderare, mutuas offenſas liberaliter relaxare.

¶IMPEDIMENTA ORATIONIS. Cap. CXLVIII.

CIrca ſecundum nota, quòd tria ſunt præcipue quæ impediunt orationis effectum. Primum eſt peccati grauis conſcientia; Qui enim cum tali peccato, de quo non pœnitet, accedit ad orandum, quomodo a Domino obtinebit aliquid, cum illud ante oculos deferat, quo ſumme eum offendit. Pſal. Iniquitatem ſi aſpexi in corde meo; non exaudiet Dominus. Secundum eſt in miſericordia. Prouer. 2. Qui obturat aurem ſuam ad vocem pauperis, clamabit ipſe; & non exaudietur. Tertium eſt crudelitas in alterum. Eſa. 1. Cum multiplicaueritis orationes veſtras non exaudiam; manus enim veſtræ plenæ ſunt ſanguine.

¶QVAE SVNT SERVANDA IN oratione. Cap. CXLIX.

CIrca tertium nota, quòd viri ſpirituales debent in orationibus ſpecialiter habere tria ſcilicet mentis intentionem. Apoſtolus. Orabo ſpiritu. Et ad hoc induxit Auguſtinus ſuperius cum dixit (Cum oratis Deum, hoc verſetur in corde, quod profertur in ore.) Item frequentia aſſiduita-

tis Apoſtolus. Orationi inſtantes. Et ad hoc induxit ſuperius, cum dixit (orationibus inſtate) Item munditia ſanctitatis exemplo Iob dicentis, Cum haberem mundas ad Deum preces: Sanctum enim idem eſt, quod mundum.

MElior eſt autem qui quamuis ſæpe ira tentatur, tamen impetrare feſtinat, vt ſibi dimittat, cui ſefeciſſe agnoſcit iniuriam; quàm qui tardius iraſcitur, & ad veniam petendam tardius inclinatur. Qui autẽ nunquam vult petere, aut non ex animo petit, ſine cauſa eſt in monaſterio, etiam ſi inde non proyciatur.

¶ Traditis mandatis circa reparationem turbatæ dilectionis, hic ſubiungit diuerſitates eorum, quæ circa hoc ſe habẽt diuerſimode, vt ex hoc appareat, quæ circa hoc ſunt culpabiles plus vel minus. Sunt autem tres differentiæ horum, ſicut patet ex litera. Quidam enim facile iraſcuntur, & cito veniam petunt; & hi ſunt ſicut aqua, quæ cito calefit, & cito frigeſcit, & hoc eſt minus malum. Quidam tardiut iraſcuntur, & inclinantur tardius ad veniam petendam hi ſunt ſicut ferrum ignitum, quod tardius calefit; & tardius frigeſcit, & hoc eſt peius. Quidam autem ſunt qui numquàm volunt petere veniam, & hi ſunt ſicut lapis Abeſton, qui accenſus ſemel, numquàm extinguitur, ſicut dicit Aug. de ciuitate Dei, & hoc eſt peſſimum. Propter quod dicit de iſtis, quòd (ſine cauſa ſunt in monaſterio.)

¶ DE VENIA PETENDA. Cap. CL.

CIrca primos nota, quòd non dicuntur meliores propter iræ frequentiam; cum ſecundum

Iaco.

Iaco. Omnis homo debeat esse tardus ad iracundiã, sed propter celerem satisfactionem (quia ira turbat oculum rationis) iratus, vt frequenter quod malum est, putat iustum. Prædicti vero cito cognoscunt culpam suam: Et ideo eorum ira non videtur multum grauis: quia non multum obscurat eorum iudicium. Item signum est bonæ naturæ, cum cito se purgat a nociuo, vt bona complexio a superueniente infirmitate. Ita bonæ conscientiæ est, cum sentit se læsam esse, statim compescere. Vnde super illo verbo. Psal. Irascimini, & nolite peccare, dicit glo. Iustitia est irã celeri pœnitudine mitigare. Item sicut dicit decretalis. Delicta tanto grauiora sunt, quanto diutius tenent obligatam animam infęlicẽ. Iniuria vero, quam non sequitur celer satisfactio, diutius tenet animam. Et ideo melior est, qui post offensam licet frequentem cito satisfacit, quàm qui tardius. Tres ergo sunt causæ, quare talis est melior, videlicet quia cito culpam cognoscit, & cito se purgat ab illa, & iniuriam in alium commissam non prolongat. Bene igitur dicit Apostolus. Sol non occidat super iracundiam vestram.

Circa secundos nota, quòd ille, qui tardat veniam petere post offensam commissam, charitatem fraternam, quam turbauit, differt reparare; satisfactionem suæ saluti necessariam protrahit facere, iram Dei cõtra se exortam occasione commissi in suum seruum contemnit placare: Vnde tale videtur laborare vitio accidiæ, quia tarditas ad bonum pertinet ad accidiam. Similiter vitio irę, quæ nondum videtur ab eo sedata: Similiter vitio superbię, ex superbia enim procedit, quòd lædẽs læso satisfacere dedignatur, est ergo triplex funiculus in eius

collo, quo trahitur a dæmonibus ad infernum. Dirumpamus (ait Psal.) vincula eorum.

CIrca tertios nota, quòd tribus de causis solet contingere, quòd aliquis non petit veniam a læso. Vna est cordis cæcitas: Ira enim obscurat animam, & non recognoscit quis interdum se culpam habere, vbi habet, & quia non cognoscit culpam, non petit veniam: istud autem multum elongat a salute; quia cum secundum Senecam initium salutis sit cognitio peccati, econtrario elongatio est a salute hoc initium non habere. Alia est simulata iustitia; cum quis dicit; non expedit illi, vt ego me sibi humiliem; quia inde esset superbior, & similia: Si autem hæc ratio bona esset, tunc non debuit se Christus humiliasse; quia eius humilitas multis fuit in ruinam. Tertia est superba duritia cordis, quod habebit male in nouissimo die: Deus enim populum humilem saluum faciet, & oculos superborum humiliabit. Bene ergo sanctus Aug. dicit, quod (talis sine causa est in monasterio) cũ salutem eius, propter quàm sunt monasteria, impediat. Nam sicut non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, ita non dimittitur, nisi satisfaciat læso. Dicitur in vitispatrum, quòd dixit quidã senex. Quia si quis dicat alicui, ignosce mihi, humilians se comburit dæmonum tentationes.

PRoinde vobis a verbis durioribus parcite, quæ si emissa fuerint ex ore vestro, non pigeat ex ipso ore proferre medicamenta, vnde facta sunt vulnera.

¶ Traditis mandatis ad cauendum perturbationem dilectionis fraternæ, & ad reparandam eandẽ dilectionem, ponit hic exhortationem ad vtrumq;, quæ

quæ ſequitur ex primis. Et propter hoc dicit (proinde) Primo ponit principale; deinde quoddam incidens circa illud. ibi (quando autem neceſſitas &c.) Principale vero mandatum continet duo: Primo exhortationem ad cauendam dictam perturbationem: cum dicit (proinde vobis) Eſt enim ſenſus, ideſt à verbis durioribus infirmitatis humanæ vitio prouidentes (cauete.) Secundo reparationem turbationis. ibi (quæ ſi emiſſa.)

Circa primum nota, quòd eſt duplex duritia ſcilicet in Deum, & in proximum. Prima eſt triplex ſcilicet cordis, contra quod dicit Pſal. Si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda veſtra; Quædam verborũ. Iudicum primo Arguet impios de duris verbis, quæ locuti ſunt contra eum: Alia vero operum. Io. 8. Tulerunt lapides, per quos intelliguntur opera dura, vt iacerent in eum. Secunda etiam triplex, quędam in corde per incompaſſionem in neceſſitatibus fraternis. Bern. Cor durum eſt, quòd nec compaſſione mouetur; & ideo iuſtum eſt, vt male habeat in nouiſſimo, ſicut dicitur Eccl. 3. Vt non inueniat apud Deum miſericordiã; ſicut nec proximus inuenit apud eum. Prouer. 28. Qui vero mentis eſt duræ, corruet in malum ſcilicet in fine. Alia eſt in verbis. Gene. 42. Quaſi ad alienos durius loquebatur eis. Alia eſt in operibus. Exo. 10. Ad amaritudinem ducebãt vitam eorum operibus duris. Et licet cordis, & operum duritia ſit valde reprehenſibilis, tamen frequens verborum duritia plus nocet; nam generat ſummam perturbationem, inducit grandem rebellionem, ſubtrahit amicos. In huius ſignum dixit Dominus ad Eſau, Caue, ne loqueris contra Iacob quicquàm durius;

Si ergo cauendum est Esau viro malo & in fratrem, qui multum in eum deliquisse videbatur, quanto magis cauendum est viro sancto, ne dure loquatur fratri suo in Christo? Et ideo bene dicit (vobis a verbis durioribus parcite.)

¶ *DE MALIS, ET BONIS lingua. Cap. CLI.*

CIrca secundum nota: quòd os quantum ad locutionem, cum sit organum speciale rationis, ex quo solo procedunt bona, & mala, est super omnia membra humana habile ad bonum, & malum. Hinc est, quòd lingua dicitur habere manus scilicet sinistram, quo ad mala, quæ facit, quæ ducunt ad mortem, dextram vero ad bona, quæ facit, quæ ad vitam ducunt. Prouer. 18. Mors, & vita in manibus linguæ. Hinc est etiam, quod Dominus dicit. Mat. 12. Ex verbis tuis iustificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis. Et Iaco. 3. Ex ipso ore procedit maledictio, & benedictio Ecclesi. 37. Ex corde quattuor partes oriuntur, bonum, & malum, mors, & vita; & damnatrix illorum est assidua lingua. ¶ Deinde notandum, quòd sicut lingua dicitur vniuersitas iniquitatis. Iacobi. 3. Ita & abundãtia bonorum egreditur ab ore; quæ sunt confessio fidei, confessio peccatorum, oratio, correctio peccatorum, ædificatio proximi, consolatio eiusdem, laudatio Dei, gratiarum actio, honoratio. De his prouerb. 12. De fructu oris sui vnusquisquè replebitur bonis suis.

QVando autem necessitas disciplina in moribus coercendis dicere vos dura verba compellit, si etiam

etiam ipsi vos modum excessisse senseritis, non a vobis exigitur, vt a vobis subditis veniam postuletis; ne apud eos, quos oportet esse subiectos, dum nimium seruatur humilitas, regendi frangatur auctoritas.

¶ Quoniam præcedenti mandato in quo dictum est, quòd si emissa fuerint dura verba ex ore, eodem ore petatur venia, posset credi, quòd hoc in omni casu esset faciendum; ponit incidentaliter casum, in quo est exceptio, scilicet in prælato, & subdito. Determinat autem duo circa hoc: Primo de modo se habendi in hoc casu prælati ad subditos: Secundo de modo se habendi ad Deum ibi. (Sed tamen petenda est venia.)

¶ *Circa primum nota*, quòd posset contingere, quòd prælatus in duris verbis posset excedere erga subditum non causa regiminis, sed alia de causa mala, vt odij, inuidiæ, & huiusmodi. Item causa regiminis posset excedere in eisdem casibus, in quibus non concurrit necessitas disciplinæ, vt in quibusdam minimis, quæ non sunt alicuius necessitatis. Item posset excedere in casu, in quo non compelleretur ad hoc; vt cum aliquibus alias simplicibus verbis exhiberent se subditi corrigibiles; in his autem casibus reprehensibile est prælato duris verbis vti ad subditos. Et ideo dicit. (in moribus coercendis) Contra primum: Et (necessitas disciplinæ,) contra secundum: Et (compellit) contra tertiũ, ostendens in quo casu sit hoc tolerabile. Item in hoc, quòd dicit (non a vobis exigitur) non negat, quin possit fieri, & ad hoc excusatur prælatus. Item subdit causam huius cum dicit. (Ne apud eos.) Tria autem tanguntur in hoc casu, scilicet circunstantia casus, cum dicit. (Quando autem.) Excusatio ab humiliatione sequente, cum dicit. (Si etiã

ipsi vos) Et causa huius, cum dicitur. (Ne apud eos quos oportet.)

¶ PRAELATI POSSVNT DVRE loqui. Cap. CLII.

EX primo patet reprehensio quorumdam, qui putant, quòd prælatns numquàm debeat dure loqui subditis, sed semper mansuete. Sicut enim propter duros lapides inuenti sunt mallei duriores; sic quorumdam duritia requirit, vt causa disciplinę duris verbis corrigantur. Apostolus. Increpa illos dure. Huiusmodi exemplum reliquerunt nobis Patriarchæ. Quid enim durius nisi quod dixit Noe Gen.9. Maledictus Chanaam puer? Item. Gen. 49. dixit Iacob ad Ruben. Non crescas. Et ad Symeonem & Leui. In consilium eorum non veniat anima mea; maledictus furor eorum.. Heli cum posteritate sua reprobatus est a sacerdotij sui dignitate: quia non dure, sed molliter correxit filios suos; & ideo duros dure conuenit reprobare. Esa. 48. Ad populum Iacob. Scio, quia durus es, & neruus ferreus ceruix tua, & frons tua ænea est. Et Hieremias.30. ad populum. Propter multitudinem iniquitatum tuarum dura facta sunt peccata tua. Item Act.5. Petrus: cur tentauit Sathanas cor tuum mentiri te spiritui sancto? Paulus ad Gal. 3. O insensati Galathæ, quis vos fascinauit, & similia. Stephanus etiam Act.7. ad Iudęos. Dura ceruice, & incircuncisi cordibus vos semper spiritui sancto restitistis, sicut & patres vestri. Item Moyses legislator, licet esset mansuetissimus omnium hominum, qui erant super terram, tamen dure locutus est iudaico popolo dicens. Scio contentionem tuam, &

ceruicem tuam duriſſimam Deut. 31. Et Dominus iudęis. Vos ex patre diabolo eſtis. Bene ergo dicit vir ſanctus, (quando neceſſitas diſciplinæ dicere vos dura verba compellit) quia hoc aliquando ſine dubio contingit.

Cap. CLIII.

CIrca ſecundum nota, quòd licet cauſa diſciplinæ liceat prælato in dura verba prorumpere, non tamen ſic excedendo tenetur ſe humiliare vſq; ad petendam veniam; non enim omnis humilitas eſt virtus, eſt enim quædam humilitas neceſſitatis. Pſal. Propter iniuſtitias ſuas humiliati ſunt. Et hęc nec eſt bona, nec mala, niſi propter vſum, vel abuſum. Alia eſt adulatoria, vt cum quis alicuius beneficio indiget, humiliat ſe varijs modis. Eccl. 29. Donec accipiant, oſculantur manus dantis, & in promiſſionibus humiliant vocem ſuam. Alia eſt falſa, vt Hypocritarum, vt efficacius poſſint nocere. Eccleſ. 19. Eſt qui nequiter ſe humiliat; & interiora eius plena ſunt dolo; Quæ etiam poteſt dici malitioſa, ſicut vulpis, quæ ſe humiliat ad terram applicans ventrem, vt melius capiat gallinam non ſe obſeruantem ab ea. Alia eſt ſtulta, vt cum quis ex ſimplicitate ſuſtinet non ſuſtinenda. Eccleſ. 13. Noli eſſe humilis in ſapientia tua; ne humiliatus in ſtulticia ſeducaris. Alia eſt nimia, vt cum quis ſe humiliat vltra, quàm deceat ſtatum ſuum. Eccl. 19. Eſt iuſtus, qui ſe ſummittit nimium a multa humilitate, & ſic facit prælatus, qui propter exceſſum in duro modo loquendi petit veniam a ſubdito, quod quia non eſt neceſſitatis, bene dicitur (non a vobis exigitur.) ¶ Dubitatur, cum hoc poſſit fieri, & non

fieri, quid ſit melius. Poteſt dici, quòd ſecundum diuerſas conditiones eorum, a quibus petitur venia, & ſic ſecundum abſtinentiam poteſt hoc iudicari. Si enim tales magis ex hoc in bonum proficiunt, poterit fieri; ſi autem inde abutuntur ad ſuperbiam, vt cum quis putat ex hoc ſe minus reum, vel prælatum magis culpabilem, vel ſit audacior ad culpas, & ſimilia: melius eſt non fieri. Neq; enim Dominus iudæis ſcandalizatis ex eius dictis, vel factis legitur vnquàm ſatisfeciſſe; & hoc quia ſciebat, quòd non proficerent ex hoc; quamuis diſcipulis interdum ſimili cauſa ſatisfecerit.

¶ *DE REGIMINIS AVCTORITATE conſeruanda.* *Cap. CLIV.*

CIrca tertium nota, quòd Rector vniuerſitatis non ſolum habet ſummam prudentiam, per quam gubernat omnia, & ſummam bonitatem; per quam omnia diſponit; ſed etiam ſummam potentiam, cum in ſuo regimine non poſſit reſiſti illi. Iſtã potentiam communicauit Angelis, corporibus cœleſtibus, & hominibus. Verum auctoritas prælati eneruatur quãdoquè ex cauſis extrinſecis, quandoquè per indiſcretas diſtributiones, vt cum per conſtitutiones humanas indiſcrete reſtringuntur prælati, quandoquè per ſtultas exemptiones, vt cum aliqui eximuntur ſine cauſa multum rationabili à poteſtate ſui prælati, quãdoq; per nimiam ſubiectę multitudinis libertatem, vt cum ſubiectis conceditur libertas nimia in prælatorum ſuorum limitatione, in eorũ poteſtate reprimenda. Sunt enim multi, qui nimis mali inueniuntur more puerili, qui libenter frangunt virgas eos diſciplinantes, & excutiunt

cutiunt a se magistrum hoc facientem. At intrinsecis vero quandoquè per culpam propriam, vt cũ quis suo malo vitam suam auctenticam maculat, & contemptibilem reddit; quandoquè per defectum facti auctentici, vt cum quis non inuenitur talis in facto, qualis in verbo; quia non facit factum aliquòd suæ conueniens dignitati; quàmuis habeat verba magna; quandoq; ex indiscreta ad subiectos humilitate, vt in præsenti capitulo hæc enim omnia infringunt rectoris auctoritatem: Cum ergo omni regimini annexa debeat esse auctoritas, & ex minoratione eius multa mala sequantur, & per humiliationem nimiam ad subditos eneruetur: bene dicit vir sanctus. (Non a vobis exigitur, vt a vobis subditis veniam postuletis: ne apud eos, quos oportet esse subiectos, dum nimium seruatur humilitas, regendi frangatur auctoritas) quæ scilicet annexa semper debet esse regimini; & illæsam expedit conseruari.

Cap. CLV.

Sed tamen petenda est venia ab omnium domino, qui nouit eos, quos plus iusto fortè corripitis, qnanta beneuolentia diligatis.

¶ Tradito mandato de modo se habendi ad subditos in excessu durorum verborum casu, ponit hic mandatum de modo se habendi ad Deum in eodem casu. Dicit autem duo. Vnum de petitione veniæ a Deo in hoc casu; Aliud de confidentia obtinendi; vbi dicit. (Qui nouit.) ¶ Sed quæritur circa primũ. Vtrum talis peccet in proximum. Si dicatur, quòd sic, tunc tenetur ei de incuria, & per consequens de satisfactione; Si non; tunc non videtur in aliquo peccasse;

peccasse;quia aliquod genus peccati non commisit? quare ergo petet veniam a Deo? ℟. Potest esse, quòd talis excedit in modo correctionis, & tamen non peccat in proximum; quia ille dignus est forte tanta, vel maiori correctione; quamuis corrigens eam indebito modo exerceat. Præterea si deliquit in proximum, tamen non tenetur ei ad satisfactionem veniæ; si ex hoc læditur bonum commune scilicet auctoritas. Item si etiam potest fieri talis satisfactio sine lesione prædicta, tamen non tenetur tantũ subdito suo, qui est quasi res sua, quantum alieno. Sicut nec seruo suo quis tantum tenetur.

¶CASVS, IN QVIBVS EST VENIA petenda a Domino. Cap. CLVI.

ET notandum, quòd sunt quædam, super quæ viri sancti solent petere ueniam a domino, quã uis hominum communitas hoc non faciat. Petunt enim veniam ab occultis, quæ uidelicet formidant se habere, quàmuis nesciant. Psal. Ab occultis meis munda me Domine, item ab alienis, quæ contrahuntur ex cohabitatione cum malis eis adulando, uel eos non corrigendo, uel in aliquo malo participando. Psal. Et ab alienis parce seruo tuo. Item a peccatis pluribus. Psal. Delicta iuuentutis meæ ne menineris. Item a peccatis omissionis, quæ multi non reputant peccata. Vnde ecclesia. Mandatis tuis non obediuimus, sed da gloriam nomini tuo, & fac nobiscum secundum multitudinem misericordiæ tuæ. Item a peccatis ignoranter cõmissis. Psal. & ignorantias meas ne memineris.

¶DE

¶ DE MODO DILECTIONIS INter fratres. Cap. CLVII.

NOn autem carnalis, sed spiritualis debet inter vos esse dilectio.

¶ In hoc capitulo quinto, quod est de dilectione fraterna, tradit mandatum ultimum circa dilectionis modum dicens tria scilicet. Inter quos debeat esse, quia (inter uos) Et qualis non debeat esse, quia (non carnaliter) Et qualis debeat esse, quia spūalis.

¶ Cira primum nota, quòd ad hoc, ut esset magna dilectio inter suos, Christus super hoc dedit speciale mandatum dicens Io. 13. Hoc est præceptū meū, ut diligatis inuicem. Item speciale dedit de hoc exemplum dicens; Sicut dilexi uos; Item spetialem super hoc reliquit executionem, ut patet in Epistolis Iohannis. Quod licet sit inter omnes seruandū; tamen inter religiosos eiusdem professionis magis debet uigere huiusmodi dilectio. Similitudo enim est causa dilectionis. Eccles. 13. Omne animal diligit sibi simile. Item membrum quodlibet alicuius corporis naturaliter diligit eiusdem corporis membra. Apostolus. 1. Cor. 12. Si quid patitur vnū membrum, compatiuntur omnia membra, quod est propter mutuam dilectionem naturalem. Item inter Christi discipulos non debet esse inuidia, vel discordia, sed dilectio mutua Io. 13. In hoc cognoscēt omnes, quòd mei estis discipuli, si dilectionem habueritis ad inuicem. Cum ergo religiosi sint professionis eiusdem, & simillimi sint in omnibus, & eiusdem corporis membra, & Christi speciales discipuli, quanta debet esse dilectio inter eos; Præterea si secundum legem Christi debemus inimicos

diligere,

diligere, similiter etiam extraneos, similiter etiam malos Mat. 5. quanto magis fratres, qui vt amici, & domestici, & viri sancti debent intime diligi.

Cap. CLVIII.

CIrca secundum nota, quòd carnaliter dilectio dici potest vno modo, qua diligit quis ad carnalia; sicut diligit mundus, quos ad ea diligit, quę mundi sunt: Alio modo diligitur quis dilectione originata a carne; sicut diligunt propinqui carnales, & compatriotæ. Non ita dilexit Christus suos, quos docuit temporalia contemnere; sed in finem (inquit Ioh. 13.) Dilexit eos idest ad bona spiritualia, quæ sunt finis, ad quem debent omnes tendere. Item non propter carnales gratias, sed propter spirituales diligit. Vnde Iohannem, qui virgo, & quasi innocens fuit, specialiter dicitur dilexisse Io. 19. Item non ex naturali propinquitate solum, quia sic magis Angelos dilexisset, quos tamen nusquàm apprehendit; sed ex spirituali radice charitatis; propter, inquit, charitatem qua dilexi vos. Et quia non vult huiusmodi dilectiones carnales esse in nobis: ideo Io. 15. dicit. Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos; hoc est non sicut mundus, qui diligit ad bona temporalia; non sicut mali, qui diligunt ad carnalia; non sicut propinqui, qui solum diligunt dilectione ex carne nascente; sed sicut ego.

¶ DE TVRPI DILECTIONE. Cap. CLIX.

CIrca tertium nota, quòd est quædam turpis dilectio hominum ad inuicem, quæ oritur ex vitio

tio concupiscentiæ carnalis, & hæc est mala, nec vnquam debet esse, nec etiam debet nominari inter seruos Dei. Alia est naturalis, quæ oritur ex natura carnis secundum illud. Quis vnquàm carnem suam odio habuit? & hæc, cum sit naturalis, non est bona, vel mala meritorie, nisi per excessum, vel diminutionem; & hæc solum non debet etiam esse inter eos. Tertia est, quæ oritur ex virtute. Apostolus.2. Timo.1. Dedit nobis spiritum virtutis, & dilectionis; & hæc debet esse inter eos. ¶ Porro duæ primæ possunt dici carnales; quia a vitio carnis, vel a natura oriuntur. Hæc autem spiritualis, quæ oritur ex charitate, quæ per speciem diffunditur in cordibus. Hæc dilectio differt ab alijs in multis, quæ sunt ad eius laudem. Est enim quædam dilectio, quæ versatur quandoquè circa inhonesta aliqua, contra quam Valerius maximus narrat, ꝙ cum quidam rogaretur ab amico suo, quòd faceret quoddam, & rogatus attendens, quòd illud esset inhonestum, respondit, quòd hoc non faceret, eo quòd esset inhonestum. Et rogans cum diceret, quid prodest mihi amicitia tua, si non feceris aliquid inhonestum pro me? rogatus respondit, & tua quid mihi prodest, si pro ea facerem inhonestũ? Inde est, quòd Tullius dicit. Hæc est lex in amicitia, vt nihil turpe rogemus, nequè rogati faciamus. ¶ Item est dilectio, quæ in sola apparentia consistit. Eccles. 17. Est amicus solo nomine: Contra quod ad Rom. 12. Dilectio sine simulatione. Et talis non est dilectio charitatis. Apostolus. 2. Cor 2. In charitate non ficta, quæ scilicet nescit fictionem. Item est alia dilectio verbosa. Iob. 16. Verbosi amici mei. Psal. Dilexerunt eum in ore suo, & lingua sua mentiti sunt ei, cor autem eorum non erat rectum

ctum cum eo. Non talis eſt dilectio charitatis; immo ex intimis cordis. Apoſtolus 1. Timo. 1. Finis autem præcepti eſt charitas, de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta. Item ſunt, qui diligere ſe dicunt, ſed nunquàm oſtendunt hoc in effectu, contra quos dicitur de quodam philoſ. quòd dixerit. Tantum diligo inimicum, qui nihil mali mihi fecit, ſicut & amicum, qui nihil boni mihi fecit. Talis dilectio charitas non eſt, quæ ſecundum Greg. numquàm eſt otioſa. Item ſunt aliqui, qui & ſi aliquid faciunt pro dilecto, tamen non magna, contra quos de charitate dicit Grego. Operatur magna, ſi eſt. Et Iohannes in Epiſtola. In hoc cognoſcimus charitatem Dei, quia ille animam ſuã poſuit pro nobis, & nos debemus animas pro fratribus ponere. Item ſunt alij, qui non diligunt niſi diligentes ſe prius. Dilectio vero charitatis ſine meritis præcedentibus exhibetur. Iohannes in Epiſtola 1. Io. 4. In hoc eſt charitas, non quaſi nos dilexerimus eum, ſed ipſe prior nos dilexit. Item ſunt alij, qui diligunt propter ſpem dilectionis humanæ, & dilectio huiuſmodi reciproca negociatio dici poteſt. Hiero. Iſta, quam tu deſcribis, negocia tio eſt, non amicitia. Dilectio vero charitatis vtilitatem reſpicit dilecti, etiam ſi tribuatur malum pro bono, & odium pro dilectione. Felix igitur dilectio, & omni laude digniſſima, quæ nichil habet inhoneſtatis, vel fictionis, quæ non in verbis ſolum, ſed in corde, nec in corde ſolum, ſed in opere conſiſtit, quæ magna agit, & ſine meritis præcedentibus, & ſine ſpe retributionis humanæ. ¶ Sciendum, quòd beatus Iohannes, cui fuit ſpecialis cura de dilectione fraterna inter homines habenda, ponit ſex vtilitates huiuſmodi dilectionis. Prima eſt certi-

certitudo de resurrectione spirituali. Vnde dicit. Nos scimus, quoniam sumus translati de morte ad vitam; quoniam diligimus fratres, Secunda est illuminatio mentis; sicut enim recedente fumo remanet claritas in domo, ita recedente turbatione a fratre, quæ mentem obscurat, remanet claritas, quæ clare facit videre, & iudicare de rebus. Ideo dicit. Qui diligit fratrem suum, in luce manet. Tertia est euitatio scandali passiui; sicut enim mater ex dilectione, quam habet ad filium, sustinet omnia, quæ facit ei, licet grauia. Ita & dilectio fraterna omnia sustinet; Eodem modo qui diligit fratrem suum, scandalum in eo non est. Quarta est diuinæ dilectionis indicium. Iohannes in canonica. Qui non diligit fratrem suum, quem videt, Deum, quem non videt, quomodo potest diligere? Glo. Frater tuus ymago Dei est; Si non diligis imaginem, nec eum, cuius est ymago, diligis. Quinta habitatio diuina. Sicut enim vbi sunt turbationes, & odia, habitat dyabolus ibi; econtra vbi dilectio sancta, ibi Deus 1. Ioh. 4. Si diligimus inuicem; Deus in nobis manet. Sexta est filiatio Dei. Per peccatum enim fiunt homines filij dyaboli, sed per hanc filij Dei 1. Iohan. 4. Omnis qui diligit fratrem suum, ex Deo natus est.

¶ *Sextum capitulum regulæ.*

¶ *DE OBEDIENTIA.*

P*Raposito tanquam patri obediatur multo magis presbytero, qui omnium vestrum curam gerit.*

¶ Hoc est capitulum sextum regulæ, quæ est de pertinentibus ad statum subiectionis, quod facit

obe-

obedientiã. Et ideo circa hoc tradit hoc vnicum pertinens ad obedientiam; & non plura, quia satis in hoc continentur in genere ea, quæ pertinent ad debitam obedientiam.

¶ *Ad quod notandum*, quòd duplex est obedientia bona, quædam est sufficiens, sed imperfecta, & est illa, qua quis obedit solum in his, ad quæ tenetur; alia est abundans, & perfecta, cum quis obedit in aliquibus bonis, licet non teneatur ex debito ¶ Porro circa istam perfectam obedientiam, quia nemo ad eam ex aliqua regula arctatur, non tradit August. aliquod mandatum, sed circa primam, ad quam omnes regulares arctãtur ex professione. Determinat autem quattuor in isto mandato ad istam obedientiam pertinentia, scilicet cui debeatur, & cum debeatur pluribus, quo ordine debeatur eisdem, & qualis debeat esse, cum redditur; & in quibus sit reddenda.

Cap. CLX.

SCiendum enim, quòd licet quidam viri sancti ex perfectione obedientiæ inueniantur obedire non solum maioribus, sed etiam paribus, immo etiam inferioribus interdum; cum secundum beati Benedicti regulam. Obedientiæ bonum non solũ abbati exhibendum est ab omnibus; sed quòd etiã fratres sibi inuicem obediant. Tamen nullus religiosus quantæcunque perfectionis tenetur obedire nisi maioribus suis, secundum illud Hebrę. 13. Obedite præpositis vestris, idest illis, qui vobis præferuntur. Et ideo determinans, quibus sit obediendum in religione, dicit Augustinus (præposito, & presbytero.) ¶ Item nota, quòd inter prælatos,

latos, est quidam prælatus, qui habet plenitudinē potestatis quo ad omnes, & quo ad omnia scilicet Papa, & huic quilibet religiosus, & regularis plus tenetur obedire, quàm cuilibet prælato ecclesiastico: Alij vero sunt prælati, qui habent particularem potestatem, & quo ad subditos, & quo ad iurisdictionem; sed istis tenentur non omnes, sed solum subditi sui; & non nisi ad ea, quæ pertinent ad iurisdictionem. Item inter istos sunt, qui habent eosdem subditos, sed iurisdictiones distinctas in quibusdam, sicut abbas non exemptus, & Episcopus, quorum vtriusque sunt monachi: & isti in quibusdam plus tenentur vni, quàm alteri, & econtrario. Nam in his, quæ pertinent ad disciplinam ecclesiasticam, plus tenetur monachus Episcopo, quàm abbati: In his vero, quæ pertinent ad suam religionem, cuius regimen habet abbas, tenetur plus abbati. Alij sunt, qui habent iurisdictiones non distinctas; tamen secundum plus, & minus. vt prior claustralis, & abbas; & hic plus tenetur subditus obedire superiori. Et cum Ecclesia Augustini esset ita ordinata, quòd Episcopus tenebat ibi locum abbatis, præpositus locum prioris, vt dictum est supra, cumq; adhuc idem seruetur in aliquibus Ecclesijs; Ideo volens ostendere, quo ordine obediendum sit in hoc casu maioribus, dicit præposito obediendum, sed multo magis presbytero, idest Episcopo. Alioquin, quomodo diceret ipsum presbyterum, vel prępositum curam habere ipsorū fratrū?

¶ *DE MVLTIPLICI OBEDIENTIA. Cap. CLXI.*

NOtandum etiam, quòd quædam est obedientia seruilis iuxta illud. Serui obedite per om-

nia Dominis carnalibus, ad Col. 3. Alia est filialis ibidem. Filij obedite parentibus per omnia. ¶ Porro seruilis obedientia, quam timor inducit, quod facit, facit inuite: Filialis vero, quàm amor inducit, quod facit, facit libenter. Illa cum murmure, ista simpliciter sine querela, & discussione; Illa cum tristitia, ista hilariter; Illa pigre, ista velociter; Illa ficte, ista viriliter; Illa superbe reputans se multa fecisse, ista humiliter reputans se seruum inutilem; Illa cito quiescit, ista infatigabiliter laborat vsq; ad mortem. Et isti septem gradus obedientiæ sunt secundum Bern. Et ideo volens Augu. determinare, qualis debet esse obedientia, dicit, tanquàm patri, non Domino vt sit obedientia filialis, sicut decet filios ecclesię, non seruilis, sicut fuit sub lege. Grego. Obedientia non seruili metu, sed charitatis affectu seruanda est. Hæc autem tanto laudabilior est, quanto laudabiliores ex se elicit circunstantias; sicut dictum est.

¶QVANDO NON OPORTET obedire. Cap. CLXII.

NOta insuper, quòd licet obediendum sit prælatis regulariter, tamen multi sunt casus, in quibus non tenentur subditi eis obedire. Primus est, quando præcipit cõtra Deum: quia magis oportet obedire Deo, quàm hominibus. Act. 5. Secundus, quando maior secundum distinctionem prædictam præcipit contrarium: Tertius, quando eximitur quis ab eo, qui potest, a potestate prælati sui: Quartus, quando pręcipitur aliquid in derogationem iurisdictionis maioris prælati: vt si præciperet minor prælatus, quòd maiori visitanti non diceret

aliquid

aliquid de reuelandis in visitatione. Quintus, quando nullo modo potest fieri, quod pręcipitur. Nemo enim potest ad impossibile obligari, extra de regul. iure lib. 6. Sextus, si aliquid mandatur, per quod eijciatur de obedientia promissa, vt si præciperet prælatus subdito suo, quòd intraret alium ordinem. Septimus, cum præcipitur aliquid, quod est supra, vel infra, vel contra professionem factam; cum nemo teneatur vltra, quàm alij tenentur, nisi ad id quod promisit: Octauus secundam quosdam, cum præcipitur aliquid impertinens ad professionē, vt si præciperet abbas monacho, quòd tota die respiceret aues, præcipue si hoc faceret sine causa rationabili; nam si hoc faceret causa probandi obedientiam, vel ad exercendū patientiam, vel alia causa annexa professioni, esset secus.

¶ DE COMMENDATIONE OBEDIENTIÆ. Cap. CLXIII.

DEinde notandum, quòd inter omnes virtutes religioni necessarias, & de præcipuis est obedientia perfecta. Hæc enim est, quæ religioso dat pacem; qui enim minus est obediens, habet turbationes frequentes; quia non est promptus ad multa, quæ sibi imponuntur, ad quæ si esset promptus, haberet pacem. Prouerb. 13. Qui timet præceptum, in pace versabitur. Item hæc est, quæ acquirit homini gratiam maiorum suorum. Exemplum de abbate Siluano, qui cum quæreretur a quibusdam; cur discipulum Marcum plus alijs diligeret, duxit eos per cellas fratrum, & vocans vnum, hic non statim venit, similiter & multi fecerunt; cum autem venisset ad cellam Marci, & vocasset eum, ipse scri

bebat, & relicta littera imperfecta, statim venit ad eum, quo viso dixit abbas eis, ecce quare diligo eum. Et illi, vere plus diligendus est a te; quia Deus plus diligit eum. Item hęc est, quæ totam congregationem, quam inobedientia perturbat, pacificat 1. Mach. 4. Siluit terra omnibus diebus Simonis, qui interpretatur obediens. Item hominem vtilem facit suæ congregationi; bonus enim obediens est, sicut asina, quæ erat in Hierusalem communis, quā quilibet poterat accipere ad quoscunquè vsus. Item facit hominē nobilissimè triumphare de hoste fortissimo, scilicet animo suo, cui qui dominatur melior est secundum Salomonem expugnatore vrbiū. Prouerb. 21. Vir obediens loquetur victorias. Greg. Dum alienæ voci humiliter obedimus, nosmetipsos in corde superamus. Item facit Deó sacrificium acceptissimum 1. Reg. 15. Melior est obedientia, quàm victimæ; quia secundùm Grego. Per obedientiam propria voluntas mactatur 7. Moralium. Item facit preces apud Deum efficaces. Gregorius. Si obedientes fuerimus præpositis nostris, obediet Deus orationibus nostris, & hoc iustnm est; qui enim huiusmodi præpositos audit, Deum audit, & tales ille exaudit. Item summe ditat meritis; quia lucratur circa omnia opera sua. Item custodit a periculis peccatorum: Exequens enim obedientiam est negociator regis cœlestis, cuius mandatum exequitur, & ideo securior est, quàm qui in proprio scilicet mercatur. Item ad maiorem perducit gloriam: vnde in viti spatrum vidit quidam quattuor ordines sanctorum in cœlo, infirmantium, & gratias agentium, infirmis ministrantium, in solitudine degentium, sub obedientia viuentium, & hic erat super omnes, cuius ratio dicta est; quia alij

quod

quod faciunt, faciunt ſecundum voluntatem ſuam; hi autem proprias voluntates abdicantes, quod faciunt, faciunt ſecundum voluntatem patris ſpiritualis, quod eſt maius. Et ideo ducit ad gloriam maiorem. Multum ergo cuſtodienda eſt obedientia, quæ tanta bona facit. Ber. Mementote fratres; Chriſtus ne perderet obedientiam, perdidit vitam; ſic etiam nobis cauendum eſt, ne obedientiæ bonum perdamus.

¶ *Septimum, & vltimum capitulum Regulæ.*

VT ergo cuncta iſta ſeruentur; & ſi quid ſeruatum minus fuerit, non negligenter prætereatur: ſed vt emendandum, corrigendumquè curetur; ad præpoſitum præcipuè pertinebit, vt ad presbyterum, cuius eſt apud vos maior auctoritas, referat, quod modum, vel vires eius excedit.

Traditis mandatis, quia parum hæc prodeſſent, niſi diligenter obſeruarentur, agit in hoc capitulo ſeptimo, & vltimo de diligentia obſeruandi ea. Sunt autem tria, quæ multum ad hoc valent. Primum eſt conditio prælatorum, de quo agit hic. Secundum eſt paterna oratio, de quo ibi (donet Dominus) Tertium iugis mandatorum memoria, de quo ibi (vt autem vos.) ¶ Porro ad hoc quòd prælati mandata faciant obſeruari, requiruntur duo ex parte ipſorum, videlicet cura, & conditio bona ipſorum; & ideo primo tradit hic mandatum circa iſtam curam: Secundo oſtendit qualis debet eſſe prelatus, ut ei melius obediatur: ibi (ipſe vero qui vobis &c.)

¶ *DE CVRA DEBITA CIRCA SERuandam religionem. Cap. CLXIV.*

NOtandum, quòd sunt quidam, ad quos pertinet huiusmodi cura de regula obseruanda, qui ponunt interdum curam, quòd habeatur regula bene scripta, in qua possint bene legere fratres: Item quòd frequenter audiatur; sed quia hoc non sufficit ad salutẽ sine obseruantia iuxta illud Apoc. 1. Beatus qui legit, & qui audit verba prophetiæ huius, & seruat ea, quæ in ea scripta sunt. Ideo vir sanctus iussit, vt huiusmodi prælatus, cui incumbit de subditorum salute, habeat curam non solum de scribenda regula, & frequentius legenda, sed & obseruanda, dicens (ut ergo cuncta ista seruentur.) ¶ Item interdum contingit, quòd aliqui habent curam maiorem circa obseruantiam admonitionum, consuetudinum, ac constitutionum quarumdam, quæ additę sunt super regulam, quàm de mandatis ipsius regulæ. Isti sunt similes pharisæis, quibus exprobrando dicit Dominus. Relinquentes mandatum Dei tenetis traditiones hominum. Magna stultitia est curare minus de stabilitate fundamẽti, quàm eorum, quæ super ædificantur; quia illo deficiente, necesse est illa corruere, & non econuerso. Et ideo dicit, ut seruentur ista mandata regulæ, de quibus est specialiter curandum. Item sunt aliqui conuentus, in quibus & si multa mandata obseruantur, tamen aliqua dimittuntur, & ideo tales fiunt omnium rei. Iaco.2. Qui totam legem obseruauerit, offendat autem in uno, factus est omniũ reus. Et ideo est cura habenda, ut tota regula obseruetur, ideo dicit (cuncta) Item contingit interdum,

dum, quòd prælati transgressiones aliquas non corrigant, aut ex pusillanimitate cordis, aut ex humilitate superstitiosa, aut diffidentia proficiendi, aut ex ignorantia, quia nesciunt culpas fratrum, nec apponunt curas ad sciendum, aut propter pacem propriam, quam nolunt turbare, aut propter verecundiam, quia sic in quibusdam manifeste excedunt, quòd sine verecundia alios corrigere non possunt, aut propter delicti conscientiam; conscientia enim mala, & si nesciatur, tamen timidiorem reddit hominē ad alios corrigendum; aut propter timorem odij, quia timet incurrere indignationem in corrigendo; aut propter prælationis amorem, quàm timet amittere, subditos contra se prouocando; aut defectum zeli, aut ex negligentia, quæ multum est inconueniens statui prælationis. Vnde Ber. Inter abusiones claustri hanc ponit scilicet. Prælatus negligens. Et ideo vir sanctus dat speciale mandatum de ista cauenda circa transgressiones dicens (non negligenter prætereatur) Bern. in regula dicit. Non dissimulet abbas peccata; sed mox vt oriri cœperint, ea radicitus amputet memor de filio Heli sacerdotis. Item sunt aliqui, qui in corrigendo curam apponunt, vt puniantur præterita; sed non vt caueantur futura; aut non multum curant de præteritis puniendis; sed vtrumquè debet esse in vera correctione, scilicet vt caueantur futura, & puniantur præterita. Ideo dicit (non negligenter prætereatur; sed vt emendandum) quo ad futura (corrigendumquè) quo ad præterita (curetur.) Item sunt aliqui, qui quando inueniunt aliqua difficilia ad corrigendum, quasi desperantes solent dimittere; sed boni prælati est hoc ad maiores deferre. Vnde Exodi. 18. dixit Ietro Moysi, Quicquid maius

fuerit referant ad te, & ipsi tantummodo minora iudicent. ¶ Dicitur de quodam bono sacerdote, quòd quando habebat aliquos in parrochia sua, quos corrigere non poterat; ponebat nomina eorũ in cedula, & deferens illa ad Episcopum, dicebat ei. Domine istos, quos commisistis mihi inter alios, resigno, & relinquo, faciatis de eis, quicquid placet; quia ego eos corrigere non possum, & supra vires meas est eorum correctio.. Et ideo dicit vir sanctus (ad præpositum præcipuè pertinebit) ita, scilicet (vt ad presbyterum, cuius est apud vos maior auctoritas) referat (quod vires) quo ad posse (vel modum) quo ad scire (eius excedit.)

IPse vero, qui vobis praeest, non se existimet potestate dominante, sed charitate seruiénte fœlicem.

¶ Dicto quòd ad prælatum pertinet cura de regula obseruanda, quia melius hoc potest præficere, si bonas habuerit conditiones, determinat conditiones, quæ debent esse circa prælatum. Et primo circa charitatem, Secundo circa honorem ibi (honore coram vobis,) Tertio circa timorem ibi (timore coram Deo.) Quarto circa officij executionẽ ibi (circa omnes seipsum bonorum operum.) Quinto circa disciplinas ibi (disciplinam libẽs habeat.) Sexto circa animi interiora ibi (Et quamuis vtrũquè). Et licet circa plura extendantur conditiones bonæ prelatorum; tamen ista præelegit Augustinus tanquàm valde necessaria in religiosis prælatis.

¶ DE MODIS CIRCA PRAELA-tionem. Cap. CLXV.

CIrca primum igitur, quod continetur in isto mandato nota, quòd viri religiosi, qui appetunt præesse ambitiosi, & non prodesse, primo solent appetere prælationes. 2. Reg. 1. Adonias eleuabatur dicens Ego regnabo. Econuerso viri sancti fugiunt exemplo Domini Iohannis. 6. Item isti adeptis prælationibus se fœlices reputant; viri spirituales econuerso Iob. 6. Ecce gigantes gemũt sub aquis. Gregorius, Illis populis quisquè mente supponitur, quibus dignitate præponitur: Vnde sancti, quia onus sentiunt, quantuncunquè digni sunt scientia, vel virtute, in prælationibus sciunt non se fœlices, sed miseros reputantes gemunt. Vnde cum legeretur beati Augustini regula in quodam conuentu, & lector illud legendo. Vnde & uos non solum uestri, sed etiam ipsius errando subiungeret, miserrimi, & corrector emendaret, miseremini, Prior dixit correctori, Frater, dimitte eum dicere, miserrimi. O quantum sensit istam miseriam Moyses, qui Numeri. 11. dixit Domino. Cur afflixisti seruum tuum: quare non inuenio gratiam coram te; & cur imposuisti pondus uniuersi populi huius super me? Non possum solus sustinere omnem hũc populum; quia grauis est mihi. Sin aliter uidetur tibi, obsecro, ut interficias me, & inueniam gratiam in oculis tuis, ne tantis afficiar malis. Quid autem mirum, si fœlices hæc sentiunt spirituali illũminatione, cum quidam uiri hoc idem uiderunt per rationem. Cum enim cuidam gentili oblata esset uestis imperialis cum corona, respiciens uestem ait. O pannum magis nobilem, quàm fœlicem, quã

si quis

si quis attendat quantis sollicitudinibus, periculis, & miserijs sit refertus, nec iacentem in luto tolleret. Item isti assecuta prælatione abutuntur ea in superbia dominandi, isti vero vtuntur ea in humilem famulatum, iuxta illud Math. 21. Principes gẽtium dominantur eorum, & qui maiores sunt, potestatem exercent in eos: Non ita erit inter vos; sed quicunq; voluerit inter vos primus esse, erit seruus vester; vnde Augustinus. Locus superior, & si administretur, vt decet; tamen indecenter appetitur. ¶ Nota tamen, quòd sunt tria, quæ solent inducere aliquos ad recipiendum prælationem interdum. Vnum est diuina vocatio; reputant enim aliqui præcipue in ecclesijs, quando canonice eligunt, quòd sit à Domino; & ideo non reputant se male facere Iuxta illud Hebr. 5. Nemo assumit sibi honorem, sed qui vocatus est à Deo, tanquàm Aaron: Secundum est charitas proximorum, & hoc est melius. Aug. Otium sanctum quærit charitas veritatis, negotium iustum suscipit necessitas charitatis. Aliud est obedientia, & hoc est melius. Hinc est, quod de multis legitur, quòd & si prælationes fugerunt; tamen finaliter obedientes receperunt: sed quia tales in prælationibus non debent sibi complacere, nec vti in superbiam nominãdi, sicut ambitiosi, dicit (ille qui vobis præest non se existimet potestate dominante, sed charitate seruiente fœlicẽ.)

¶*DE CHARITATIVO SERVITIO Prælati ad subditos. Cap. CLXVI.*

ET nota, quòd supremus prælatus vocat se seruum seruorum Dei iuxta illud Apostoli. Nos autem seruos vestros propter Christum. Item angeli

geli seruiunt hominibus Hebr. 1. Omnes sunt administratorij spiritus, in ministeriū missi propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis. Item ipse filius Dei formam serui accipiens seruiuit hominibus. Mat. 21. Ego autē in medio vestri sum, sicut qui ministrat. Et ideo cum tot, & tanti seruiant hominibus, non est indecens, immo valde conueniens, & salutare, vt quilibet prælatus se seruum exhibeat subditorum. Sunt autem multa, in quibus boni prælati subditis seruiunt. Interdum in temporalibus, illa ad eorum seruitia procurando, iuxta illud Apostoli. Non enim debent thesaurizare filij parentibus; sed parentes filijs. Interdum in corporalibus exemplo Domini Ioan. 13. Exemplum dedi vobis, scilicet de pedibus lauandis, vt vos ita faciatis. Item in spiritualibus in multis, quæ solent magna seruitia ab hominibus reputari. Magnum seruitium reputat mater filio exhibere, cum portat eū, & hoc faciunt boni prælati. Numeri 12. Nunquid ego concepi omnem multitudinem hanc, aut genui, vt dicas mihi, porta eos in sinu tuo, sicut solet portare nutrix infantulum. Item bonum seruitium exhibet alij, qui ministrat spiritualia ad pascendum eum; Sic faciunt boni prælati 2. Petri 5. Seniores, qui in vobis sunt, obsecro ego consenior, pascite, qui in vobis est, gregem Domini. Item magnum seruitium exhibet ciuitati, qui pro ea custodienda uigilat tempore hostili, & ipsi sunt uigiles, qui custodiunt ciuitatem. Cantic. 3. Item magnum seruitium exhibet regi, qui pro eo custodiendo uigilat, cum ipse dormit; & ipsi hoc faciunt pro animabus. Ipsi enim præpositi, scilicet peruigilant, quasi reddituri rationem pro animabus vestris. Hebræ. vlt. Item magnum seruitium exhibet alij,

qui

qui pro eo defendendo pugnat contra hostes. Et ipsi sic faciunt Canti.3. Lectulum Salomonis, scilicet Ecclesiam sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel, qui sunt omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi, quod exponitur de prælatis. Item magnum exhibent seruitium hominibus, qui eos ducunt per inuia, & ipsi sic faciunt. Psal. Deduxisti sicut oues populum tuũ in manu Moysi, & Aaron. Item magnum exhibent seruitium alij, qui ipsum intinctum sordibus lauant, & ipsi sic faciunt Iob.1. Sanctificabat filios suos, quod pertinet ad prælatũ. Beati prælati, qui in his & similibus seruiunt subditis suis per charitatem. Si enim quod fit cuilibet de minimis a quocunquè, Christus reputat sibi factum, & daturus est talibus in fine regnum; quanto magis prælatis, qui propter ipsum in hoc supra alios se humiliant. Sicut ergo superbia dominandi ducit prælatos ad inferos; ita humilitas seruiendi ducit eos ad superos. Et ideo bene dicit (existimet se charitate seruiente fœlicem)

¶ DE HONORE AD PRAELATOS. Cap. CLXVII.

HOnore coram vobis prælatus sit vobis. ¶ In hoc mandato tanguntur duo. Bona conditio prælati, & quòd a subditis habeatur in reuerentia, & honore, & hoc iustum est. Malach. 1. Si ego pater, vbi honor meus? ¶ Et Notandum, quòd quidam minus interdum honorant prælatum propter aliqua eius vitia. Gen. 9. Cum vidisset Cham verenda patris sui esse nudata, nunciauit duobus fratribus suis, &c. Alij interdum propter simplicitatem, quam quidam, & si vitijs careant, habent.

habent. Iob. 12. deridetur iusti simplicitas: O quot propter hoc prælatos suos contẽnunt, contra quod dicitur Eccles. 3. Et si defecerit sensu, veniam da & ne spernas eum in tua virtute. Alij interdum propter noticiam familiarem; sicut dicitur de viro rurali qui minus veneratus est crucifixum Ecclesiæ suæ, quia factus est de nuce hortus sui. Mat. 12. Non est propheta sine honore, nisi in patria sua.
¶ Porro ex huiusmodi irreuerentia sequuntur tria mala. Vnum est maledictio Deuter. 27. Maledictus, qui non honorat patrem. Secundum est propria confusio. Eccles. 3. Dedecus est filij pater sine honore. Tertium est contumelia Dei; huiusmodi enim irreuerentiam suam reputat Deus. Lu. 11. Qui vos spernit, me spernit; vt ergo ista mala vitentur, honorandus est semper prælatus; ad hoc autem faciendum admonet sacra scriptura. Eccles. 11. In medio fratrum rector illorum in honore. Item hortatur natura apum, quæ regem suum egredientem de alueari suo comitantur, & ei faciunt cellam singularem. Item monet ratio; honor enim exhibitus prælato exhibetur Deo, quia ipse dicit Luc. 12. Qui vos audit, me audit. Et ideo cum homo teneatur Deum honorare, debet prælatum honorare, in corde eum diligendo, in sermone reuerenter ei loquendo, reuerenter eum audiendo, in opere prõptè obediendo, deuotè seruiendo, reuerenter assistendo.

¶ *DE TIMORE IN QVO DEBET esse prælatus. Cap. CLXVIII.*

TImore coram Deo substratus sit pedibus vestris. ¶ Hic ponit mandatum circa tertiam bonam condi-

conditionẽ prelati;& est sensus. Quamuis vobis præponatur honore; tamen timore debet vobis supponi. ¶ Et nota, quòd licet omnis homo semper debet esse pauidus, tamen prælatis est magis timendũ, quàm subditis; ipsi enim habent reddere rationem non solum de se; sed etiam de subditis. Heb. vltim. ipsi enim peruigilant, quasi reddituri rationem pro animabus vestris. Cum autem animæ sint res preciosæ, & valde dilectæ Deo, & valdè facilè pereant; quantum debet timere, qui sic eas accipit in custodia, quòd de eis redditurus est rationem. Ideo Augustinus timens dicebat. Quid faciam, cum a me exigetur ratio tot animarum quæ pendent a collo meo? Ideo ipsi sunt quasi principes exercitus; ideo ipsis victis, facile totus exercitus dissipatur 1. Mach. 9. Cecidit Iudas, & reliqui fugerunt. Et ideo dæmones acrius eos impugnant. 1. Regum. 13. Totum pondus prælij versum est in Saul. Si autem ouis naturaliter timet suum hostem, quanto magis homo? 1. Reg. 28. Vidit Saul castra Philistijm, & timuit, & expauit cor eius nimis. Item sicut de patre impio conqueruntur filij: ita de multis prælatis Iob. 31. Ita me caui, quòd terra mea non habet aduersum me querelam. Quod exponit Greg. de prælatis, & subditis. Item August. de prælato. Quanto in loco superiori, tanto in periculo maiori versatur. Si ergo in maiori periculo, igitur timor debet esse maior. Item signum est diuini amoris, cum quis non exponitur occupationibus prælationis. Gre. Misericors Deus, quos tenerè diligit, ab occupationibus exterioribus abscondit. Nam & paterfamilias ad eum laborem seruos mittit, a quo filios suspendit. Signum vero diuinæ iracundię est occupatio in prelatione. August. In nullo magis mihi Deum iratum

sentio,

ſentio, ſicut in hoc: cum eſſem indignus poni ad remum, poſitus ſum ad gubernaculum. Item inter ſemptem Epiſcopos Aſiæ, qui propter ſui excellentiam vocati ſunt Angeli, multi reperti ſunt, contra quos Dominus aliqua habuit, licet pauca. Quid ergo faciunt prælati, qui longe ſunt a ſtatu Angeli? Item Sapientiæ 6. Iudicium duriſſimum in his, qui pręſunt fiet: Propter hæc omnia dicit vir ſanctus (Timore coram Deo.)

¶ *DE PERTINENTIBVS AD Prælatum. Cap. CLXIX.*

Circa omnes ſeipſum bonorum operum præbeat exẽplum, corripiat inquietos, conſoletur pusillanimes, ſuſcipiat infirmos, patiens ſit ad omnes.

¶ Hic dat mandatum circa quartam boni pręlati conditionem, quę pertinet ad officij executionem: licet autem ſecundum prædicta plurima pertineant ad pręlati officium, tamen Auguſt. hic tangit quinquè, quæ ſunt tracta ab Apoſtolo. ¶ Et nota, quòd inter omnia, quæ ſunt magis neceſſaria prælato, eſt bonum exemplum: ſine hoc enim carent efficatia, quæcunquè facit. Secundum eſt malorum correctio; quid enim prodeſt ei benefacere, ſi mala ſuſtineret? Tertium eſt afflictorum conſolatio, non enim ſolum contra vitia debet adhibere remediũ; ſed & contra deſolationes. Quartum eſt compaſſionis exhibitio per effectum; quid enim prodeſt verbis conſolari, ſi vbi requirit infirmitas mentis, vel corporis, non exhibeatur opus compaſſionis? Quintum eſt patientia; cum enim in his, quæ habent agere, multa grauia oriantur in ſubditis, parum eſt omnia bona facere, ſi deſit patientia in grauaminibus, quæ inferuntur a ſubditis.

¶ DE

DE PRAELATORVM BONO exemplo. Cap. CLXX.

CIrca primum nota, quòd prælato non sufficit solum docere more Scribarum, & Pharisæorum, qui dicunt, & non faciunt; sed debent exemplo Christi facere, & docere: ita summè pertinet ad eum facere. Gre. in pastorali. Sit rector operatione præcipuus, vt rectè viam subditis bene uiuendo denunciet, & grex, qui pastoris vocem, moremquè sequitur, per exempla melius, quàm per uerba gradiatur; qui enim loci sui exigitur necessitate summa docere, hac eadem necessitate compellitur summa monstrare. Propter hoc bene dicit (operum) quasi dicat. Non sit contentus uerbis bonis ad subditos; sed potius inuitator bonis operum exemplis; Sicut & Benedictus in regula loquens de abbate dicit. Omnia bona, & sancti factis amplius, quàm uerbis ostendat. Item non sufficit ei facere bona occulta, nisi & faciat manifesta. Vnde Matth. 5. dicitur primitiuis prælatis. Sic luceat lux uestra coram hominibus, ut uideant bona opera uestra; & ideo dicit (exemplum.) Item non sufficit ei cauere a malo exemplo, nisi det & bonum; unde in Euangelio de eisdem dicitur. Sint lumbi uestri præcincti; quod pertinet ad declinationem a malo, & lucernæ ardentes in manibus uestris, quod pertinet ad ostensionem boni exempli, & ideo dicit (bonorum.) Item non sufficit ei dare exemplum in uno bono, nisi det & in omnibus, & non solum aliquibus, sed omnibus; ideo dicit (circa omnes.) ¶ Notandum etiam, quòd licet omnes debeant dare exemplum iuxta illud. Romano. 14. Prouidentes bona,

bona, non tantum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus; & tamen prælati ad hoc magis tenentur; unde ad hoc facit ſpetialem exhortationem Paulus Timotheo Epiſcopo dicens. Exemplũ eſto fidelium in verbo, in conuerſatione, in charitate, in fide, in caſtitate; huius autem ſunt multæ rationes. Prælatus enim eſt in alto ſtatu, & ideo non poteſt abſcondi, ſicut ciuitas ſupra montem poſita: & ideo ſi aliquid eſt turpe in eo, quanto a pluribus videtur, tanto fit deriſio maior in eo. Sicut ergo qui aſcendit per ſcalam, ſollicitus eſt veſtes ſuas reſtringere, & aptare, ne aliquid turpe in eo videatur, ita curandum eſt prælato, eo quòd in alto poſitus ſpectaculum eſt multorum, vt nihil inhoneſtum appareat in eo; ſed potius omnis decor, honeſtas, pulchritudo. Item prælatus eſt ſicut exemplar, a quo alij libri tranſcribuntur; & ideo ſicut omnes libri ſcripti ad malũ exemplar ſunt corrupti; ita exemplum prælati, niſi ſit bonum; eſt cauſa corruptionis in omnibus ſubiectis; & ita ſicut magna cura ponenda eſt circa primum exemplar librorum, qnòd ſit multum bonum; ſic eſt de prælato. Item prælatus eſt ſicut ductor gregis ſecundum illud. Pſal. Deduxiſti ſicut oues populum tuũ, in manu Moyſi, & Aaron. Et ideo ſi vadit per viam malorum operum, ſequitur eum populus per eandem. Gre. Vnde fit, vt cum paſtor per abrupta graditur, per præcipitium grex ſequatur, Et ideo dicit idem Greg. Scire debent prælati; quoniam tot mortibus digni ſunt, quot exempla perditionis ad ſubditos tranſmittunt. Idem Grego. Non debet hominum habere ducatum, qui neſcit homines bene viuendo præire. Item prælati ſunt miniſtri Dei; & ideo ſicut famuli regis incedũt pulchrius, quàm

cœteri populares; ita & ipsi debent pulchriorem virtutum conuersationem ostendere. Item prælati sunt sicut signum positum ad sagittas obloquentiũ de eis facile: Et ideo dicit, expedit, vt circa hoc remedium apponant, hoc non potest aliter bene fieri, nisi per bonum exemplum 2. Pet. 2. Hæc est voluntas Dei, vt benefacientes obmutescere faciatis imprudentium hominum ignorantiam. Item prælati sunt sicut corpora superiora, quæ lucida sunt, & illuminant terram; ita ipsi subditos. Item opus exempli efficaciam præstat verbo; quia secundũ Greg. plus exempla quàm verba mouent; Cum ergo prælati sit docere, debet exemplum addere, vt vox sua vocem habeat virtutis. Gregorius. Auctoritas verbi perditur, cum vox opere non iuuatur. Item prælatus habet officium medici, & ideo coram infirmis non debet aliquam infirmitatem portare, ne dicatur ei illud Euangelij, Medice cura teipsum. Qua præsumptione alios mederi properat, qui in facie vulnus portat? Ne ergo eius officium contẽnatur, debet coram alijs omnimodam sui ostendere sanctitatem. Item filiorum est imitari patrem secundum illud Ioh. 5. Quæcunquè pater facit, hæc & filius similiter facit; & ideo cauendnm est prælato, ne sit de illis, de quibus dicitur Math. 23. Secundum opera eorum nolite facere; sed potius cum Apostolo dicere. Imitatores mei estote.

¶ DE CORRECTIONE, QVAE VIGERE DEBET IN PRALATIS. Cap. CLXXI.

CIrca secundum nota, quòd quidam sunt prælati circa correctiones subditorum negligentes, contra quos dicitur in Psal. Corripiet me iustus

in

in misericordia, & increpabit me, Sicut enim Domini terrarum, qui iusti sunt exercent iustitiã contra delinquentes, ita ad prælatum iustum pertinet corrigere; nec hoc est malitia, sed misericordia. Item prælati negligentes assimilantur secundum Isidorum dormienti, de cuius manu cadit baculus pastoralis. Et pictores pingunt talem quasi accubantem in cathedra super cubitum, somno grauatum, & cadentem de manu eius baculum pastoralem, & bene sic assimilantur. Ex dormitione enim negligentiæ verbum correctionis amittunt; & ideo ad euigilandum dicitur eis in persona summi prælati. Simon dormis. Item sunt sicut Potestates, qui ante se ferri faciunt gladium, & tamen sine causa; quia sunt ita inertes, quòd nunquàm eo vtuntur, contra quos dicitur. Si malum feceris time Potestatem, non enim sine causa gladium portat. Item sunt sicut ymago Beati Nicolai mortua tenens baculum in manu, quo nunquàm vtitur. De tali dicitur Zach.11. Pastor, & idolum. Præterea isti sunt, qui numquàm scire volunt culpas subditorum, immo & grauant, cum eos ad corrigendum incitant, omnia dissimulare volentes; contra quos dicit Benedictus in regula. Non dissimulet abbas peccata delinquentium; sed mox vt oriri cœperint, radicitus ea, vt præualet, amputet. Isti sunt, qui numquàm vtuntur irascibili potentia ad bonum, non irascentes contra delicta; sed omnia cum quadam stulta patientia, quasi insensibiles, sustinentes; contra quos dicic Bernardus. Non irasci, vbi irascendum, est peccatum. Isti sunt, qui in excusatione ignauiæ suæ dicere solent, quòd subditi magis regendi sunt benignitate, quàm seueritate; magis amore, quàm timore; quod licet interdum habeat

veritatem; tamen nõ semper. Vnde Austustinus ad Bonifacium. Quidam dixit, pudore, & libertate liberos retinere sãctius esse credo, quàm metu; hoc quidem verum est, sed sicut meliores sunt, quos diligit amor, ita plures sunt, quos corrigit timor. Et Isid. Qui blandè castigatur, & non corrigitur, acrius necesse est, vt arguatur; cum dolore enim abscindenda sunt, quæ cũ lenitate sanari non possunt. Et nota, quòd negligentiam corrigendi multa mala sequuntur, Quorum quoddam redundat in prælatum, aliud in delinquentem, aliud in vniuersitatem. Sunt autem mala tria, quæ redundant in prælatum. Primum est confusio; sicut est enim honor patri bonos habere filios; ita redit in confusionem malitia eorum. Eccles. 22. Confusio est patris de filio indisciplinato. Secundum est culpa, Transeũt enim in prælatum culpæ subditorum, quos non corrigit. Exemplum in medico, qui reus est mortis infirmi suscepti sub cura, nisi faciat, quod in se est de infirmo curando. ¶ Aliud exemplum de pedagogo, cui culpa attribuitur, si puer suę instructioni cõmissus indisciplinatus ex sua negligentia inueniatur. ¶ Aliud exemplum ponit Benedictus in regula, de pastore dicens. Sciat abbas culpę pastoris incumbere, quicquid paterfamilias in ouibus minus utilitatis poterit inuenire. Tertiũ est pœna temporalis; Punientur enim non solum in futuro, sed ẽt in præsenti prælati negligentes pro culpis subditorum. Vnde iratus Dominus dixit ad Moysen. Tolle cunctos Principes populi, & suspende eos contra Solẽ in patibulis. Vide exemplum de Heli sacerdote. ¶ Sunt iterum alia tria mala, quæ redundant in damnum delinquentis. Primum est excæcatio; credit enim delinquens interdum, cum non corrigitur

tur illud, quod fecit, non esse malum, vel non esse tantum malum, vt est. Ideo dicit Greg. in pastorali. Nonnulla vehementer increpanda sunt, vt dum culpa ab actore non cognoscitur, quanti ponderis sit, ab increpantis ore sentiatur; & ideo bene dicitur. Prouerb. 29. Virga, & correctio tribuit sapientiam. Secundum est delicti multiplicatio; delictum enim, quod non corrigitur facilius multiplicatur; Bernar. Impunitas est insolentiæ mater, radix impudicitiæ, trangressionum nutrix Eccles. 8. Quia cito non profertur contra malos sententia, idcirco absq; timore vllo filij hominum perpetrant mala. Tertium est finalis perditio; quia enim non corriguntur, & ideo facilius delicta continuantur, finaliter pereunt. Sicut patet de Adonia dicente. Ego regnabo, quem pater non corripuit, & finaliter est interfectus. ¶ Sunt & alia tria mala, quæ redundant ad damnum vniuersitatis. Primum est infectio; sicut enim morbida ouis, nisi sanetur, inficit gregem; ità peccatum incorrectum. Secundum difficultas corrigendi. Tertium rebellio ad omne bonum: Delictum enim incorrectum non solum inficit alios, sed etiam inhabiles reddit ad omne bonũ.

¶ DE INQVIETIS. Cap. CLXXII.

NOtandum est, qui sint, quos vocat inquietos, & de causis huius inquietudinis, & de reprehensionibus circa tales, & quare specialiter dicantur corrigendi. Inquieti secundum Glo. 1. Thes. 5. dicuntur curiosi, siue girouagi; ex quo elicitur, quod inquieti proprie dici possunt, qui curiositate exagitati secum consistere non possunt, sed modo intus,

modo extra, modo in porta cum extraneis, modo in locutorio cum fratribus, modo in hospitio, modo in infirmitorio, modo in horto, modo in coquina, & sic de alijs locis. Dixit quidam tali derisorie. Tu es sicut Deus, qui vbiq; inueniris. ¶ Porro huiusmodi homines sunt sicut musca animal inquietum, quæ modo super vnum residens, modo super alium omnes molestat: Sic & isti discurrendo modo istum scandalizant, modo cum illo litigant, modo illum derident, modo illum concitant, & similia, contra hos Apostolus dicit. Rogamus fratres, vt detis operam, vt quieti sitis. Sunt iterũ sicut pullus equus habẽs sub cauda spinã, qui vbiq; discurrens nusquam potest quiescere. ¶ Circa causas huiusmodi inquietudinis nota, quòd possunt esse tres. Vna leuitas cordis, sicut accidit in soliuagis, qui ex leuitate huiusmodi discurrunt vbiq; secundum impetum cordis. Alia est intrinseca: sicut accidit in paupere, qui, cum deficiunt eĩ bona sua, cogitur discurrere huc, & illuc, vt inueniat in quo reficiatur. Alia est ægritudo animæ: Sicut enim ægritudo corporalis non sinit hominem quiescere, sic etiam animæ. ¶ Nota, in vitis patrum frater quidam interrogauit abbatem Antonium dicens. Quid custodiens placebo Domino? Respondit ille. Quocunq; vadis, habe Deum præ oculis, & in omnibus, quæ agis, adhibe testimonium scripturarum diuinarum, & in quocumq; sederis, non cito mouearis; hæc tria custodies, & saluus eris. Vnde Hieronymus. Monachum se esse non loquendo, & discurrendo, sed tacendo, & sedendo quisq; nouerit. ¶ Nota etiam, quòd propter tria aliquod vitium est magis corrigendum. Primo quando est manifestum. Secundo quando alios tur-

bat.

bat. Tertio quando ex dissimulatione leuius, aut nullum reputatur; & ideo, cum omnia ista concurrant in vitio inquietudinis, dicitur specialiter corrigendum.

¶ DE CONSOLATIONE PRAELATI. Cap. CLXXIII.

Circa tertium notandum, quòd quidam sunt prælati tantam austeritatem prætendentes in verbis, in vultu, & in factis; quòd turbati fratres in infirmitatibus, vel tentationibus, vel alijs angustijs nunquam inueniunt apud eos aliquam consolationem. Isti, licet sint vicarij Christi, qui dicitur vnctus, tamen ei contrarij magis vtuntur cauterio, quàm vnguento. Isti licet in custodia receperint sauciatum; tamen non nouerunt vulneribus eius apponere, nisi solum vinum. Isti sunt medici, sed non nouerunt conficere vnctiones suauitatis. Isti habent in arca virgam correctionis, & tabulam præceptorum, sed non manna dulcedinis. Isti sunt qui in loco mellis ministrant absinthium. Isti filijs petentibus panem, ouum, vel piscem consolationis dant lapidem, vel serpentem, vel scorpionem austeritatis. Thren. 4. Filia populi mei crudelis, quasi struthio in deserto. ¶ Sciendum autem, ꝙ ex defectu huius consolationis multa mala solent accidere in subditis. Interdum enim propter hoc ducunt vitam in amaritudine, interdū dimittūt bona consueta, interdnm facit vacillare circa statum suum mutandum, interdum facit deficere in labore; propter quod Dominus dedit manna laborantibus in deserto, ne deficerent. Et ideo dicit Apostolus. Omnia possum in eo, qui me confortat; Interdum

facit cadere in desperationem. Item facit grauia concipere contra prælatum. Quia ergo tot mala sequuntur ex defectu consolationis, multum pertinet ad prælatum subditorum consolationibus operam dare. Possunt autem ad hoc ipsum multa incitare, & primo exempla, & inter ista, exemplũ Dei, qui secundum Apostolum consolatur nos in omni tribulatione nostra, & est Deus totius consolationis. Exemplum angeli Zach. 1. Respondit Dominus Angelo, qui loquebatur verba bona, & consolatoria. Exemplum bonorum virorum. Iob cum sederet, quasi rex circunstante exercitu, erat tamen mærentium consolator. Iob. 29. Item Tobias quoti die pergebat per cognationem suam, & consolabatur. Paulus absens mittebat Timotheum discipulum suum, vt consolaretur corda discipulorum. Secundo incitare potest officium prælati, cuius est exercere circa subditos officium matris. Vnde Bernard. ad prælatos. Discite matres subditorum vos esse, non dominos. Matris autem est de filiorum consolatione esse sollicitam. Tertio facta mundana. Dauid misit seruos ad regem filiorum Amon, vt consolarentur eum super patris interitu. Tres amici venerunt singuli de locis suis, vt pariter consolarentur Iob. Iob. 11. Legitur, quòd multi Iudæi venerunt ad Mariam, & Martham, vt consolarentur eas de fratre suo. Si isti tam solliciti fuerunt de consolatione desolatorum, quorum curam non habebant; quanta crudelitas est, si ille, qui habet curam alicuius desolati, & eum coram se videt quotidie, non habet curam de consolando ipsum; Bene ergo dicit Augustinus prælato, vt consoletur, sed quos? pusillanimes.

¶ DE

¶ DE PVSILANIMITATE. Cap. CLXXIIII.

CIrca quod nota, qui vocantur pusillanimes, & quare specialiter dicantur consolandi, & de his, quæ possunt valere ad consolationem. Pusillanimitas, dici potest timor immoderatus ex animi paruitate procedens. ¶ Porro ista pusillanimitas facit interdum æstimare de re, quæ non est peccatum, quòd sit peccatum; sicut accidit in multis religiosis, præcipue de nouo conuersis, qui in multis æstimant peccatum, vbi non est; sicut diues timidus, quando videt pauperem æstimat furem, quando videt diuites æstimat prædones, & cum sit pax, insidias suspicatur. Psal. Illic trepidauerunt timore, vbi non erat timor. Interdum vero facit timere, quæ non sunt timenda, licet habeant effigiem timendam, vt aduersitates, & verba hominum, & huiusmodi; sicut pueri timent laruas. Bernar. Timēt, quæ non oportet. Interdum retrahit ab aggressione futuri laboris; ardua inchoata facit dimittere ex diffidentia consummationis. ¶ Circa consolationem istorum notandum, quòd confortatio pusillanimum est opus magnæ pietatis, cedit in bonū commune, confortat contra maliciam dæmonum, ideo specialiter sunt confortandi. Ad quorum consolationem multa possunt valere. Vnum est verbum diuinum. Ipse enim Deus est, qui dicit Luc. 12. Nolite timere pusillus grex. Si magna est consolatio existenti in periculo maris, vel infirmitatis, vel belli, quando dicit sapiens gubernator nauigantibus, sapiens medicus infirmantibus, sapiens dux pugnantibus, nolite timere, quanta debet esse consolatio illis, quibus tantus, & tam sapiens dicit.

Nolite

Nolite timere? Aliud eſt ſpes de diuino auxilio; Sperare enim poteſt omnis ſeruiens, quòd non deſerit eum, quem ſuo ſanguine redemit: Nam ipſe per Eſa. dicit. Noli timere, quia ego redemi te. Si autem ſpes omnis eſt conſolatotia, iuxtu illud. Spe gaudentes, quanto magis talis ſpes? Aliud eſt pro miſſio huius auxilij, quod magis eſt, quàm ſpes. Vnde Eſa.41. Seruus meus es tu, elegi te, & non abieci te, ne timeas, quoniam ego tecum ſum. Si obſeſſis eſt magna conſolatio, quando aliquis potens mandat eis, quòd cum eis erit, & iuuabit eos; quanto maior debet eſſe conſolatio illis, quibus dicit Dominus ſe non futurum, ſed adeſſe? Alíud eſt ſocietas magna, & bona. Quis eſt enim adeo timidus; quem bona ſocietas non confortet? Speratur enim, quòd ſeruientes Deo non ſolum habent ſecum in ſocietate angelos, immo & bonos viros. Aliud eſt contrariorum proſtratio. Quicquid enim eſt in mundo terribile, ſiue peccatum, ſiue dyabolus, ſiue proſpera, ſiue aduerſa, & huiuſmodi, totum victū eſt à Domino. Et ideo dicit Iob.16. Confidite, ego vici mundum: Sicut ergo minus timet, qui debellato hoſte pugnaturus eſt; Ita poſtquàm deuictus eſt mundus, magna conſolatio fiduciæ poteſt oriri in cordibus omnium, qui habent cum ipſo pugnare. Aliud eſt beneficium gratiæ. Gratia enim eſt ſicut gladius, quo ſufficienter poteſt ſe homo defendere, propter quod dicit Dominus Apoſtolo. Sufficit tibi gratia mea, ſcilicet ad defendendum te. Aliud eſt remunerationis conſolatio. Gregor. Quicquid intolerabile puſillanimitas aſſerit, hoc leue, & facile ſpes remunerationis oſtendit. Lucæ 12. Nolite timere puſillus grex; quia complacuit patri veſtro vobis dare regnum.

¶DE MODO SE HABENDI *Prælati ad infirmos. Cap. CLXXV.*

CIrca quartum notandum, quòd multiplex eſt infirmitas; Quædam eſt corporalis ægritudinis. Luc.4. Omnes qui habebant infirmos varijs languoribus, ducebant illos ad Ieſum, & ipſe ſingulis manus imponens curabat eos; huius autem exemplo, tales infirmi ſuſcipiendi ſunt à prælato in viſceribus compaſſionis ad medicinalia pro ſalute. Vnde Auguſtinus ſupra. Fiat ſine murmure de conſilio medicinæ; ita vt etiam ſi nolit, iubente præpoſito faciat, quod faciendum eſt pro ſalute. Alia eſt corporaliter. Matth.26. Caro autem infirma, ideſt debilis. Sic infirmi ſunt, qui habent complexionem debilem. Et tales ſuſcipiendi ſunt piè diſpenſatiuè ad aliquas ſpirituales recreationes. Vnde ſupra (Et ſi eis, qui venerunt ex moribus delicatioribus ad monaſterium, aliquod alimentorum, operimentorum, veſtimentorum ve datur, quod alijs fortioribus, & ideo fœlicioribus non datur, non debet alijs moleſtum eſſe.) Alia eſt infirmitas concupiſcentiæ carnalis; ex qua contingit, quòd aliquis interdum patitur lubricum turpe, vel frequens, licèt occultum; tales ſuſcipiendi ſunt cum omni benignitate in foro confeſſionis. Alia eſt infirmitas morum, ſiue vitiorum. Bernar. An non mali mores ſunt mali humores? mali autem humores ſunt morbi cauſa. Tali autem infirmitate laborant homines iracundi, impatientes, impetuoſi, inobedientes, tales ſuſcipiendi ſunt inter brachia patientiæ, vt ſint materia ad merendum. Alia eſt infirmitas vacillationis, de qua Sapien.3. Figura infirmiter poſita à vento circunmouebitur. Huiuſmodi autē

ſunt, qui non ſunt firmi in ſtatu ſuo, & tales ſuſcipiendi ſunt ſollicitè ad confirmandum. Apocal. 4. Eſto vigilans, & confirma reliqua, quæ moritura erant. Alia eſt infirmitas dubitationis. Et hæc eſt duplex; quædam circa credenda. Apoſtolus. Infirmum in fide aſſumite; quædam circa agenda, de qua Apoſtolus. Conſcientia ipſorum, cum ſit infirma, polluitur; Huiuſmodi autem infirmitate laborant, qui vel tentantur in fide, vel puſillanimitate conſcientiæ in agendis vacillant, tales ſuſcipiendi ſunt in ſpiritu manſuetudinis ad inſtruendum. Apoſtolus. Vos qui ſpirituales eſtis, inſtruite huiuſmodi in ſpiritu lenitatis, illos ſcilicet qui præoccupantur in aliquo delicto; tales autem huiuſmodi infirmi, qui non ex malitia, ſed ex ignorantia cadunt interdum, ſunt ſicut cœcus in via. Alia eſt infirmitas perfectionis, tales autem ſunt nouitij, & alij, qui non aſcenderunt ad perfectionem in Chriſto, & iſti ſunt charitatiuè ſuſcipiendi, tanquàm paruuli. Apoſtolus. Tanquam paruulis in Chriſto lac potum dedi vobis, non eſcam. Sed ſunt aliqui prælati (quod cum dolore referendum eſt) qui infirmis non viſcera pietatis, ſed potius crudelitatis oſtendunt, non condeſcendentes eorum infirmitatibus; non ſunt iſti ſicut beatus Nicolaus, qui ſuper afflictos pia geſtabat viſcera; non ſicut Iob, cum quo ab infantia creuit miſeratio; non ſicut Paulus, qui dicebat. Quis infirmatur, & ego non infirmor? Iſti ſunt medici animarum, ſed non eis eſt cura de male habentibus? Iſti ſunt illi paſtores maledicti, de quibus loquitur. Ezechiel dicens. Veh paſtoribus Iſrael. Et poſt. Quod infirmum fuit, non conſolidaſtis, quod confractum, non alligaſtis; quod ægrotum, non ſanaſtis, & quod abiectum, non reduxiſtis;

duxiſtis; & quod perierat, non quæſiſtis. Item de ſpirituſancto legitur. Ro. 8. quòd adiuuat infirmitatem noſtram. De Paulo iterum legitur Actuum. 20. quòd ipſe laborabat manibus proprijs, vt haberet, vnde ſuſciperet infirmos, & ſic faciendum exemplo ſuo monſtraret. Natura iterum docuit omnia volatilia, & animalia, quòd maiorem curam habent de fœtibus adhuc debilibus, quàm quando ſunt fortes. Contrarij ergo ſunt ſpiritui ſancto, Paulo, naturæ prælati ad infirmos crudeles. Item prælatus potius ſumitur ad onus, quàm ad honorem; & ideo illos ſubditos, qui propter infirmitatē mentis, vel corporis, ſunt oneroſi, non debet proijcere, ſed potius humeros ad portandum ſupponere.

❡ *DE PATIENTIA PRAELATI ad ſubditos. Cap. CLXXVI.*

CIrca quintum nota, quòd tria ſunt, quæ ſolent dare occaſionem impatientiæ. Vnum eſt magnitudo ſtatus. Facilius enim ſolent iraſci viri magni, qui non habent ſupra ſe reprimentem, quàm iuniores. Prouer. 28. Secundum ligna ſiluæ, ſic exardeſcet ignis, & ſecundum virtutem hominis, ideſt potentiam, ſic iracundia erit. Aliud eſt grauamen, ſicut eſt in infirmo. Exemplum de Iob, qui quaſi grauatus infirmitate videtur multa quaſi impatiens dixiſſe amicis conſolari eum volentibus. Aliud eſt multitudo negotiorum; hęc enim ſunt muſcæ pungentes; & ideo quanto plura ſunt, tanto magis moleſtant. Iſta autem tria ſunt in prælato, & ideo multas habet occaſiones impatientiæ. Verum impatientia prælati multum eſt periculoſa, ad ipſum enim propter regimen cuncta pertinet facere ſapienter.

Impatientia vero perturbat ſapientiam; Prouer. 3. Impatiens operatur ſtultitiam; qui vero patiens eſt, multa gubernatur ſapientia. Ad ipſum iterum pertinet iuſtè iudicare, iuſtè corrigere, & iuſtè omnia facere. Impatientia vero peruersè, & iniuſtè omnia facit. Iac.1. Ira viri iuſtitiam Dei non operatur. Item impatiens eſt quaſi furioſus; furia vero magis periculoſa eſt in ſoluto, quàm in ligato; Prælatus vero eſt quaſi ſolutus; quia non eſt ligatus per obedientiam, ſicut ſubditus. Et ideo ſua impatientia totam domum perturbat, ſicut furioſus ſolutus. Contra quam dicitur Eccleſ.4. Noli eſſe ſicut leo in domo tua, euertens ſubiectos tuos, & opprimens eos. Patet ex his, quàm periculoſa eſt impatientia prælati, cum perturbet eius ſapientiam, & peruertat eius iuſtitiam, & faciat abuti potentia. ¶ Notandum autem, quòd ſicut prælatus habet alios portare; ita & ipſe indiget portari a ſubditis; nihil autem eſt, quod faciat eum magis importabilem, quã impatientia, prouer.18. Epiſcopum ad iraſcendum facilem, quis poterit ſuſtinere? Nec mirum, quia ſicut dicitur Eodem. 27. Graue eſt ſaxum, & arena oneroſa; ſed ira ſtulti vtroquè grauior. Item debet eſſe talis, ad quem debent omnes recurrere; impatienti vero vix audet aliquis appropinquare; ſicut ſcriptum eſt de Nabal. 1. Reg. 25. Ipſe eſt filius Belial, ita quòd nemo poſſit ei loqui. Item prælatus eſt quaſi ſignum ad ſagittam, contra quem aliquis obloquitur, alius murmurat, alius iudicat, alius inſipientem dicit, alius in tali defectu, alius in delicto tali, & ita niſi ſit patiens, ſemper erit tui batus, & numquàm tranquillus, quod valde eſt contrarium ſtatui prælationis. Sicut enim Deus, qui omnia regit, in ſumma eſt tranquillitate; ita prælatus

tus in tranquillitate debet omnia disponere, & non turbari aliorum turbinibus. Vnde de Dauid. 2. Reg. 14. dicitur. Sicut Angelus Domini, sic & dominus meus rex; vt nec benedictione, nec maledictione moueatur. Bene ergo datur prælato mandatum de patientia habenda ad omnes; quia & occasiones multas habet impatientia; & periculosa est valde impatientia eius, & necessaria est ei patiẽtia propter multa. Ideo dicit August. (Patiens sit ad omnes) vt patet ex dictis.

D*isciplinam libens habeat, metuendus imponat.* ¶ In hoc quinto mandato circa bonas conditiones prælati determinatur quomodo se debeat habere circa disciplinam. ¶ Et notandum, quòd disciplina tripliciter accipitur. Quandoquè dicitur corectio prouer. 23. Noli subtrahere a puero disciplinam, quandoquè dicitur religiosa morum tentio. Hugo de sancto victo. Disciplina est membrorum omnium motus ordinatus, & dispositio decens in omni habitu, & actione; quandoquè dicitur opus pœnitentiale, vt sunt abstinentia, vigiliæ, & huiusmodi. Heb. 12. Omnis disciplina in præsenti videtur non esse gaudij, sed mẹroris, & hoc modo accipitur hic.

¶ *DE RELIGIOSIS, IN QVIBVS PERIJT VITÆ AUSTERITAS. Cap. CLXXVII.*

ET notandum est, quòd in quibusdam religionibus, ita perit austeritas, quòd nec apud maiores, nec apud minores seruatur; in alijs religionibus & si seruatur a minoribus, non tamen apud maiores; Apud quosdam vero seruant maiores, sed

non

non minores, quia ad hoc non compelluntur. Ber. ecce parcitas reputatur auaritia, sobrietas austeritas creditur, silentium tristitia reputatur; econuerso remissio discretio dicitur, effusio liberalitas, loquacitas affabilitas, cachinnatio iocunditas, mollities vestimentorum honestas, lecti superfluus cultus munditia. De prælatis idem dicit. Vides quosdam de maioribus lautius comedere, sapidius bibere, indui pulchrius, cubare mollius, loqui licentius, orare rarius; hæc enim est abusio in tota ecclesia, vt sicut sunt homines in statu sublimari, sic & magis velint viuere delicatè. Non sunt isti prçlati secundum ordinem Apostolorum, de quibus dicit Apostolus. Vsquè in hanc horam esurimus, & nudi sumus, sed secundum ordinem scribarum, & pharisæorum, qui imponunt onera grauia, & importabilia in humeros hominum; digito autem suo nolunt ea mouere. Dauid autem rex sitiens noluit bibere aquam; quam tres fortes cum periculo vitæ asportauerunt ei; sed libauit eam Domino dicens. Propitius sit mihi Dominus, ne faciam hanc rem; num sanguinem istorum hominum, & animarum periculum bibam? 2. Reg. 13. Multi autem de statu humili transeuntes ad qualemcunquè statum altiorem faciũt sibi magnas delicias assiduè de his, quæ pauperes fratres cum multo labore corporis, & angustia cordis conquirunt. Legitur in hystoria Tripartita, quòd cum Theodosius imperator esset in quadam expeditione, in qua exercitus laborabat siti: Quidam videns eum æstuantem siti obtulerit ei potum limpidissimum confectum ex aromatibus aqua frigida superfusa, qui vincens animum suum noluit bibere, sed offerenti reddidit vt alij, cui vellet, offerret, & hoc fecit, vt corda alio-

rum

rum intuentium propter hoc animarentur ad tollerantiam sitis. Simile legitur de Alexandro magno. Mira res; homines sæcularis dignitatis abstinent, vt suo exemplo alios animent, & prælati ecclesiastici, immo religiosi non curant; sed subditi eorum durum victum ducentes exemplo suorum excessuũ in cibis, & potibus scandalizantur. Moyses, & Aaron pirncipes populi eodem cibo, & potu vsi sunt, quo populi in deserto. 1. Cor. 10. Omnes eandem escam spiritalem idest spiritualia significantẽ manducauerunt, & eundem potum. Et quidam prælati, vel officiales religiosorum non dignantur comedere, vel bibere, sicut conuentus. ¶ Legitur de sancto Germano Episcopo, qui fuit nobilissimus ante episcopatum, & delitijs deditus valde, postquàm factus fuit Episcopus, vsquè ad terminum vitæ suæ scilicet annos. 30. corpus sic afflixit, quòd numquam comedit panem frumenti, nec vinum bibit, nisi in die Natiuitatis, & Paschæ; nec oleum, nec sal pro sapore comedit, & cineres in refectione prælibabat, & nullam habuit vestem præter ciliciũ, & cucullam; lectulus eius cineres, & quotidiana impressione duratos, supposito tantum vno sacco, cum cilicio continebat; numquàm vestimentum, vel calceamenta extrahebat. Quid dicent ad hoc homines rusticani, qui promoti ad modicas dignitates in religione nil volunt austeritatis sustinere in vita, sed semper singulares in cibis, & potibus, & lectisternijs, & vestibus cõmunibus numquàm sunt contenti? Rechabite propter præceptum Ionadab patris sui abstinent a vino perpetuè: sicut dicitur, Hiere. 35. Et quidam prælati, qui debent esse filij Dei per imitationem, nolunt abstinere a superfluis delicijs. Denique pastor dicitur a pascendo non se,

ſed gregem, iuxta illud 1.Pet.5. Paſcite, qui in vobis eſt, gregem Dei, Iſti vero non curant de paſcendo grege conuentus, ſed ſolum de ſe; & ideo maledicti a Domino dicuntur. Ezech. 33. Veh paſtoribus Iſrael, qui paſcebant ſemetipſos, nonne greges paſcuntur a paſtoribus? Ex his patet, quàm reprehenſibile ſit, cum apud maiores in religione vitæ auſteritas non inuenitur.

¶ CONTRA PRAELATOS MOLLES ad ſubditos. Cap. CLXXVIII.

DE tertio nota, quòd ſunt quidam prælati, qui licet viuant diſciplinate: tamen ex quodam defectu, vel puſillanimitate, vel timore ſunt ita molles ad ſubditos, quòd quaſi numquàm pro exceſſibus duram pœnitentiam, vel aliquam duram obedientiam, vel neceſſitatem obſeruandi auſteritatem ordinis imponunt eis, Propter quod apud eorum ſubditos perijt huiuſmodi diſciplina. Tales prælati ſunt ſicut formidines poſitæ in agris ad timorē auium, vel beſtiarum, quæ tenent arcum extentum, & nunquàm percutiunt. Baruch. vltim. Sicut formidines ſunt in cucumerario. Sunt iterum ſicut reges non habentes baculum, niſi arundineum; ſicut deriſiue factum eſt Chriſto, contra quos dicitur in Pſal. Reges eos in virga ferrea. Sunt etiam ſicut burgenſes ciuitatum, qui filios ſuos exponunt voluptatibus, & delicijs omnibus, & non tenent eos ſub aliqua virga, & ideo finaliter confundunt ſe, & parentes, contra quos ad Ephe. 6. dicitur. Educate filios veſtros, in diſciplina, & correctione Domini. Non reliquit huiuſmodi mollitiei exemplū Chriſtus, qui flagello vſus eſt ad verberandum delinquen-

linquentes in templo; Non Apostolus, qui fornicatorem sathanæ tradidit; Non Petrus, ad cuius imprecationem proprietarij morte subitanea perierunt; Non est sapientis medici semper vti lenibus, quia plus prosunt interdum corpori ad salutem aspera, & cum dolore abscindenda sunt, quæ leniter sanari non possunt. Apostolus. Peccantem coram omnibus corripe, vt cœteri timorem habeant. Ergo boni prælati est arguere viriliter, vt ab omnibus alijs timeatur. Et ideo bene dicit vir sanctus (disciplinam metuendus imponat) idest ita strennuè imponat, vt timeatur. Patet ex iam dictis, quàm reprehensibile sit cum in religione perijt disciplina, siue austeritas, vel apud omnes, vel apud maiores solum, vel apud minores solum; & ideo, vt apud omnes vigeat, dicit vir sanctus prælato (disciplinam libens habeat, metuendus imponat.)

ET quamuis vtrumquè sit necessariũ; tamen plus a vobis amari appetat, quàm timeri, semper cogitans Deo se pro vobis esse redditurum rationem. Vnde & vos magis obediendo, non solum vestri; sed etiã ipsius miseremini, qui inter vos quanto in loco superiori, tanto in periculo maiori versatur.

¶ In hoc sexto loco ponitur mandatum circa bonas conditiones prælati, quantum ad animi interiora; Sunt autem hæ duæ scilicet actiones, & cogitationes circa quarum vtrumq; tradit mandatum, circa primum cum dicit. (& quamuis &c.) circa secundum cum dicit (semper cogitans.)

¶ *Circa primum notandum*, quòd licet ad prælatum pertinet, & timeri, & amari; tamen secundum est melius. Et ideo cum dixisset in præcedenti mãdato (metuendus imponat) subdit, quòd quamuis

vtrũq; ſit neceſſarium; appetendum eſt tamen plus ſecundum.

NECESSARIVM EST PRAELATO, quod timeatur. Cap. CLXXIX.

SCiendum ergo, quòd ſecundum quòd hic dicitur neceſſarium eſt prælato, quòd timeatur, & hoc propter ſubditorum vtilitatem. Multi enim illorum ſunt, qui frequenter magis timore inducuntur ad bonum: Auguſt. Sicut meliores ſunt, quos amor dirigit; ita plures ſunt, quos timor corrigit. Item propter ſtatus ſui exigentiam; indecens enim, & inconueniens eſt, quòd aliquis præſit aliquibus, & non timeatur ab eis; & ideo Dominus, qui dedit homini dominium ſuper animalia, immiſit cũ hoc timorem ſuper ea, Gene. 9. Terror veſter, & tremor ſit ſuper cuncta animantia terræ. Item propter Dei honorem; non enim eſt ad honorem regis, ſed ad confuſionem, cum eius baculus non timetur. Et ideo dicitur Lucæ 10. prælatis. Qui vos ſpernit, me ſpernit. ¶ Porro huiuſmodi exemplum, videlicet, quòd prælati timeantur, habetur in natura. Inter animalia omnia illud, quod magis timetur ab omnibus animalibus, eſt illud, quod natura fecit ſuper alia, videlicet Leo. Item habetur exemplum in poteſtatibus ſæcularibus. Romano. 13. Si malum feceris, time poteſtatem; non enim ſine cauſa gladium portat. Item habetur in principibus Apoſtolorum: Nam dicit Paulus. In virga veniam ad vos, aut in charitate, & ſpiritu manſuetndinis. Petrus vero occiſis proprietarijs incuſſit timorem omnibus. Actuum. 5. Factus timor magnus in vniuerſa eccleſia. Sunt autem tria, quæ valent ad hoc, vt

prælatus timeatur. Primum est morum grauitas; sicut enim quando conformat se quotidianis leuitatibus, multotiens fit ex hoc contemptibilis prælatus; sic grauitas facit eum haberi in timore venerabili, propter hoc dicitur de Iob.20. Videbant me iuuenes, & abscondebant se. Secundum est auctoritas; sunt enim quidam, qui nunquàm prodeunt ad aliquod opus virile, ex auctoritate quàm habẽt; & ideo dicit Apostolus ad Timotheum. Argue cum omni imperio; nemo te contemnat, quasi dicat. In hoc fac imperiosè, ne vertaris in contemptum. Tertium est rigor iustitiæ, cum videlicet talis est, quòd nõ creditur, quòd aliquo modo a iustitia flectatur; & ideo de Herode dicitur Marci 6. Herodes metuebat Iohannem, sciens eum virum iustum, & sanctũ.

¶ PRAELATO EST MAGIS *curandum de amore subditorum, quàm timore.* Cap. CLXXX.

NOtandum, quòd licet necessarium sit prælato, quòd timeatur; tamen magis est ei curandum de amore subditorum, & hoc multis de causis, quarum aliæ sunt ex parte subditorum, aliæ ex parte prælati, qđ sic patet. Illud quod imponitur amanti, licèt difficile sit, tamen fit facilius, quàm quod imponitur timenti; nihil enim amanti difficile fit. Itẽ quod fit à tali, quòd fit hilariter, & non cum tristitia, sicut quod fit ex timore, acceptum est Deo. Vnde Apostolus. Non ex tristitia, aut ex necessitate; hilarem enim datorem diligit Deus. Item timentis est fugere, diligentis vero adhærere. Et ideo vbi timentes fugiunt, interdum ipsi adhærent prælato infatigabiliter, sicut Lucas Paulo secundum Hiero.

Et ideò secundum Apostolum charitas dicitur vinculum perfectionis. Item prælati in multis indigēt portari à subditis; hoc autem facit amor. August. Tantum quisq; portat, quantum amat. Item indigent iuuari in multis, hoc autem dilectio facit: Amici est iuuare amicum, & pro adiutorio solet vnus ad alium recurrere. Item frequenter à subditis molestantur; sed dilectio non nouit hoc facere, quia dilectio proximi malum non operatur. Quantum ergo debent prælati appetere, vt à subditis diligantur, cū subditos hoc faciat facilius obedire, & acceptabilius Deo seruire, & fortius eis in bono adhærere, & ipsos prælatos faciat portari in defectibus, & eos iuuare in negocijs, & ad eos se habere quietius. Ideo non solum August. sed & Bernar. dicit ad prælatos. Studete magis amari, quàm timeri. Et Isidor. Talem te redde subditis, vt magis ameris, quàm timearis. Quis ergo dubitet, quin hoc à Spiritu sancto sit, in quo tres tanti doctores vno ore concordant?

¶ Sed notādum, quòd ad hoc vt prælatus diligatur à subdito, cauendum est à superbia, quæ non diligi facit, sed odiosum reddit Eccles. 5. Odibilis est coram Deo, & hominibus superbia. Item à duritia, quæ reddidit Roboam odiosum populo. Et ideo dicitur econtrario in Ecclesiastico. In mansuetudine opera tua perfice, & super gloriam hominum diligeris. Item à singularitate, cum enim conformat se alijs prælatus, & est in illis quasi vnus ex illis, ex hoc acquirit sibi aliorum amorem. Eccles. 13. Omne animal diligit sibi simile.

❡DE REDDENDA RATIONE à Prælato. Cap. CLXXXI.

REstat videre post huiusmodi appetitum pertinentem ad affectum, de cogitationibus prælati pertinentibus ad intellectum; inter omnes autem cogitationes pertinentes ad statum eius hoc est de magis necessarijs, vt non ad horam, sed semper cogitet de ratione reddenda Deo pro subditis; propter quod dicit (semper cogitans Deo se pro vobis redditurum rationem.) Nam quandoq; exigitur ratio de rebus parum valentibus: Prælati vero habent reddere ratione de rebus preciosis scilicet animabus. Hæb. vlt. Ipsi peruigilant, quasi reddituri rationem pro animabus vestris. Item Dominus requirit rationem de numero. Hiere. 30. Adhuc transibunt greges ad manum minantis. Et quia prælatus debet habere curam sollicitam de custodia omnium exemplo Saluatoris, qui dicit Ioan. 13. Quos dedisti mihi, ego custodiui, & non perijt ex eis, nisi filius perditionis. Item de fructu Benedictus in regula. Sciat abbas culpæ pastoris incumbere, quicquid in ouibus paterfamilias minus vtilitatis poterit inuenire. Et ideo debet prælatus dare operam diligentem circa subditos, vt debitum fructum red dant exemplo illius boni pastoris, qui dicit Gen. 31. Oues tuæ, & capræ tuæ steriles non fuerunt. Ex his apparet, quòd iudicium durissimum in his, qui præsunt, fiet: Durum, quia de singulis animabus commissis oportebit rationem reddere: Durius, quia anima pro anima punietur: Durissimum, quia pro sola negligentia hoc incurrere possunt, veh multis prælatis, qui hoc non cogitant. Et ideo dicit vir sanctus. Semper cogitans Deo se pro vobis reddi-

turum esse rationem. Attendendum vero est, quòd cum anima prælati sit in maiori periculò, quàm animæ subditorum, & ideo propter eos multum tenentur compati animabus eorum, & dare operam, ne propter eos ipsas perdant; hoc autem faciunt, cum benè obediunt, & ideo incidenter subdit. (Vnde & vos magis obedientes, non solum vestri, sed etiã ipsius misereminí; qui inter vos quanto in loco superiori, tanto in periculo maiori versatur.)

DOnet Dominus, vt obseruetis hæc omnia, tanquã spiritalis pulchritudinis amatores, & bono Christi odore de bona conuersatione fragrantes; non sicut serui sub lege, sed sicut liberi sub gratia constituti.

¶ Hoc est secundum, quod facit ad regulæ obseruantiam, scilicet paterna oratio. Nam boni doctoris est non solum studere sapientiæ, vt sciat, quid doceat, & non solum docere verbo, vel scriptó, vt instruat, sed & dare operam, vt obseruetur, quod dicit, vt proficiat. Quia vero non est seminantis, nec terræ seminatæ fructum producere, sed Dei solius, ideo recurrit bonus doctor super hoc ad orationem. Inde est, quòd doctor egregius in fine doctrinæ in Epistolis semper orat dicens; Gratia Domini nostri Iesu Christi, cum omnibus vobis, qui scilicet moneat, & iuuet ad faciendum, quod docui. Eodem modo orat August. dicens (Donet Dominus, vt obseruetis hæc omnia) Quasi dicat. Quid prodest me in istis studuisse, & vobis ita tradidisse, nisi obseruetis. Ideo rogo Dominum, vt ille, qui solus potest, donet, vt hæc obseruetis.

¶ CON-

¶CONTRA RELIGIOSOS, QVI non obseruant ordinem suum. Cap. CLXXXII.

NOtandum autem primo, quòd sunt quidam religiosi, qui tradita sibi à Deo mandata paruipendunt, eo quòd passim transgredientes ordinem dissipant, Similes illi, cui dicitur Hiere.2. A sæculo confregisti iugum meum, Rupisti vincula, & dixisti, non seruiam. Isti sunt sicut Rhinoceros, quod animal secundum Grego. in moralibus adeo est indomitum, quòd si ligetur, moritur, vel vinculum dissoluit. ¶ Sciendum autem, quòd multa sunt, quæ valent ad hoc, quòd religiosi obseruent ordinem suum. Vnum est exemplum priorum. Legitur Hierem. 35. quòd Rechabitæ propter mandatum patris sui Ionadab nunquam bibunt vinum; Pharisæi, & Iudæi propter traditiones seniorum, nisi crebro manus lauent, non manducant. Legem Persarum, & Medorum nullus audet violare. Quanto ergo magis religiosi Christiani seruare debent mandata Sancta Sanctorum patrum suorum? Et nisi faciant, timendum est eis, ne illi contra eos surgant in iudicio; & condemnent eos. ¶ Aliud est promissionis obligatio facta per professionem, qui enim promittit, & non reddit, ipse sibi laqueum mortis parat. Vnde Benedictus in regula. Qui aliquando aliter fecerit, à Deo se damnandum sciat, quem irridet. ¶ Tertium est apparentia exterior: Quid enim prodest nomen, vel habitus religionis, vbi desunt opera religionis? Ambrosius. Quod sumus professione, actione potius, quàm nomine demonstremus, vt actio respondeat nomini, & nomen respondeat actioni. ¶ Quartum est successio sancto-

rum;

rum; Viri enim religiosi tanquam filij succedunt in hæreditatem sanctorum; & ideo si vere sunt filij, & non adulteri, debent eos imitari in operibus. Vnde Dominus dicit Iudæis: Si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ facite. Eadem ratione, Si filij Augustini, Benedicti, Dominici, Francisci estis, opera eorum, quæ fecerunt, & facienda tradiderunt, facite. ¶ Quintum est conditio cohabitationis; nā secundum leges eorum, cum quibus habitamus, debemus viuere. ¶ Sextum multitudo inconuenientium. Nam Eccles. 5. dicitur, quòd displicet Deo stulta, & infidelis promissio. Item dicitur Eccle. 36. Vbi non est sepes, diripietur possessio. Cum ergo obseruantiæ regulares sint quasi sepes, sequitur ex eorum dissipatione direptio omnium bonorum spiritualium. Item si omne mendacium est reprehensibile, quanto est maior, cui mentitur, tanto reprehensibilius est mendacium. Tales autem Deo, cui se obligauerunt, mentiuntur, & ideo valde timendum est de morte subitanea; sicut accidit Ananiæ, ex eadem causa Act. 5. Non es mentitus hominibus, sed Deo. Audiens autem Ananias hæc verba cecidit, & expirauit. Item tales sunt sicut statua Dauid, in qua aliud non est inuentum, nisi solum vestes, & pelles caprarum. 1. Reg. 19. in qua illusum est regi Saul, & non sine indignatione eius. Quare inquit sic illusisti mihi? Nunquid non est illusio similis, quando non inuenitur in religione nisi habitus? Item sicut 1. Esdræ. 3. Seniores, qui viderant templum, cum esset aliter fundatum hoc templum, in oculis eorum flebant. Et causa, quia quasi nihil erat illud in comparatione ad primum. Quantam ergo materiam doloris habent viri perfecti, qui vident religionem tam grauiter corruisse à statu anti-

quo

quo. Item religio via est ad Paradisum, qui ergo dissipant eam, faciunt, ne sequentes possint per eam illuc transire. Esa. 33. Dissipatæ sunt viæ, cessauit transiens per eam. Item multi videntes religionem dissipatam, amittunt deuotionem intrandi ad eam: Baruch. 4. A multis derelicta sum propter peccata filiorum meorum, quia declinauerunt à lege Dei. Item sæcularibus propter hoc factũ est in derisum. Treñ. 2. Plauserunt super te manibus omnes transeuntes per viam, sibilauerunt, & mouerunt capita sua super te filia Hierusalem. Vide etiam de illo, qui dixit matri. Volo saluare animam meã, & tandem negligens fuit in religione.

¶ CONTRA ILLOS, QVI NON *integrè seruant ordinem suum.* Cap. CLXXXIII.

NOtandum secundo, quòd sunt aliqui, qui non integrè seruant ordinem suum, sed aliquam partem seruant professionis suæ, aliquam non. Isti sunt sicut Samaritani, qui partim colebant Deum partim idola. Isti sunt, qui sequuntur Dominum claudicando, contra quos dicit Helias 1. Reg. 18. Vsquequo claudicatis in duas partes. Sunt iterum sicut adultera, quæ licet à viro non recedit omnino; tamen iuxta eum recipit alterum. Sunt iterum sicut pica, quæ partim est alba; partim nigra. Et isti sunt partim mali, partim boni. Quod obstupescens Dominus dicit Hiere. 12. Nunquid auis discolor hæreditas mea mihi? ¶ Sciendum est autem, ꝙ ex huiusmodi partiali ordinis transgressione sequuntur multa mala. Tales enim sunt sicut vas perforatum, & bona alia, quæ faciunt per partem religionis,

nis, quam frangunt, amittunt. Eccl.9. Et qui in vno peccauerit, multa bona amittet. Exemplum in vitispatrum de quodam, qui est visus haurire aquam de puteo, & ponere in lapide perforato, & inde tota exibat. Vnde etiam Iaco. 2. dicitur. Qui in vno offenderit, factus est omnium reus. Exemplum. Quidam miles inuenit quendam stultum monachum, qui amore vxoris suæ fecerat vestem quandam, quę partim erat religiosa, partim sæcularis, & apprehendens eum dixit. Domine monache ex parte ista, quæ est religiosa, non audeo vos tangere, ne essem excommunicatus; sed ex parte ista sæculari benè possum vos tangere; & ex illa parte tantum verberauit eum, quòd mortuus est: ita ac si per totum corpus verberasset eum. Non est autem dubium, quin similiter homines Deus huiusmodi cōdemnaret, ac si totam professionem transgrederentur. Itē tales sunt deturpati, sicut nuncij Dauid, quando rasa fuit barba eorum dimidia, & vestes mediæ pręcisæ vsq; ad nates, & non sunt digni stare in conspectu Dauid. Et ideo dicitur eis. Manete in Hierico, donec crescat barba vestra, 2.Reg. 10. Item per fracturam religionis ingrediuntur hostes. Iob. 30. Quasi rupto muro, & aperta ianua irruerunt super me. ¶ Item tales omnia, quæ promiserunt, debent reddere; & ideo si partem reddant, & non totum, non euadunt tortores. Matth. 18. Iratus Dominus eius tradidit eum tortotibus, quousq; redderet vniuersum debitum. Quia ergo indecens est, semiplenè religionem seruare, & tot mala indè sequuntur, dicit vir sanctus (vt obseruetis hæc omnia.)

¶ DE

¶ DE SPIRITVALI PVLCHRITVdine. Cap. CLXXXIV.

NOtandum tertio, quòd ficut eft quædam pulchritudo corporalis, ita eft quædam fpiritualis fcilicet virtutum, de qua Salomon multum prophetauit in libro Canticorum. Hæc eft, quæ reddit hominem fimilem pulcherrimo Deo. Vnde ꝙ homo factus dicitur ad fimilitudinem Dei, dicunt fancti referendum ad virtutes, per quas homo affimilatur Deo. Hæc eft, quæ fola reddit Deo amabilem, Vnde. Pfal. Audi filia, quod eft obedientię, inclina aurem tuam, quod eft humilitatis, & obliuifcere populum tuum, quod eft extinctionis carnalis affectus, quæ omnia fonant virtutem. Et fequitur. Et concupifcet rex decorem tuum. Item pulchritudo hæc non eft mutuata ficut multæ pulchritudines corporales; fed eft confubftantialis, & naturalis ipfi virtuti. Seneca. Nullo honeftamento indiget virtus; quia ipfa magnum decus fui eft; & ideo maior, ficut pulchritudines naturales in floribus. Item pulchritudo corporalis cito marcefcit. Iaco. 1. Non fic autem pulchritudo virtutum. Et ideo dicitur Cant. 6. Anima fancta pulchra, vt luna, cuius pulchritudo non deficit. Legitur de beato Antonio, quod cum vidiffet quandam mulierẽ valde ornatam, fleuit dicens. Ignofce mihi omnipotens Deus, quia vnius diei iftius meretricis ornatus totius vitę meæ fuperauit ornamenta; ifta tanta pro mundo compofuit, & ego immortali Domino placere propofui, & fimilia per meam negligentiam nunquàm impleui; propter hoc ergo benè dicit vir fanctus (tanquàm fpiritualis pulchritudinis amatores.)

Cap.

DE ODORE BONAE FAMAE. Cap. CLXXXV.

QVarto notandum, quòd in scriptura sancta bona fama dicitur odor multis de causis. Fętor enim egreditur a rebus vilibus, vt est lutum, vel stercus; sed odor de rebus preciosis, vt est cinamomum, balsamum, & huiusmodi. Eodem modo fama bona a preciosa sanctitate bonorum egreditur. Iudith. 8. Hæc erat omnium famosissima; quia timebat Dominum valde. Item bonus odor, cum sentitur, indicat rem cuius est; ita bona fama indicat Christum esse apud eos, qui sic redolent. Apostolus 2. Cor. 2. Christi bonus odor sumus. Itē sicut bonus odor reficit, sic bona fama. Prouer. 15. Bona fama impinguat ossa. Item sicut bonus odor, licet regulariter conferat, tamen quibusdam venenatis nocet, vt bufoni; ita bona fama. Vnde Apostolus. Christi bonus odor sumus his, qui salui fiunt, & his qui pereunt. Alijs quidem odor mortis in mortem; alijs odor vitæ in vitam. Glos. Illi, qui inuidebant bonæ famæ Pauli, vel Christi bono odori, peribant. Noli ergo inuidere, & non occidet te bonus odor. Item sicut odor ex odorifera re contusa magis elicitur; ita & fama bonorum. Cant. 5. Perfla hortum meum, & fluent aromata illius. Glosa. Ecclesia pulsata, & probata odorem constantiæ suæ, & abundantioris virtutis vbiquè diffundit. Item bonus odor attrahit. Vnde dicitur de panthera, quòd propter bonum odorem aliæ ferę sequuntur eam; ita bona fama. Canticorum 1. Curremus in odorē vnguentorum tuorum. Exemplum de regina Sabba, quam Salomonis fama traxit de finibus

bus terræ, Hiero. Ab vltimis Hispaniarum, Galliarumquè finibus quosdam venisse legimus, & quos ad sui contemplationem Roma non traxit, unius hominis fama perduxit. Item bonus odor secundum medicos resoluit; ita & bona fama resoluit multos in deuotionem. Vnde Tobiæ.7. Audito nomine Tobiæ senioris, misit se Raguel, & cum lachrymis est osculatus Tobiam iuniorem, & plorãs supra collum eius dixit. Benedictio sit tibi fili mi, quia boni, & optimi viri es filius.

¶ ERRORES CIRCA FAMAM. Cap. CLXXXVI.

NOtandum autem, quòd a multis multis modis erratur circa huiusmodi famam. ¶ Sunt enim aliqui, qui omnino non curant de sua fama. Contra quos Eccles. 41. Curam habe de bono nomine. Alij sunt, qui propter confidentiam bonæ conscientiæ, famam negligunt, contra quos Hiero. Non habeas illud, sufficit mihi conscientia mea; non curo quid de me loquantur homines: Apostoli prouiderunt bona non solum coram Deo, sed etiam coram hominibus. Alij sunt, qui bonam famam amittunt non ex malitia, sed ex negligentia, cõtra quos August. Sancta conuersatio tanta debet esse, ne forte cum mala uita sit per lasciuiam, mala fama fiat per negligentiam. Alij sunt, qui non parcentes famæ suæ audacter aliqua committunt cum dispendio famæ suæ, contra quos est illud Gregor. in registro. Quicquid potest grauare opinionem tuam, omnino fugias, & cõmittere illud nullius suasioni consentias. Alij sunt, qui dummodo a uiris malis caueant, non curant malis similia declinare, con-

tra quos dicit Apostolus 1. Thes. 5. Ab omni specie mali abstinete uos. Alij sunt, qui & si in uno loco relinquunt bonam famam, tamen non sic in alijs, contra quos Apostolus 2. Cor. 7. Odorem notitiæ suæ per nos manifestat in omni loco. Sunt autem multa, propter quæ boni uiri debent apponere diligentiam ad habendam bonam famam. Vnum est utilitas proximi. August. Nobis necessaria est uita nostra, alijs fama nostra; Nam sicut crudelis est, qui famam suam negligit; sic qui non curat alijs subuenire. Secundum est utilitas propria. Tertium consolatio amicorum. Aug. Qui nos amant, quærunt, quid laudent in nobis, qui autem nos odiunt, detrahunt nobis; Nos autem in utroq; medio constituti & uitam nostram, & famam nostram sic custodire debemus, ut non erubescant detractoribus laudatores. Quartum est dilectio inimicorum. Apostolus ad Titum 2. In omnibus præbe teipsum exemplum bonorum operum, ut uereatur is, qui ex aduerso est, nichil mali habens dicere de uobis: Quintum est proprius decor, pro quo solent multum zelare. Ber. Fortitudo tua confidentia fidelis conscientiæ, decor tuus est bonæ opinionis, uel famæ splendor. Sextum est fructus diuturnitatis. Fama enim non solum proficit alijs, dum homo uiuit, sicut doctrina; sed etiam post mortem. Eccles. 41. Bonę uitæ numerus dierum, bonum autem nomen manebit in ęternum. Septimum est reuęrentia diuini nominis. Mat. 5. Sic luceat lux uestra coram hominibus, ut uideant opera uestra bona, & glorificent patrem uestrum, qui in cœlis est. ¶ Notandum tamen, quod est quædam fama, quæ oritur ex aliquo malo perpetrato. Psal. Quoniam laudatur peccator in desiderijs animæ suæ, & iniquus benedicitur,

Sunt

Sunt autem aliqui, qui solent in tali fama lætari, & sunt similes quibusdam, qui ex corruptione magna solent in fœtoribus stercorum delectari. Alia est de factis sæcularibus, quæ pertinent ad potentiam, uel sapientiam, uel diuitias. Iste autem odor non est diuinus, sed meretricius; quia ergo uiri religiosi tantum curare debent de bona fama, ut prædictum est, & solum de fama oriente ex sanctitate, & purè propter Christum, bene dicit uir sanctus. (Seruetis hæc omnia, tanquam Christi bono odore de bona conuersatione fragrantes.) Vnde per hoc quod dicit (bono) ostendit, quòd nunquàm de malo debent quærere famam, & per hoc quod dicit (conuersatione) declaratur, quòd non ex factis sæcularibus, sed solum ex operibus bonis est eis fama quærenda. Per hoc vero quod dicit (bono Christi odore, notatur, quòd in fama sua nihil debent quærere nisi Christum.

VT autem vos in libello hoc tanquàm in speculo possitis inspicere, ne per obliuionem aliquid negligatur, semel in septimana vobis legatur.

¶ Hic agitur de tertio, quod valet ad regulæ obseruationem, quod est memoria mandatorum eius: quia vero ista memoria habetur per regulæ lectionem. Primo tradit mandatum circa huiusmodi lectionem. Secundo circa ea, quæ facienda sunt post lectionē: cum dicit (Et vbi vos inueneritis, &c.) Licet autem frequenter debeat legi Regula à suis professoribus; tamen ne circa hoc fiat aliqua omissio, arctat ad certum tempus legendi, cum dicit (semel in septimana vobis legatur.) Item causam assignat huius, cum dicit (vt autem vos in libello hoc tanquàm in speculo possitis inspicere.) Item vtilitatem

huius declarat, cum dicit (ne per obliuionem aliquid negligatur.) ¶ Sunt autem notabilia, quæ eliciuntur ex hoc mandato. Vnum eſt, quòd cauendũ eſt, ne fiat aliquid quantumcumq; modicum ex contemptu, cum dicit (Ne aliquid negligatur.) Aliud, quòd non debent cadere à memoria, quæ pertinent ad ſalutem, cum dicit. (Ne per obliuionem aliquid negligatur.) Aliud eſt, quòd ad vitandum huiuſmodi obliuionem inſiſtendum eſt lectioni frequenter, quod notatur cum dicit (ſemel in ſeptimana .) Aliud eſt, quod legens, vel audiens regulam, debet intendere, cum dicit. (Et vt vos in libello hoc &c.)

¶AD CAVENDAM NEGLIGENTIAM. Cap. CLXXXVII.

Circa primum notandum, quòd ad cauẽdum negligentiam quamcumq; circa ſalutaria mandata ponit Dominus ſpeciale mandatum dicens, Deut. 8. Obſerua, & caue, ne quando obliuiſcaris mandata eius, atq; iudicia, & cerimonias. Non ſolum autem dat circa hoc mandatum, ſed addit duram comminationẽ Leuit. 20. Si negligens populus terræ, & quaſi paruipendens imperium meum dimiſerit hominem, qui dedit de ſemine ſuo Moloch, ponam faciem meam ſuper hominem illum, & cognationem eius, ſuccidamq; illum. Non ſolum autem ponit ſuper hoc comminationem; ſed & pœnã grauem legitur inflixiſſe. Exo. 9. Qui neglexerit ſermonem Domini, dimiſeritq; ſeruos ſuos, & iumenta in agris, & poſt. Et percuſſit grando in omni terra Ægypti cuncta, quæ fuerunt in agris ab homine, vſq; ad pecus. Præterea dicitur Hieremiæ 48. Maledictus homo, qui facit opus Domini negligenter.

Cum

Cum ergo obseruantia regulæ sit opus Domini, qui circa hanc committit negligentiam maledictus est à spiritu, qui loquitur in propheta. Item Prouer. 19. dicitur. Qui custodit mandatum, custodit animam suam: Qui autem negligit viam suam, mortificabitur. Cum ergo regula religiosi sit via sua: sicut qui negligit viam suam interdum incurrit periculum mortis, ita qui in suam regulam negligentiam committit. Item dicitur Eccles. 9. Qui spernit modica, paulatim decidet. Sicut ergo domus, cuius reparatio negligitur, subito cadit, ita & talis. Sunt autem tria, quæ solent esse occasio huius negligentiæ. Primum est minor timor Domini, qui enim multum timet Dominum, cauet negligentiā. Eccles. 7. Qui timet Deum, nihil negligit. Secundum est minor cura animæ suæ, si enim homines tantum curarent de salute animæ suæ, sicut curant de salute corporis, nihil negligerent eorum, quæ pertinent ad animæ salutem. Tertium est occupatio circa alia negotia. Eccles. 26. Difficile exuitur negotians à negligentia.

¶ *DE REBVS SAECVLARIBVS non habendis in mente. Cap. CLXXXVIII.*

Circa secundum nota, quòd secundum philosophos memoria est thesaurus specierum, quæ scilicet per virtutes apprehensiuas inducuntur in animam. Inter omnia autem bona, quæ debet vir bonus habere in memoria, sunt Dei mandata. Eccle. 3. Quæ præcepit tibi Deus, cogita illa semper. Et Prouerb. 7. Fili liga legem meam in digitis tuis, & Deuter. 6. Meditaberis sedens in domo tua, & ambulans in itinere, dormiens, atq; consurgens, & li-

gabis, quasi signum in manu tua, eruntq;, & non mo uebuntur ante oculos tuos, scribesq; ea in limine, & in postibus domus tuæ. Oseæ 4. quia oblita es legis Dei tui, obliuiscar filiorum tuorum & ego. Vnde dicitur de beato Bernardo, quòd apud se frequenter dicebat. Bernarde, Bernarde, Bernarde ad quid venisti? reducens sibi ad memoriam professionem suam, & hoc conueniens est. Dicitur enim Hierę. 2. Nunquid potest obliuisci virgo ornamenti sui? Cum ergo regula sit ornamentum spirituale, & valde pulchrum viro religioso; quomodo conuenit, vt eum tradat obliuioni? Item dicitur in vitispatrum, quòd tres sunt virtutes Sathanæ, Obliuio, Negligentia, & Concupiscentia. Oliuio est mater negligentiæ, de negligentia vero oritur concupiscentia, de concupiscentia corruit homo. Obliuio ergo professionis initium est totius ruinæ in religione; & ideo bene dicit (ne per obliuionem aliquid negligatur.)

¶ DE REGVLA FREQVENTER legenda. Cap. CLXXXIX.

Circa tertium notandum, quod quia ea, quæ sciuntur, vel intelliguntur, vel audiuntur, vel dicuntur, vel fiunt, facile de memoria elabuntur, & ideo adinuentæ sunt scripturæ, vt ea, quæ expedit habere in memoria, per scripturam perpetuentur. Exod. 17. Scribe hæc in monimentum in libr. 1. ob memoriam. Sed sunt aliqui religiosi, qui ita fastidiunt legere in scripturis, quod raro, vel nunquã se occupant in eis, contra quos Augustinus supra. (Codices certa hora singulis diebus petãtur.) Sunt alij, qui cum legunt, libentius legunt in libris gentilium,

tilium, quàm in sacris, propter quod Hieronymus raptus ad iudicium fuit grauissime flagellatus vsq; ad abiurationē. Sunt alij, qui & si libenter legunt in sacris scripturis, tamen parum sciunt, vel scire curant de regula professionis suæ: Isti sunt sicut stulti aduocati, qui nunquam student in textu, vel glos. de materia, super qua ferenda est sententia à Iudice. Secundum enim regulam suæ professionis quilibet est iudicandus. Vidi econtrario ego quendam monachum, qui quasi semper ferebat in manibus regulam Sancti Benedicti, modo legens in ea, modo studens, modo quærens eius dubitabilia cum inueniebat virum discretum. Pharisæi decalogum scriptum in brachio sinistro ferebant. Deuter. 17. dicitur. Postquàm rex sederit in solio regni sui, describet sibi Deuteronomium legis huius in volumine, legetq; illud omnibus diebus vitæ suæ; quanto magis religiosi hoc facere debent? Proinde solent prælati discreti ordinare, quòd illi, qui ex occupatione aliqua, vel negligentia hoc non faciunt, alio tempore suppleant.

ET vbi vos inueneritis ea, quæ scripta sunt, facientes, agite gratias Domino bonorum omnium largitori.

¶ Dato mandato circa regulæ lectionem, tradit mandata circa ea, quæ sunt post huiusmodi facienda. Sciendum autem, quod consideranti se, qualis sit, duo occurrunt scilicet qualis sit in bono, & qualis sit in malo. Bernar. Vigilanter cerne, qualis sis ex te, & qualis ex dono. Primum considerans in speculo regulæ, interdum inuenit se scripta facientem, & hoc bonum non facientem, interdum & hoc malum; circa primum tradit hoc mandatum, vide-

licet de gratiarum actione; circa secundum ibi. (vbi autem quicumq; vestrum.)

¶ DE GRATIARVM ACTIONE de bonis. Cap. CXC.

CIrca primum notãdum, quòd sunt quidam, qui cum considerant se, facientes quod facere debent, inaniter extolluntur, similes Philosophis, qui non glorificauerunt Deum, aut gratias egerunt, sed euanuerunt in cogitationibus suis. Rom. 1. contra quos dicit Apostolus. Quid habes, quod non accepisti, si autem accepisti, vnde gloriaris, quasi non acceperis? Alij sunt, qui non solum extolluntur inaniter in se; sed & super alios in his deficientes gloriantur, similes Pharisæo hypocritæ dicenti. Lucæ 18. Gratias ago tibi Domine, quòd non sum sicut cæteri hominum, contra quos Apostolus. Noli gloriari aduersus ramos, scilicet fractos. Alij sunt, qui licet sciant, quòd quicquid boni faciunt, ex Dei dono habent; tamen ex quadam rusticitate non referunt ei gratias, immo quamuis assidua recipiãt Dei beneficia, tamen semper remanent ingrati, contra quos Colos. 3. Et grati estote. ¶ Porro ex huiusmodi ingratitudine sequuntur tria mala. Primũ est spoliatio de bonis acceptis. August. Quod Deus dederat gratis, abstulit ingratis. Secundum est impedimentum accipiendorum. Bernar. Non est dignus dandis, qui non refert gratias de datis. Tertium est punitio etiam corporalis: Vnde dicit Iosephus, quòd Ezechias licet immolasset Dño post triumphum de Sennacherib: tamen quia non reddidit dignas Deo gratias faciendo ei nouum canticum, sicut in talibus patres consueuerunt, ægrotauit

uit vsq; ad mortem; vel quia non duxerat vxorem, ex quo per illam lineam Christus debebat descendere. Ex gratiarum vero actione econtrario tria sequuntur bona. Primum est conseruatio bonorum iam perceptorum. Aliud est bonorum multiplicatio. Tertium promotio ad maiora in fututum. Dñs de beneficijs omnibus vult, quòd homo habeat totam vtilitatem, ipse uero gloriam, propter iam dicta sanctus uir incitat nos ad gratiarum actiones.

VBi autem sibi quisq; vestrum viderit aliquid deesse, doleat de præterito, caueat de futuro, orans vt sibi debitum dimittatur, & in tentationem non inducatur.

¶ Post mandatum præcedens traditum de gratiarum actione pro his, quæ lecta in regula de illa inueniuntur obseruata, subiungitur hic mandatum de pœnitentia pro his, quæ inueniuntur non seruata. Quia uero pœnitentia uera secundum Ambro. est præterita mala plangere, & plangenda iterum non committere. Ideo secundum hoc duo mandat. Vnum cum dicit. (doleat de præterito.) Aliud cũ dicit (caueant de futuro.) Quia uero in utroq; eorum est necessarium donum Dei, subiungit (orans ut sibi debitum dimittatur) quantum ad primum. (Et in tentationem non inducatur) quantum ad secundum.

¶ *DE DOLORE SVPER TRANSGRESsione Regulæ. Cap. CXCI.*

CIrca primum vide, cum dicit (doleat) quanta cura beati Augustini fuit de regula strictè seruanda; superius enim dixit (si quid seruatum minus

 fuerit,

fuerit, non negligenter prætereatur) Præterea dixit (ne per obliuionem aliquid negligatur;) nunc aũt dicit (vbi autem sibi quicunq; vestrum viderit aliquid deesse, doleat de præterito.) Item aliqui prælati abutentes potestate sibi cõmissa interdum omittunt aliquid de regula, ad quod alios cogunt. Alij quia officiales ratione occupationum ab aliquibus se excusant; Claustrales enim simplices interdum continuam obseruantiam regulæ intolerabilem putant. Et beatus Augustinus nullum excipiens ab obseruantia regulæ dicit (quicunq; vestrum) scilicet prælatus, vel officialis, vel simplex claustralis viderit aliquid sibi deesse. Item sunt aliqui, qui & si transgressionem regulæ confiteantur interdum, vel se accusent, tamen rarò dolent ex corde vero, vel rarò se corrigunt. Et quia sine his prima non sufficiunt; ideo dicit (vt doleant, & caueant) quia melius est, quàm confiteri solum, & accusare. In vitispatrum legitur, quòd abbas Siluanus raptus ad iudicium, vidensq; multitudinem de habitu religioso euntes ad tormentum, & reuersus ad se fiebat inconsolabiliter nolens exire de cella, & si quando compellebatur exire, operiebat caput suum caputio dicens: Quid necesse est videre lumen illud, in quo nihil vtile est? Si aũt iste fleuit pro alijs religiosis iã damnatis, quanto magis dolendum est religioso super transgressione suæ professionis, ne damnetur?
¶ Ibidem legitur, quòd cum abbas Nestor de Schiti venisset ad senes de monte Nitrio vocatus ab eis, & rogassent eum, vt faceret eis verbum: Ille plorans dixit. Fratres ploremus, & producant oculi nostri lachrymas, antequàm eamus hinc, vbi lachrymæ nostræ corpora nostra comburant. Et fleuerunt omnes cadentes in facies suas, dicentes. Ora
pro

pro nobis pater. Vnde cum lectio regulæ ostendat religioso, quæ bona de sunt ei & quæ mala habet: sicut speculum ostendit mulieri fœditatem suam. Quæ ostensio est sibi causa tristiciæ: Bene dicit (vbi autem quicumque vestrum viderit sibi aliquid deesse, doleat de præterito.)

¶ DE PECCATI PLACENTIA, ET recidiuo. Cap. CXCII.

Circa hoc quod dicit (caueat de futuro) notandum, quòd in omni delicto est aliqua complacentia propter aliquid, quod in eo delectat: Item est in eo aliqua audacia, quòd delinquens contra Deum non veretur. Et ideo sicut virgo post corruptionem propter delectationem iam expertam eam attrahentem facilius inclinatur peccatis secũdarijs, quàm primis; & latro videns nihil mali sibi accidisse ex primo furto audacius committet alia furta: Ita in omni delicto accidit, quòd post prima homo facilius inclinatur ad secunda, vel alia perpetranda; & ideo reddens Augusti. circa hoc religiosum cautum dicit (caueat de futuro) innuens, quòd de facili cadit in idem, nisi caueat diligenter. ¶ Attendendum autem, quòd peccati recidiuatio aufert fructum totius purgationis præteritæ, siue per contritionem, confessionem, & satisfactionem. Eccles. 34. Qui baptizatur a mortuo, & iterum tangit mortuum, quid prodest lauatio eius? Item vilificat nobilissimam creaturam Prouerb. 26. Sicut canis rediens ad vomitum, sic imprudens, qui iterat stultitiam suam. Item redigit in maiorem potestatem dyaboli. Luce 11. Tunc scilicet quando reuertitur immundus spiritus in domum suam, vadit, & assu-

mit

mit alios spiritus nequiores se, & ingressi habitant ibi. Item priuat labores vtilitate. Ecclesiastici. 44. Vnus ædificans, & alter destruens, quid prodest illis, nisi labor? Item aggrauat peccatum, sicut recidiuatio infirmitatem. Luc. 11. Et fiunt nouissima hominis illius peiora prioribus. Et prouocat contra se Angelos in iudicio, qui habuerunt gaudium de conuersione peccatoris, & maius expectant de glorificatione. Et ideo multum poterunt indignari contra eos, qui fraudant eos tali gaudio. Ber. Tu qui ad vomitum redire deliberas, putas ne placatos habebis in iudicio, quos tanto priuare vis gaudio? Item Deum grauius offendit propter gratiam factam in præcedenti remissione. Mat. 18. de seruo nequàm. Vnde Dominus Ioh. 8. dicit mulieri. Vade, & iam amplius noli peccare. ¶ Porro ad cauendum recidiuationem multum valet conceptio firmi propositi de cauendo; sicut enim citius frangitur ab inimico ostium vacillans, quàm firmum: sic animus sine firmitate propositi citius vincitur a dyabolo. Item valet ad hoc timor proprij casus: qui enim timet multum cadere, melius cauet sibi, & ita non facile cadit. Apostolus 1. Corinth. 10. Qui se existimat stare, videat, ne cadat. Item confidentia in Domino; qui enim de se præsumit, stat super sedem superbiæ, vbi ciciderunt, qui operantur iniquitatem; & ideo de facili cadunt propter huiusmodi sedis fragilitatem; Qui vero de se diffidentes spem ponunt in Domino, eius adiutorio stant, & incedunt firmi. Psal. Qui confidunt in Domino sicut mons Sion, non commouebitur in æternum. Item sollicitudo circa sui custodiam; non enim ita cito capitur castrum custoditum sollicitè, sicut custoditum negligenter. Et ideo dicitur Deut. 4. Custodi

temetip-

temetipsum, & animam tuam sollicitè. Sicut enim vir prudens infirmitatem incurrens, considerat causam infirmitatis, si fuerit frigus, vel calor, vel huiusmodi, causa inuentâ apponit remedium, & cautelam in antea; ita viri pęnitentis est considerare, quæ fuerunt occasiones peccati sui, & cum remedio de præterito cautelam apponere in futurum. August. Satisfacere est causas peccatorum excidere, & eorum suggestionibus aditum non indulgere. Item absconsio est a periculis; sicut enim in locis guerrarum, qui se exponunt, citius læduntur, quā qui se abscondunt; ita multum valet contra sagittas inimici abscondi. Prouerb. 22. Callidus videt malum, & abscondit se. Innocens scilicet simplex transijt, & afflictus est damno. Item fuga occasionum. Eccles. 21. Quasi a facie colubri fuge peccatū. Item occupatio sancta. Hierony. Semper aliquid boni operis facito, vt te dyabolus inueniat occupatū.

¶ *DE HIS, QVAE VALENT AD remissionem habendam. Cap. CXCIII.*

CIrca tertium cum dicit (orans vt sibi debitum dimittatur.) notandum, quòd quantumcunquè aliquis doleat de commissis, nunquàm est certus de remissione. Ionæ. 2. Quis scit, si conuertatur, & ignoscat Deus? Et prudentis est semper timere de huiusmodi remissione. Eccles. 5. De propitiatu peccatorum noli esse sine metu, propter istum timorem, etiam sancti orant pro peccatis dimittendis. Psal. Pro hac scilicet remissione, orabit ad te omnis sanctus in tempore oportuno. Nota autem, quòd multa sunt, quæ faciunt ad remissionem peccati. Vnū est peccati cognitio. Psal. A peccato meo munda

da me, quoniam iniquitatem meam ego cognosco. Ipso enim dicente, Peccaui Domine, Nathan Propheta statim respondit, Et Dominus transtulit peccatum tuum a te 2.Reg.11. Aliud est suijpsius apud Deum accusatio. Psal. Dixi confitebor aduersum me iniustitiam meam, & tu remisisti impietatem peccati mei. Aliud est contritio de peccato, sicut apparet in Petro, cui propter fletum amarum remissum est peccatum. Aliud est confessio oris. Psal. Facta est iudæa sanctificatio eius. Iudæa confessio interpretatur. Aliud est peccati desertio. Prouer. 28. Qui confessus fuerit scelera sua, & reliquerit ea, misericordiam consequetur. Aliud est satisfactionis impletio. Apostolus Exhibete membra vestra seruire iustitiæ &c. Aliud est opus misericordiæ. Mat. 5. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Aliud est remissio ecclesiastica. Io. 20. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. Aliud remissio iniuriæ. Eccles. 28. Relinque proximo tuo nocenti te, & tunc deprecanti tibi peccata soluuntur. Aliud est, flagellum Domini piè susceptum. Tobiæ.3. Cum iratus fueris, misericordiam facis, & in tēpore tribulationis dimittis his, qui inuocant te. Aliud est intercessio sancta. Iob. vlt. Iob seruus meus orabit pro vobis, vt non imputetur vobis stultitia. Aliud est meritū alienum. Lu. 5. Quorum vt vidit fidem, ait paralytico, Homo remittuntur tibi peccata tua. Aliud est immensitas dilectionis. Luc.7. Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Oranti ergo pro peccatis laborandum est circa ista, vt leuatis manibus operum cum voce oratio eius citius exaudiatur.

¶ DE

¶ DE TENTATIONIBVS. Cap. CXCIV.

CIrca quartum, quod dicit (in tentationem non inducatur) notandum, quòd sunt quidam, quos dyabolus rarò, vel numquàm tentat, qui scilicet sibi gratis seruiunt Gre. Illos pulsare negligit, quos iure quieto possidere se sentit. Alios vero, qui Christo seruiunt, magis tentationibus vexat, sicut Pharao filios Israel; & ideo dicitur Eccles. 2. Fili accedens ad seruitutem Dei, præpara animam tuam ad tentationem; sunt autem multæ causæ, quare dyabolus impugnat seruos Dei. Vna est superbia: Superbus enim est dyabolus, & ideo quando aliquem contra se cognoscit præeminentem, indignatus insurgit contra eum, sicut tyrannus. Gregorius. Antiquus hostis tanto grauius contra hostes sæuit, quanto eleuari eos conspicit. Alia est inuidia? Inuidia enim, quam habuit ab initio erga hominem, ne ascenderet in cœlum, non cessat; & ideo quando videt illuc bonos tendere, nititur eos impedire. Gregorius. Illos antiquus hostis rapere nititur, quos, despectis terrenis studijs, iungi cœlestibus contemplatur. Alia est vindicta: Est enim malitiosus, & ideo quando aliquis facit vituperium repellendo eum a se, sicut boni, se vindicare nititur. Gregorius. Tanto dyabolus in hominis fractione duriorem se exhibet, quanto ab eo ꝙ proiectus fuerit, dolet. Alia est causa inimicitiæ antiquæ inter hominem, & dyabolum, in quibus boni magis rebellant; & ideo ipse eos impugnat. Gregorius. Hostis noster adhuc in hac vita nos positos quanto magis sibi rebellare conspicit, tanto

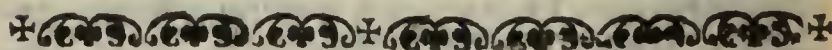
acrius

acrius nos impugnare contendit. ¶ Sciendum autem, quòd dominus huiusmodi tentationes nõ permitteret euenire electis suis, quibus omnia cooperantur in bonum, nisi cederent ad vtilitatem eorũ. Apostolus 1.Cor.10. Faciet cum tentatione prouentum. Et hoc ad multa. Primo ad inquirendam scientiam pugnandi, sicut torneamentũ militi: Eccles. 34. Qui non est tentatus, qualia scit, scilicet de bello spirituali, ad quod summè valet experientia? Secundo ad expellendam negligentiam; qui enim non sentiunt se hostes habere, frequentet pigrescũt. Glo. super illo verbo. Proba me Domine, & tenta me. Nisi tentaret, essemus negligentes. Tertio ad proficiendum in virtutibus: Vnde fratri dicenti, quod non haberet tentationes, dixit senex. Vade, & roga Deum contra te moueri bellum, quoniam pugnando proficit anima, sicut dicitur in vitis patrum. Multum addicit sibi virtus lacessita, sicut canis prouocatus fit bellicosior. Quarto ad expellendam elationem. Apostolus 2.Cor.12. Ne magnitudo reuelationum extollat me, datus est mihi Angelus Sathanæ, qui me colaphizet. Quinto ad alios instruendum: Viri enim perfecti, qui transeunt per multas tribulationes, & tentationes, melius sciunt alios instruere: Apostolus 2. Cor. 1. Si tribulamur pro vestra exhortatione, idest vt sciamus vos exhortari. He.2. In eo in quo tentatus est, potens est auxiliari & alios. Sexto ad coronam consequendam. Iacob.1. Beatus qui suffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ. ¶ Sunt autem multa, quæ valent ad vincendum tentationes. Primũ est assidua belli memoratio, Qui enim cogitat assiduè hostes habere, melius etiam cauet; Et ideo dicitur Iob.40. Memento belli. Secundum

est

est vigilantia; sicut fit in castris tempore hostili, in quibus vigilatur etiam de nocte propter hostium periculum. Et ideo dicitur 2. Pet. 5. Vigilate, quia aduersarius vester dyabolus, tanquàm leo rugiens, circuit, quærens quem deuoret. Tertium est confortatio cordis; multi enim ex defectu cordis solét in pugna succumbere; & ideo dicitur Iosuæ. 1. Con fortare, & esto robustus, noli metuere, & noli timere. Quartum est conatus in pugnando. Iaco. 4. Resistite dyabolo, & fugiet a vobis. Quintum est adiutorium bonorum. Eccles. 4. Et si quispiam præualuerit contra vnum, duo resistent ei. Sextum est virtus fidei: Heb. 11. Sancti per fidem vicerunt regna. Et hæc est victoria, quæ vincit mundnm, fides vestra: Et ideo dicit Petrus, Cui resistite fortes in fide. Septimum est fidelis reuelatio tentationum in confessione viris bonis. Vnde in vitis patrũ. Nichil ita confundit, & allidit virtutem dæmonũ, quàm si quis secreta cogitationum reuelauerit sanctissimis patribus; Latronum enim est fugere, vbi perpenduntur. Octauum est meditatio sacræ scripturæ; cor enim est sicut molendinum, quod semper molit, & ideo, quando reuoluit in se sacram scripturam, non recipit illud, quod dyabolus affert ad molendinum per cogitationes. Nonum est crucis memoria; hoc est enim vexillnm regale, quod erectum terret, & fugat dæmonum agmina. Chrysostomus. Tanta est virtus sedulæ meditationis crucis Christi, quòd si fideliter in corde teneatur, statim ad eius memoriam dyaboli fugatur exercitus. Decimum est scientia diuina, quæ instruit in multis circa illud bellum; in bello enim plus valere solet sapientia, quàm vires, vel arma bellica. Esa. 11. Non nocebunt, neque occident in vniuerso monte

meo ſcilicet hoſtes infernales, quia repleta eſt terra ſcientia Domini. Vndecimum eſt contritio capitis tentationum ſcilicet cogitationum primarũ: Hiero. Lubricus eſt coluber tortuoſus, & niſi capite teneatur, totus illabitur. Duodecimum eſt diuinum auxilium; Ipſe enim Deus eſt, qui conſeruat in tentatione, Eccleſ. 33. In tentatione conſeruat illũ ſcilicet Deus timentem ſe. Item non permittit tentationem inualeſcere; & ideo quaſi ad ſummum remedium docens confugere dicit Aug. (orans ut in tentationem a Domino ſcilicet permiſſiuè non inducatur) Beati uiri illi, qui prædictis vtentes remedijs, uiriliter reſiſtunt tentationibus; Nam dicit Bern. Quotiens tentationibus reſiſtimus, dæmones ſuperamus, Angelos lętificamus, Deum honoramus. Ipſe nos hortatur, ut pugnemus: adiuuat, ut uincamus, certantes ſpectat, deficientes ſubleuat, uincentes coronat. Amen.

FINIT EXPOSITIO M. VMBERTI Generalis Quinti Ordinis Prædicatorum ſuper Regula Beati Auguſtini.

TABVLA

RERVM NOTABILIVM IN HOC LIBRO CONTENTARVM.

Cuius primus Numerus Paginam, Secundus Capitulum indicat.

Circon-

Dispu-

Fama

G

Gloria-

L

N

O

P

Philo-

Timorem

LAVS DEO.

COMI, Apud Hieronymum Frouam.

Superiorum Mandato. 1602.

EPISTOLA B. HVMBERTI V. MAGISTRI ORDINIS F. PRAEDICATORVM;

Quam ſcripſit de tribus votis ſubſtantialibus Religionis, & quibuſdam virtutibus, & per totum ordinem ad prouincias ſingulas eam miſit.

EXORDIVM EPISTOLAE. Cap. I.

FILIIS Gratiæ cohæredibus gloriæ Fratribus cariſſimis, religioſis vniuerſis vitam Deo gratam, ſibi fructuoſam, angelis iocundam, dæmonibus terribilem, hominibus exemplarem ducentibus ſalus. Nulla ſunt omnino reputanda dilectiſſimi, quæ diuinæ laudi non militant, & honori. Inde eſt, quòd officij neceſſitate, ac fraterna charitate compellimur veſtris auribus nunc ſcribendo, nunc monendo ſæpius inculcare, quæ vos bona facere, & mala doceant declinare. Sed cum pateat, ꝙ ſecundum affectiuam, & intellectiuam vires geminas, ſit & animæ perfectio bipartita: virtus videlicet, & ſcientia: decet his nimirum virum euangelicum adornari; vt per primum in bonum, & per reliquum dirigatur in verum, per primum ardeat, per ſecundum lu-

ceat, per primum potens sit in opere, per reliquum in sermone illius exemplo, qui cæpit facere, & docere. Deniq; pręsentem epistolam dignum duximus charitati vestræ trāsmittere, quæ vos moueat, & doceat ad regularis obseruantiam disciplinæ. Igitur ab obedientia, quæ est vnum de substantialibus religiosorum votis, nostrum principium inchoamus ad laudem, & gloriam illius, qui origo est omnium bonorum, atq; finis.

EXHORTATIO AD OBEDIENtiam. Cap. II.

DIligenti studio, fratres carissimi, satagamus virtutum officijs insistere, quibus Christo conformemur, & ad perfectionis semitam informemur, atq; per gloriam reformemur. Et quis ambigat obedientiam talem esse? Hanc etenim Saluator noster intantum amplectitur, quòd vsq; ad mortem Patri obediens factus, crucis supplicio condemnatur. Per hanc multarum gentium pater Abraham terram, & cognationem suam egreditur, & vsq; ad immolationem filij, quem habuit carissimum, inclinatur. Per hanc Iosue terram promissionis inuasit, & hostes gladio strauit. Monemus igitur, & hortamur in domino, vt obedientiæ bonum eò seruemus sollicitius, quantò sine illo regularibus non est salus. Scientes certissimè, quòd est accepta multum apud omnipotentem Deum obedientia, qua pro Christo nobilissimum, quod est in anima, captiuatur, libertas videlicet voluntatis. Quare dignum est, & iustum, vt quantò quis arctius per obedientiam nunc astringitur, tantò postmodum in cœlestibus gloriosius eleuetur. Hoc ipsum certè exemplum nobis innuit,

nuit, vbi frater, cui quatuor ordines ostensi sunt, eum, qui seruauit obedientiam, summum vidit.

DETESTATIO INOBEDIENTIAE. Cap. III.

SEd in contrarium valde detestabilis agnoscitur esse inobedientia. Nam idolatriæ sceleri comparatur, per hanc vel spirituale furtum committitur, vel rapina. Nam si occultè contrariamur obedientiæ, furtum est; si manifestè, rapina, quia in vtraq; rem alienam inuito Domino contractamus. Voluntatem enim, quam pro Christo relinquimus, contra iustitiam vsurpamus. Non igitur immerito pater noster Adam immortalitate, & innocentia spoliatur propter inobedientiam; ac de Paradisi amenitate eiectus in vallem miseriæ relegatur, per quod criminis huius enormitas declaratur.

DE HIS, QVI VITIANT OBEdientiam. Cap. IIII.

SIcut sunt multa, quæ reddunt obedientiam cõmendabilem, sic sunt plurima, quæ ipsam faciunt vitiosam. Sunt enim nonnulli, qui vt citius ab soluantur, malè exequuntur iniuncta sibi officia. In alijs vero inuenitur extorta licentia. Alij licentiam accipere nõ curant: Alij contra negatam licentiam, sibi id quod placet, facere non formidant. Alij iubenti prælato contradicunt, & tamen faciunt. Alij deuotam quidem obedientiam suscipiunt, sed executionem negligunt. Alij ne mandatum ad eos veniat, se abscondunt. Alij, quod peius est, tales se exhibent, vt prælatus nil eis audeat iniungere, aut

mandare. Alij dicunt se nescire, vel non posse, quòd mandatur, mendacium quodammodo coniungentes inobedientiæ, cum eos ignorantia, vel impotentia non impediat, sed voluntas. Quidam vero nolunt ea, quæ iniunguntur facere, timentes ne ab ipsis talia ex consuetudine requirantur. Alij perficiunt, sed cum murmure, vel non voluntariè, sed coactè. Alij perficiunt quidem obedientiam, sed tristè, vel etiam nimis tardè. Sunt & quidam, qui quod volunt, obtinent minis, vel precibus importunis. Et si quandoq; negatur eis licentia, domum commouent, & seipsos conturbant: hi omnes si benè aduerterent verè in suis conscientijs, de prædictis se grauiter accusarent. Sed heu sunt nonnulli, qui culicem colant, & camelum deglutiunt: quia statum hunc periculosum minimè recognoscunt. Tales si amatores puri cordis essent, non tam malum actum, quàm malũ statũ corrigere laborarent.

¶QVALIS DEBET ESSE OBEDIENTIA. *Cap. V.*

VT autem obedientia nostra omnipotenti Deo sit acceptabilis, studete habere promptam sine dilatione, deuotam sine dedignatione, voluntariã sine contradictione, simplicem sine discussione, ordinatam sine deuiatione, iocundam sine turbatione, strenuam sine pusillanimitate, vniuersalẽ sine exceptione, perseuerantem sint cessatione.

¶QVOD OBEDIENTIA DEBET *esse prompta. Cap. VI.*

BOnus itaq; frater adeo sit paratus, & non turbatus, vt inueniatur ad obedientiam semper

prom-

promptus. Quapropter dilectissimi sitis sicut aurū ductile, & quasi virga flexibilis, quæ rectificatur ad libitum artificis, vel curuatur. Sitis, vt rotæ volubiles, quæ secundum impetum spiritus mouentur. Sitis, vt iumentum apud Deum, cuius dorso omnia indifferenter ponuntur. Certè sillaba indifferens multum est grata versificatoribus: quia poni poterit in omni loco. Sic & promptus frater ad obedientiā Deo gratus est, & hominibus: quia nihil respuit iniunctorum. Legistis charissimi, quia stellæ vocatæ dixerunt, adsumus. Per quod aperte datur intelligi, quàm coniuncta debeant esse vox iubentis, & operatio obsequentis. Talis ille bonus monachus extitit, qui vocatus, imperfecta littera dimissa, quam cœperat, statim venit. Sed quidam e contrario, velut quadrati lapides ad obedientiam vix mouentur, de quibus ait sapiens: Qui transfert lapides, affligetur in eis. Cum enim prælatus ponere quosdam ad obedientiæ bonum nititur: per contradictionem rebellium fatigatur. Ad obedientiæ autem promptitudinem animemini per exemplum. Nam cum imperamus manui, nulla dilatione differtur executio. Iniungitur nobis aliquid, & inobedientes erimus prælatis nostris? Pudor est, quòd interdum serui nostri conducti pro paruo pretio promptiores sunt ad peragendum grauia, quam nos simus prælatis nostris pro gloria sempiterna.

¶ QVOD OBEDIENTIA DEBET esse deuota. Cap. VII.

SIt post hæc deuota obedientia nostra, fratres. Ea namq; deuotione suscipiendum est, quod iniungitur, ac si dominus præcepisset. Non enim ho-

mini, ſed in homine Deo certiſſimè obedimus. Dubium namq; non eſt; quin Deo acceptum offeratis ſacrificium: dum propter ipſum alienę vos ſubijcitis voluntati. Vtinam fratres ſimus cum Chriſto per obedientiam crucifixi: vt ſicut ille clauis membra habuit ligata: ſic mandatis ſuperiorum noſtrorum membra noſtra omnia ſint captiuata, ſcientes certiſſimè quòd tātò liberiores apud Deum erimus, quantò nunc pro illo deuotius nos arctamus. Deniquè virtus hęc non ſine cauſa victimis antefertur; quia hic mactatur in holocauſtum volūtas propria: ſed ibi tantummodo caro aliena. In ieiunijs, & vigilijs, & orationibus poſſunt æquari nobis ſæculares, quos in abdicatione propriæ voluntatis, & obedientia præcedimus: eoſdem iudicaturi cum Chriſto in extremo examine præcedemus. Vnde ſummopere cauendum eſt, ne in his duobus etiam in minimo claudicemus.

¶QVOD OBEDIENTIA DEBET *eſſe voluntaria. Cap. VIII.*

VOluntaria quoq; ſit obedientia, quæ non virga, vel calcari indigeat: ſed moueatur ſibilo dulciori. Multum eſt laudabilis obedientia, quæ præceptum ſeruat, laudabilior quæ conſilijs, & admonitionibus obtemperat: ſed omni laude digniſſima, quæ præcipientis animo ſe conformat. Sed ſunt nonnulli, qui potius a maioribus ſuis audire uolunt placita, quàm ut placeat facere audita, qui prælatum ſibi, non ſe illi cupiunt obedire, uel audire. Iſti non magiſtrum gentium dicentem: Domine quid me uis facere: ſed cæcum, cui dixit Dominus, quid uis, ut faciam tibi, ſatagunt imitari. Pater

ergo

ergo esse, fratres nostri, duplicem obedientiam: vnã quidem charitatis, & aliam necessitatis. Illa præceptum respicit, ista consilijs & admonitionibus acquiescit. Illa necessitate quadam arctatur, hæc charitatis amplitudine dilatatur. Illa per coactionem est seruorum: hæc per libertatem spiritus est filiorum. Et istam vtiquè tantò magis acceptam, quantò minus debitam esse constat.

§ QVOD OBEDIENTIA DEBET esse simplex. Cap. IX.

TAm simplex obedientia vestra sit fratres, vt iniuncta sine discussione facientes iudicetis de vestro, nec in minimo habere vos. Nam quisquis intentionem præcipientis iudicat, bellum intrinsecus sibi parat. Per hoc enim, quòd causas mandatorum, quas ignorat, discutit, in laberinthũ erroneum se ponit. Certè per hoc obedientiæ bonũ minus purum redditur: cum quis prælatum irrationabilia iubere præsumptionis oculo intuetur. Verumtamen & si prælatus interdum minus vtilia nostro iudicio videtur iubere: vos id ad inobedientiã non debet mouere. Nam & si ille errauerit in iubendo: nequaquam vos deuiabitis seniorum mandatum, nihil contra Deum, quid præcipiat, exequentes. Si enim ea, quæ per obedientiam facitis, non sunt interdum vtilia monasterijs: semper tamen vtilia erunt vobis. Quid enim profuit, quòd quidam patrum virgam aridam longo tempore iussus rigauit: nisi quòd in terra conualescens virtutem obedientiæ, & obedientis meritum demonstrauit. Obedientiæ fastigium in hoc est; vt quasi stultũ se quis faciat in hoc mundo: nihil scilicet discernens, ni-

hil iudicans ex his, quæ fuerint imperata; sed omni simplicitate, & fide illud vtile, illud sapiens esse iudicans, quod sibi lex Dei, vel examen superioris indixerit. Et verè si per hunc modum euacuati fuerimus spiritu proprio: replebimur non immeritò tunc diuino. Attendite, quòd in tantum omnis creatura suo obedit sine discussione creatori, vt illa faciat quicquid suæ placuerit maiestati. Per quod manifestè instruimur, vt simpliciter iussa facientes nequaquam superioribus nostris per inobedientiam reluctemur.

¶QVOD OBEDIENTIA DEBET esse ordinata. Cap. X.

OPortet nihilominus obedientiam esse ordinatam, ne si ordo eius peruertitur, obedientiæ quoque opus per consequens deprauetur. Vnde considerandum est, quòd sicut ratio nostra debet esse subdita creatori: sic voluntas obediat rationi, atq; sensualitas voluntati. Nam quando recalcitrat voluntati sensualitas, vel rationi voluntas, vel creatori ratio, debitæ subiectionis in anima perijt ordo. Et tunc Dei iudicio nobis ab inferiori nostro resistitur, cum a nobis nostris superioribus non paretur. Ordo quippe obedientiæ, considerata prælatorum differentia, tenendus est; vt maiores minoribus in huiusmodi pręferamur; Duobus enim prælatis contraria præcipientibus, acquiescendum modis omnibus est maiori: Vnde cum Deus prælatis supremus sit; contemnenda sunt prorsus mandata hominum: quandocunquè præcipitur contra Deum. Oportet enim, ait Petrus, Deo magis, quàm hominibus obedire. Patet igitur, quòd nunquàm

sunt

sunt mala propter obedientiam perpetranda: licet propter eandem interdum bona sint rationabiliter omittenda. Scimus etenim contemplatiuam vitam actiuam in multis præcellere, Et tamen cum ab illa subditus ad istam trahitur: quod propter mandatum negligit virtute obedientiæ, in meritorum cumulo compensatur.

¶QVOD OBEDIENTIA DEBET *esse iocunda*. Cap. XI.

POst hæc sciendum est, quòd nequaquàm ex tristitia, aut necessitate fit, quod iniungitur faciendum. Iocunda etenim obedientia prælatum ipsum iubentem lætificat; obediētiæ onus alleuiat, securitatem quoq; conscientiæ præstat. Si quis autē mæstus obtemperat, cum Simone Cyreneo in angaria crucem portat. Currus non vnctus sub onere murmurat. Et sic is, qui cum tristitia obedientiam exequitur, carere vnctione Spiritus sancti se declarat. At vero gaudens cum Andrea crucem suscipit, quisquis onus, quod imponitur, nec corde renuit, nec signo quolibet contradicit. Sunt autem quidā, qui ex desiderio faciunt etiam laboriosa, dummodo sint placita. Alij cū grauitate suscipiunt leuia: quia iussa. Istud fieri persuasione diaboli certum est; vt hoc nobis graue faciat, in quo maius meritum esse constat; & aliud nobis offerre satagit gaudiosum, qđ saluti nostræ minus perspicit fructuosum.

¶QVOD OBEDIENTIA DEBET *esse strenua*. Cap. XII.

NOn tantum leuia, sed ardua propter obedientiam sunt agenda. Est enim obedientia pretiosa

tiosa, cum obtemperatur in placitis; non quia placita; sed quia iniuncta. Pretiosior vero super aurum, & topazion, cum obeditur in contrarijs, in quibus si sensualitas interdum remurmuret; erit tamen ratio semper prompta exemplo Christi, qui quamuis calicem passionis à se transferri peteret; voluntatem tamen suam patris subiecerat voluntati. In obedientia multum valet, fratres mei, ad merendi efficaciam difficultas operis cum promptitudine volũtatis. Quando per claustralem vitam religioni iungimur, mundo morimur, & actibus quodammodo sepelimur. Quare nostras per obedientiam voluntates continuè mortificemus; vt illi, qui per obedientiam sanguinem suum fudit, semper viuere valeamus. Non igitur ad iussum senioris respondere præsumanus, non possumus, aut nescimus: cum patres nostros aggressos propter obedientiæ bonum etiam importabilia secundum humanum iudicium cognoscamus. Vires enim Deus omnipotens administrabit corpori: vbi voluntas seruiens ad id, quod iniungitur, aderit menti. Vnde quidam sanctorum patrum mandato senioris obtemperans supra spem, virtute diuina non propria saxum mouit. Ex his colligere poteritis, quòd obedientiæ discretio est, vt sit aliqualiter indiscreta; vt ea pro bono quis aggrediatur obedientiæ, quæ aliquando videntur secundum mundi sapientiam carere ratione. Hinc est, quòd vir obediens loquetur victorias; quia voluntas, quæ se inclinat naturaliter ad prospera, per coactionem obedientiæ, vt curuetur etiam in aduersis, necesse est.

¶QVOD OBEDIENTIA DEBET *esse vniuersalis.* Cap. XIII.

NEc semel tantum debet quisquè, quòd iubetur, facere; sed semper in omnibus obedire. Sed dicunt in corde suo desides, & rebelles, videmus, quòd hi, qui ad obedientiam sunt difficiles, ab omnibus sunt liberi, & ab officijs sunt securi. Ipsis enim vbiq; defertur, & parcitur; cum alij, qui se ad omnia paratos exhibent, nunc officijs, nunc laboribus incessabiliter onerantur. Quis igitur posset, inquiunt, omnia, quæ iubentur custodire? Sanè si oculum cordis aperimus, apertè considerare possumus, quòd illis pro eo, quòd parcitur, condolendum est, & istis, quòd eis non parcitur, congaudendum est. Quod enim interdum parcitur rebellibus, suo vitio deputent, non virtuti. Fit namq; istud, ne peior scissura fiat; ne concutiatur calamus conquassatus. Sic Deus non præcipit dare libellum repudij; sed permisit. Exultent autem iusti, qui oneribus prægrauantur; quia dum multiplicantur super eos onera, multiplicatur & materia meritorum, & per consequens gaudium præmiorum. Otium insuper eis tollitur, peccatorum pœna minuitur, tentationis occasio remouetur. Sciendum autem, quòd licet omnes homines obedientia stringantur aliquali; hic tamen propter votum regulares sunt amplius obligati. Nam patrifamilias obediendum est in bona suæ domus ordinatione, regibus in Reipublicæ gubernatione, plebanis diuinorum præceptorum expositione, & sacramentorum administratione, prælatis ordinum in disciplinæ obseruatione, summo prælato Deo in declinatione vitiorum,

&

& custodia mandatorum. Vos igitur fratres ad obedientiam specialiter ligastis; nec quicquam excepistis. Exemplum psalmistæ sequimini dicentis: Ad omnia mandata tua dirigebar. A memoria quoq; vestra non decidat, quòd qui in vno præcepto seniorum offendit, præcedentes obseruantias omnes perdit.

¶ QVOD OBEDIENTIA DEBET *esse perseuerans. Cap. XIV.*

VEstra deniq; obedientia sit perseuerans. Cum enim professionem facitis, vsq; ad mortem vos obedituros in posterum obligatis. Quia igitur exitus, & non principium acta probat, fælici iocunditate perpetuò coronandus vsq; in finem obedientiam non relinquens. Cui igitur placet, vt sibi veritas promissa soluat, ipse quoquè, quod promisit, finaliter non omittat. Qui enim secundum Christi sententiam perseuerauerit vsq; in finem, hic saluus erit certissimè.

¶ DE ABDICATIONE PRO- *prietatis. Cap. XV.*

AD aliam obseruationem regularem manum mittamus, vt qualiter sine proprio viuere debeamus, doceamur. Igitur ex primitiuæ Ecclesiæ perfectione discere poteritis: quòd habere cuncta communia debeatis. Creaturæ id nobis indicant in communicando bonum, quod habent, & inuicem sese donant. Mutuo quoq; sibi seruiunt membra corporis, communitatem rerum indicantia per hoc nobis.

¶ QVAE-

¶ QVAEDAM MOVENTIA *Ad abdicationem proprietatis.* Cap. XVI.

ABdicationem rerum Christus nos de suo exem plo docuit. Beatus Dominicus nobis moriens hoc legauit. Scriptura quoq; sacra idem figuris multiplicibus demonstrauit. Nam crucifigendus Christus vestibus suis spoliatur: per quod nobis, quàm nudos rerum omnium proprietate nos esse conueniat, declaratur. Ipse quoq; non habuit, sicut asserunt, vbi caput reclinaret. Sanctus etiam Dominicus legauit nobis migrans ad Deum humilitatem, charitatem, & voluntariam paupertatem. Idipsum exemplo suo tradidit idem pater, qui pauper erat pecunia, sed diues vita pura. Deniq; legitur, quòd mulieris amictæ Sole pedibus Luna sup ponitur, per quod esse calcanda nobis omnia mutabilia demonstratur.

¶ QVOD IPSA MVLTIPLICITER *vitiatur.* Cap. XVII.

SEd heu sunt aliqua, quæ bonum paupertatis vitiant, nunc possidendi desiderijs, nunc verbis inordinatè prolatis, nunc etiam factis in virtutis huius præiudicium demonstratis. Nonnulli sunt etiam, qui ad ea, quæ profitendo contempserant, ap petitibus accensi anhelant, obliti quòd apud ponderatotem spirituum ipsa peruersa voluntas, priusquàm ad actum procedat, condemnetur. Econtra quidam patrum, quia rapere cucumerem concupiuit, in Sole acriter se afflixit: vt vexatio talis intel-

lectum

lectum sibi tribueret, ac si malum in se desiderium puniret. Hi vero, qui diuitias, quas foris habere non poterant, nunc affectant, si vero Christi discipuli essent, per angustam portam, quæ ducit ad vitam, exonerati ab omni impedimento intrare solicitè laborarent. Inuenimus etiam interdum quosdam in quibusdam rebus adeo delectari, vt nec ad concedendum ea fratri petenti velint aliquatenus inclinari. Alij quaternos, vel res alias innituntur à fratrum conspectu abscondere, ne possint petentibus non negare, quibus contemnenda essent illa transitoria, & fraternæ charitati omnia postponenda. Pudet autem dicere, qnòd non nunquam vilissimis rebus sic accenduntur: vt siquis vel digito ex his quicquam attrectare præsumpserit, tam indignatione cordis contra ipsum, quàm verborum insolentia moueantur. Inueniuntur & alij, qui sic dicunt: Nisi mihi detur hoc, vel illud habendi, vel recipiendi licentia, nequaquam domum de cætero in talibus promouebo. Sunt & alij, qui tales se exhibent, vt prælatus ex his, quæ habent, auferre non audeat, vel vt ad tempus concedant, iniungere non præsumat. Et si abstulerit quicquam taliũ; turbationes in domo concitant, & tumultus. Sed quia per talem indignationem in prædictis rebus aliquale ius sibi vendicant, proprietarios quodammodo se demonstrant. Pro his nequaquam turbationem sibi assumerent; nisi res illas, pro quibus mouentur, ad se pertinere aliqualiter iudicarent. Sunt & nonnulli, qui denarios sine licentia nec accipiunt, nec expendunt; & tamen quia licentiam sibi denegari nulla ratione volunt, apud Deum excusabiles non existunt. Alij dum dare, vel accipere quoq; desiderant; insidiosè prælati sui absentiam;

ex-

expectant, vt a minore prælato licentiam obtinere valeant, quam negandam a maiore credunt probabiliter, aut formidant. Isti quidem apud homines forinsecus se excusare poterũt, sed apud Deum, cui omne cor patet, & omnis uoluntas loquitur, perfectionis semitam derelinquunt. Quidam etiam commestibilia, uel potabilia sibi missa, uel soli contentantur habere, uel illis, quibus placet, tantummodo distribuere, nec fratres alios secundum dispensationem eorum, quorum interest, participes uolunt esse. Sunt & alij, quibus auctoritas est tradita: qui monasterij res indignis conferunt, aut incautè perire sinunt, aut superfluè res expendunt, qui nonnunquam circa curam propriam reperiuntur satis prodigi; sed quo ad alios satis auari: hi si certè aduererent, quòd eleemosynæ sunt pauperũ, quibus uiuunt, eas cum magna timoris reuerentia, & prouidentia æqualiter dispensarent.

¶ *QVALITER DEBENT ESSE amatores paupertatis. Cap. XVIII.*

VEri autem amatores pauperiatis sine licentia nil accipiant, nec dent, vel habeant, neq; mutuent, neq; furentur: Quamuis enim nobis necessaria habere liceat in cõi; nullus tamen quicquàm habeat in speciali. Ecce pater noster Augustinus tantæ paupertatis extitit, quòd testamentum nec moriens fecit vllum. Et sicut proprium non licet habere claustrali; sic & operari studeat in communi. Sciendum est autem, quòd religiosis postponenda sunt quædam actu pariter, & affectu, vt proprietas rerum, qua se priuauerunt; quædam affectu, sed non actu, vt interdum est per actiuam vitam dispensa-

ſpenſatio temporalium: quædam actu, ſed non affectu ſicut pro bono obedientiæ quandoquè intermittitur contemplatio ſupernorum; Sed heu videmus multos bonum proprietatis appetere; nolunt tamen ipſam cum defectu, ſeu penuria ſuſtinere. Apud omnipotentem vero Deum tunc paupertas pretioſa redditur, cum eam voluntas deuota cum difficultatis moleſtia comitatur. Sanè ad retinendum nuditatis virtutem ita voſmetipſos ab omni proprietate reddatis extraneos, vt tanquam peregrinos,& nihil habentes pijs monaſterij largitionibus vos noueritis veſtiendos, deinceps & alendos. Ex præmiſſis igitur coligite, vt poſſidendorum in vita pręſenti nec quicquam inordinatè concupiſcatis, nec inhoneſtè acquiratis, nec ſine licentia quicquam recipiatis, vel detis, nec præter voluntatem prælati aliquid teneatis, nec licentiam extorqueatis, nec contra fraternam charitatem quicquam teneatis, nec inutiliter expendatis.

¶ *DE MVLTIPLICI NOCVMENTO proprietatis. Cap. XIX.*

OStendunt proprietarij ſe vacuos Dei gratia eſſe, qui contra profeſſionem ſuam poſſidere ſatagunt aliena. Mala eſt compenſatio, quæ burſam ditat, animam Deo priuat: quantum ſibi religioſus archam onerat rerum proprietate, tantum ſibi grauat conſcientiam puritatis egeſtate. In dialogorum libro legimus, quendam religioſum paucos denarios abſcondiſſe, cuius ſepultura extra cymiterium quidem facta maledictionem pro benedictione meruit ſic habere. Pecunia tua tecum ſit in perditione poſitis denarijs apud ipſum. Tales ſi

dece-

decedunt impœnitentes peiores sunt inferno: qui moriente Christo restituit aliena. Isti pro re transitoria pretiosum obligant, quia pro talibus animã suam damnant, & se gaudijs cœli priuant. Vnde fràter, qui se, & sua Christum secuturus reliquit, de his se vitiosè postmodum intromittit. Iste talis insipientem se ostendit, qui molam asinariam de collo amotam resumit: & in spinas, quas euaserat, se ponit, ac luto, quo subtractus fuerat, se submergit. Iste velut canis ad vomitum reuertitur, & retro aspiciens mittendo manum ad aratrum perficit curuum saltum. Talis namq; si vxorem Loth in statuam salis conuersam attenderet, ad ea respicere, quæ reliquit, minimè festinaret. Minus est sapiens, qui diuitias asino congregat, sed de propria inopia nihil curat: Huic similis est, qui contra professionem suã res sibi colligit; sed per defectum spiritualium fame perijt. Per hoc quoq; quòd suâ pretiosiora seipso æstimat, gradum, & ordinem diligendorum aut negligit, aut ignorat. Cum iste sit mundo mortuus, fame mori formidat. Cum de compedibus sit solutus, iteratò se illaqueat. Cum sit in naui, aquam haurit, vt se mergat, cum sit in horto sal spargit, ne fructus sibi gratiæ crescat. Benè talis dici potest ydololatra, quia fiduciam habet in pecunia, quæ in illo solum, qui iuuare potest, est habenda. O quam iniustè res hic ponderat, qui postponere pro paucis denarijs Christum putat. Immo talis interdum flagitium Iudæ superat, quia his non nunquàm vno solido se damnat. Ille autem venditurus Dominum triginta argenteos eum æstimabat. Naturæ hic ordinem peruertit, quia terram super omnia diligit, quam inter elementa rerum Creator infimam ordinauit. Tu itaq; frater si currere ad cœlum vis ex-

pedite, satage, vt nequaquàm prementes sarcinas amplectaris.

¶DE VTILITATE PAVPERTATIS. Cap. XX.

SVfficiat autem vobis, fratres cariſſimi, paupertas, & abhominetur anima noſtra tranſitorias ſubſtantias; quia Chriſto vobiſcum manente diuites nimis eritis, nihil temporalium habentes. Et ſine illo pauperes eritis, & egeni, cunctas etiam diuitias mundi obtinentes. Ille autem ſit veſter theſaurus, qui ſolus animæ deſideria replere poteſt, & ſine illo eſt omnis creatura vacua. Quare ſi propter paupertatem eſuritis, & ſititis, ſi nudi eſtis, ſi ſuſtinetis incommoda; ille ſolus vobis ſufficiat, qui dulcedinis, ſuæ magnificentia, omnia mundi commoda propter ſe dimiſſa incomparabiliter recompenſat. Attendite fratres mei, quia ſicut ſecurum iter pauper tranſit per latrones; ſic & monachus nihil habens cum decedit, diaboli ſecurus tranſit laqueos, & euadit. Elementa leuia ſurſum vadunt, ſic & fratres, qui ſe perfectè omnibus nudant, liberè cœlos petunt. Exemplũ enim eſt horum pauper Lazarus, qui fuit tandem ab Angelo in ſinu Abrahæ deportatus.

¶DE CASTITATE. Cap. XXI.

AMplectenda eſt poſt hęc velut vnum bonum de religionis principalibus ipſa caſtitas, quæ diuinæ viſioni nos aptat, quæ naturam ſuperat, & angelicis ſpiritibus nos conformat. Hæc eſt enim inquam, quæ fidelem animam Chriſti ſponſam efficit,

cit, quæ ſequentes agnum canticum nouũ inſtruit, & Deo proximum eſſe facit. Talibus inhæreatis nuptijs, vbi thalamus eſt cordis munditia. O quam regales ſunt illæ nuptiæ, vbi anima Chriſto per amorem iungitur, capiti noſtro corona ponitur, & dextra illius nos in primo amplexatur.

❡ SIMILITVDINES QVAEDAM de caſtitate. Cap. XXII.

CAſtitas veſtimentum eſt nuptiale, quo decorabimur diſcumbentes in conuiuio ſummi regis. Hoc byſſino veſtimento qui caruerit, de nuptijs æternis confuſibiliter expelletur. videte, quomodo confuſi ſunt valde ſerui Dauid, quorum videlicet veſtes vſq; ad nates tondebantur, quia confuſi nimis erunt apud altiſſimum, qui tegumento nobilis continentiæ nunc ſpoliantur. Omni laude dignum eſt in carne pręter carnem viuere, & inter ſpinas eſſe, ſed ſpinarum aculeos non ſentire. Salamandræ tales ſunt ſimiles, quæ in igne non comburitur, & piſci, qui circundatus aqua non ſubmergitur; atq; grano, quod non inter zizania ſuffocatur. Iſti mira faciunt in hoc mundo; Maius enim miraculum eſt de carne propria fomitem extirpare libidinis, quàm eijcere dæmonia; vel febres de corporibus alienis.

❡ DE TRIBVS MALIS Incontinentiæ. Cap. XXIII.

TRibus modis incontinentes errant; dum vel delectatione, vel cogitatione, vel conſenſu circa idem vitium elaborant; huius figuram nobis ſa-

cra scriptura euidenter innuit: cum in primorum parentum peccatum serpentem, & mulierem, atq; virum litteraliter introducit. Sit itaq; cor vestrum per castimoniam thronus eburneus; sit lectus floridus; sit fons clarus; sit vtiq; hortus conclusus, amena paradisus; sit archa extrinsecus, & intrinsecus deaurata; & virtutum delectabilis apotheca.

¶DE COGITATIONE MALA. Cap. XXIV.

PRimo ergo super corda vestra, fratres mei carissimi, Christum sicut signaculum ponere satagite; & ne vagentur ad inania prohibente. Cor etenim ceræ simile dicitur, quæ per impressionē sigillo quolibet figuratur. Quare pulchris imaginibus mentes vestras imprimite, ac sic eas in æterna gloria decorate. Studeamus etiam pigmenta bonarum cogitationum in ignem desideriorum mittere, quo valeamus summi amoris incenso in conspectu altissimi redolere. Desiderium enim nostrum ignis est, & secundum materiam, quam imponimus, vel fætoris, vel boni odoris fragrantiam excitat. Cor quoq; nostrum molæ continuò currenti comparatur, qua vel lolium, vel triticum comminuitur secundum arbitrium imponentis. Faciamus igitur; ut Salomon, qui auream vrnam supra templū posuit ad innuendum, quòd quisq; talis esse debet, qui ad resistendum volatilibus cogitationibus se præmunit. Sciat uestra fraternitas, ꝙ cogitando quis peruersa, raptorem in thesaurum suum intromittit, semen iactando diabolum emittit, sagittas diaboli absq; clypei oppositione recipit incuruando se Sathanæ, Christum de solio deijcit: porcos in hortum suum deua-

ſtandum introducit: lutum in fontem conſcientiæ ſuæ mittit: flores relinquens ad ſtercora ſe conuertit.

¶ DE DELECTATIONE. Cap. XXV.

QVaſi proles matrem, ſic delectatio malum ſequitur cogitatum. Quiſquis ergo voluerit vitare conſequens, malum præcaueat antecedens, ſciens quòd, qui cogitationibus carnalibus mentem dederit, à ſupernis ſe conſolationibus elongabit. Abſit enim, ut diuina conſolatio infundi debeat uaſi inquinato. Nam cor immundum ſedes eſt Sathanæ, cui non decet Chriſtum per gratiam conſedere. O quàm indigna commutatio incommutabile bonum ſpernere, & rebus mutabilibus adhærere, fontem dulcedinis relinquere, & turbato riuulo ſe replere. Igitur ſi de peccatis interdum uos cogitare contingat; non hoc ex delectatione; ſed amara compunctione fiat, ſicut pater multarum gentium Abraham ciuitates à longe conſpexit ſubuerſas, & Hieremias ciuitatis ſuæ incendium dolens planxit.

¶ DE CONSENSV. Cap. XXVI.

CÆterum ſi contingat, ut illicita cogitatio uos interdum mordeat, ſummopere cauendum eſt, quòd uſq; ad conſenſum delectatio non decurrat. Cum enim diabolus inclinare uos nititur ad peccatum, ad ſuum incuruari tranſitum uos hortatur. Sed mendax eſt, & pater mendacij. Ideo minimè peruerſus tranſibit, quin potius, ſi in conſenſu ueſtro aduenerit, pedem figat. Conſiderandum ta-

men est duplicem esse consensum, qui nos maculat, dum uel malum facere decernimus, uel dum nos in opus per delectationem motuum consentimus. Quando enim delectatio cogitationis usq; ad uoluntatem delectandi protrahitur, tunc morosa, & rea criminis, etiam absq; perpetratione operis iudicatur. Et si taliter delectantes apud omnipotentem rei sunt, uideant, quo reatu constringentur, qui cogitationes præuenientes ad illicita se compellunt.

QVALES DEBENT ESSE VERI continentes. Cap. XXVII.

STudeamus igitur fratres corporis habere continentiam, atq; mentis, quæ nobis per cinctiónem lumborum, atq; mamillarum cum zona aurea declaratur. Si uero tentatio carnis, uel dæmonis ad illicita uos incitat, mentem tamen stantem fortiter hæc non frangat. Sed multum interest habere uirtutes politicas, uel purgatorias, aut purgati animi, quia tantum sunt extremæ prioribus meliores, quanto iam post triumphum quietem sinceræ possident puritatis, Quamuis enim omni laude plenum sit carnalibus desiderijs resistere, multo tamen laudabilius est tentationum incitamenta non sentire. Nam dum obtinet in bellorum conflictibus quis triumphum, tamen uulnerum interdum ictus recipit, ac plagarum. Motum etiam quem cum labore pugnæ, quis interimit; quando se pacem habere sperauerit, tunc insurgit. Nequaquam enim ab hoste dimicans securus esse poterit, quamdiu contra eum dimicans uictus non fuerit. Securior Dauid erat postquàm à prælijs subiectis hostib⁹ quieuerat, quã cum bellorum discriminibus subiacebat. Status

ille tranquillus in archa Noæ designatur, in qua cuncta quietantur animalia, & pacantur. Ad pacem hanc laudabilem tunc uenimus, quando contra uitia insurgentia, non quasi ex necessitate pugnare compellimur, sed ea potius, cum se prius oculo rationis obtulerint, velut colubrum horrore nimio detestamur.

¶DE CIRCVNSTANTIIS LVXVRIAE. Cap. XXVIII.

NOn solum opus luxuriæ nepharium; sed ad illud incitantes circunstantiæ sunt vitandæ: quales sunt incautus visus, tactus, osculum, & amplexus, frequens eloquium, risus,

¶DE VISV INCAVTO. Cap. XXIX.

ETenim quia mors per fenestras ingreditur, necesse est, vt visus ipse cum magna diligentia obseruetur, ne dum aspectus incautè exteriora inclinantes aspicimus, diuitias intrinsecas amittamus. Certè si Dauid visum ab incauto intuitu restrinxisset, in tantæ tentationis mala minimè incidisset. Pudicitiam quoq; Dina perdidit, quia ad videndum mulieres regionis occurrens visus in sui se custodiam non conclusit. Ad tegendum visum nostrum exemplum nobis Saluator tradidit, qui nec proprios velari in irrisione oculos recusauit. Quo idcirco scandalizantem oculum secundum Dei consilium eruamus, vt visum videlicet, ne vanitates hauriat, auertere studeamus.

DE TACTV INCAVTO. Cap. XXX.

CAuendi sunt præterea contactus non solum lasciuiarum; sed bonarum etiam fœminarum, quamuis enim bona sit terra: bona quoq; sit pluuia: tamen ex earum commixtione lutum efficitur. Eodem modo licet bona sit manus viri, & bona manus fœminæ ex contactu tamen illarum nonnumquàm lutosa cogitatio, vel affectio generatur. Si picem etenim quis tetigerit, manum vtiq; sordidabit. Quis autem stultus credit se manum in ignem mittere, & incendium non sentire? Vnde quidam sanctus, quando per aquam matrem propriã transportauit, manum pallio, ne illam tangeret, inuoluebat.

DE AMPLEXIBVS, & osculis. Cap. XXXI.

SI ergo secundum Apostoli dictum, bonum est mulierem non tangere, nequaquam illam expedit osculari. Concupiscentia enim quosdam tales sic falsè decipit, & excæcat, vt dicant talia licere, cum eundem Apostolum constet osculum mundus indulsisse. O quàm miserabiliter perijt iudicium rationis: cum affectus ad aliquod faciendum incipit dominari. Firmat enim sibi mens captiua conscientiam qualemcumq;, dum tamen perficiat, quod affectat. Ipsa vero conscientia post facti perpetrationem amaris stimulis mentem pungit, quæ ad malam partem deuians veritatis semitas derelinquit. Amplexus quoq; mortales non desiderant, qui ad æternas nuptias se parant. Ornatos namq; lampadibus

bus munditiæ, & oleo læticiæ decet esse, qui superni sponsi amplexibus cupiunt interesse.

¶ DE REMEDIIS LVXVRIAE. Cap. XXXII.

REmedia sane luxuriæ sunt familiaritates suspectas deuitare, sibi non nimis confidere, occasiones tentationum fugere, sensus exteriores claudere, cogitationes malas restringere, carnem domare, motibus insurgentibus resistere, bonis se semper exercitijs occupare. Quem enim antiquus hostis vacantem viderit, hunc suis negocijs occupabit. Sciendum deniq; quòd est nobis contra alia vitia pugnandum, sed incontinentiæ malum potissimè fugiendum. Quoniam sicut infirmus per potum frigidæ aquæ ardorem febrium non minuit, sed accendit, sic remedia concupiscentiæ quærens in his miserijs, desiderium nec satiat, nec extinguit.

¶ DE RESISTENTIBVS CONTRA luxuriam. Cap. XXXIII.

OMni custodia necessarium est cor custodiri: quia constat illud multiplicitet impugnari. In resistendo quoquè necesse nobis est, vt ibi simus in nostra custodia cautiores: vbi pugnas experimur hostium fortiores. Nam & diabolus ibi ponit frequentius tentationum laqueos, vbi magis sentit nos incautos. Et ibi studet fortius nos debellare, vbi nouit nos amplius ægrotare. Pax, & concordia cunctis est laudabilis, nisi contra vitia pugnaturo: quod optimè innuitur, vbi turris Dauid ædificata cum propugnaculis decorata fuisse mille clipeis, omniq;

armatura fortium memoratur. Vnde & antiquo populo propter exercitium præliandi Iebuseus dimittitur, & Machabæis in sabbatho pugnandi licentia tribuitur: vt, quàm gratum Deo sit bellum contra vitia, declaretur. Fratrem illum diligenter recogitate, quem vidit senex coram se per diuersarum specierum formatas imagines impugnari, quas, quia per negligentiam non repulit, cordis sui pulchritudinem in conspectu Dei omnia cernentis maculauit Sed econtrario bene sibi frater ille tentatus consuluit, qui vt magis obliuisceretur talium, mulierem sibi luteam figurauit. Ad innuendum custodiam cordis nostri Cherubin flammeo gladio ad viam ponitur Paradisi. Studeamus autem maximè caput serpentis conterrere, hoc est tentationum principijs insistere; vt sic hostem, dum est debilis, opprimamus: vt nequitiam in semine destruamas, atq; ad petram, idest Christum nostros paruulos allidamus vt si aduersarius noster sępius tentationibus examinet, ipsa frequentia tædio non afficiat, ne simus sicut lapides, quos stillæ cadentes non violentia, sed frequentia tandem cauant. Liquet hoc in patre quodam, qui annis viginti tentatus fortis athleta Christi perstit; sed postmodum vnius noctis spatio victus cessit.

¶ DE HVMILITATE. Cap. XXXIV.

MAtrem virtutum humilitatem fratres carissimi libenter amplectamur, quam & Christus verbis docuit, & exemplo. Nihilominus demonstrauit, qui se mitem, & humilem corde dixit. Scitis de quodam apud antiquos patres recipiendo, ad ossa mor-

sa mortuorum misso, vt illis exhiberet ignominiam, & honorem; quatenus sicut hæc ad vtrumque insensibilia cernerent; sic & ipse laudes, vel vituperia non curaret.

¶ DE HIS PER QVAE HVMILITAS habetur. Cap. XXXV.

AD perfectam humilitatem istis gradibus venietis; si videlicet defectus vestros cum dolore, ac emendationis proposito recolatis, si propriam excellentiam ex corde fugiatis: si contempti non contemnatis: si vos vere mortuos mundo æstimetis: si nulli, nisi soli Deo placere appetatis, nec vlli displicere, nisi soli Domino Deo timeatis: si humana vobis præsentia nihil adijciat honestatis, aut minuat solitudo: si vos inutiles non superficie verborum pronuncietis; sed veraciter reputetis: si desideretis viles videri: si omne, quod est contra communem cursum ordinis, quod vos porest reddere notabiles, declinetis: si singularem sensum relinquatis: si vos ipsos in vestris conscientijs accusetis, & alios excusetis.

¶ DE SIGNIS HVMILITATIS. Cap. XXXVI.

SIgna sunt humilitatis gratiam hominum neglige re, sententijs aliorum acquiescere, correctiones libenter audire, caput inclinare, vestes notabiles non ferre: tortuosum incessum vitare: maiorũ præcepta sine discussione perficere: æqualibus ad obsequia paratum esse, minores non contemnere, simplici gradientes via nunquàm duplicatum, aut fi-

ctionis

ctionis vestigium prætendere, in litibus nolle victoriam obtinere.

DE VTILITATE HVMILITATIS. Cap. XXXVII.

VT humilitatis fructum noueritis, aguoscite, quia cinis est virtutum carbonem in feruore conseruans, fundamentum spirituale, ædificium ne cadat sustentans, & scala ad cœlestia nos subleuans. Ipsa enim humilitas virtutes cæteras conseruat: capiti nostro nos assimilat, actiones pulchritudine sua ornat. Hæc est, quæ Deo est amabilis, in seipsa laudabilis, proximis exemplaris. Humilitas certè est virtus, quæ obtinet absentia, stabilit præsentia, recuperat iam amissa.

QVOMODO QVIS HVMILIS debet apparere. Cap. XXXVIII.

SI quis igitur humilis esse perfectè nititur, uelut surdum, mutum, cœcum, immo quasi stultum exhibere ex intimis sese conetur: ut uidelicet nihil audire, nihil loqui, uel uidere cupiat, quod ipsum à proposito suo protrahat, & à bono propter derisionem aliquatenus non recedat. Humilitatem quā perfectè quisq; teneat sine fictione, ut sicut uel illam exhibet forinsecus in opere, sic deferat eam in corde. Non igitur sitis sicut illi, qui humilitatem diligunt, sed contemni nolunt, quia tales, si humilitatem noscerent, nequaquàm illam in contemptu propriæ excellentiæ consistere dubitarent. In uestimentis serueris tale medium, ut nec pretiositate sint notabilia, nec uilitate nimia deturpata. Superbia nonnumquā de suo interitu conualescit. Dum enim quis abijcere sese nititur, de hoc ipse multotiēs inaniter

niter gloriatur. Eodē modo cum pro Christo quis ieiunauerit, sæpè vanagloria per hoc surgit. Vnde cum quidam frater quæreret, cur magis in congregatione, quàm in solitudine ieiunare posset, responsum est ei, quia digitus eum in monasterio pasceret, sed in solitudine nullus ieiunij testis esset.

¶DE NOCVMENTIS SVPERBIAE. Cap. XXXIX.

NOcumentum superbiæ in hoc perpendatur, ꝙ duo sunt in operibus bonis, gloria utiq;, & utilitas, quorum primum sibi Deus seruauit, sed reliquum nobis dedit. Vnde si Dei partem nobis retinere contenderimus, absq; dubio partem aliam amittemus. Sicut enim ventus puluerem proijcit; sic uanitas uirtutes dissipat, & dispergit. Hoc enim certissimè sciendum est, ꝙ nunquàm obedientiæ bonum, nec patientiæ uirtus, nec perfectionis puritas obtinebitur, si humilitatis sinceritas amittatur.

¶DE CONSERVATIONE humilitatis. Cap. XL.

SI igitur humilitatem diligitis, per hæc quæ conscripsimus, illam conseruetis, si uidelicet in uobis pensaueritis facilitatem cadendi, difficultatem resurgendi: si cognitionem habere studueritis propriæ fragilitatis, & considerationem fratris alterius melioris, si sæpè cogitaueritis mortem imminentē, si nihilominus Dñm, quæ agitis, attenditis intuentem. Si nihilominus ipsum Dñm usq; ad mortē turpissimam humiliatū pensaueritis, si gloriā, & honorem, qui sequuntur ignominiam, ponderaueritis.

¶DE

¶DE PATIENTIA. Cap. XLI.

DEniq; fratres mei virtutum clypeum, patientiã apprehendite, quæ in sanctis Dei mirabilia operatur. Facit enim ipsa patientia vincere puellam fragilem totum mundum immo sine pugna vincit aduersarium, & amaritudinibus mundi pascitur, & contrarijs delectatur. Discipuli certè se dignos habitos iudicabant, quia pro Christi nomine contumelias sustinebant. Si benè consideramus, non sunt condignæ passiones huius temporis, quas sustinemus, ad magnitudinem Christi passionum, nostrorumq́, delictorum, & infernalium tormentorum, atq; cœlestium præmiorum. Proinde lætati sunt patres nostri pro diebus, quibus humiliauit eos Deus, & annis quibus viderunt mala: sicut apertè nobis pater noster Dominicus ostendit, qui loca insidiarum transiens incessit alacriter, & cantauit. Idem quoq; pater fuit Carcassione libentius, quàm Tholosæ, quia cæpit ibi molestias, hic honores. Exemplum patientiæ nobis exhibuit, qui dicebat, nonne dissimulaui? nonne silui? nonne quieui? Dissimulauit quidem foris per opera: ne impatientiæ signum ostenderet. Tacuit autem verbis inordinatis, ne vel ore dura verba proferret. Quieuit in corde, vel ne seipsum intrinsecus turbaret.

¶DE VTILITATE PATIENTIAE. Cap. XLII.

PAtientia est adamas, quo mens incommodis non frangitur: medicina, per quam ab omni læsione

ne

ne curatur, & clypeus, quo, ne lædi valeat, commu nitur. Ab alio certè lædi non poterimus: nisi prius contra nosmetipsos intrinsecus dimicemus. Tribulationis fructum ille nouit, qui pretium iniuriantibus erogauit; hunc fructum sacra scriptura satis innuit: vbi tribus pueris ignis in nullo nocuit, sed vinculatos soluit. Idem ostendit artificium. Nam lapis ad hoc tunditur, aut sculpitur, vt in solemni loco postmodum collocetur. Sic & nos in mundo premimur, vt in templo cœlestis patriæ, vbi nullus sonat malleus, collocemur. Nam gaudium tristitia præcedit, qua vel pro purgatione culpæ, vel perfectione gratiæ, vel augmento gloriȩ nunc ferimur, ò labor, ò dolor, ò beatæ lachrymæ, quas ab afflictorum oculis manus omnipotentis absterget. Cœlorum regnum eorum dicitur, qui propter iustitiã persecutionem patiuntur. Cum ergo in persecutione duo sint, culpa videlicet, & pœna, meliorem partem habet patiens, cum sit culpa lædentis, & tantummodo pœna sustinentis. Puritatem suæ dilectionis in nobis omnipotens Deus ex hoc probat, ꝙ eos, quos amat, arguit, & castigat. Hinc est, quòd in signum clementiæ ab Assuero rege contra Hester aurea virga exstenditur, qua nos esse consolandos virga Dominicæ correctionis figuratur. Si suis dilectoribus temporaliter benefaceret, plures sibi nõ pro se, sed pro donis potius adhærerent. Fuerunt, qui dextera vtebantur, similiter, & sinistra, quibus quid aliud dixerim, nisi quòd sicut ad meritum vitæ conuertebantur per prospera, sic & per aduersa, immo vt verius talibus dicam, nihil aduersum esse poterit, pro quibus aduersitas ipsa militans semper cumulat meritum, & tandem ducit in gaudium. Patet ergo, ꝙ homo patiens de felle fauum mellis eli-

cit, malum in bonum conuertit, amarum quasi lac sugit, mærorem in fœlicitatis æternæ gaudium mutat usq; ad tempus enim expectabit patiens, ut postea iocunditatis redditio subsequatur. Certè peccantes ad refrigerium uenire non poterimus, nisi hic per aquam tribulationis, uel tandem per ignem purgatorij transeamus. Facilior est autem aquæ transitus, quàm ignis. Si aduersitatum utilitatem sciremus considerare, uix in centum annis Domino possemus pro infirmitatis unius beneficio responde re. Vnde sapienter ille bonus frater doluit plorans, quòd eum Dominus quinto Anno per infirmitatis molestiam non uisitauit.

¶QVALIS ESSE DEBET VERA *Patientia*. *Cap.* XLIII.

VElimus igitur bona agere, & mala pati, Et si cordis tranquilitatem cupimus habere, debemus, non quòd nobis fit, sed quòd alijs irrogamus, ponderare, ferre libentius iniurias, quàm inferre, flagella Dei sine murmuratione sustinere, ac iniurias proximi sine rancoris odio tolerare. Exemplum nobis sumimus à Dauid, qui quando cytharam tangendo tetigit, in Saule malum spiritum mitigauit. Si pœnam ex culpa meremur, doleamus. Si autem innocenter patimur, gaudeamus, quia iocundum est cum Christo sustinere molestias innocenter, quàm cum latrone pati iustè, multoq; maioris gloriæ pro laude diuina, quàm pro meritis mala ferre. Sunt igitur agendæ gratiæ Deo pro prosperis, & pro aduersis, sicut non solum cantat diebus, sed & noctibus Philomena. Sine querela tam actiuè, quàm passiuè vos seruetis fratres charissimi,

vt nec

vt nec querelas moueatis de alijs, nec de uobis cuiquàm tribuatis materiam querelandi. De nullo, nisi quod pro Christo militatis, gaudeatis, nec de aliquo doleatis, nisi quòd à conditoris gratia elongatis. Nam impatientia contra peccatum tantummodo est indulta. Hæc enim dilectissimi thronus Christi, & victoria est, vt cedant lædenti, & indulgeant prosequenti. Sitis igitur fratres velut aromata, quę trita magis fragrant: sicut aurum, quod fornax non consumit, sed examinat, sicut granum, quod à palea flagellum separat, sicut nauis, quam ventus non impedit, sed ad littus agitat, sicut gemma, quam sculptura non destruit, sed decorat. Ad perfectam igitur patientiam venire cupientes his gradibus vtamur, vt videlicet malum pro malo nunquàm reddamus, bono non resistamus: mala toleremus, iniuriantem placemus, bonum pro malo rependamus. Gaudenter iniurias suscipiamus, ad plus sustinendum parati simus in tribulatione, Deo gratias referamus aduersitates pro Domino affectemus. Maximè vero valet ad sustinendum conuitia, si ad responsionem talionis sitis non faciles, sed immobiles velut muti, & quasi qui hòc non audierint, vel aduerterint, sicut surdi.

¶DE MALIS IMPATIENTIAE. Cap. XLIV.

MVlta mala impatientia operatur. Rationis etenim oculum cæcat, sancti Spiritus donum conturbat, ac pacis dulcedine mentem priuat. Hæc diabolo comparatur, quia sicut ille ignem vomit, sic importunus homo impatientiæ verba fundit. Ira enim febribus similis est, quia non solum ani-

mus, ſed & corpus per eam inordinatis motibus cõmouetur. Immo dico iram febribus peiorem, quia cum per febres homo vexetur, ſemel vel bis per irã multotiens vno die agitatur. Cum autem tribulatio ſit quædam raſura, talis quiſq́; quando per hunc mundum raditur, quietus ſedeat; ne ſi ſub raſorio inſolenter ſe moueat, peius malum per impatientiã incurrat. Cum detrahenti ſe quis vindicauerit, plus amittit, quia tribuit veſtem innocentiæ tollenti pallium bonæ famæ. Siquis igitur à Deo vindictam poſcit, Chriſtum Deum quodammodo vltorem, & iudicem ſibi facit. Quid de ira dicam? Per iram cor accenditur, ſiue palpitat, os in clamorem format, ſenſus, quid loquatur, ignorat, cæcantur oculi, non cognoſcuntur moti, facies igneſcit, lingua impeditur, cor tremit.

¶ QVOD IN QVIBVSDAM *patientia deformatur.* Cap. XLV.

SVnt autem quidam, qui patientiam, non ex proprijs, ſed ex virtutibus concipiunt alienis, qui volunt tunc ſolummodo eſſe patientes, cum non fuerint ab alijs irritati. Sunt & alij, qui foris iniurias diſſimulant, qui rancorem interius tamen ſeruant. Horum patientia eſt ſicut ſotularis non vnctus, qui ab exteriori quidem læſione pedem defendit, ſed intrinſecus pedem rumpit. Iſti ſunt lupis ſimiles, qui plagas in pelle foris benè ſuſtinent, & vulnera, ſed corruptionis concipiunt faciliter in interiorib. detrimenta. Sunt item alij, qui proprias iniurias ſtudiosè vindicant, ſed iniurias Dei proſequi minus curant, non aduertentes aliam per zelum, aliam per vitium iram eſſe, prima contra iniuriam Dei; ſecun

da contra iniuriam propriam commouetur. Et illa est gratiæ, ista culpę, illa prçmium, ista importat pœnam. Sed cauendum est valde, ne tantum animus per iram turbetur, vt quod vitio furoris agitur, fieri per zelum rectitudinis æstimetur. Interdum enim vitia virtutibus se palliant, & actus, qui possunt fieri meritoriè, reddunt noxios, ac deprauant. Sic nõnumquam in corrrectione fraterna, ira charitatem excæcat, cum potius è contrario charitas iram debeat excæcare. Sunt & alij, qui personis, & non vitijs irascuntur. Nos autem si charitatis ordinem inspicimus, hoc videmus, quòd est diligenda natura, quam Deus condidit, & detestanda sunt crimina, quæ quis ex instinctu proprio, vel certè diaboli perpetrauit. Possumus interdum homini non ex rancore irasci, & pro bono suo corpore cupere malum pœnæ. Cum quis ex sanitate corporis, vel affluentia diuitiarum, vel alijs ex gratijs extollitur, aut peccatis alijs implicatur, vt sibi bona sub trahantur, huius benè possumus, & rõnabiliter exoptare, vt deficiente causa deficiat & effectus, siue desinat.

¶ QVALITER PATIENTIA *acquiratur.* *Cap. XLVI.*

VT autem iocundius nobis aduersantia sustinere possimus, studeamus hoc solicitè possidere, videlicet memoriam passionis Dominicæ, considerationem retributionis diuinæ, ac dulcedinem Dominicæ chariratis. Pensemus & nostra mala merita, deniq; beneficia, pœnam purgatorij, quæ nobis per tribulationem diminuitur, & peccatũ, quod dimittitur, & gratiam, quæ perficitur, & Dei gloriam, ad quam ordinamur, præmium, quod auge-

tur, atq; cautelam, qua per hanc non modicum eru dimur. Sed laborandum nobis est, ne per ipsam nobis contingat quandoq; pœnam incurrere, vnde possemus, & gloriam expectare. Videmus enim, quòd per æqualem motum pigmentum videlicet fragrat, & lutum fœtet, & quòd in eodem igne aurum rutilat, & fænum fumat. Certè tribulatio calcar est ad boni operis feruorem, pigritiam vero excitans nostram, & ventus ad portum gloriæ nos impellens. Cæterum cum iniuriose molestamur, citius in nobis rancorem extinguimus, si per dissimulationem primos motus reprimamus. Est enim iræ natura, quod signis exterioribus prolata crescit, sed occulta minuitur, & languescit.

¶ *DE ORDINATIONE HOMINIS, quo ad Deum.* Cap. XLVII.

OMni visu vos exhibete laudabiles fratres mei, coram Deo sinceros mentis puritate, & coram hominibus præclaros decenti disciplina. Exhibete vos semper in tali seruitio timoratos, sollicitos, & deuotos. Solicitè Deo placita inuestigate, & ardenter ea concupiscite, ac implète. In charitate, & ex charitate cuncta facere satagite, vt & Deo largiente habeatis charitatis habitum, & per vestrum studium eius motum. Si enim vnum istorum in vestris actionibus defuerit, nequaquàm apud Deum meritorium opus erit. Id ergo quod in vsum venerit, deuotè ad Deum referte, & ei propter seipsum per amorem infatigabiliter inhærete. Via vobis sit ad Deum tam prospera, quàm aduersa, vt in successibus cum gratiarum actioue sitis humiles, & in contrarijs patientes. De nullo gaudeatis, nisi ꝙ Christo

sto militetis, nec de aliquo doleatis, nisi quòd ab eius gratia vos elongetis. Soli Deo placere appetatis, sibimet solummodo displicere timeatis. Sola vobis ea, quæ Deo iungunt, dulcescant, sola, quæ sibi contraria, amarescant. Totam vitam vestram ad Dei gloriam ordinate: semper illi de beneficijs suis gratias agite, & quicquid ad laudem eius non pertinet, quasi amissum penitus reputate: vilescant vobis omnia præter Deum, nec quæratis aliquid in transitorijs, quod est contra Deum. Affectetis omne tristabile, quod ordinat vos ad Deum. Sit vobis Deus honor, & gaudium, in mærore solatium, & in tribulatione defensio: sit vobis cibus in ieiunio, in paupertate abundantia, in infirmitate saluberrima medicina. Quapropter si esuritis, ille vobis sit conuiuium, si sititis, ille vobis sit vinum conditum, si nudi, sit ipse vestitus: si infirmi, sit ipse medicus, si vigilatis, sit ille lect⁹, si fatigati ex itinere, sit quies, & vmbraculum vobis ipse. Sit inquam Deus cordis vestri speculum, quo vos ornetis, sit fons, qui vos lauet, sit panis, qui vos confortet, electuarium, quod vos sanet, sit clauis, quæ corda vestra sibi aperiat, mundo claudat. Et si vires corporis deficiant, semper tamen in obsequio conditoris bonæ voluntatis desideria inardescant. Diligite, quod diligit Deus, & odite tantummodo, quod odit. Quantum est in vobis, semper studeatis habere intellectum Deum cognoscentem, affectum Deum diligentem, diligentiam ipsum quærentem, sapientiam ipsum inuenientem, conuersationem sibi placentem, perseuerantiam ipsum fiducialiter expectantem. Quid plura fratres. Adoremus Dei potentiam, miremur sapientiam; amemus clementiam, desideremus pulchritudinem, alliciamur per dulcedinem, venere-

mur æternitatem, imitemur humilitatem, magnitudinem inquiramus, perfectionem laudemus, misericordiam speremus, iustitiam eius timeamus.

¶ DE ORDINATIONE HOMINIS *quoad seipsum.* Cap. XLVIII.

CORpus vobis solummodo sit in mundo, sed animus sit in cœlo. Intantum mentes vestræ sint intentæ superius, vt præsentia velut transacta quodammodo reputetis. Mundus sit vobis exilium, & patria vestra cœlum. Frequenter ad Deum cor dirigite propter familiaritatis eius amicitiam subintrandam, licet hoc ipsum fiat breuiter, & propter accidiam remouēdam studijs spiritualibus vos paulatim assuefacite. Orationis vsum vobis facite, & imprimite; nec tamen tanquàm ex cōsuetudine, sed ex deuotionis dulcedine adimplete. Orationes fur tiuas quærite. Illis quoq; orationibus libentius insistite, quæ affectum vestrum ad feruorem magis videantur excitare. Videte, nedum corpus sit in choro, animus sit in foro. Existentes in itinere, sic vos exhibeatis bono modo socijs affabiles, ne ipsa societas ab orationum consuetarum fructu faciat inanes. Quotidie mane surgentes, cuncta quæ facturi estis, Deo offeratis. Finito die de commissis illa die vobis ipsis capitulum teneatis, conuocatis cogitationibus, locutionibus, & operationibus. In lectione studeatis intellectu proficere, & affectu. Sic illa bona, quæ ex affectu quandoq; facienda concipitis, facite; ne propter illam bonum obedientiæ, vel id, ad quod tenemini, negligatis. Et breuiter, vt supremo bono coniungi valeatis, sitis ab omnium negotiorum sæcularium strepitu exuti, à vanitatib.

specu-

ſpeculatorum præſentium auulſi, à cunctis infructuoſis cogitationibus extranei, & mundi blandimentis, ac illecebris crucifixi.

¶ DE ORDINATIONE HOMINIS quo ad proximum. Cap. XLIX.

IN omni actu fratres cariſſimi ſtudete vobis proficere ad meritum, & proximis ad exemplum. Circa ſeruitia fraterna ſitis iocundi, ſpontanei, & parati, nec vlli ſitis propter vſum proprij corporis oneroſi. Gratiam, quam accepiſtis, alijs libenter impendatis. Id quod deeſt ab habentibus, humiliter requiratis. Delictum fraternum non indignatio, ſed compaſſio proſequatur. Accuſate proprios defectus, & ſupportate humiliter alienos, ſemper cogitantes vos perpetrare potuiſſe ſimilia, & maiora, niſi diuina vos miſericordia cuſtodiſſet. Et certè licet non aduertatis, ideo forſitan in maioribus defectibus laboratis, in quibus & vos indigetis ab alijs ſupportari. Habet enim fructus quilibet vermem ſuum. Monete delinquentes humiliter, & arguite patienter. Pacem cum omnibus, & bellum cum vitijs habete. In omni bono ſeruate concordiam, & non in malo. Fratris iracundiam ſine ratione etiam contra uos conceptam conſideretis cōpeſcere, ſicut veſtram. Quælibet tranſitoria fraternæ poſtponite charitati. Sic homines diligatis, ut eorum uitia non ametis. Et dilectio debetur hominibus ſecundum meritum, ſed veneratio ſecundnm officium, & ætatem. Debetis igitur plus honorare ſuperiores, ſed plus diligere meliores, prælatis obedientiam, æqualibus concordiam, melioribus beneficium exhibete. Contendite maioribus per timo

rem ſubijci, æqualibus per charitatem obſequi;ſed per humilitatem minoribus coæquari. Sitis præcipientibus parati, obedientibus modeſti, maledicentibus taciti, laudantibus uerecundi. Negligentes, & reprehenſione dignos ita cautè declinate, ut ipſos præſumptuosè non iudicetis, & tamen ea, quæ faciunt, fugiatis. Quoſcumq; feruentiores in bono cernitis, eorum familiaritatem auidius appetatis. Quamlibet uirtutem, uelut apes, ſemper à melioribus deflorate, nec quid minus quis habeat, ſed qđ uirtutis poſſideat, cogitate. Vniuerſa uero, quæ uideritis minus ædificationis habentia uelut cæci, & qui penitus hæc non uiderint, tranſeatis. Nunquàm enim eorum, qui malè agunt, auctoritate, uel conſuetudine animati, uel exemplo, id quod deterius eſt faciatis.

¶ QVOD PRAELATI DEBENT *eſſe ſpeculum ſubditorum. Cap. L.*

AD uos autem ſpectat, ò prælati ſpeculum ſubditorum eſſe, dominium non amare, nunquàm imperare, ſine contumelia corrigere, ſine ſuperbia gubernare, ſine crudelitate caſtigare, cum charitate fouere: Venerationem non exigere, æqualitatem ſeruare, culpas propter timorem, uel amorem non diſſimulare, ex rancore, uel odio non punire, in pœnis miſericordiam cum iuſtitia temperare, communi aliorum uictu, & ueſtitu contentos eſſe. Ad bonum monere, nec moribus contradicere, uerbo, exemplo præeſſe pro diuerſitate culparum, & perſonarum, nunc uinum, nunc oleum exhibere: ſicut poteſtate, ſic uirtute cæteros præcellere, non ſolum præeſſe, ſed prodeſſe. Circa interiora, & exteriora ſoli-

ſolicitudinem habere,ſpiritualia,& temporalia pro inde diſpenſare. Quæ ſunt contra ordinem non diſpenſare, rationabiles licentias non negare. Curis ſuperfluis ſe ſubtrahere, ſed neceſſarijs non deeſſe. Cum his, qui in lenitate ambulant, nolle miſceri; maturitatem honeſtam apprehendere, prælaturam pro libertate, uel commodo non tenere,amare communia, ſuperflua non appetere,contra honeſtatem non acquirere, de reddenda ratione continuè cogitare. Ad uos inquàm ſpectat, ò prælati, eſſe in actione prouidos, in contemplatione ſuſpenſos, in conuerſatione hnmiles, in dictis ueraces, in factis ſtabiles, in regimine fideles, uobis eſſe parcos, ſed alijs liberales, in capitulo ſtrenuos, extra pios, rebellibus eſſe patres, humilibus eſſe matres. Sic igitur uos habeatis ad ſubditos, ut parati ſitis ſemper infirmis ſubuenire, ſanos ad bonum ſtimulare, tentatos confortare peccantes corripere,deuotos diligere, pigros excitare, indiſcretè feruentes retrahere, religioſos ad exteriora mittere, diſſolutos in domo tenere, ſeniores in dubijs conſulere,minores ſecundum regulam nutrire, ſimplices non contemnere,præſumptuoſos inclinare,turbatos cōſolari, omneſq; uobis cōmiſſos Dño commendare.

¶ DE DISPOSITIONE HOMINIS *in corde.* Cap. LI.

VT perfectius poſſitis fratres chariſſimi finem attingere, quem intenditis, ad quid mundum relinquentes ueneritis, cogitate ſollicitè. Voluntates veſtras frangite, & mundo vos mortuos æſtimate. De cordibus veſtris abijcite curioſas cogitationes, indignas affectiones, ſiniſtras intentiones, violentas

lentas occupationes, triſtitiam inutilem, priuatum amorem, & ſenſum vtiq; ſingularem. Illud coram oculis Dei cogitare pertimeſcite, quod in præſentia hominum erubeſcitis operibus exercere. Conetur igitur quiſq; cor habere, quod ſit quaſi hortus arboribus virtutum vires, vt apotecha ſanctarum affectionum aromatibus redolens, vt cœlum diuinarum illuminationum ſyderibus fulgens, vt flos ſupernum rorem ſuſcipiens, vt archa theſaurum mirificum in ſe claudens, vt fons deuotionis riuulos ſemper manans, vt ſpeculum dominicam imaginem repræſentans. O beatum cor, quod exhibet ſe ſolium, in quo Deus ſedeat, thalamum, in quo quieſcat, ſigillum, cui ſimilitudinem ſuam imprimat; cellarium, quod vino ſuo impleat; librũ, in quo memoriam ſuam ſcribat, aurum, quod pro beneplacito ſuo flectat. Conetur iterum atq; iterum quiſq; cor habere Deo deuotum, cogitationibus diſcretũ, in tentationibus cautum, à rancore extraneum, à iudicijs alienum, deſiderio æternorum languidum, amore vulneratum, cogitatione fulgidum, in operibus timoratum, contemplatione eleuatum, in bono ſollicitum, contritione ſciſſum, munditia ſanctum, timore cuſtoditum, & gratia decoratum. Denique diligentiſſimè ſtudeamus fratres, vt toto corde recedamus à peccato, deteſtando culpam, toto corde conuertamur ad Deum, agẽdo pęnitentiàm, & toto corde quæramus dominum, ſupplicando veniam, toto corde adhæreamus domino ipſum ſuper omnia diligentes, toto corde ſeruiamus domino ipſum laudantes, toto corde ſequamur ipſius ſemitas imitantes. Iſta domino meritò debemus, qui beneficia præſtat innumera cordi noſtro. Ipſe namquè Deus corda noſtra illuſtrat, ſapientia gubernat, bo-

nitate ditat, dulcedine cibat, pulchritudine immutat, potentia iuuat, & charitate vnit, promissis allicit, flagellis erudit, comminatione concutit, ác beneficijs emollit. Ipse Deus dulcissimus corda nostra intuetur probando, alloquitur infornando, tangit excitando, visitat consolando, viuificat iustificando, & aperit irradiando, de quibus omnibus gratiarum actiones nobis sibi referre conuenit indefessè.

¶ DE DISPOSITIONE HOMINIS in ore. Cap. LII.

NVnquam supersileat loquenda, vel proferat tacenda. Quando vero loqui proponit quis, ipsa verba prius in animo temperet, quatenus modestè, veraciter, & dulciter quod voluerit, id proponat. Lingua enim mendax dupliciter elata, vel inflammata, Deo est, & hominibus odiosa. Diligenter igitur charissimi respicite, quid, vel quibus, quando, vel vbi, qualiter, vel quantum, vel certè qua de causa loquamini: ne sermonibus vestris, si debitę circunstantię defuerint, generetur mala conscientia in cordibus proprijs, vel certè scandalum in animo auditorum. Hęc autem tria, videlicet gestum, vocem, significationem in vestris locutionibus attendatis, ita vt gestus sint disciplinati, vox lenis, significatio semper vera. Verbis nolite contendere, sed nec in litibus victoriam curetis obtinere. Vitanda sunt semper verba, quæ vel loquentibus, vel audientibus sunt nociua. Ab illis locutionibus est abstinendum, quæ vel illius, qui loquitur, vel eius, cui loquitur, vel illius, de quo loquitur, non conueniunt honestati. Tempus loquendi conside-

randum

randum eſt, quia quandoquè nihil, quandoquè aliquid dicendum eſt. Sed nullum tempus inuenitur, quando mala, vel etiam bona omnia ſint proferenda. Aliquando enim tacere debemus, propterea quia alter loqui cœpit, ne ſermonem eius interrumpere videamur. Aliquando tacendum eſt propter auditorum animos, quando ad id, quod dicere proponimus, aduertimus imperatos. Aliquando tacendum eſt propter multiloquium deuitandum, vel etiam propterea quia ipſi, qui ſumus loquuturi nūdum formam congruam concepimus proponendi. Senes loquantur de diſcretione conſulendi: Iuuenes de inſtantia operandi: ſapientes de myſterio ſcripturarum: ſimplices de exemplis bonorum operū: hi, qui exteriora tractant, de ſollicitudine vitæ actiuæ: Qui quietam vitam ducunt de dulcedine vitæ contemplatiuæ: prælati de diſpenſatione temporalium, & ſpiritualium: ſubditi de obedientia præceptorum. Cum igitur ad ędificationem noſtram loqui volumus, ad hoc illos, quorum doctrina poſſumus ad virtutem prouehi, eligamus. Cum vero propter aliorum ædificationem loquimur, ad illos, quos ſperamus noſtra exhortatione corrigi, cōuertamur. Ad hoc autem doctrina noſtra intendat, vt hortemur ad conſtantiam timidos, ad timorem ſuperbos, ad quietem importunos, ad feruorem tepidos, ad ſilentium verboſos, ad verbum exhortationis tacitos, ad manſuetudinem impatientes, ad vigilantiam negligentes, ad indulgentiam crudeles, ad verecundiam præcipites, & procaces. Hoc eſt ſollicitè conſiderandum, quod frater habeat conuerſationem ſibi placentem, perſeuerantiam ipſum fiducialiter expectantem. Quid plura fratres? Admiremur Dei potētiam, miremur pulchritudinem,

allicia-

alliciamur per dulcedinem, veneremur æternitatē. Cauendum est insuper ne frater in loquendo membra inordinatè moueat, neq; oculorum nutibus, nec vultus transformatione, vel transmutatione sermonis sui gratiam decoloret. Deuitetis itaq; verbum amarum, superbum, detractorium, adulatorium, iuratorium, superfluum, otiosum. Sicut autem absenti non debetis detrahere, sic nec præsentem aliquatenus deridere. Insipientibus non debetis illudere, nec sapientibus inuidere. Sicut muti in otiosis, sed loquaces infructuosis: in sermonibus vestris non cor in lingua, sed linguam in corde potius teneatis. Sanè cum ad loquendum veneritis, pauca verba rationabilia proferatis. Taciturnitatem ametis, & tumultum hominum fugiatis; per silentium namque conscientia seruatur, & mens per contemplationē expeditius eleuatur. Quantò enim plus à negotiorum strepitu vos subtrahitis, tantò Deus vicinior erit vobis.

¶ *DE EXERCITIO BONORVM operum. Cap. LII.*

HIs virtutibus fratres charissimi pollere satagite, quæ specialiter pertinent ad regularis obseruantiam disciplinæ, quales sunt abdicatio proprietatis cum obedientię bono ad munditiam castitatis. Et quoniam per votum religionis ad magna vos ligastis, magna quoque in operibus demonstretis. Multo namquè melius est in minoribus promissionibus esse deuotum, quàm in maioribus negligentem. Vestrum ordinem seruetis opere, sed omnes alios charitate. Quotidie in aliquo virtutis exercitio proficite, & in bonum conemini sollicitè laborare.

borare. Nauis enim, quæ contra ictum fluuij ducitur, retrocedit, nisi sursum cum magno labore cótinuò moueatur. Secundum statum in quo Deus vos posuit, meliora semper, quæ ad illum pertinent, adimplete. Habeatis in pęnitentia vitam, in desiderio vero mortem. Disciplinam extra seruate, conscientiam interius expurgate. Subtiliter inuestigate mala propria, & dignè corrigere indagate. Communem reprehensionem audientes non illam ad alios, sed ad vosipsos humiliter retorquete. Quia certi estis de perpetrata culpa, doleatis, sed quia incerti estis de venia, timeatis. In omnibus actionibus vestris extrema fugite, & semper in medio vos tenete. Vnde tali moderamine carnem stringite, quasi centum anni victuri, sed vitia sic fugite, quasi crastino morituri. Circa seruitia fraterna sitis prompti, nec vlli circa vsum proprij corporis onerosi. Estote fratres humiles sine fictione, maturi sine ponderositate, agiles sine leuitate, timentes sine desperatione, sperantes sine præsumptione, obedientes sine contradictione, hylares sine dissolutione, patientes sine murmure. Estote inquam compositi ad morum disciplinam, pij ad misericordiam, immobiles ad constantiàm, in oratione deuoti, & in vestra custodia circunspecti. Curate mala præterita plangere, pręsentia mala spernite, futura cauete, in bono finaliter perdurate. Quamuis nihil honestatis humana pręsentia vobis debeat adijcere, vel solitudo diminuere, tamen ibi magis seruate disciplinam, vbi vel pluribus generat scandalum neglecta, vel formam imitationis tribuit custodita. Noctem ordinetis silentio, & orationi, diem uero bonis exercitijs, & labori. Diem detis proximo: noctem Deo: laboris causam, non laborem in labore cogitate: In bonis

fortes

fortes estote, sed in malis vos debiles exhibete. In agendis uero talem ordinationem, quo ad omnes, & singulos obseruetis, ut uidelicet sit in pręlatis diligentia, in subditis obediētia, in omnibus sit in pax, & concordia, in choro deuotio, & disciplina, iuxta altare maturitas, & reuerentia. Deuoti sint senes: laboriosi sint iuuenes. Sit humilitas in habitu, parcitas in uictu, sobrietas in potu. Sit in claustro non rumor, sed lectio: in capitulo non lis, sed confessio. Et intentio fratrum non uersetur in causis, sed in psalmis. In conuentu quoquè sint assidui, ad curias uero rari.

¶ DE EXERCITIIS VIRTVTVM. Cap. LIIII.

SIcut spectat ad iustitiam operatio boni, sic declinatio quoque mali. Quapropter laudabiliter uiuatis: nec tamen laudem hominum eppetatis. Nō gloriemini de multis diebus, quibus in religione diu uixistis, sed de paucis, quibus ordinem obseruastis: hypocrisim fugiatis, & in ueritate corā Deo ambuletis, sicut & in uestimentis ouium forinsecus apparetis. Nimis enim parum est in ingressu religionis tantum habitum mutare, sed mores, & uitam laudabile est. Igitur simplici gradientes uia nunquam duplicetis, aut fictionis uestigium prætendatis. Quicquid cōtra communem usum est, uel quod uos potest reddere notabiles, id fugite quasi pestem. Iustitiam nūquam deseratis propter uerecundiam, uel timorem. Dissolutiones non faciatis, nec uos cum eis, qui in leuitate ambulant, commisceatis. stu dete uisum à uanitate, aures à rumoribus, cor à malis cogitationibus claudere: & linguam à sermoni-

bus

bus otiosis, manus à contactibus impudicis, pedes ab euagationibus cohibere. Ab omni denique uos subtrahite, quod in conditoris posset uos obsequijs impedire. Otia declinetis: ne cellas inutiliter occupetis: crebra munuscula, frequentemque missionem cingulorum; & cultellorum, & huiusmodi deuitetis. Nolite non fienda sapienter appetere, aut facienda per accidiam fastidire. Diligentissimè caueatis, ne quando in labore minus patientes, uel inobedientia præceptorum minus alacres, uel in operibus charitatis inueniamini negligentes. In certo statu, & certa conscientia uos ponatis; nunquam etiam in illo statu uiuere pręsumatis, in quo moriendo discedere non uelletis. Excessum in habitu caueatis: ne uestimenta uestra sint in genere pretiosa, uel in qualitate minus mollia, uel in colote splendētia, uel in formatione signū habentia uanitatis. Gestum quoq; corporis ubique cum distinctione disciplinæ exerceatis, sic ubique, ut singula mēbra suum teneant officium, nec usnrpent in suis actibus alienum. Vnde nec loquatur manus, nec os audiat, nec oculus officium linguæ sibi sumat, sed unumquodq; membrum tam decenter opus suum impleat, quatenus aspectus intuentium non offendat. Facies humana, cum sit speculum disciplinæ, intantum maiori custodia est habenda, quanto minus potest abscōdi, si quod peccatum in ea fuerit, uel cælari. Discursus inutiles semper caueatis diligenter. Nam sicut de inconstantia mentis nascitur inordinata motio corporis: sic econtrario mens paulatim requiem imponit, quando motus corporis inordinatè fluere non finitur: corpus non colatis, nec solatijs transitorijs hæreatis. Terrenę namque delectationes iocundant falsè, dum (sunt) & contristant ueraciter,

post-

postquam non sunt. Hoc quoquè specialiter attendendum, ꝙ sicut malum opus quandoquè est laudabile, sic & bonum opus reprehenditur, quodammodo, si non fit tempore oportuno. Iustitia enim & ueritas nō semper deficiunt: quando tempus debitum in his expectatur. Fructus namquè non prouenit, cum semen iacitur: sed tunc demum quando suo tempore seminatur.

¶ *DE TEMPERANTIA SERVANDA in cibo, & potu. Cap. LV.*

CORpus ut seruiat, nutriatur, & ne lasciuiat, ordinetur. Sic abstinentiam exerceatis, ne postea comedentes ipsum ieiuniū superfluitate nimia compensetis. Non sapor ciborum, sed fames comedēdi uobis excitet appetitum. In mensa studeatis necessitati prouidere, non appetitui. Caro etenim est pascenda, sed uitia extinguenda. Vnde corpori non sunt danda superflua, nequè necessaria subtrahenda. Cum igitur sufficientem cibum sumpsistis, si postmodum delicatiora, uel meliora superueniunt, non propter illa stomachum oneretis. Et quod de cibo diximus, de potu quoquè, ac somno, & indumento, alijs quoquè corporis necessarijs intelligatur: ut numquam in illis curetis uolupati satisfacere, sed necessitati naturæ. Illud etiam prætereundum non est, ꝙ ante sumptum cibum magis hylares esse conuenit, ne uideamur propter abstinentiam turbati; postea uero tacitos, & modestos, ne putemur in crapula inflammati. Ante prandium tempus est doctrinæ, & orationis; postmodum autem operis, & laboris. Tunc enim exercendus est animus, quando ad studium spirituale leuis est. Et tūc

reprimenda est caro, quando calores incentiui per cibnm solent amplius excitari.

¶ *DE VENIALIBVS VITANDIS. Cap. LVI.*

SIcut libenter vitatis peccata grauia, sic cauete fratres, ne multa vos molestent venialia, vel leuia. Sæpe etenim de peccatis minimis venitur ad maiora; sicut ignis calidus nonnumquam surgit modica de scintilla. Vitanda sunt igitur peccata venialia, quia nos in malis assuescunt, & feruorem charitatis diminuunt, animam maculant, ad pœnam obligāt, animæ potestatem in operibus suis lassant, & à gloria nos retardant. Numquam enim à quocumquè facies Dei videbitur, donec per venialium pœnitentiam vltimus quadrans persoluatur. Hæc sunt quoquè, quæ gaudium cęleste nobis indirectè minuunt, quia opera bona nostra, per quæ crescere nobis posset æternorum cumulus præmiorum, conuertere nos oportet ad solutionem huiusmodi debitorum. Curemus ergo per omnes declinationes esse potius innocentes, quàm committentes etiam culpas leuissimas esse pęnitentes.

¶ *EXHORTATIO BONA, ET FINIS Epistolæ. Cap. LVII.*

ECce fratres charissimi qualiter in multis vos instruxi, quia & ipse indigeo erudiri. Iu loco peregrinationis nostrę quandiu prauum est cor hominis procliuum ad vitia, languidum ad virtutem, mutuis exhortationibus indigemus. Hinc est, ꝙ omni virtute vos precor contestans, vt per eum, qui suo

reuc-

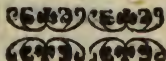
reuerendo sanguine nos redemit, & ad vitam pia morte reparauit, vestræ professionis, vestrique propositi non immemores, semitarum memineritis antiquarum, per quas antecessores nostri currere festinarunt in spiritu vehementi, & iam regnant cum Christo perpetua requie cōsolandi, ad quam & nos cum diuina suffragante gratia peruenerimus, erit animabus nostris cognitio puræ veritatis, dilectio summæ bonitatis, ac diuinæ fruitio maiestatis. Erit & corporibus nostris claritatis pulchritudo: agilitatis promptitudo: subtilitatis aptitudo: & impassibilitatis inuictissima fortitudo. Ibi erit affluentia diuitiarum: influentia bonorum omnium, & honorum. Ibi gaudebimus super nos de diuina intuitione: infra nos de loci amenitate: intra nos de corporis, & animæ glorificatione, iuxta nos de societate angelorum, & hominum vnitate. Quid plura? Ibi euasio periculorum: distinctio mansionum: concordia voluntatum. Ibi amenitas vernalis: candor lucis æstiualis: & requies hyemalis. Ibi inquam vita sine morte: certum sine sorte: dies sine nocte: libertas sine timore: gaudium sine mœrore: requies sine labore: regalis dominatio sine fine. Hæc vobis præstare dignetur, qui est principium sine principio, & finis omnium sine fine. Amen.

Appensus es (frater) in statera (regulæ tuæ) & inuentus es minus habens. *Daniel 6.*

INCIPIVNT PRAEDICTAE Epistolæ Capitula.

De

REGVLAE QVAEDAM BREVISSIMÆ, ac valdè vtiles Reu. P. F. Hieronymi Sauonarolæ Ferrarienſis Ordinis Prędicatorum, quę ad omnes religioſos pertinent.

RINCIPALE ſtudium religioſi eſt conari die, noctuquè, vt anima ſua Domino Deo cõiuncta per orationem, & contemplationem, continuumque amorem actualem. Quod quidem nequaquam facere poterit, niſi pacem mentis poſſideat, quam poſſidere non poterit, niſi ſe amore omnium creaturarum, ac ſui ipſius penitus ſpoliauerit, veneritquè vſquè ad contemptum, & odium vitæ ſuæ. Quæ omnia ſi voluerit obtinere, neceſſe eſt, cum omni ſollicitudine prius has, quas ſubſcribemus, regulas obſeruare.

¶ Primò ita debet paupertatem diligere in particulari, & in communi, vt ſtatuat firmiter in corde ſuo, nullo modo ſe velle aliquid poſſidere, nec aliquid ad vſum habere: niſi quod ei ſummopere neceſſarium fuerit, intantum vt odio habeat omnes diuitias magnas, & paruas, etiam ipſa veſtimenta, ſine quibus honeſtè viuere non poteſt: gaudeatquè de moneſterij paupertate, & doleat de eius abundãtia, cum deſiderio vt pauperrimè viuat vſq; ad extremam neceſſitatem: quia verè pauper in paupertate gaudet.

¶ Secundò quantum ad votum caſtitatis ita debet

fugere

fugere omnes carnis illecebras, vt non modo ab illicitis, sed etiam à licitis recreationibus abstineat: ita vt numquam ex toto relaxet præconceptum rigorem, sed semper sibi iratus castiget rationabili obsequio corpus proprium, omnesque sensus à delectatione cohibeat, nec satisfaciat desiderijs suis, sed semper gaudeat flere, & lamentari, & domino decantare versiculum illud. Reogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.

¶ Tertiò semper in mente habens Domini nostri Iesu Christi subiectionem ad matrem suam, & putatiuum patrem suum Ioseph, & obedientiam vsq; ad mortem, mortem autem crucis, studeat cum omni conatu, & viribus suis seipsum non solum maioribus, sed etiam æqualibus, minoribus, & omnibus etiam vilissimis seruire, & eis, vt decet statum suũ, humiliter obedire, & cum Apostolo dicere: cum liber essem, ex omnibus, omnium me seruum feci &c.

¶ Quartò studeat ita gubernare linguam suam, vt non solum illicita non loquatur, non solum non otiosa uerba, aut risum mouentia dicat, sed etiam necessaria in longum non protrahat, loquaturque semper de omnibus cum timore, & potius desideret audire, & doceri, quàm loqui, & alios docere: quia in multis offendimus omnes, & qui in verbo nõ offendit, hic perfectus est vir, & diabolus in nullo subtilius decipit religiosum, quàm per loquacitatem, per quam subtrahit eum ab oratione, & contemplatione, à quibus cum fuerit subtractus perdit omne robur mentis suæ, & ita inimicus præualet faciliter contra eum, sicut uult, & ut libet.

¶ Quintò caueat distractionibus, seu ab his, quæ solent animum in partes diuidere, ut sunt curiositates sensuum, & intellectus. Qui enim uolunt mul-

ta, & inutilia uidere, & audire, seu intelligere, diuidunt cor suum ad multa, & ita remanent dissipati, nec compuncti. Negotia ergo proximorum, & facta aliena adeo relinquenda sunt, ut nec uelimus minimam eorum partem intelligere. Negotia quoquè conuentus officialibus ipsius penitus relinquátur. Quidam zelo quodam indiscreto, qui non est secundum conscientiam, uolunt omnia intelligere, & inquietant seipsos, impleturq; mens eorum phãtasijs, indignationibus, murmurationibus, & nonnunquam inuidia, & ambitione, ac detractione cõtra prælatum, & alios confratres suos. Si nullum habes officium in conuentu, gaude, quia pacem magis acquires. Si habes, humiliter ea, quæ ad ipsum pertinent, & sine querela exequaris. Ne desideres habere aliquod officium, sed sta in pace, & libẽtius suscipe officia uilia, quàm honorifica. Et breuiter ab omnibus, quæ te ab intentione contemplationis diuinæ, & pacis, quantum possibile tibi est, salua obedientia, & charitate, cauere debes cum omni sollicitudine, aliter pacem non inuenies.

¶ Sextò debet fugere hominum conuersationem, præsertim sæcularium, & dissolutorum fratrum, potissimè autem mulierum, & consanguineorum, & solitudinem amare, nec unquam in publicum apparere, nisi pro necessaria, honesta, uel utili causa, & semper breuiter se expedire. Neminem tamen propter hoc religiosus iudicet, aut contemnat, sed seipsum semper despiciens tanquam uilem in oculis proprijs indignum arbitretur habitu religionis, & aliorum fratrum conuersatione.

¶ Septimò cum omni, & summa diligentia, & sollicitudine uacare debet orationi, & contemplationi: ita ut sæpissimè eleuet mentem suam ad Deum,

& oret cum breuitate tàm in Ecclesia, quàm in mẽsa, tàm in domo, quàm in theatro, tàm sedendo, q̃ ambulando, & frequentissimè dicat uersiculum illud: Deus in adiutorium meum intende: Domine ad adiuuandum me festina. Item dicat, Misericordia tua Domine subsequetur me: ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus uitæ meæ. Sic enim faciens obtinebit mentis quietem, & adeo coniungetur Deo, ꝙ nihil aliud poterit cogitare, nec diligere, & erit quodammodo in hac uita beatus.

¶ Qui ergo seruauerit istas septem regulas, replebitur septem donis Spiritus sancti: à quo Spiritu sancto anima eius acta gustabit ea, quæ nec oculus uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se, & labores religionis pro nihilo reputabit, & uidebuntur dies pauci præ amoris magnitudine.

¶ Religiosi autem, qui ista non considerant, sed ambulant sine consideratione finis proprij efficiuntur tepidi, inquieti, murmuratores, ambitiosi, iracundi, auari, loquaces, sensuales, hystriones, & duriores, quàm sæculares ad pœnitentiam; & nisi Deus per suam misericordiam eos reuocet, aut conseruet, in alia labuntur præcipitia, à quibus nunquam postea liberantur: quia ut dicit sanctus Thomas diuinus doctor in secunda secundæ: Religiosi ex malitia peccantes efficiuntur pessimi, & incorrigibiles, & sanctus Aug. dicit, ꝙ sicut nunquam expertus est meliores, quàm illos, qui in monasterio profecerũt: ita nec deteriores, q̃ qui in monasterio defecerunt.

Conemur igitur nos fratres talem bonitatẽ in monasterio accipere, ut simus meliores homines mũdi, & magnam coronam acquiramus in cœlis, ubi regnat benedictus Deus in sæcula sæculorum. Amen.

RE-

RELIGIONES VIVENTES SVB REGVLA S. P. AVGVSTINI,

Ab Ecclesia approbatæ, & confirmatæ, plusquàm viginti nouem reperiuntur; vt meritò magnus Pater ab omnibus appelletur.

1 PRIMA, & præcipua fuit religio, seu congregatio clericorũ in ciuitate Hipponensi ab ipso S. Augustino instituta, & ordinata, teste D. Possidio in vita B. Augustini cap. 5. & 25. circa Annos Dñi 394. Qui quidem clerici postea canonici vocati fuerunt: Post illos clericos, seu canonicos à B. Augustino institutos fuerunt & aliæ congregationes canonicorum ab alijs viris institutæ, & ordinatæ sub Regula S. August.

2 Quarũ prima fuit ordinata in Gallia in ciuitate Bellouacensi à S. Iuone, Anno Domini 1080.

3 Secunda fuit in Gallia, Germania, & in Italia à S. Rufo sub Regula S. Augustini, vt testatur D. Abbas Ioachinus super Apocalip. Anno Domini 1100.

4 Tertia fuit congregatio Canonicorum præmonstratensium, in Gallia, Germania, & Hispania, ordinata à S. Northberto sub Regula S. Augustini circa Annos Domini 1120.

5 Quarta congregatio Canonicorum S. Saluatoris in Italia propè Senas institutionem, ac ordinationem habens in loco, qui dicitur Scopeto; à

quibus-

quibusdam Patribus Heremitarum Ordinis S. Augustini circa Annos Domini 1876. sub regula almi Patris S. Augustini.

6 Vltima, & nouissima in Italia est congregatio Canonicorum Regularium, propè Lucam ciuitatem in Ecclesia S. Mariæ de frisonaria institutionem, ac ordinationem, nec non reformationem habens à quodam venerabili Patre S. Dominici, F. Iacobo Bergomensi sub Regula S. Augustini circa Annos Domini 1407. prout legitur in eius Cronicis libr. 3.

7 Reperitur etiam in Italia & alia parua congregatió Canonicorum Regularium, quæ dicitur Sancti Spiritus propè Venetias institutionem, ac ordinationum habens ab eccelenti Doctore Fr. Gabriele Spoletano Ordinis Heremitarum S. Augustini circa Annos Domini 1415. sub Regula S. Augustini.

8 Est & congregatio Clericorum Regularium, seu Canonicorum Sancti Georgij in Alga, propè Venetias institutionem habens à B. Laurentio Iustiniano Veneto Patriarcha primo Venetorũ circa annos Domini 1408. sub Regula Sancti Augustini.

9 Congregatio Sanctæ Trinitatis, siuè de Redemptione in Hispania ordinata à quodam venerabili Patre Fratre Iohanne circa Annos Dñi 1197. sub Regula Sancti Augustini.

10 Congregatio S. Ambrosij ab ipso in ciuitate Mediolanensi instituta Anno Dñi 385. de qua B. Augustinus 8. lib. Confessionum cap. 6. loquitur, Nouissimè verò ab Eugenio Quarto Summo Pontifice approbata, & confirmata fuit sub Regula S. Augustini Anno Dñi 1431.

11 Ordo

11 Ordo, vel Religio Fratrum Prædicatorum à B. Dominico instituta, & ab Honorio Tertio approbata, & confirmata sub Regula S. August. Anno Domini 1216.

12 Ordo Heremitarum multis Heremitarum Congregationibus adiunctis amplificatur, & confirmatur ab Innocentio Quarto, sub Regula Sancti Augustini, & inter mendicantes connumeratur, circa Annum Dñi 1240. vt scribit D. Antoninus 2. part. Hist.tit.vlt. cap.vlt.§.3. & Onophrius Panuinius in suis Cronicis, licèt ordo Heremitarum S. August. multo ante Prædicatores institutus sit, vt apparet in cap. Religionum, de Religione Dom.lib.6.

13 Ordo Fratrum Cruciferorum à S. Ciriaco ordinatns, Anno Dñi 364. postea sub Innocentio Tertio fuit approbatus, & confirmatus sub Regula Sancti Augustini Anno Dñi 1215. & ab Innocentio Quarto, & Pio Secũdo reformatus Anno Domini 1458.

14 Ordo Sanctæ Mariæ Seruorum à B. Philippo Florentino institutus, circa Annos Domini 1285. sub regula sancti Augustini à Benedicto Nono Summo Pontifice approbatus fuit.

15 Ordo Sanctæ Brigidæ ab ipsa institutus, & ordinatus Anno Domini 1367. sub Regula Sancti Augustini, & à Gregorio Nono fuit approbatus, & confirmatus Anno Domini 1376.

16 Ordo, seù Congregatio Sancti Pauli primi Heremitæ ortum habuit in Germania à B. Eusebio Anno Dñi 1215. & à Iohanne XXII. fuit approbatus sub Regula Sancti Augustini circa Annos Domini 1817.

17 Ordo S. Antonij Ordinatus, & approbatus Anno

no Domini 1200. ſub Regula Sancti Auguſti ab Honorio Tertio.

18 Ordo Ieſuatorum, à B. Iohanne Columbino Senenſi inſtitutus, & approbatus ab Vrbano V. anno Domini 1376. ſub regula S. Auguſtini.

19 Ordo vitæ communis à B. Gherardo Theutonico inſtitutus, & à Gregorio XI. approbatus anno Domini 1376. ſub Regula S. Auguſtini.

20 Ordo S. Hieronymi apud Feſulas à B. Carolo Florẽtino initium habuit anno Domini 1406. & à Gregorio Duodecimo approbatus ſub Regula S. Auguſtini.

21 Ordo Heremitarum S. Hieronymi à B. Petro Piſano inſtitutus anno Domioi 1380. Nouiſſimè verò reformatus à Pio Quinto ſub Regula ſancti Auguſtini.

22 Ordo Apoſtolorum à B. Barnaba in Oriente ordinatus; poſtea in diuerſas orbis partes diuiſus nouiſſimè ab Innocentio Octauo vnitus, & approbatus ſub Regula S. Auguſtini anno Domini 1484.

23 Cõgregatio Clericorum Regularium Somaſchæ tituli ſancti Maioli Papiæ, cuius Inſtitutor fuit D. Hieronymus Emilianus Nob. Patricius Venetus anno 1528. quæ poſtea in Religiones alias connumerata à SS. D. Pio Quinto Ordinis Prædicatorum, & ab alijs ſummis Pontificibus confirmata fuit.

24 Ordo militum S. Iohannis, ſeù equitum Hieroſolymitanorum, ſeu Rhodiorum, ſeu Melitenſium Hieroſolymis initium habuit à D. Gherardo anno Domini 1080. approbatus, & confirmatus à multis ſummis Pontificibus Romanis ſub Regula S. Auguſtini.

25 Ordo militum, seù equitum S. Lazari Hierosolymis primus omnium ordinatus, & institutus circa annos Domini 360. postea à sancta sede Apostolica sub Regula sancti Augustini fuit approbatus, & confirmatus, & ab Alexandro Septimo multis priuilegijs, & honoribus decoratus, atq; à Pio Quarto amplificatus.

26 Ordo equitum sancti Iacobi in Hispania institutus, & ordinatus à D. Petro Bernardino circa annos Domini 1170. ab Alexandro Tertio approbatus, & cõfirmatus sub Regula S. August.

27 Ordo equitum sanctæ Mariæ in Hispania ordinatus anno Domini 1212. & à Gregorio Nono approbatus, & confirmatus fuit anno Domini 1230. sub Regula S. Augustini.

28 Ordo equitum Theutonicorum in Germania, ordinatus circa annos Domini 1220. & approbatus sub Regula S. Augustini.

29 Ordo militum, seu equitum Iesu Christi, in Lusitania (sic vocatus) initium, institutionem, & aperobationem habuit à D. Iohanne XXII. Pontifice maximo sub Regula S. Augustini anno Domini 1320.

Sunt & alij complures ordines, vel congregationes Religiosorum, in Italia, Germania, Gallia, & Hispania, tàm Canonicorum quàm Militum, seù Equitum viuentes sub Regula S. Patris Augustini.

LAVS DEO.

COMI, Apud Hieronymum Frouam.

Superiorum Mandato. M. D C I I.

INCIPIT EXPOSITIO HVGONIS DE S. VICTORE *CANONICI REGVLARIS.* SVPER REGVLAM Beati Auguſtini Epiſcopi.

DE CHARITATE DEI, & proximi, de vnitate cordium, & communitate rerum. Cap. I.

ÆC præcepta, quæ ſubſcripta ſunt, ideo Regula appellantur; quia videlicet in eis nobis rectè viuendi norma exprimitur; Regula autem dicitur, eo quòd recte regat, vel quòd rectè doceat. Et quod nos dicimus regula, Græci Canon appellant. Vnde etiam græco nomine Canonici, ideſt Regulares appellati ſunt hi, que in monaſterijs conſtituti iuxta regularia præcepta ſanctorum patrum canonicè, atq; Apoſtolicè viuunt, quibus dicitur.

¶ *Hæc sunt, quæ, vt obseruetis, præcipimus, in monasterio constituti.*

¶ Ad hæc vobis diuina præcepta leguntur, quatenus lecta intelligantur, & impleantur. Metuenda illa sententia, qua dicitur. Seruus, qui scit voluntatem Domini sui, & non facit, plagis vapulabit multis. Hinc Paulus ait, Non enim auditores legis, sed factores iustificabuntur. Audiamus ergo sacra præcepta pij Domini, & memores simus mandatorum ipsius ad faciendum ea. Quia sicut dicit beatus Iacobus. Si quis in lege perfectè perspexerit libertatis, & permanserit in ea, non auditor obliuiosus factus; sed factor operis, hic beatus in facto suo erit. Et Dominus in Euangelio. Beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud. Igitur quæ præcipiuntur nobis in monasterio constitutis, humiliter attendamus.

¶ *Primum inquit, propter quod in vnum estis congregati, vt vnanimes habitetis in domo, & sit vobis anima vna, & cor vnum in Deo.*

¶ Primo nobis admonitis fit de vnitate, & concordia, & tali concordia, quæ in Deo sit. Nam concordia ad faciendum peccatum mala est. Concordia vero ad faciendum bonum, & sectandam iusticiam, & seruiendum Deo bona est. Hoc est (propter quod in vnum sumus congregati) scilicet, vt in seruitio diuino vnum spiritum, & vnū animum omnes habeamus; & ideo præcipitur, vt vnanimes habitemus in domo, & sit nobis anima vna, & cor vnum in Deo. Oportet enim, si in vnum congregati sumus corporaliter, vt similiter habitemus, & spiritualiter. Non enim prodest, si nos continet vna domus, & separat diuersa voluntas; plus enim attendit Deus vnitatem animi, quàm loci. Ecce in

vna domo sumus plures homines, diuersi mores, diuersa corda, diuersæ animæ. Hæc omnia debet coniungere in unum una intentio, & unus amor in Deum. Debemus ergo in hoc esse unius animi, & unius uoluntatis, ut seruiamus Deo, & diligamus Deum ex toto corde. Qui sic haberi potest, si frater conueniens ad monasterium incipit se spoliare propria uoluntate, atq; illum imitari, qui ait. Non ueni facere uoluntatem meam. Et iterum. Pater non sicut ego uolo, sed sicut tu. Hoc est enim, quod maximè adducit concordiam, si quisq; non suam, sed alterius uoluntatem facere studeat in bono. Et hoc est magnæ humilitatis indicium, inde generatur obedientia, crescit charitas, & pax, atq; iustitia, & Ecclesiæ uirtutes, quòd si uolo facere uoluntatem meam; & iste suam; & ille suam, fiunt diuisiones, oriuntur lites, iræ quoq; & rixæ, quæ sunt opera carnis. Et sicut ait Apostolus, qui talia agũt, regnum Dei non consequentur. Sunt quidam in congregatione obstinati in suo sensu, sapientes in oculis suis, non quòd in animo conceperint hoc, quod quasi ex ratione defendunt, nec se alijs, sed alios sibi applicari contendunt, & si viderint sibi nõ obtemperari, statim cõmouentur, & perturbantur. Tales solent esse rebelles mandatis seniorum, plurimumq; in eis regnat passio inobedientiæ, & impatientiæ; isti non sunt idonei ad concordiam. Nam iuxta Apostoli vocẽ euanuerunt in cogitationibus suis: & obscuratum est insipiens cor eorum; dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt; Magna quippè obscuritas cordis est superbia, & valde stulta sapientia est alijs se velle præferre; contra quos idem Apostolus ait. Si quis videtur inter vos sapiens esse, stultus fiat, ne sit sapiens. Stultus enim

ſapiens eſt; & ſecundum Deum magna ſapientia eſt omnibus ſe iudicare inferiorem. Inde ſcriptum eſt. Quanto maior es, tãto te humilia in omnibus. Hinc Dominus diſcipulos ſuos, inter quos contentio erat, quis eorum videretur eſſe maior, ſtatim ad humilitatis concordiam reuocat dicens. Qui maior eſt veſtrum, erit ipſe veſter ſeruus; Et ipſe filius hominis non venit miniſtrari, ſed miniſtrare, & animã ſuam dare redemptionem pro multis. Ergo vnanimes habitemus in domo. Bonum eſt enim, & iocundum Deo habitare fratres in vnum. Nec tam placent ei noſtra ieiunia, noſtræ orationes, quàm concordia. Ideo dicit in Euangelio. Vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum. Ex quibus verbis patet; quia qui concordiam non habet, omnipotenti Deo ſacrificium offerre non valet. Penſare ergo debemus quanta ſit apud Deum concordiæ virtus, ſine qua non placerent ipſa ſacrificia, quibus delentur peccata; & ſciendum eſt, quia cum ad conuerſionem venimus, contra diabolum certamen aſſumimus. Nihil eſt autem, quod ipſe tantum timeat, quantum charitatis vnitatem. Nam ſi diſtribuimus totum, quod habemus propter Deũ, hoc diabolus non timet, quia ipſe nihil poſſidet, ſi ieiunamus, hoc ipſe non metuit, quia cibum non ſumit, ſi vigilamus, inde non terretur, quia ipſe ſomno non vtitur; ſed ſi charitate coniungimur, inde vehementer expaueſcit, quia hoc tenemus in terra, quod ipſe in cœlo contempſit ſeruare. Hinc eſt, ꝙ ſancta Eccleſia terribilis eſſe, vt caſtrorum acies ordinata, deſcribitur; quia ſicut hoſtes timent, quando aciem caſtrorum bene ordinatam, & coniũctam ad bellum vident, ita nimirum diabolus expaueſcit, quando ſpirituales viros virtutum armis accinctos

in

in vnitate concordiæ viuere conspicit, victusq; ve hementer dolet, cum eos per discordiam diuidere, & penetrare non valet. Hinc de Domino scriptum est. Factus est in pace locus eius. Ibi confregit po tentias, arcum, scutum, gladiũ, & bellum. Ex quibus verbis patet, quia omnia diabolica arma frangit concordia.

¶ *Quod sit nobis anima vna, & cor vnũ in Domino.*

¶ Hæc sunt primitiæ Spiritus, quas ex primordio nostræ conuersionis offerre omnipotenti Deo debe mus, sicut ipsa sapientia præcepit dicens. Fili da mihi cor tuum; primus enim corde, & voluntate tra himur ad Deum, ergo si corpore separamur à sæculo, corde, & anima iungamur Deo, vt possimus veraciter dicere. Mihi autem adhærere Deo bonum est. Nam qui adhæret Deo, vnus spiritus est. Adhæreamus ergo ei, vt simus fortes per ipsum, vt simus vnum in ipso, & beati dicamur cum ipso. Adhæsit anima mea post te. Charitas separat nos à mundo, & ipsa nos coniungit Deo. Sic erit nobis anima vna, & vnum cor in Deo, si ex toto corde, & ex tota anima diligamus Deum. Deus enim cha ritas est, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo; Et quia charitas non quærit, quæ sua sunt, rectè subiungit.

¶ *Et non dicatis aliquid proprium; sed sint vobis omnia communia.*

¶ Non enim debemus aliquid habere proprium, aut quicquàm dicere meum, sed nostrum, vt dicatur nostra cappa, nostra tunica, nostra domus, & in cæteris similiter. Omnia enim in communi debemus habere, & omnia communi nomine appellare.

¶ Sed in hoc pensandum est, quanta differentia sit inter carnales fratres, & spirituales. Nã illi quod

commune est eis, diuidunt, isti, quòd diuisum erat, in communi ponunt. Ibi quisq;, quod suum est, quærit. Isti non, quæ sua sunt, quærunt, sed quæ Iesu Christi. Plus ergo valet ista propinquitas, quã illa, quia illa deficit, ista crescit, illa habet diuisionem, ista unitatem, illa transit cum sæculo; ista permanet cum futuro. Ad hoc enim simul modo in ista domo viuimus, vt postmodum in cœlesti regno maneamus. Filij Dei sumus ait Apostolus, sed nondum apparuit, quid erimus. Scimus autem, cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum, sicuti est. Et iterum. Non habemus hic manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus, ergo non debemus habere propria, licet sint nobis omnia communia. Partes sibi faciunt homines in hoc sæculo, alius argentum, & aurum; alij domos, & familias; alius nomen grande, potentiam & gloriã; iste hoc; alius aliud; diuersi diuerso modo; pars vero piorum est ipse Deus, & nos si volumus habere talem potestatem, talem hæreditatem, vt est Dominus, tales nos oportet exhibere, vt digni simus eum possidere, & possideri ab ipso. Ergo si volumus in hæreditatem possidere Deum, nihil debemus habere extra Deum. Nam nimis est auarus, cui non sufficit Deus, quod si quippiam aliquid quærimus, verbi gratia aurum, argentum, possessiones, cũ istis partibus pars fieri Dominus dedignatur. Verba sunt beati Hierony. Ego inquit non accipio hæreditatem inter cæteras tribus, sed quasi sacerdos, & leuita viuo decimis, & altari seruiens altaris oblatione sustentor, habens victum, & vestitũ his contentus ero. Beati enim pauperes spiritu, qm̃ ipsorũ est regnũ cœlorum. Et quia quamdiu hic viuimus, corporali necessitate indigemus, rectè subiungitur.

¶ *Et distribuatur vnicuiquè vestrum a præposito vestro victus, & vestimentum.*

¶ Sic enim Dominus voluit ordinari ecclesias suas, vt alij vacarent spiritualibus, alij eis temporalia ministrarent, & ideo alios voluit esse præpositos, alios subditos. Præpositorum officium est subditis corporalia ministrare: Subditorum ministerium est spiritualibus studijs insistere, lectioni, orationi; contemplationi vacare in psalmis, hymnis, & canticis spiritualibus cœlesti Domino deseruire. Tantò ergo opus est, vt circa se sollicitius viuant, quantò eos aliena cura non implicat. Constitutum est a Domino, vt qui altari seruiunt, de altari viuant; dignus est operarius, sicut ipse ait, mercede sua. Et ideo si viuimus de annona Christi, & iustum est, ut laboremus in seruitio Christi, & tunc dignè mercedem accipimus, si prius boni operarij fuerimus. Dicit enim Apostolus Paulus. Qui non uult operari, non manducet; quòd si non laboramus, & manducamus, tanto maioris criminis efficimur rei, quanto Dei beneficia suscipimus indigni. Oportet ergo, ut seruiamus ei, a quo pascimur, si sine periculo animæ uolumus sumere hoc, quod distribuitur, & tanto plus debemus in eis esse solliciti, quanto ea percipimus sine magno labore. Nam quid mirum, si hi, qui temporalibus occupantur, minus studiose, & religiose uiuunt, si frequenter in cogitationibus, & sermonibus, atquè actionibus suis offendunt, usus enim sæculi hominem ad peccatum etiam quandoquè inuitum trahit. Hi uero, quibus & cura mundi, & occasio peccandi deest, quanto minus religiose uiuunt; tanto supernũ iudicem offendunt, nec sine graui periculo animæ, & in minimis negligentijs offendunt. Pensemus

ergo, ad quid nobis uictus, & tegumentum tribuitur, ut ſit totum deſiderium noſtrum primum quęrere regnum Dei, & iuſtitiam eius, propter quod hæc omnia adijciuntur nobis. Qualiter autem diſtribuendum ſit, oſtenditur, cum ſubinfertur.

¶ *Non æqualiter omnibus diſtribuatur, quia non æqualiter valetis omnes; ſed potius vnicuiquè, prout cuiquè opus fuerit.*

Et hoc auctoritate Apoſtolica roborat dicens.

¶ *Sic enim legitis in actibus Apoſtolorum, quia erant illis omnia communia, & diſtribuebatur vnicuiquè, ſicut vnicuiquè opus erat.*

¶ Hoc non eſt ita intelligendum, ut unicuiquè quod opus erat, ſic abundanter diſtribueretur, ꝙ non haberent indigentiam. Cum enim ſcriptum ſit, quòd inter eos nullus egens erat. Scriptum etiã legimus eſſe de ipſis Apoſtolis, quòd ſeruiebant Deo in fame, & ſiti, in frigore, & nuditate, ex quibuś uerbis colligendum eſt, quòd multi corpore indigent, non animo. Sed qui ſemetipſos abnegãt propter Chriſtum, animi uirtute ipſam ſuperant naturam. Dei namquè dilectio, quæ fortis eſt, ut mors, non ſolum illicita deſideria, uerum etiam ipſos corporales, & naturales extinguit affectus. In primitiua quippe eccleſia tanta erat gratiæ ſpiritualis abundantia, ut non ſolum modico contenti eſſent, ſed hoc ipſum, quod nihil habebant, pro ſummis delicijs reputarent. Vnde Apoſtolus ait. Nihil habentes, & omnia poſſidentes. Hinc etiam quidam uir ſanctus ait. Sufficiebat nobis paupertas noſtra, ut diuitiæ computarent. Item ait Apoſtolus. Magnus inquit quæſtus eſt pietas cum ſufficientia, habentes, inquit, uictum, & ueſtitum, his contenti ſimus. In huiuſmodi ergo non debemus

atten-

attendere uoluntatem carnis, ſed ualetudinem naturæ. Plus enim appetit carnalis uoluntas, quàm neceſſitas. Quamobrem in eo, quod dicitur, (ꝙ unicuiquè, quod opus eſt, tribuatur.) Iſte modus ſeruandus eſt, quatenus ſic nutriatur caro, vt ſeruiat. Et iterum ſic reprimatur, vt non ſuperbiat. Sic ſeruetur neceſſitas naturæ, vt abſcindatur ſuperfluitas concupiſcentiæ.

¶ *qui autem aliquid habebant in ſæculo, quando ingreſſi fuerint monaſterium, libenter velint illud eſſe commune.*

¶ Hoc fecerunt primitiuæ eccleſiæ fratres; dignum enim eis videbatur, vt qui communem habebant gratiam, communem haberent & ſubſtantiam, & quibus vnus erat ſpiritus, vnus eſſet & ſumptus. Bene autem additum eſt hoc verbum libenter, quia hilarem datorem diligit Deus. Libenter debemus terrena dare, vt poſſimus cœleſtia comparare. Regnum enim cœlorum tantùm valet, quantum habes. Nihil vilius, cum emitur, nihil charius, cum poſſidetur. Duo ſunt quæ relinqui oportet propter Deum, facultatem, ſcilicet poſſidendi, & voluntatem habendi. Hinc eſt, quod dominus ait in Euangelio. Qui non renunciat omnibus, quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Et iterum. Qui vult venire poſt me, abneget ſemet ipſum. Illud pertinet ad ſubſtantiam: hoc ad voluntatem; non enim ſufficit exteriorem relinquere ſubſtantiam, niſi interiorem abſcindamus concupiſcentiam. Vnde & ſubditur.

¶ *Qui autem non habebant, non ea quærant in monaſterio, quæ nec foris habere potuerunt.*

¶ Etiam illi, qui nichil habebant foris, habent intus, quod relinquere poſſunt propter Deum ſcili-

cet voluntatem habendi. Vnde scriptum est. Non concupisces. Plus enim attendit affectum Deus, quàm sensum. Hinc per sapientem dicitur. Fili da mihi cor tuum. Quod fieri non potest, nisi prius carnalis appetitus resecetur. ¶ Primum ergo iubemur habita deserere, deinde terrena non quęrere, vt postea liberius ad cœlestia possimus anhelare. Et ne videretur pauperibus sæculi, qui conuertuntur, necessaria non debere ministrari: quia nichil in monasterio quærere præcipiuntur, subiunctum est.

¶ *Sed tamen eorum infirmitati, quod opus est, tribuatur: etiam si paupertas eorum, quando foris erant nec ipsa necessaria poterant inuenire.*

¶ Siue enim diuites sint, siue pauperes, siue nobiles, siue ignobiles quicunquè accedunt ad seruitium Christi, iustum est, vt viuant de annona Christi. Dignus est enim operarius mercede sua.

¶ *Tamen non ideo putent se esse fœlices; quia inuenerunt victum, & tegumentum, quale foris inuenire non potuerunt.*

¶ Multi enim ad conuersionem veniunt non tam propter animæ salutem, quàm propter corporis necessitatem, qui non Deum colunt, sed ventrem suũ, de quibus ait Apostolus. Quorum Deus venter est. Talibus Dominus dicit in Euangelio. Amen dico vobis; quæritis me, non quia vidistis signa; sed quia manducastis ex panibus meis. Horum talium tota est intentio, atquè fęlicitas, vt bene pascantur, bene vestiantur, & bene sit eis temporaliter. Et quia terrena appetunt, cœlestibus priuantur. Receperunt enim (sicut Dominus ait) mercedem suã. Vnde summopere cauendum est, ne temporalibus adhæreamus bonis. Ideo Psal. nos admonet dicẽs. Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere. Terrena

quidem

quidem nobis in vsu esse debent, cœlestia autem in desiderio. Est enim quædam admirabilis, & magna multitudo dulcedinis Dei, quam habet in se, de qua dictum est. Quia oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se. Vnde scriptum est. Satiabor, cum apparuerit gloria tua: Illa ergo satietas debet esse nostra fœlicitas.

¶ DE HVMILITATE. Cap. II.

NEc erigant ceruicem, quia sociantur eis, ad quos foris accedere non audebant; sed sursum cor habeant, & terrena vana non quærant; ne incipiant monasteria diuitibus esse vtilia, non pauperibus, si diuites illic humiliantur, & pauperes inflantur.

¶ Ceruicem erigere signum superbiæ est. Si superbis angelis non fuit vtile cęlum, constat quia superbis hominibus non erit vtile monasterium. Et si sanctus sit locus, si sanctus sit habitus, si sancta opera videantur, totum ex vitio superbiæ inutile habebitur. Superbia enim casum habet. Ideo sanctus Dauid orat ad Dominum, vt non veniat ei pes superbiæ; quia ibi ceciderunt, qui operantur iniquitatem, expulsi sunt, nec potuerunt stare, contra quod vtilia sunt humilibus monasteria. Ipsi enim sunt docibiles Dei, sicut scriptum est. Docebit mites vias suas. Itemquè qui emittit fontes in conuallibus, idest gratiam suam præstat humilibus. Ipsi quidem bona, quæ faciunt, non amittunt; quia custodem virtutum humilitaté non deserunt, & quia iuxta euangelicum præceptum recumbunt in nouissimo loco, & secundum Prophetam eligunt abiecti

esse in Domo Domini. Ideo ab ipso merentur exaudiri, sicut scriptum est. Omnis, qui se exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur. Et iterum. Superbis Deus resistit, humilibus autem dat gratiam.

¶ *Rursus etiam illi, qui aliquid videbantur esse in sæculo, non habeant fastidio fratres suos, qui ad illã sanctam societatem ex paupertate venerunt. Magis autem studeant non de parentum diuitum dignitate, sed de pauperum fratrum societate gloriari.*

¶ Summopere cauere debent fratres, qui ad sanctam societatem, & communem vitam venerunt, vt non habeant alter alterum fastidio, quamuis eo ditior sit, siue nobilior, siue sapientior; quoniam sicut dicit Apostolus, infirma mundi elegit Deus, & ignobilia, & contemptibilia, vt non glorietur omnis caro in conspectu eius, scilicet neque potens in potentia sua, neque sapiens in sapientia sua, neque diues in diuitijs suis. Non enim est personarũ acceptio apud Deum. Nam idem Dominus diues in omnes, qui inuocant eum. Bene autem non de dignitate diuitum parentum, sed de societate pauperum fratrum præcipimur gloriari, quoniam ipse, qui diues est in gloria sua, pauper factus est pro nobis. Non diuitibus, sed pauperibus dignatus est sociari; vt & nos pauperes simus propter ipsum, quoniam pauperibus promissum est regnum cœlorum. Gloriari quidem de diuitijs pertinet ad vanitatem mundi, de paupertate vero gloriari pertinet ad beatitudinem.

¶ *Nec extollantur, si communi vitæ aliquid de suis facultatibus contulerint, nec de suis diuitijs magis superbiant; quia eas monasterio partiuntur, quàm si eis in sæculo fruerentur.*

¶ Ex præcedenti sententia, & ea, quæ sequitur, nobis duo genera superbiæ designantur. Vnum carnale, aliud spirituale. Nam pauperes fastidire, & de nobilitate gloriari ad superbiam pertinet, quæ inter homines sæculares frequenter solet euenire. De operibus misericordiæ se extollere superbia spiritualis, quæ solet etiam spirituales corrumpere. Magis autem timenda est superbia spiritualis, quā carnalis; quia se extollere de bono opere, ut de virtute ab alto cadere est; & quanto altior est ascensus, tanto periculosior est casus. Dominus dicit in Euangelio. Cum facis eleemosynam nesciat sinistra tua, quid faciat dextera tua; vt sit eleemosyna in abscondito, & ille qui videt in abscondito, reddet tibi. Per dexteram recta operatio, per sinistram fauor mundi, atquè elatio designatur, ex his verbis admonemur, vt recta, quæ agimus, abscondere ab elatione studeamus, alioquin mercedem non habebimus apud patrem nostrum: Deinde ostendit quantum sit vitium superbiæ, cum subiungit.

¶ *Alia quippe quæcunquè iniquitas in malis operibus exercetur, vt fiant: superbia vero, etiam bonis operibus insidiatur, vt pereant.*

¶ Ex hoc apparet, quia cæteris vitijs maior est superbia; vitia enim, & virtutes exterminant humanam mentem. Superbia Deo, & hominibus odibilis est, de qua scriptum est. Initium omnis peccati superbia. Prima est in peccando, vltima remanet in conflictu. Nam cum seruus Dei cætera vitia superauit, & iam ad virtutum alta conscenderit, adhuc habet pugnam contra superbiam, quàm nisi expugnauerit, in cæteris frustra laborauit. Vnde dicitur. Cum poteris subijci, non debes dicere

re vici. Nam quis uincatur, vel vincat, fine probatur. Prẹmia victorum pendent in fine laborum. Vt ſcriptura ſonat, finis, non pugna coronat. Tunc bene pugnabis, cum cuncta ſubacta putabis. Quę magis infeſtat, vincenda ſuperbia reſtat. Quæ niſi vincatur, promiſſa corona negatur: Prohdolor, his telis ſuperatur ſæpe fidelis. Cum ergo foris bona agimus, intus cor ab elatione cuſtodiamus, quia nulla Deo placet cum ſuperbia operatio, vnde ſcriptura nos admonet dicens. Omni cuſtodia cuſtodi cor tuum; quia mora, & vita ab ipſo procedit.

¶ *Et quid prodeſt diſpergendo dare pauperibus, & pauperem fieri: cum anima miſera efficitur ſuperbior diuitias contemnendo, quàm fuerat poſſidendo.*

¶ Non prodeſt nobis noſtra relinquere; niſi relinquamus & nos. Non enim dicit Dominus. Beati pauperes rebus, ſed beati pauperes ſpiritu: quoniá ipſorum eſt regnum cœlorum. De contemptu rerum quiſquè debet eſſe humilior, non ſuperbior, & melius eſſet, vt eas in ſæculo retineret, quàm ſic relinqueret, vt inde in monaſterio ſuperbiret. Sicut ergo illa anima eſt beata, quę ſua propter dominum diuidit, vt humilietur, ita eſt illa miſera, quæ inde extollitur. Infęlix perfectò eſt, qui per iter virtutum tendit ad vitia; & vnde præmium habere debuit, inde tormentum incurrit. Omnis quippe ſuperbus tanto in imọ eſt, quanto in altum ſe erigit, tantoquè profundius labitur, quanto excelſius eleuatur. Reſecatis quibuſdam vitijs ad vnanimitatem redit, quam primo commendauit dicens.

¶ *Omnes ergo vnanimiter, & concorditer viuite, & honorate in vobis Deum inuicem, cuius templa facti eſtis.*

¶ Vnanimiter uiuimus, ſi unum in Deo animum habea-

habeamus, quemadmodum primitiua ecclesia, cui cor erat unum, & anima una. Quod ait (unanimiter) pertinet ad uoluntatem. Quod uero subdit (concorditer) pertinet ad bonos mores. Hic est rectus ordo uiuendi, primum ut sit uoluntas una; deinde concors & uita. Frater qui vult concorditer viuere, prius debet prauos mores deponere, ne sit peruersus; inordinatus, indisciplinatus, ne anxietate sua cæteros premat, deinde ita debet librare actus suos, & totam vitam suam, ut concordare possit secundum Deum, cum quibus uiuit. Sunt ergo nonnulli, qui postquàm sæculum relinquunt, proprias uoluntates sequi uolunt. Et rursus sunt pleriq́, qui in suis actibus appetunt sæcularibus ap parere. Ideo dictum est (Omnes ergo unanimiter, & concordirer uiuite) Deinde autem in nobis Deū inuicem honoramus, si nos inuicem propter ipsum diligamus, si præcepta eius sollicitè custodimus, & efficimur sanctum templum eius per inhabitationē spiritus eius in nobis. Nostrum est Deum hono rare, Dei est nos inhabitare, & illustrare per gratiã.

¶ *Nec extollantur si communi vita aliquid de suis facultatibus contulerint &c. vsq; fruerentur.*

¶ Melius est res suas in sæculo tenere, quàm eas ita in monasterio distribuere, ut uelint se inde extollere. Nam si extolluntur, deijciuntur. Quisquis enim in eo, quod bene agit, intumescit, eo ipso tra mite; quo proficit, cadit; bona quippè actio cum elatione non eleuat, sed grauat. Benedicta est ergo illa anima, quæ potest dicere cum propheta. Domine non est exaltatum cor meum, neq; elati sunt oculi mei, neq́; ambulaui in magnis, neq; in mirabilibus super me. Fœlix planè est, qui non habet occultam superbiam in corde, nec apertam corpore,

re, nec in vultu, nec in habitu, neq; in sermone, ne q; in opere, neq in cœteris motibus suis. Et si non ambulat in magnis, idest si se non reputat inter magnos, quòd nobilis fuerit, aut potens, aut quòd diuitias suas communi uitæ contulerit, aut quòd in aliquo officio sit utilis; & si non ambulat in mirabilibus super se, ut de religione, & sanctitate desuper a Deo sibi collata nō uelit apparere tanquàm admirabilis, atq; laudabilis: raro tamen inuenitur aliquis, qui ex his aliquam commotionem non habeat. Vt autem ista omnia superbiæ genera possit seruus Dei superare, semper de se debet humiliter sentire, & non exaltare animam suam: sed in humilitate reprimere, iuxta quod scriptum est. Quan to maior es, tanto magis humilia te in omnibus. Valde enim timenda sunt uerba, quæ sequuntur. (Alia enim quæcunquè iniquitas &c.) Auaritia enim non exercetur, nisi in malis operibus. Luxuria non exercetur nisi in malis operibus: similiter, & cætera uitia; sola superbia etiam bonis operibus insidiatur, ut pereant. Ideo pharisæus perdidit bona sua: quæ se egisse iactanter protulit. Aug. Sunt quidam, qui de contemptu uanæ gloriæ uanius gloriantur; similiter sunt plerique, qui de contemptu diuitiarum uanius extolluntur, de quibus subiungitur.

¶ *Et quid prodest dispergendo dare pauperibus, & pauperem fieri, cum anima misera superbior efficitur diuitias contemnendo, quàm fuerat possidendo.*

¶ Acsi aperte diceret. Quid prodest paupertas cum superbia? Melior est diues humilis, quàm superbus pauper. Melior est peccator humilis, quàm iustus elatus. Debet ergo in omnibus esse seruus Dei prouidus, & circumspectus; primum ne mala

agat, deinde ne bona negligat, postmodum ne in bonis, quæ facit, intumescat; quia tunc sunt veraciter bona, quæ agimus, si ea semper in humilitate custodimus, & tunc veraciter sumus pauperes Christi. Et beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Vnde apertè subiungitur.

¶ *Omnes ergo vnanimiter viuite, & honorate in vobis Deum inuicem, cuius templa facti estis.*

¶ Paupertas quippe, & humilitas generant charitatem. Charitas vero vnitatem nutrit, vnitas vero, & concordia efficiunt nos templum Dei. Et tunc veraciter Deum honoramus, quando vnanimiter, & concorditer viuimus. Tunc enim ostendimus, quia sumus discipuli Christi, si tenemus vnitatem charitatis Christi. Hinc est, quod Dominus ait: In hoc cognoscent omnes, quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis ad inuicem.

¶ DE ORATIONE, ET IEIVNIO. Cap. III.

ORationibus instate horis, & temporibus constitutis.

¶ Ante tempus orare est prouidentia. In tempore constituto orare est obedientia. Tempus orandi præterire est negligentia. Tanto crebrior debet esse oratio, quanto vtilior, Instanter, & ardenter orare debemus. Magna enim sunt bona, quæ promittit nobis Deus. Nam oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se. Non vult bona sua quærendi, & inueniendi facilitate vilescere, preciosa, & desiderabilis merces auidum negociatorem requirit. Ideo nos Dominus hortatur in Euangelio

dicens. Petite, & dabitur vobis: quærite,& inuenietis, pulsate,& aperietur vobis. Non enim otiosis, tepidis; & negligentibus promittitur regnum Dei; sed sicut dicit scriptura. Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Amat Deus instantiam, & importunitatem in prece. Si magna sunt bona, non debent esse desideria parua. Cum magnitudine præmiorum concordare debet magnitudo desideriorum, quòd si ad primas lachrymas non exaudit Dominus, nec sic quidem acquirendo, & pulsando desistendum est. Sed tanta potius perseuerãdum instantia, tantoq; obstinato clamore frequentandus est Saluator: donec impleat orantis desiderium, quòd si quisq; nostrum conscientiam suam, vel cogitatione sua, aut actione vitiorum sorde sentit inquinatam; misericordiam redemptoris continuis debet flagitare lamentis, sanctorumq; intercessiones, & auxilia postulare, quòd si ad exemplum Cananeæ mulieris in orando persistamus, fixi maneamus, aderit gratia redemptoris nostri, quæ cuncta in nobis errata corrigat, immunda sanctificet, turbulenta serenet. Fidelis enim, & iustus est, vt remittat nobis peccata nostra, vt emundet nos ab omni iniquitate; si ad illum sedula mente voce clamemus. Et vt secretè, & quietè possint orare fratres; ideo subiungitur.

¶ *In Oratorio nemo aliquid agat, nisi ad quod factum est, vnde & nomen accepit, vt si etiam forte aliqui præter horas constitutas, & si eis vacat, orare voluerint, non eis sint impedimento, qui ibi aliquid agendum putauerint.*

¶ Ideo Dominus noster vendentes, & ementes eiecit de templo dicens. Domus mea domus orationis vocabitur, vt doceat in Dominica domo nihil

hil aliud esse agendum, quàm orandum. Ad hoc enim omnis ecclesia constituitur, vt in ea oretur. Ipsa enim est domus Dei, & porta cœli. Ibi peccatores reconciliantur, & iusti sanctificantur. Ibi explentur diuina mysteria, & tractantur cœlestia sacramenta. Vnde Salomon ait. Domine si conuerssus fuerit populus tuus, & orauerit ad sanctuarium tuum, tu exaudies eos, & dimittes peccata eorum. Et ideo summopere cauendum est, ne aliquid in sanctuario fiat, quod aut oculos diuinæ maiestatis offendat, aut ibi orare volentes impediat. Qualiter autem orare debemus, ostenditur, cum subinfertur.

¶ *Psalmis, & hymnis cum oratis Deum, hoc versetur in corde, quod profertur in voce.*

¶ Psallentium in ecclesia mens concordare debet cum voce, vt impleatur illud Apostoli. Psallam spiritu, psallam & mente. Orandi perseuerantia ita solum meretur esse fructifera, si quod ore precamur, hoc mente meditemur. Sæpe namq; oramus, & alibi mente intendimus; nec ipsum, quod dicimus, recolimus, sed illam Deus non exaudit orationem, quam ipse, qui orat, non intendit, quod instinctu diaboli sæpe fieri solet, sciens etenim vtilitatem orandi, & nobis inuidens gratiam impetrandi immittit orantibus cogitationum tumultus, vt mentem ab oratione diuidat, & fructus orationis tollatur, contra cuius malitiã debemus habere mentis constantiã, vt quanto plus cogitationum turba nos impugnati simus, tãto robustius mens nostra in sui status rectitudine fixa permaneat. Multũ enim iuuat ad orationis puritatem, si in omni loco, & tempore nos ab actibus illicitis temperemus; si semper ab otiosis sermonibus auditũ pariter temperemus, & linguam, sed in lege Dei ambulare, & testimo-

nia eius asuescamus toto corde scrutari. Quæcunq; sæpius agere, loqui, audire solemus, eadem necesse est, ad animum quasi solitam; propriamq; recurrant sedem.

¶ *Et nolite cantare, nisi quod legitis esse cantandum; Quod autem ita scriptum est, vt non cantetur, non cantetur.*

¶ Non enim decet, vt cantus ecclesiasticus fieri debeat secundum arbitrium diuersorum, sed firmiter seruandum est secundum scripta, & instituta maiorum. Similiter cæteræ consuetudines monasterij cum auctoritate, & discretione ordinandæ sunt; si quid autem mutari oportet, aut constitui, non debet hoc cito fieri, aut leuiter, nec arbitrio tantũ duorum, vel trium, sed conuocatis fratribus, sicut sanior pars canonicæ congregationis decreuerit, ordinandum est. Et sciendum; quia auctoritas ecclesiastica in omnibus magis imitanda est, quàm ratio, quoniam auctoritas semper obedientiæ, & humilitatis est, ratio vero nonnunquàm præsumptionis. Hoc autem seruandum est in ordine, vt semper maturitas, ac grauitas teneatur. Nunquid leuitate vsus sum (ait Apostolus) vt apud me sit est, & nõ. Honestum quippe est, & religiosum non facile quicquam, aut leuiter variare.

¶ *Carnem vestram domate ieiunijs, & abstinentia esca, & potus, quantum valetudo permittit.*

¶ Caro quidem concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem, sed ne caro possit præualere, spirituales viri per virtutem spiritus eandem concupiscentiam debent reprimere, quia quando caro domatur, spiritus roboratur. Sed cum adiungitur, quantum valetudo permittit, virtus discretionis commendatur. Pereunt enim ipsa bona, nisi

cum

cum discretione fiant. Tantum ergo debet quisq; carnem suam domare per abstinentiam, quantum valetudo permittit naturæ. Qui carnem suam supra modum affligit, ciuem suum occidit; si plus, quàm oportet, alimentis reficit, hostem nutrit, sic ergo nutrienda est, vt seruiat; sic domanda, vt non superbiat. In omni abstinentia hoc semper attendendum est, ut uitia extinguantur, non caro.

¶ *Quando autem aliquis non potest ieiunare, non tamen extra horam prandij aliquid alimentorum sumat, nisi cum ægrotat.*

¶ Primum vitium ex septem principalibus vitijs est gula. Tentatio huius vitij aliquando fit de paruis rebus, & uilibus. Nam primus homo tentatus est non de porco, sed de pomo. Esau non de gallina, sed de lenticula. Saluator noster non de carne, sed de pane. Sunt autem huius uitij tria genera. Vnum genus est, quando cibo, uel potu quis immoderatè utitur. Alterum genus est, quando nimis delicatum cibum, uel potum quis desiderat. Tertium genus, quando extra horam cibum, uel potum uult quis sumere, extra horam credimus esse usq; ad tertiam; nam usq; ad istam horam non decet fratrem comedere, aut bibere, nisi ægrotet, ęgrotanti omni hora licet, infirmis enim non est lex posita. Non ieiunantibus, nec tamen infirmantibus, rectam horā reficiendi intelligimus ab hora tertia usq; ad sextā; ieiunantibus uero ab hora nona usq; ad uesperā. Cum Apostolus præcipiat, ut omnia honestè, & secundū ordinem fiant, nec tm̄ cibo, & potu tēperate uti oportet; sed ēt horas constitutas obseruare; ne cui de uita nostra præbeamus offendiculū. Valde enim indecens est, si nos reprehensibiliter uiuimus, qui formam rectè uiuendi alijs demonstrare debemus.

¶DE REFECTIONE VTRIVSQ; hominis. Cap. IV.

CVm acceditis ad mensam, donec inde surgatis, quod vobis secundum consuetudinem legitur, sine tumultu, & contentionibus audite, ne solæ vobis fauces sumant cibum, sed & aures esuriant Dei verbũ.

¶Illi esuriunt Dei uerbum, qui desiderant audire, multi sacram lectionem audiunt, qui tamen ab ipsa lectione uacui recedunt; nullum ibi affectum habent; nullum saporem sentiunt; quicquid audiunt, facile amittũt, iudicium est illis audire, quod audiunt, contra quos scriptum est. Beati qui esuriunt; & sitiunt iustitiam; quoniam ipsi saturabuntur, ideo saturabuntur, quia prius esurierunt, esuriendo enim homo efficitur, ut post modum satietur. Primum ergo præparare debemus cor nostrum ad esuriendum, & desiderandum uerbum Dei; adsit diuina gratia, quæ nos intus perfundat, & dulcedine, atq; sapore spirituali reficiat, & delectat nos cantare, quàm dulcia faucibus meis eloquia tua Domine super mel ori meo. Et bonum mihi lex oris tui super millia auri, & argenti. Non solum debemus esse participes mensæ corporalis, sed spiritualis; nec tantum sumere cibum corporalis, sed animę, & quanto melior est anima, quàm corpus, tanto amplius nos delectare debent alimenta animæ, quàm corporis. Quotiens nobis diuina scriptura legitur, aut exponitur, cogitare debemus, quia esca spiritualis est, quæ à Deo nobis mittitur ad reficienda corda nostra, ne deficiamus in uia, & ad roborandos nos contra tentationes diaboli, & pericula huius sæculi. Talem cibum nos oportet incessanter esurire,

atq;

atq; in mente iugiter retinere, ut possimus dicere cum propheta. In corde meo abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi. Qui in corde suo sacrum eloquium abscondit, uitalis, & cibus animæ est, qui à morte, idest à peccato animæ defendit, & insuper ad uitam æternam perducit. ¶ Iam quid de infirmis subiungat, audiamus.

¶ *Qui infirmi sunt ex pristina consuetudine, si aliter tractantur in victu, nob debet alijs molestum esse, nec iniustum videri eis, quos aliqua consuetudo fecit esse fortiores.*

¶ Acsi apertè dicat: fortiores non debent contristari, si infirmos vident misericordius tractari; immo quia fortiores sunt in se, debent abstinentiæ seruare rigorem, & aliorum imbecilitatem equanimiter portare per compassionem.

¶ *Nec illos ditiores putent; quia sumunt, quod non sumunt ipsi; sed sibi potius gratulentur, quia valent, quod non valent illi.*

¶ Melius est enim abstinere, quàm plus sumere; nam illud est virtutis, hoc infirmitatis. Gratulari quisquè sibi debet, qui dono gratiæ diuinæ tam sanus est, & validus, vt possit sibi sufficere communis aliorum cibus, & potus, qui nihil delicatum quærit, nihil supeifluum, quanto enim quisquè minus appetit, quanto arctius viuit, tanto beatior existit. Arcta enim, & angusta est via, quæ ducit ad vitam. Gaudeat igitur, qui potest parcè viuere propter Christum: parca enim vita occidit vitia, libidinem extinguit, virtutes nutrit: animum roborat, mentem ad cœlestia subleuat.

¶ *Et si eis, qui venerunt ex moribus delicatioribus ad monasterium, aliquid alimentorum, vestimentorum, operimentorum ve datur, quod alijs fortioribus,*

& ideo fælicioribus non datur &c. (vsque) non potuerunt.

¶ Quare hic debent cogitare ſcilicet, vt ex ratione cognoſcant; quia iuſtum eſt, vt hi, qui plus deſcenderint, plus accipiant: Et cum hoc iuſtum eſſe cognouerint, non velint omnes accipere, quod paucos viderint accipere, tolerandi enim ſunt, qui minus poſſunt; Et hoc eſt, quod ſubiungit.

¶ *Nec debent omnes velle, quod paucos viderint amplius accipere (non quia honorantur, ſed quia tolerantur) ne contingat deteſtanda peruerſitas, vt in monaſterio, vbi quantum poſſunt, fiunt diuites laborioſi; fiant pauperes delicati.*

¶ Valde quippe deteſtabile eſt, vt ibi fiat pauper delicatus, vbi fieri appetit diues laborioſus ideſt abſtinens. Quod tamen ſæpè videmus fieri in pluribus, vel contingere. Multi enim quanto nobiliores, & delicatiores fuerunt in ſæculo, tanto poſtmodum abiectius, & diſtrictius viuunt in monaſterio; & plerique quanto abiectiores, & pauperiores fuerunt, tanto plus deinde in monaſterio extollentiam, & delicationes quærunt. Sed ſicut diximus valde deteſtabile, & peruerſum eſt, ibi pauperem delicias quærere, vbi diues pro amore Dei abſtinendo nititur laborare. Ille ſeruit ventri, iſte ſpiritui: ille per latam, & ſpacioſam viam tendit ad pœnam, iſte per arctam, & anguſtam viam tendit ad gloriã.

¶ DE INFIRMIS PROCVRANDIS. Cap. V.

S*Ane quemadmodum ægrotantes neceſſe habent minus accipere, ne grauentur: ita & poſt ægritudinem ſic tractandi ſunt, vt citius recreentur, etiam ſi*

de humillima sæculi paupertate venerint, tanquàm hoc illis còntulerit recentior ægritudo, quod diuitibus anterior consuetudo.

¶ Sed quædam ægritudines sunt, in quibus si cibus sumitur, non iuuat, sed grauat, & tunc necesse habent ægrotantes minus accipere, ne grauentur. Exposita autem ægtitudine, sic tractandi sunt, vt citius recreentur; & in hac recreatione fratrum nõ debet esse acceptio personarum, non debet contemni humillima paupertas in his, quæ postulat humana necessitas; cum hoc eis tribuat recens ægritudo, quod diuitibus anterior consuetudo; qui enim misericors est in alium, Deus misericors est in illum. Vnde ipse ait. Beati misericordes: quoniam ipsi misericordiam consequentur. Beatus quoquè Iohannes dicit. Qui viderit fratrem suum necessitatem habere, & clauserit ab eo viscera sua, quomodo charitas Dei manet in eo. Si ergo charitatem Dei volumus habere, debemus in frattribus nostris misericordiæ opera exercere, quod cum agimus, proculdubio ei seruimus, qui electis suis dicturus est in iudicio, infirmus fui, & visitastis me; esuriui, & dedistis mihi manducare &c. his similia; quibus merces inde impenditur, cum dicitur. Percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi: Cum ergo fratribus nostris propter Deum seruimus, ipsum regnum cœlorum requirimus, & si opera sunt trãsitoria; merces tamen manet ęterna.

¶ *Sed cum vires pristinas reparauerint, redeant ad fæliciorem consuetudinem suam.*

¶ Felix consuetudo est carnalia desideria, quæ militant aduersus animam, abscindere; felix consuetudo est abstinere; fęlix consuetudo corpus suũ castigare, & in seruitutem redigere.

¶ Quæ

¶ Quæ famulos Dei tanto amplius decet; quanto minus indigent, nec cibi eos teneat voluptas iam vegetatos, quos necessitas leuarat infirmos.

¶ Ad leuandam infirmitatem necessarium est carnis curam agere, quæ videlicet caro postquàm vegetata fuerit, oportet eandem curam carnis resecare, ne famulos Dei teneat cibi voluptas, nec seruiant gulæ, qui debent animæ deseruire. Quanto minus indigent, tanto amplius decet, ne cibi eos voluptas teneat, ne gulæ initium animæ virtutes tollat. Nullus palmam spiritualis certaminis apprehendit, qui non in semetipso prius per afflictam uentris concupiscentiam carnis incentiua deuicerit; neque per conflictum spiritualis certaminis assurgitur, si non prius intra nosmetipsos hostis positus, gulæ uidelicet appetitus edomatur, quia si non prius ea, quæ nobis uiciniora sunt, prosternimus, inaniter ad ea, quæ sunt impugnanda, transimus. Multi ordinem certaminis ignorantes edomare gulam negligunt, & ad spiritualia bella consurgunt, qui etiam aliquando multa, quæ magnæ fortitudinis sunt, faciunt; sed dominante gulæ uitio per carnis illecebram omnia, quæ fortiter egerunt, perdunt; & dum uenter non restringitur, per carnis concupiscentiã simul uitæ uirtutes obruuntur. Hôc signat, quòd muros Hierusalem princeps cocorum destruxit; quia virtutes animæ, dum non restringitur uenter; pereunt. Ex Aegypto populus adductus in heremo occubuit; quia despecto manna cibos carnium petijt. Primogenitorum gloriam Esau amisit, quia magno æstu desiderij uilem cibũ idest lenticulam concupiuit; neque enim cibus, sed appetitus in uitio est: Vnde & lautiores cibos plerumque sine culpa sumimus, & abiectiores non si-

ne

ne reatu conſcientiæ deguſtamus. Ea itaq; ſumenda ſunt, quæ naturæ neceſſitas quærit, & non ea, quæ edendi libido ſuggerit.

¶ *Illos æſtiment ditiores, qui in ſuſtinenda parcitate fuerint fortiores.*

¶ Ex fortitudine parcitatis deprimuntur uitia carnis, ex mortificatione uitiorum procedit pullulatio uirtutum. Ipſæ ſunt ueræ diuitiæ, quibus ditantur animæ continentium. Vnde & ſubditur.

¶ *Melius eſt minus egere, quàm plus habere.*

¶ Melius eſt aliquid egeſtatis propter Dominum ſuſtinere, quàm ſuper abundanter. Nam egeſtas, quæ propter Dominum eſt, generat humilitatem, quæ eſt initium omnium bonorum. Abundantia uero parit ſuperbiam, quæ eſt initium omnium malorum. Seruus ergo Dei, ut uoluntatem, atquè appetitum carnis poſſit reprimere, ſemper debet ad minus tendere, ut ipſorum alimentorum, & ueſtimentorum minus uelit habere, etiem quàm neceſſe ſit. Adiutorem quippe habemus internæ intentionis hunc hominem, quem exterius geſtamus, & ſi ipſi inſunt laſciuiæ, ipſi tamen affectus ſupperunt operationi bonæ. Vnde neceſſe eſt, ut interior homo noſter æquus quidem arbiter pręſideat inter ſe, & eum, quem exterius geſtauit, quatenus ei homo ſuus exterior, & ſemper debitum miniſterium ſeruire ſufficiat, & nunquam ſuperbè libera ceruice contradicat.

¶ *DE HABITV EXTERIORI, ET interiori. Cap. VI.*

NOn ſit notabilis habitus veſter, nec affectetis veſtibus placere, ſed moribus.

¶ Fecit

¶ Fecit iste uir sanctus, quod docuit, scriptum est enim, quia uestimenta eius, & calceamenta nec nitida nimium, nec abiecta plurimum, sed ex moderato, & competenti habitu erant; ipse quoquè de se legitur dixisse. Fateor, quia de preciosa ueste erubesco, Non decet hanc professiouem, nec decet hanc admonitionem, non decet hæc membra, non decet hos canos. Hinc dominus in euangelio. Ecce qui mollibus uestiuntur in domibus regum sunt. Mollia dicuntur uestimenta, eo quod mollem efficiunt animum: Mollibus uestimentis Regia delectatur domus; Asperis, & humilibus Christi delectatur ecclesia. Talia debent esse uestimenta clericorum, in quibus nihil notari possit nouitatis, nihil quod pertineat ad superbiam, & inanem gloriam. Non tenera uestis sacerdotem, sed munditia mentis ornat clericum. Ornemus ergo nos spiritualibus ornamentis, scilicet castitate; humilitate, mansuetudine, obedientia, patientia, charitate. Hęc sunt indumenta, quibus anima potest cœlesti Imperatori placere, non enim exteriorem, sed interiorem pulchritudinem requirit inuisibilis sponsus. Sicut scriptum est. Omnis gloria eius filiæ regis abintus; Nostrę ergo diuitiæ, nostra pulchritudo, boni mores, & beata illa anima, cui dicitur in Cantico Canticorum. Quàm pulchra es amica mea, & macula non est in te. Studeamus ergo inuisibili Domiuo placere non vestibus, sed moribus, vt impleatur in nobis, quod per Apostolum præcipitur. Nolite conformari huic sæculo; sed reformamini in nouitate sensus vestri; etsi enim exteriot uoster homo corrumpitur, interior tamen renouatur de die in diem. Deinde subiungit, de incessu, statu, & cæteris motibus, dicens.

¶ *Quando proceditis, simul ambulate, cum veneritis, quò itis, simul state. In incessu, statu, & in omnibus motibus vestris nihil fiat, quod cuiusquàm offendat aspectum; Sed quod vestram deceat sanctitatē.*

Sancta ergo perfectorum ecclesia non solum floret honore religionis, sed etiam honestatis decore pollet, sicut scriptum est. Flores mei fructus honoris, & honestatis. Religiosum quippe, & honestum est, vt sicut simul habitant fratres; ita quoquè simul ambulent, & simul stent. Et Apostolus præcepit, vt omnia honestè, & secundum ordinem fiant. Potest quoquè in hac corporalj coniunctione aliquid spirituale intelligi. Sanctorum quoquè societas terribilis, vt castrorum acies ordinata, describitur. Castrorum namquè acies, cum ad bellum se præpàrat, prius se coniungere, atque ordinare festinat, ne ab hostibus interrumpi, aut penetrari valeat. Sic nimirum nostra spiritualis acies, quæ bene coniuncta, & ordinatè simul stare præcipitur, contra dyabolum quotidie munitur ad bellum, vt videlicet ex sua coniunctione terreat antiquum hostem, qui in seruis Dei nihil tam timet, quàm concordiæ vnitatem. Sed valde notandum est, quod dicitur.

¶ *In omnibus motibus vestris nichil fiat, quod cuiusquàm offendat aspectum sed quod vestram deceat sanctitatem.*

¶ Sic viuere debent canonici, vt a nemine iustè valeant reprehendi; valde enim incongruum est, vt ipsi reprehensibiliter viuant, quorum ordo exigit, vt cæteris formam sanctitatis ostendant. Nam ad eos hæc sententia pertinet: quia dicitur. Estote sancti, sicut & ego sanctus sum, dicit Dominus, vere sancti esse debemus, qui nomen, & habitum

religionis,& sanctitatis suscepimus, qui diuino cul tui sumus mancipati,sacrisq;altaribus Christi cõsecrati,& diuinis mysterijs ordinati. Ergo sic nos existimet homo, vt ministros Christi, & dispensatores misteriorum Dei. Non præcipit Apostolus tantum, vt ita simus; sed sic nos existimet, inquit homo. Non enim sufficit nobis vita sancta, nisi sit & fama bona. Nam vita bona nobis necessaria propter nos, fama vero bona propter alios. Vnde rursus ait Apostolus. Oportet nos ab his, quæ foris sunt, habere bonum testimonium. Sic ergo debemus viuere, vt vita concordet cum nomine,& professio teneatur in opere, vt si sanctus est ordo, sancta sit conuersatio, & sicut bene de nobis dicitur,testimonio bonæ actionis comprobetur; Tunc enim religiose viuimus, si illicitos motus sub disciplina coercemus, si membra, & sensus nostros studeamus restringere, vt non possint lasciuiæ,& leuitati deseruire, vt aspectus noster sit simplex.& humilis,ne fixè aspiciat oculus, quod illicitè cõcupiscat animus, vt noster auditus sit purus, & discretus, ea quæ superflua sunt, & vana, respuens, ea quæ Dei sunt gratanter suscipiens, vt sermo noster sit sale conditus otiosa & nocua detestans, bona & vtilia commendans; vt sit in corde munditia; in uultu pudicicia, in incessu grauitas, status cnm reuerentia, motus cum maturitate, babitus cum religione; quatenus ubiquè resplendeat sanctitas, supereemineat honestas, seruetur humilitas.

¶ *In omnibus motibus vestris nichil fiat, quod cuiusquam offendat aspectum, sed quod vestram deceat sanctitatem. Oculi vestri & si iaciantur, in aliquam fœminarum, in nulla figantur; nequè enim quando proceditis, fœminas videre prohibemini, sed appetere,*

tere, vel ab ipsis appeti velle criminosum est.

¶ Vnde dominus in euangelio. Qui uiderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mæchatus est in corde suo. Et quia per illicitum visum concupiscentia oritur, per quam integritas mentis uiolatur, necesse, est, ut semper seruus Dei uisum suũ reprimat, ne per concupiscentiam, & per immundiciam cordis Deum offendat. Sanctus Dauid, quia oculos in fœminam iecit, & fixit, illicito appetitu deuictus adulterium perpetrauit. Si ergo tantus uir per incuriam oculorum cecidit, nos qui longe ab eius sanctitate distamus, tam mortale præcipitium summopere timere debemus. Teneamus ergo sententiam Beati Iob, qua dicitur. Pepigi fœdus cum oculis meis, ut non cogitarem de uirgine. Quia enim sensit sanctus uir, quòd per exteriorem uisum interior animus corrumpitur, fecit pactum cum oculis suis, ne incaute aspicerent, quod illicitè cõcupiscerent. Non enim profecto uitium uincitur nisi sollicitè causa, & opportunitas vitij caueatur. Hinc est, quòd Loth à Sodomis fugienti præcipitur, ut non retrospiciat, neq; remaneat in omni circa regionem, sed in monte saluum se faciat; quisquis enim perfectè appetit incentiua uitiorum fugere, ab aspectu, & uicinitate ipsorum se alienum facere, atq; ad alta uirtutum conscendere; tanto à uitijs remaneat extraneus, quanto ab eis uirtute, & corpore elongatur. Et quòd uisus sit causa concupiscentiæ ostenditur, cum subditur.

¶ *Non solum tacito affectu, sed affectu, atquè aspectu appetitur, & appetit concupiscentia fœminarum.*

¶ Ac si apertè dicat: Non solum tacita uoluntate intus concupiscentia oritur, sed etiam per exteriorem aspectum generatur; nisi enim sanctus Dauid fœmi-

fœminam fixè inspexisset in tantam carnis tentatio nem minimè incidisset. Hinc per prophetam dicitur. Ascendit mors per fenestras nostras. Mors animæ est concupiscentia, domus interior mens no stra est. Fenestræ huius domus sunt quinquè corporis sensus; Mors ergo per fenestram ascendit, atquè domos ingreditur, quando concupiscentiæ uitium per sensus prorumpit ad interiora mentis. Qua propter ne uitalis sensus per exteriorem appetitum intus intro eat, opus est, ut fenestras domus nostræ tanta diligentia custodiamus, ut ipsum appetitũ tanto facilius possimus compescere, quanto nullum uitijs permittimus ingressum patere. Valde enim timenda est sententia, quæ subditur.

¶ *Nec dicatis vos habere animos pudicos, si habeatis oculos impudicos, quia impudicus oculus impudici cordis est nuncius.*

¶ Sæpe enim, quæ intus lateant, exteriora membra denunciant, & frequenter per habitum corporis cognoscitur habitus mentis. Minor est autem culpa, dum iacet in occulto, sed iam maior efficitur, dum incipit apparere in publico. ¶ Et sciendum, quia impudicitia alia est carnalis, alia spiritualis. Spiritualis est, quæ per delectationem cogitationũ intus tantum agitur. Carnalis vero est, quæ corporaliter completur. Fit autem multis modis. Nam modo per visum, modo per auditum, modo per tactum, modo per cogitationem, modo per locutionem, modo per operationem, talibus fomentis nutritur, & exercetur libido, & separatur anima à Deo, fugitq; castitas de moribus, exercetur in mentibus luxuria; Vnde & subditur.

¶ *Et cum se inuicem sibimet, etiam tacente lingua, conspectu mutuo corda nunciant impudica, & secundum*

dum concupiſcentiam carnis alterutro delectantur ardore: etiam intactis ab immunda violatione corporibus fugit ipſa caſtitas de moribus.

¶ Caſtitas quippe de moribus fugit; dum libidinoſa uoluptas conſpectibus mutuis magis magiſq; inardeſcit: Et ſi corpus ab immunda uiolatione non tangitur; ipſa tamen immunda uiolatio, uiſu, affectu, cogitatione, delectatione perpetratur, ipſiſq; fomentis, quaſi quibuſdam gradibus creſcit peccatũ. Cogitatio praua delectationem parit, delectatio cõſenſum, conſenſus operationem, operatio conſuetudinem, conſuetudo quaſi neceſſitatem. Apoſtolus enim legem peccati dicit eſſe in membris, quæ lex conſuetudo eſt, quam peccando concipimus, & ab ea cum volumus, non diſcedimus; quia neceſſitatis vinculo per conſuetudinem retinemur. Bonum eſt ergo culpam corrigere, cum incipit apparere, quia ſi morari cæperit, immanitatẽ ſceleris facit, & quod dicit Pſalmus de huiuſmodi Prolongauerunt iniquitatem ſuam; Dominus iuſtus concidet ceruices peccatorum.

¶ *Nec putare debet, qui in fœminam figit oculum; & illius in ſeipſum diligit fixum, ab alijs ſe non videri, cum hoc facit; videtur omnino, & à quibus ſe videri non arbitratur.*

¶ Hoc videmus frequenter de his, qui culpas ſuas nolunt abſcondere, quòd dum vitia quaſi cautè, & latenter agere æſtimant, ipſi ſeipſos, dum neſciunt, demonſtrant, & culpa, quæ occulta eſſe creditur, ab alijs manifeſtè cognoſcitur.

¶ *Sed & ſi lateat, & à nemine hominum videatur, quid faciet de illo deſuper inſpectore &c. (vſq;) ſapientius.*

¶ In cunctis ergo quæ, vel agendo, vel loquen-

do, vel cogitando delinquimus, aſpectum ſuperni Iudicis vehementer formidare debemus, quia ſi aliquando non apparent hominibus vitia noſtra, illius tamen oculis nuda ſunt omnia, & aperta; & hoc nos à culpa reprimere debet, quia in eius iudicio nihil multum poterit remanere. Vnde dicitur. Ante Dei vultum remanebit nihil inultum. Contra vitiorum incentiua debemus opponere inferni tormenta, & contra tranſitoriam delectationem perpetui ignis dolorem. Valde ſtultus eſt, qui pro eo, quod paruo tempore luxuriæ deſeruit, ſuumq; miſerum deſiderium prauis delectationibus paſcit, & cœleſtem perdit amenitatem, & incurrit æternam damnationem.

¶ *Illi ergo vir ſanctus timeat diſplicere, ne velit mala fœmina placere (vſq;) defigens oculum.*

¶ Ex quibus verbis, patet, quia ſi oculum in fœminam figimus, Deo noſtro, cui placere debuimus, abhominabiles ſumus, & à quo debuimus recipere gloriam, recipiemus pœnam. Quapropter neceſſe eſt, vt ſi à nr̃is vitijs diuinus non ſeparat amor, vel reprimat timor, & ſi nos non delectant ſuperna gaudia, vel terreāt æterna ſupplicia. Sic homo recedere à peccato incipit, ſi timeat diſplicere authori ſuo.

¶ Si dicit aliquis. Quomodo timebo Deum? Si vis Deum timere, illum cogita omnia videre. Titillat te mala conſcientia, cogita, quia Deus videt te. Quicquid in te malum fuerit, penſa, quia Deus totum conſpicit. Quicquid egerimus, aut dixerimus, aut mente tractauerimus, ſemper attendamus ſuper nos oculos Dei, ſemper timeamus diſplicere illi. Hæc eſt via iuſtitiæ, hæc ſunt primordia ſapientiæ, ſicut ſcriptum eſt. Initium ſapientiæ timor Domini. Sequitur.

¶ *Quan-*

¶ *Quando ergo simul estis in Ecclesia, vel vbicunq; fœminæ sunt inuicem; pudicitiam vestram custodite.*

¶ Magna est pudicitiæ virtus, & multum commendata in scripturis diuinis, hæc virtus cœlestis, & spiritualis est: Nam hominem à terra subleuat, angelis sociat, Deo coniungit, de terreno cœlestem, de carnali spiritualem facit, hæc virtus etiam humanam naturam transcendit. Nam, quòd homo pudicus est, quòd castus, non tam virtus humana facit, quam diuina; Per hanc nos amat inuisibilis spōsus, non enim placet Deo anima, si non est casta; si non est pudica. Nam si immunditiæ, & luxuriæ deseruit, abhominabilis est ei, & reproba. Pudicitiæ virtus acceptabilis est Deo, & hominibus, hanc nobis inuidet, hanc impugnare non cessat antiquus humani generis hostis. Ipse enim est persuasor immundiciæ, & luxuriæ, plures decipit, plures corrumpit; Non parcit clericis, non indulget monachis, & quod magis gemendum est, ipsos etiam religiosos prosternit. ¶ Necesse est ergo summa vigilantia inuicem nostram pudicitiam custodire, nam si eam perdimus, totum perdimus, etiam nosmetipsos. Qui perdit pudicitiam, perdit animam suam, perdit Deum, perdit & semetipsum. Sed ad hoc in vnum habitamus, vt nos inuicem custodiamus, inuicem corrigamus, inuicem erudiamus, vt quod quisq; non potest per seipsum, possit per alium. Et quia nostra custodia non à nobis est, sed à Deo, bene subditur.

¶ *Deus enim, qui habitat in vobis, etiam isto modo custodiet vos ex vobis.*

¶ Non enim sufficiens est nobis custodia nostra, nisi etiam adsit diuina. Vnde scriptum est. Nisi do

minus custodierit ciuitatem, frustra vigilat, qui cu stodit eam. Nemo est, qui pudicitiam possit custo dire, aut in seipso, aut in alio, nisi per Deum. Sed si ipse habitauerit in nobis, poterimus per ipsum, qui viuit, & regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

¶ DE CORRECTIONE FRATERNA. Cap. VII.

ET *si hanc, de qua loquor oculi petulantiam (vsq;) competenti seueritate coerceri.*

¶ Hæc sententia verbis Apostolicis concordat, & Euangelicis. Ait enim Beatus Paulus. Si fuerit homo præoccupatus in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, instruite huiusmodi in spiritu lenitatis. Et Dominus in Euangelio. Si peccauerit in tè frater tuus, corripe eum inter te, & ipsum solum, si te audierit, lucratus es fratrem tuum. Si te non audierit, adhibe tibi duos, vel tres, vt in ore duorum, vel trium stet omne verbum. Summa quidem diligentia inuestiganda, & corrigenda est culpa. Nam si eam non emendamus in hoc sæculo, damnabimur in futuro. Vnde Apostolus ait. Horrendum est incidere in manus Dei viuentis. Melius est ergo hic emendare vitam, quàm tunc perire. Qui amat corripi, sapiens est. Vnde scriptum est. Corripe sapientem, & amabit te. Stultus autem si corripitur, irascitur. Sed quid dicit Apostolus ad discipulum. Insta inquit, oportunè, importunè. Oportunè dicebat propter eos, qui libenter audiebant verbũ prædicationis. Importunè propter eos, qui inuiti audiebant. Similiter eos, qui culpas redarguunt, quandoq; oportet esse importunos, sed ista importunitas

non est ex ira, sed ex charitate, & sæpe is, qui conturbatur, quia corripitur, cum cogitare cœperit, quanto eum amore frater suus reprehenderit, gaudet de reprehensione, & quod deliquit, studet emendare.

¶ *Nec vos iudicetis esse maleuolos, quando hoc indicatis (vsq;) ne deterius putrescat in corde.*

¶ Si crudelis est, qui peccati vulnus in corpore fratris cœlat, multo magis crudelis est, qui peccati vulnus in anima fratris non indicat. Et reus mortis illius existit, quem tacendo perire permittit. Sicut enim ille ex opere, ita iste damnatur ex taciturnitate, quòd si is crudelis est, qui culpam non detegit, econtra ille misericors est, qui eam non abscondit. Nec maiorem potest erga miserum misericordiam agere, quàm pereunti vitam præstare. Magna quoquè illi merces debetur ab omnipotente, a quo dictum est. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Et Iacobus ait. Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore uię suæ, saluabit animam eius a morte; & operiet multitudinem peccatorum. Quo autem ordine culpa debeat demonstrari, ostendit, cum subiungit.

¶ *Sed antequàm alijs demonstretur (vsquè) non innotescere cæteris.*

¶ Culpa cum occulte committitur, ab alijs fratribus, qui eius culpæ conscij sunt, hic qui deliquit frater, secrete debet corrigi, quos si neglexerit audire, Patri monasterij debet indicari, vt & ipse fratrem secrete corrigat, quatenus culpa, quæ adhuc latens est, si fortè secretius corrigi potuerit, non omnibus innotescat; si autem negauerit, tunc testes adhibeantur, vt conuictus districtius iudicetur. Et hoc est, quod subditur.

¶ *Si autem negauerit (vſquè) debebit emendatoriam ſubire vindictam.*

¶ Qui blandè caſtigatus non corrigitur, neceſſe eſt, vt acrius corrigatur. Cum dolore enim abſcindenda ſunt, quæ leniter ſanari non poſſunt. Qui autem admonitus ſecreto de peccato corrigi negligit, publicè arguendus eſt, vt vulnus, quod occultè ſanari neſcit, manifeſtè valeat emendari. Manifeſta autem peccata non ſunt occulta ratione purganda; palam enim arguendi ſunt, qui palam peccant, vt aperta obiurgatione hi, qui eos imitando deliquerunt, corrigantur: hic ergo, qui ſecreto corrigi noluit, publicè conuictus debet mendatoriam ſubire vindictam.

¶ *Quam ſi ferre recuſauerit (vſq;) plurimos perdat.*

¶ Melius eſt enim pro multorum ſaluatione condemnetur vnus, quàm per vnius exemplum plurimi periclitentur. Hinc dominus ait in in Euangelio. Si oculus tuus ſcandalizauerit te, erue eum, & proijce abs te; expedit enim tibi, vt vnum membrorum tuorum pereat, quàm totum corpus tuum mittatur in gehenam. Et ſi dextra manus tua ſcandalizauerit te, abſcinde eam, & proijce abs te; per dexteram manum poſſumus intelligere aliquem noſtrum neceſſarium amicum, qui prouidet in cauſis, oculus noſter eſt, Qui miniſtrat in neceſſarijs, manus noſtra eſt. Qui ſi etiam prouidet in ſpiritualibus noſter dexter oculus, aut dextra manus. Talis & tam neceſſarius ſi cæteros in Dei ſeruitio ſcandalizauerit, de corpore id eſt de ſocietate eſt abſcindendus. Melius eſt enim vnius ſolatium perdere, quàm per vnum totum corpus perire.

¶ *Et hoc quod dixi de oculo non figendo (vſquè) & odio vitiorum.*

¶ Hinc idem beatus doctor alibi dicit. Sic diligendi sunt homines, vt non diligantur eorum errores; aliud est enim amasse, quod facti sunt, aliud vero odisse, quod faciunt. Sunt nonnulli, qui aliorum redarguunt culpas non tam ex charitate, quàm ex odij amaritudine, non tam vt eos corrigi velint, quàm vt odium, quod in corde gestant, exercere valeant; & hoc non est secundum Deum. Magis autem ad vindictam pertinet, quàm ad disciplinā. Caueant ergo, vt neminem cum ira, & indignatione, sed potius cum dulcedine, & charitate redarguant; & si aliquando culpa exigente sonat in voce asperitas; semper tamen maneat in mente lenitas. Iuxta quod Apostolus præcipit dicens. Vos qui spirituales estis, instruite huiusmodi in spiritu lenitatis; Benè autem subiungit. Considerans temetipsum, ne & tu tenteris. Attende enim teipsum, qui alium reprehendis, quia peccator existis, & fragilis, ne grauiter tenteris, si quem reprehendere conaris, indignando potius, quàm compatiendo. Fiat ergo cum dilectione hominum, & odio vitiorum, ita vt amor seruetur in corde erga hominem, & odium aduersus vitium; quia districtio debetur vitijs, compassio vero naturæ. Sequitur.

¶ *Quicunquè autem in tantum progressus fuerit malam. (vsquè) & oretur pro eo.*

¶ Ideo progressum esse in malum magnum dicit fratrem, qui occultè aliquid recipit; quia aliquid occultare est ordinem infringere. Magnum malū incurrit, qui ordinis sui præuaricator existit. Nisi propheta sanctus magnum malum esse sciret, quòd Giezi discipulus suus a Naamā Syro munus occultū accepisset, nequaquàm eum tam terribiliter passione lepræ percuteret; Exemplo itaquè suo nos do-

cuit graui correctione dignum esse, qui committeret simile peccatum. Tamen si hoc vltro confitetur, parcendum est ei, & orandum pro eo; nam culpa leuior efficitur, quæ confessione voluntaria humiliter aperitur. Vnde Dauid dicit. Dixi, confitebor; & tu remisisti iniquitatem peccati mei.

¶ *Si autem deprehenditur, grauius emendetur.*

¶ Quia si grauior est culpa, grauior competit disciplina. Grauiter quippe, & mortaliter offendit, qui malum, quod agit, etiam abscondit. De occultis litteris, & munusculis Beatus Hiero. ita scribit. Occultas iniquit litteras, & sudariola, & crebra munuscula sanctus amor non habet. Quisquis talibus delectatur, magna vanitate seducitur; & quo plus delectatur infimis, eo amplius eijcitur a supernis, ex huiusmodi autem mala grauia solent generari: sed qui perfectè vitia cauere desiderat, non solum studet, vt ea quæ per se sunt, caueat, sed etiã illa refugit, vnde tantum etiam, vel praua actio, vel mala opinio procedere possit. Nos vero, quos oportet bene viuere, & bonum exemplum alijs demonstrare, non conuenit talia agere, vnde quis possit, vel malam suspicionem habere.

¶ DE CVSTODIA RERVM COMMVNIVM. Cap. VIII.

VEstes vestras in vnum habeatis (vsquè) ne à tinea lædantur.

¶ Quod vestes præcipit reponi sub vno custode, vel pluribus, duæ videntur causæ. Prima videlicet, ne per incuriam neglectæ à tineis corrumpantur. Secunda ne frater hanc ipsam vestem, quam habet, in propriam se habere crederet, si in proprio

loco

loco sibi reponere liceret. Huic autem sententiæ videntur verba concordare, quæ sequuntur; ait enim.

¶ *Et si fieri potest, ad vos non pertineat (vsquè) prout cuiquè opus est, non negetur.*

¶ Ideo ait, si fieri potest, vt si cui videatur difficile, liceat ipsum quod deposuerat vestimentum suscipere. Ad maiorem enim perfectionem pertineret, si ad tantum contemptum sui quis peruenisset, vt eo solummodo, quod opus est corpori, contentus esset, iuxta quod ait Apostolus. Habentes uictum, & uestitum his contenti esse debemus. Non determinat quantum, vel quale; sed tantum ea notat, quæ sufficiant naturæ, nam in imperfectis plus semper uoluptas appetit, quam necessitas. Sicut autem ait Beatus August. Humana natura modico contenta est, sed consuetudo multa addidit, uoluntas, atquè uoluptas plura copulauit. Si quis Deum perfectè diligeret, si carnalibus desiderijs omnino renunciaret, multa resecaret superflua, quæ modo tenet quasi necessaria. Discamus ergo Deum toto corde diligere, quatenus per ipsius amorem studeamus, & contenti esse necessarijs, & superflua resecare, ut dum, quod opus est unicuiquè, non negatur, ultra quod opus est, a nemine requiratur. Charitas non quærit, quæ sua sunt, charitas communia anteponit. Charitas facit esse abiectum in domo Dei, Hanc si quisquàm perfectè possederit, etiam ex eo, quod opus erit sibimetipsi, resecabit.

¶ *Si autem hinc inter vos contentiones oriuntur (vsquè) qui pro habitu corporis litigatis.*

¶ Habitus cordis uestri sanctificatur per gratiam Dei, per inhabitationem spiritussancti, quando inest pax, charitas, bonitas, humilitas, patientia,

concor-

concordia, manſuetudo, & alia huiuſmodi. Hæc ſunt noſtræ interiores diuitiæ ſcilicet boni mores, & uirtutes. Sed ſi incipimus inter nos contendere, murmurare, & litigare, ſtatim ab his ſpiritualibus bonis uacui remanemus; uirtutes enim cum uitijs remanere non poſſunt; Nam fermentum modicum totam maſſam corrumpit. Hinc ſe debet quiſquè probare, & ſollicitè penſare, quantum illi intus de ſit, & quàm magnum damnum incurrit, qui pro rebus tranſeuntibus hoc, unde debet eſſe beatus, perdit. Valde ergo nobis cauendæ ſunt lites, & contentiones, quia hæc ſunt opera carnis. Ec ſicut ait Apoſtolus. Qui talia agunt regnum Dei non cō ſequuntur; ideo nos admonet in alio dicens. Nihil per contentiones, aut inanem gloriam, ſuperio res ſibi inuicem arbitrantes; non ea, quæ ſua ſunt, ſinguli cogitantes, ſed ea quæ ſunt alterius. Plurimum enim ualent hæc duo ad remouendas lites, & generandam concordiam, cum quis ſe inferiorē omnibus iudicat, & ea quæ ſunt alterius, magis quàm ſua propria penſat. In his enim duobus, humilitas, & charitas commendatur, quæ non ſolum non diſcordare ſolent, ſed etiam diſcordantes ad concordiam reducere. Et quia hæc, quę dicta ſunt, ad perfectiores pertinent, propter minus perfectos temperat ſententiam, cum ſubiungit.

¶ *Tamen ſi veſtra toleratur infirmitas (vſquè) habete, quod ponitis.*

¶ Vt videlicet dum in communi loco reponitur, hoc ipſum, quod in proprium vſum ſuſcipitur, non proprium eſſe, ſed commune credamus. (Ita ſanè vt nullus ſibi aliquid operetur) vſquè (quàm ſi vobis ſingulis faceretis propria.) Et inde Apoſtolicā ſententiam apponit, & exponit dicens.

¶ *Chari-*

¶ *Charitas enim, de qua scriptum est, non propria communibus ante ponit.*

¶ Hæc est causa, quare nullus sibi operetur; sed in communi fiant maiori studio, & frequentiori alacritate, quàm si essent propria. Hæc causa inquã, quia charitas non quærit, quæ sua sunt, sed communia proprijs anteponit. Si charitas Christi non quærit, quæ sua sunt, nullus nostrum debet operari sibi. Etsi Christi charitas communia proprijs anteponit, ergo maiori studio, & frequentiori alacritate debemus agere cõmunia, quàm si essent propria Maior est enim fructus charitatis, quã proprietatis. Nam quod oculus non vidit, ne auris audiuit, hoc præparauit Deus diligenribus se.

¶ *Et ideo quanto amplius rem communem curaueritis, superemineat, atquè permaneat charitas.*

¶ Transitura quippe necessitas vtitur temporalibus rebus, temporalibus studijs, in quibus debet semper charitas eminere, quia nullus potest placere Deo sine charitate. In cunctis ergo, quæ agimus, necesse est, vt semper emineat charitas, quia ipsa est mater virtutum, ipsa est radix omnium bonorum; hæc est via sublimior, qua tenditur ad cœlum, de qua Paulus Apostolus ait. Adhuc excellentiorem vobis viam demonstro. Multum proficit in hac charirate, qui pro amore Dei cuncta, quæ huius mundi sunt, despicit, nihil sibi retinere appetit, quicquid habet in commune diuidit. Verè per excelsam viam graditur, qui calcatis terrenis mente, & desiderio ad cœlestia subleuatur, Charitas in amore Dei constat, & proximi. Amor autem Dei tribus modis exprimitur, vt nihil remaneat in homine, quod non diuinæ dilectioni subdatur. Nam Deum pręcipimur diligere ex toto corde,

de, videlicet, vt omnes cogitationes noſtras referamus ad Deum. Ex tota mente, vt omnem rationem, qua intelligimus, & diſcernimus, habeamus in ipſum. Ex tota anima, vt omnes affectiones animæ dirigamus ad Deum. In dilectione proximi duo ſeruanda ſunt. Vt quod tibi non vis fieri, alijs ne feceris. Et quę vultis, vt faciant vobis homines, & vos facite illis. Ex hac gemina virtute dilectionis in proximum omnes virtutes oriuntur, quibus aut vtiliter, quæ ſunt appetenda, cupimus, & quæ vitanda ſunt, vitamus. Ex his duobus articulis congruè diligitur proximus, dum & beneficijs fouetur, & nulla malitia læditur.

¶ *In omnibus ergo, quibus vtitur tranſitoria neceſſitas, debet ſemper eminere charitas.*

¶ Quia quicquid agimus, aut loquimur, ad Dei charitatem debet reſpicere, aut proximi, vt in omni noſtra conuerſatione noſtræ intentionis ſumma verſetur ſemper in charite. In his autem duobus præceptis tota lex pendet, & prophetæ.

¶ *Conſequens ergo eſt &c. (vſquè) cui neceſſe fuerit præbeatur.*

¶ In omni enim vita nihil licet occultè recipere, vel recipi, nihil proprium retineri, ſed ſi quid alicui datur, reddendum eſt præpoſito, vt cui neceſſe fuerit præbeatur de proprijs. Sic extinguitur auaritia, ſi ſuperfluitas reſecatur. Sic nutritur charitas, & paupertas ſancta cuſtoditur; quia dum non licet terrena retinere, cogitur animus cœleſtia cogitare. Sed ſunt quidam, qui grauiter conturbantur, cum ea, quæ ab alijs ſuſcipiunt, eis non permittuntur retineri. Amant munuſcula, delectantur in proprijs, & ſæpe ex paruis, & vilibus rebus tanto inardeſcunt deſiderio, vt earum occaſionibus con-

cordiam

cordiam fratrum ſoleant conturbare, quod perſuaſione dyabolica fieri dubium nō eſt, callidus enim hoſtis omnium mores nouit, & qualitates, atquè eorum affectus diſcernit, & in eo vnumquemqnè tentat, in quo ſe magis prævalere cognoſcit, nec curat vtrum ex magno, vel ex paruo decipiat, tantum vt charitatem fratris corrumpere valeat. Debemus contra hoſtem callidum cauti, & vigilantes eſſe, atquè eius laqueos in omni rerum materia prę cauere, & omnia terrena, quibus decipere poteſt, animi virtute calcare, vt poſſimus cantare cum propheta. Laqueus contritus eſt, & nos liberati ſumus; ſed quia quidam in hoc capiuntur; ideo ſubiunctum eſt.

¶ *Quod ſi aliquis rem ſibi collatam cælauerit &c. (vtquè) furti iudicio condemnetur.*

¶ Apoſtolus dicit. Fures, & latrones regnum Dei non poſſidebunt. Furtum enim criminale peccatum eſt, ſicut ſcriptum eſt. Non adulterabis, nō furtum facies, non falſum teſtimonium dices &c. Quia ergo inter criminalia mala deputatur iuxta canonum ſententiam; ſic iudicare debet quiſquè de furto, quomodo de adulterio, quomodo de homicidio, quomodo de falſo teſtimonio. Frater qui rem ſibi collatam cœlauerit, Iudæ traditoris locum tenet in eccleſia ſancta, qui fur erat, & latro, & loculos habens, & ea quæ mittebantur Domino, aſportabat, & abſcondebat. Qui tanto cupiditatis, & auaritiæ vitio exarſit, vt Dominum ſuum, ſicut dyabolus in cor miſerat, venderet, & traderet; Sed appetendo lucrum inuenit mortem, ſicut ſcriptum eſt, Dum ſitit lucrum, peruenit ad laqueum. Tales ſunt fructus auaritiæ. Caueant ergo fratres, ne lucra appetant, ne quamlibet rem abſcondant, ne dū,

ſuadente

suadente dyabolo,tam deteſtabilem perpetrant cul pam, iuſto omnipotentis Dei iudicio mortis, & damnationis perpetuæ incurrant pœnam.

¶ DE MVNDITIA VESTIVM, & corporum. Cap. IX.

INdumenta veſtra ſecundum arbitrium præpoſiti lauentur &c. (vſquè) nimius appetitus.

¶ Quare veſtimenta lauari ſecundum arbitrium præpoſiti iuſſerit, ipſe idem cauſam exponit;ne videlicet fratres ſordes in animo contrahat, ſi ultra mundum veſtes mundas habere concupiſclt; tanto enim quiſquè polluitur intus, quanto ad inanem gloriam foris mundatur. Curare ergo debent prælati, ne per nitorem veſtium delinquant ſubiecti. Non enim nitor ueſtiũm, ſed morum honeſtas ornat clericum. Vnde Apoſtolus nos admonet dicens, Nolite conformari huic ſæculo; ſed reformamini in nouitate ſenſus veſtri; nam qui formam huius ſæculi appetunt; formam interioris hominis non requirunt. Et quanto exterior pulchritndo diligitur, tanto interior minus curatur. Hæc eſt autẽ uera, & ſpiritualis munditia, quam requirit in nobis Deus dicens. Lauamini, mundi eſtote; Auferte malam cogitationũ ueſtrarum ab oculis meis. Non enim ait. Beati mundo corpore,ſed beati mundo corde, quoniam ipſi Deum uidebunt,& ne quis putaret curam carnis ſimiliter eſſe reſecandam, adiungit.

¶ *Lauacrum etiam corporis, cum infirmitatis neceſſitas cogit, minimè denegetur &c. (vſq;) ſuæ cupiditati non obediatur.*

¶ Hæc ſententia uerbis Apoſtolicis uidetur concor-

cordare, quæ carnis curam fieri prohibet in deside-rijs non in necessitate. Multum enim interest inter necessitatem, & cupiditatem, nam quod ex necessitate est, utile est, quòd autem ex cupiditate uitium est. Sunt autem quidam, qui dicunt religioni non competere corporalem medicinam. Sed si diligenter attenderent, quia hoc, quod manducamus, & bibimus, quod uestibus operimur, & terrenis rebus ad necessitatem utimur, corporis medicina est.

¶ *Fiat ergo de consilio medici sine murmure.*

¶ Et bene ait; nolens in necessitate cogatur; uolēs ex cupiditate reprimatur, quia necessitati, non cupiditati obediendū est, nam aliquando etiā si noceat, prodesse creditur, quod delectat. Ecce quare homo suæ cupiditati obedire non debet, quia sæpe sic ipse sua cupiditate decipitur, vt credat id sibi prodesse, quod nocet. Sic fallit homines mala cupiditas; sic simulat bonum esse, quod malum est, & perniciosum est. Ecce quare adeo damnant cupiditatem sacræ scripturæ; & carnalem delectationem, quia ad mortem trahunt homines, dum ipsi nesciunt. Aliquando etiamsi noceat, prodesse creditur, quod delectat, sic iuxta Apostoli vocem oportet nos abstinere à carnalibus desiderijs, quæ militant aduersus animam, quia caro quidem concupiscit aduersus spiritum. Sed per disciplinam spiritus reprimenda est concupisceutia carnis. Sed sunt quidam qui rigorem spiritus, alij qui mollitiem carnis supra modum sectantur, illi dum spiritualiter viuere appetunt, aliquando cum vitijs, & carnem extinguunt; sed sciendum est, quia virtus si modum non habeat, in vitium vertitur. Illi vero, qui carnaliter volunt viuere, cum cura carnis student & propria deside-

ria

ria nutrire, ponendus est vtrisq; modus,& cogendi sunt illi facere, quod faciendum est pro salute. Hi vero reprimendi sunt, ne faciant, quod carnaliter concupiscunt. Salus quidem corporis ad seruiendum Deo seruanda est, cupiditas vero carnis extinguenda est. Et quia de manifesta infirmitate locutus est, de latenti dolore subiungit dicens.

¶ *Denique si latens est dolor (vsq;) sine dubitatione credatur.*

¶ Iure enim credendus est, quem boni mores, & conuersatio sancta famulum Dei esse commendant, uon enim ex ore loquentium cognoscitur veritas, aut falsitas, sed à fructibus eorum cognoscetis eos; dicit Dominus, non sunt fallaces, non sunt duplices, non sunt ex illis, qui in corde,& ore locuti sunt falsa; Famuli Dei, quales sunt in corde, tales sunt in ore. Bona vita fidem dat verbis. Mala vita etiá ipsam veritatem facit esse ambiguam, sine dubitatione ergo credantur, qui sine dubitatione sunt boni. ¶ Alio modo.

¶ *Si latens est dolor sine dubitatione credatur.*

¶ Famulus enim Dei timet Deum offendere non solùm in opere, sed etiam in sermone. Tales nos exhibere debemus, vt quicquid dixerimus, sine dubitatione credatur. Vita debet commendare sermonem, & opera bona testimonium perhibere veritati, sicut Saluator noster de se dicit. Si mihi non creditis, uel operibus credite. Opera, inquit, quæ facio, ipsa testimonium perhibent de me. Multi enim sunt, quibus non creditur, etiam si uerum dicant, quia enim mali sunt, aut in suspitione habentur, ne mali sint, si uita sine suspicione cæperit esse bonis, mox uerba nostra sine dubitatione credentur esse vera, quanto quisq; minus bonus est, tanto

minus ei creditur, quanto cæperit esse religiosior, tanto uerbis eius maior fides præstatur. (Sed quia infirmitas necessitatis) necessitas aliquando appetit ea, quæ sibi ipsi sunt contraria, ideo adiungit.

¶ *Sed tamen vtrum sanando illi dolori, quod delectat, expediat, si non est certum, medicus consulatur.*

¶ Credendum est eorum verbis, nec tamen statim acquiescendum est eorum desiderijs; nam & famulos Dei illicita tentant desideria: ergo (si non est certum, medicus consulatur.) Quæratur ille, qui de incerto faciat certum. Nec mirum si medicorũ consilia quærimus, cum Apostolum Paulum consilio medicinæ vsum fuisse legamus: nam per Epistolam suam discipulo suo Timotheo præcepit dicens. Modico vino vtere propter stomachum, & frequentes tuas infirmitates. A rigore ergo abstinentiæ discretus magister discipulũ temperat, ne scilicet frequentibus passionibus fractus a bono prædicationis elanguescat. Bonum quippe erat, vt discipulus ex infirmitate patientiæ fructum redderet. Sed vtilius esse prouidebat Apostolus, si vsu medicinæ aliquantulum conualescens animas Deo lucrifaceret; Ex diuersis autem bonis vtiliora eligenda sunt: Hac autem auctoritate fulcti ad hæc medicinam corporalem quęrere debemus, vt inde maiorem fructum domino referamus.

¶ *Nec eant ad balnea (vsquè) ire debet.*

¶ Prouideamus bona, ait Apostolus, Non tantũ coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus; propter nos conscientia bona sufficit nobis, propter alios fama nostra non pollui, sed pollere debet in nobis. Qui fidens conscientiæ suæ negligit famam suam, crudelis est, maximè in hoć loco positus, de quo dicit Apostolus scribens ad discipulum suũ.

Circa omnes teipſum bonorum operum præbe exemplum. Rurſus alibi dicit. Speculum facti ſumus mundo, & angelis, & hominibus. Qui nos amant, quærunt, quid in nobis laudent. Qui vero nos odiunt, detrahunt nobis. Nos autem in vtro què medio conſtituti, adiuuante Domino noſtro Ieſu Chriſto, & vitam, & famam noſtram ſic cuſtodire debemus, vt non erubeſcamus a detractoribus laudari. Simul ergo ire debent duo, vel tres, & propter ſolatium, & propter bonæ famæ teſtimonium. Vnde Salomon ait. Veh ſoli, ſi ceciderit, non habet ſubleuantem, Si fuerint duo, fouebuntur mutuo. Bene autem ait, (cum quibus præpoſitus iuſſerit ire debet) ſcilicet vt a prælato prouideatur ſecuritas perſonę, & a ſubdito ſeruetur virtus obedientiæ.

¶ *Egrotantium cura ſiue poſt ægritudinem reficiendorum, ſiue aliqua imbecillitate, ſiue etiam febribus laborantium alicui debet iniungi, vt ipſe de cellario petat, quod cuiquàm opus eſſe proſpexerit.*

¶ Eligendus eſt frater timens Deum, qui circa infirmos curam maximam gerat, & quod opus eis fuerit, miniſtrare eis ſtudeat; & eo ſtudio, & effectu eis deſeruiat, ac ſi ipſi Domino Ieſu Chriſto deſeruiret. Ipſe enim dicturus eſt in iudicio. Infirmus fui, & viſitaſtis me. Et iterum. Quod vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis. debent ergo fortiores imbecillitatem portare infirmorũ. Sic enim diuina charitas adimpletur teſte Apoſtolo, qui ait. Alter alterius onera portate, & ſic adimplebitis legem Chriſti, Lex Chriſti eſt dilectio. Dilectionis officium eſt inuicem onera noſtra portare. Diuerſa vero tempora, & diuerſę infirmitates faciunt, vt onera noſtra portemus inuicem. Nihil autem

ſic

ſic probat amicum, quàm oneris amici portatio. Sed & ipſe infirmus, cui pro Dei amore ſeruitur, debet penſare, & ſummopere cauere, ne ſuperfluitate ſua, aut impatientia ſibi ſeruientem contriſtet. Studeat autem Deo gratias agere, ne infirmitas, quæ data eſt ei ad purgationem animæ, vertatur ad augmentum culpæ.

¶ *Siue autem, qui veſtibus, ſiue qui codicibus præponuntur, ſine murmure ſeruiant fratribus ſuis.*

¶ Tales ſe exhibeant, ea charitate fratribus ſuis deſeruiant; ne ipſi de miniſterio ſibi commiſſo peccent in murmure, nec alios per ſuam negligentiam faciant murmurare. Graue peccatum eſt murmuratio, teſtante Greg. qui ait. Regnum cœlorum nullus, qui murmurat, accipit, nullus, qui accipit, murmurare poterit. Et Salomon. Præcordia fatui, ſicut rota carri fœnum portat, & murmurat. Tales ergo ſunt in congregatione, qui carne ſubditi, non ceſſant a murmuratione. Apoſtolus. Nequè murmuraueritis, ſicut quidam eorum murmurauerunt, & a ſerpentibus perierunt. Quare a ſerpentibus? niſi quia ſerpens venenoſus eſt, & omnis, qui murmurat, venenum dyaboli habet in lingua. Iaco. Lingua inquietum malum plenum veneno mortifero. Cauendum eſt ergo nobis a murmure, ne mortifero, & dyabolico pereamus veneno.

¶ *Codices certa hora petantur, extra horam qui petierit, non accipiat.*

¶ Superius præcepit inſtare orationibus temporibus conſtitutis. Tempora ergo ſunt diſtinguenda, quibus debemus orare, & quibus debemus legere. De opere quoquè alibi admonet, vt nullus ſibi aliquid operetur, ſed oĩa opera veſtra in vnum fiant. Hæc tria commendat nobis regula, quæ ani-

mæ nostrę valde sunt necessaria scilicet orationem, lectionem, operationem. Nam oratione mundamur, lectione instruimur, operatione beatificamur: sicut spiritus sanctus dicit in Psal. Labores manuum tuarum; quia manducabis, beatus es, & bene tibi erit; quòd autem dicit, vt (Codices singulis diebus petantur) frequentia legendi commendatur. Frequenter debet legere seruus Dei. Valde enim est vtilis diuina lectio; nam per lectionem discimus, quid cauere, quid agere, quo tendere debeamus. Hinc Psal. ait. Lucerna pedibus meis verbum tuum. Per lectionem sensus, & intellectus augentur. Lectio, oratio, & operatio ad contemplatiuam vitam instruunt nos, & actiuam. Ideo in Psal. Beatus vir, scribitur, qui in lege Domini meditatur die, ac nocte. Hæc sunt arma, videlicet, oratio, lectio, & operatio, quibus dyabolus expugnatur; hæc sunt instrumenta, quibus æterna beatitudo acquiritur; his armis vitia exprimuntur; his alimentis virtutes nutriuntur. Sed etsi a lectione cessatur, debet manuum operatio subsequi, quia otiositas inimica est animæ, & antiquus hostis, quē a lectione, siue ab oratione vacantem inuenerit, facilè ad vitia rapit. Per vsum namquè lectionis discetis, qualiter & vos viuatis, & alios doceatis; per manuum operationem, & corporis macerationem, & vitijs alimenta negabitis, & vestris necessitatibus subuenietis, & habebitis, vnde necessitatem patientibus aliquid porrigatis.

¶ *Vestimenta vero, & calceamenta, quando fuerint indigentibus necessaria, dare non differant, sub quorum custodia sunt, quæ poscuntur.*

¶ Hoc est, quod superius dictum est, vt sine murmure seruiant fratribus suis; ne quando differunt

necessaria

necessaria dare; faciant fratres murmurare, & fiant occasio peccati. Studeat ergo seruire fratribus suis propter Deum, necessaria congruis temporibus ministrare; & hoc faciant sine murmure, sine tristitia, sine dilatione, cum gaudio, & hilaritate; quia hilarem datorem diligit Deus, vt omne quod opus est eis, secundum modum congregationis, & possibilitatem loci habeant, & eis, qui seruiunt, sit maior exinde merces a Domino. In indumentis vero, & calceamentis clericorum congruus seruandus est modus, ne preciosa, vel nitida sint supra modum, aut nimis abiecta, & vilia, nec habentia compositionem plusquàm decet, nec incompositionem vltra quàm oportet. Talia ergo sint, vt religionem simul commendent, & honestatem. Caueât ergo fratres, quibus necessaria ministrantur, ne quid expetant importunè, aut quod non deceat eorum religionem: nam quicquid superfluum habent mortiferum est illis. Perpendant ergo; quoniam ea, quæ expendunt mortifera, oblationes sunt fidelium pro redemptione peccatorum. Et ideo non glorientur talibus vti, sed magis timeant, quod in ueteri testamento de sacerdotibus dictum est, iniquitatem populi eos debere portare. Et ideo cum magno timore solliciti sint super eos, quorum donis participant, quia magnum est periculum. Salubrius est autem pauperes Christi sicut iam prædictum est, semper minus egere, quàm plus habere: Nam unde pauperes erimus, nisi penuriam propter Deum æquanimiter portemus? Quantum ergo me minimus nos illicita commisisse, tantum oportet a licitis abstinere. Per angustam enim portam intrare debemus, ut ad latitudinem cœlestium gaudiorum pertingere ualeamus; Nam quanto arctiorem

uitam hic agimus, tanto maiorem gloriam posside bimus in cœlo.

¶ *Lites autem nullas habeatis, aut quàm celerrimè finiatis, ne ira crescat in odium &c. (vsquè) qui odit fratrem suum, homicida est.*

¶ Sic paulatim sæpe crescunt uitia, cum ab otioso uerbo linguam restringere nolumus, ad noxia dilabimur; inde aliquando ad murmura, & detractiones decidimus, plerumquè etiam usquè ad lites, & contentiones, inde ad iram, & odium, & iuxta Salomonis uocem: dum negligimus corrigere minima, prolabimur ad maiora. Dum ergo uitium ex uitio oritur, iniquitas prolongatur. Hinc Propheta ait. Veh qui trahitis iniquitatem in funiculis uanitatis. Et Psal. Prolongauerunt iniquitatem suam, Dominus iustus concidet ceruices peccatorum. Primum est ergo omnino cauēdum peccatū; Melius est enim præcauere, quàm emendare, quòd si per fragilitatem peccare contigerit, facile culpa corrigitur, quæ cito cognoscitur. Hinc est, quod Dominus de muliere ad serpentem dicit. Ipsa conteret caput tuum. Caput serpentis conteritur, quando peccatum ibi corrigitur, vbi nascitur. Debet ergo quisq; esse sollicitus, vt mox ibi se studeat emēdare, vbi se nouerit deliquisse. Quantum interest inter festucam, & trabem, tantum interest inter irā, & odium; odium enim est inueterata ira, quæ quasi ex vetustate tantum accepit, vt merito vetus appellaretur, fieri enim potest, vt si irasceris homini, velis etiam corrigi, si autem oderis, non potes eum velle corrigere, per iram mentis oculus turbatur, per odium etiam extinguitur. Vnde Apostolus. Qui odit fratrem suum, in tenebris est. Nulli irascenti videtur ira sua iniusta; vnde de omni indignatione

cito redeundum eſt ad manſuetudinis lenitatem; nam pertinax motus facile in eius odium tranſit, cui non celeriter ignoſcitur. Vnde ſubditur.

¶ DE VENIA POSTVLANDA, & offenſa remittenda. Cap. X.

QVicunq; conuitio, vel maledicto, vel etiam criminis obiectu aliquem læſerit, meminerit ſatiſfactione quàm citius curare, quod fecit, & ille, qui læſus eſt ſine diſceptatione dimittere.

¶ Grauiter offendit, qui conuitio, vel maledicto aliquem lædit. Apoſtolus ait. Maledici regnum Dei non poſſidebunt, & Dominus in Euangelio. Qui dixerit fratri ſuo fatue, reus erit gehẽnæ ignis. Debet ergo ſicut grauiter deliquit, grauiter pœnitere, atq; ab eo, quem læſit, toto corde, tota humilitate veniam poſtulare; & ille, qui læſus eſt ſine diſceptatione dimittere. Iſidorus. Qui fratrem ſuũ tardius reconciliat, Deum ſibi tardius placat. Fruſtra enim ſibi Deum reconciliari, atq; propitiari quærit, qui cito placare in proximum negligit. Sed ſunt quidam, qui de ſuis meritis confidentes pigrè in ſe delinquentibus veniam præſtant, ſed nihil pro ficit eſſe illæſum, qui non eſt paratus ad veniã: dum potius hæc magna ſit culpa, quando tardius laxantur fraterna delicta. Veritate teſtante didicimus, quia ſeruus, qui decem millia talenta debebat, cum pœnitentiam ageret, abſolutionem debiti à Domino accepit. Sed quia conſeruo ſuo centum denarios ſibi debenti debitum non dimiſit, & hinc eſt miſſus exigi, quod ei fuerat iam dimiſſum, ex quibus verbis conſtat, quia ſi hoc quod in nobis delinquitur, ex corde non dimittimus, & illud rurſum

exigitur, quod nobis iam per pœnitentiam dimissum fuisse gaudebamus.

¶ *Si autem inuicem se læserint, inuicem sibi debita relaxare debebunt, &c. (vsq;) tanto sanctiores habere debetis.*

¶ Quotidie dicimus Deo: dimitte nobis debita nostra, sicut, & nos dimittimus debitoribus nostris, quòd si debitoribus nostris, id est eis, qui in nos peccant, non dimittimus, cum dicimus Deo, dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus, ipsi inducimus maledictionem potius, quàm benedictionem. Sicq; fit, vt oratio, quæ debebat nobis esse salubris, fit noxia, & peccata nostra, quæ debuimus minuere, orando augeamus. De quotidianis autem leuibus, breuibusq; peccatis, sine quibus hæc vita non ducitur, quotidiana oratio fidelium satisfaciet, eorum est enim dicere. Pater noster, qui es in cœlis, qui iam tali patri regenerati sunt ex aqua, & spiritu sancto, debet omnino hęc oratio minima, quotidiana quæ peccata delet & illa, quibus & vita fidelium etiam scelerate gesta, sed pœnitendo in melius mutata discedunt. Sed quemadmodum veraciter dicitur, dimitte nobis debita nostra; quoniam non desunt, quæ dimittantur, ita veraciter dicatur, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Item fiat, quod dicitur, quia & ipsa eleemosyna est veniam petenti homini ignoscere. Multa quidem genera sunt eleemosynarum, quæ cum facimus, adiuuamur, vt dimittantur nobis peccata nostra. Sed ea nihil est maius, qua ex corde dimittimus, quod in nos quisq; peccauit. Minus magnũ est erga eum beneuolum esse, siue etiam beneficum, qui tibi nihil mali fecerit, illud multo grandius, & magnificentissimæ bonitatis est, vt tuum quoq; inimicum

micum diligas, & ei qui tibi malum vult, semper bonum uelis, facias quoq;, quòd possis audire dicentem Iesum. Diligite inimicos uestros, benefacite his, qui oderunt vos, & orate pro eis, qui vos persequuntur. Sed quorum perfectorum sunt ista? filiorum Dei, qui se debet omnis fidelis extendere, & humanum animum ad hunc effectū orando Deum, & secum agendo, lucrandoq; perducere. Tamen quia hoc magnum tantæ multitudinis non est, quanta nos credimus exaudiri, cum in oratione dicitur, dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris, proculdubio sponsionis huius verba implentur, si homo, qui nondum ita proficit, vt etiam diligat inimicum, tamen quando rogatur ab homine, qui peccauit in eum, vt ei dimittat, dimittit ex corde, quia etiam si roganti dimittat, vtiq; vult dimitti, cum orat, & dicit, dimitte nobis, sicut & nos dimittimus debitoribus nr̃is, idest sic dimitte nobis rogantibus; Iam qui eum, in quẽ peccauit, hominem rogat, si peccato suo mouetur, vt roget, si est à Deo deputandus inimicus, vt eum sic diligere sit difficile, vt difficile erat, cum inimicitias exercebat. Quisquis autem roganti, & peccata sua pœnitenti ex corde non dimittit, nullo modo existimet à Domino peccata sua dimitti; quoniã mentiri veritas non potest, quæ ait. Si dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet vobis & pater vester cœlestis delicta vestra.

¶ *Melior est autem, qui quamuis ira sæpe tentetur, tamen impetrare festinat, vt sibi dimittat, cui se fecisse agnoscit iniuriam &c. (vsq;) tardius inclinatur.*

¶ Nonnullos ira citius accendit, & facilius deserit, nonnullos vero tarde commouet, sed durius tenet. Alius autem (quod nequius est) & citius ira-

cundiæ

cundiæ flammas accipit, & tardius deponit. Nonnulli uero has, & tardius suscipiunt, & citius amittunt, in quibus nimirum liquido lector agnoscit, quia ad tranquilitatis bonum ultimus plus, quàm primus accedit, & in malo secundũ tertius superat. Quanta sit ergo iracundiæ culpa pensemus, per quã dũ mansuetudo amittitur, similitudo supernæ imaginis uitiatur. Per iram iustitia relinquitur, sicut scriptum est. Ira uiri iustitiam non operatur. Per iram gratia uitæ socialis amittitur, sicut scriptũ est, Noli esse assiduus cum homine iracundo, ne fortè discas semitas eius, & sumas scãdalum animæ, nam qui se humana ratione non temperat, necesse est, ut bestialiter solus uiuat. Aliquando autem ira manus non exerit, sed in maledictionis iacula linguam uertit. Nonnunquàm uero dum accensus animus à consueta locutione restringitur, per accessum tem poris à proximi dilectione separatur, & acriores stimuli ad mentem ueniunt, causæq;, quæ grauius exasperent, oriuntur, atq; in irati oculo festuca in trabem uertitur, ira dum in odium permutatur. Veremur à proximis despici, dedignamur iniurias uerbi tolerare, si contingat iurgium fortasse cum proximo, erubescimus priores satisfacere. Cor quidem carnale, dum huius uitæ gloriam quærit, humilitatem respuit, & plerumq; ipse homo, qui irascitur discordanti sibi reconciliari appetit, sed ire ad satisfaciendum priori erubescit. Pensemus ergo facta capitis nostri, ut uideamus, quo iaceant nostræ prauitatis errores. Ecce inter nos, & Deum peccando discordiam fecimus, & tamen ad nos Deus suos legatos prior misit, ut nos ipsi, qui peccauimus, ad pacem Dei reuocemur. Erubescat ergo humana superbia, & confundatur quisq;, si non

satisfa-

ſatisfaciat proximo, quoniã poſt culpam noſtram, ut ei reconciliari debeamus, & ipſe, qui offenſus eſt, legatis interuenientibus obſecrat Deus.

¶ *Qui autem non vult petere veniam, aut non ex animo petit; ſine cauſa eſt in monaſterio; etiam ſi inde non proyciatur.*

¶ Cum Dominus tantum curæ reconciliationis noſtræ habeat, ut patiatur munera ſua derelinqui ante altare, & imperfecta manere, atq; interrumpi miniſteria ſua, donec eas, & reſoluas iracundiam; & diſiungas inimicitias cum fratre tuo, nec nos ipſum erubeſcimus, ſed dies multos patimur manere inimicitias, & trahimus ſicut funem longam diſcordiam. Non iracundos tantum, & malitiæ memores punit Deus, ſed & eos, qui iraſcentes aut offendunt patres, negligunt, atq; contemnunt, quoniam quòd hi, qui paſſi ſunt, & uidentur pati iniurias, neceſſario dolent, & iraſcuntur; qui uero fecerunt, nec doloris aliquid, nec iracundiæ gerunt, ob hoc ergo hunc, qui ab iracundia liber eſt, adducit ad illum, qui in dolore eſt, & liber non eſt, oſtendens, quia criminis huius noxa penes hunc magis eſt, quoniam cauſam peccati dedit, ſed nec ſic quidem emendamur. Perſiſtimus enim pro rebus nullis contriſtare fratres noſtros, & quaſi nil mali fecerimus, de ſatisfactione negligimus, & obliuioni tradimus culpam, atq; in longum tempus protrahi patimur ignorantes, quòd tanto largior nobis erit pœna, quãto largior diſcordia, ubi enim amicitia permanet, nihil facile recipitur, nihil facile creditur, quod diſſidium poſſit operari. Si uero ſemel inimicitiæ occupauerint omnia, quæ fiunt, quæ dicũtur, quæ audiuntur; ita accipiuntur, ita negliguntur, ut ad maiores, & longiores proficiant inimicitias,

Si quid autem mali, hoc solum creditur, & confirmatur. Iubet ergo Dominus relinqui donum ante altare, & prius reconciliari fratri, ut ex hoc discamus, quia si nec illo in tempore, quo ad ministerium Dei iubemur accedere, reconciliationem dissimulari, ac differri patitur Deus, quanto magis curari hæc in alijs temporibus. Si fortè accidat irasci, mandatur, ut sub die aut iracundiam nostram, uel inimicitias nostras finiamus. In hoc constringimur præcepto, quo ait. Sol non occidat super iracundiam uestram. Nos e contra, nec hoc contenti sumus, ut iracundiam ultra solis terminum producamus; sed & insidias inuicem instruimus, siue rebus, siue uerbis supplantare cupientes proximos, mordentes inuicem, & comedentes, quod utiq; aperta insania est. Quid enim aliud faciunt insani, & dæmone repleti, nisi membra sua morsibus dilaniant. Frustra est ergo in monasterio, qui discordat cum fratre suo; quia nec Deum placat sacrificijs, nec proficere ualet operibus bonis.

¶ *Proinde vobis à verbis durioribus parcite.*

¶ Salomon. Responsio mollis frangit iram, sermo durus excitat furorem. Itemq; Dulce verbum inimicos mitigat, & amicos multiplicat. Et Paulus. Vos, qui spirituales estis, instruite huiusmodi in spiritu lenitatis. Caueant ergo viri sancti à verbis duris.

¶ *Quæ si emissa fuerint ex ore vestro (usq;) facta sint vulnera.*

¶ Primum quidem summopere caueamus, ne duris verbis aliquem conturbemus, quòd si aliquando peccamus ex fragilitate, oportet continuò ad satisfactionem venire, & contra sermonem durum proferre dulcem, atq; placabilem, vt vulnus commotio-

motionis sanat medicina humilis confessionis. Sed sicut prædiximus, melius est ante cauere vitium, quàm postea emendare commissum. Ideo seruus Dei debet semper ponere custodiam ori suo, vt non delinquat in lingua sua, & tunc maxime quādo aduersus eum consistit peccator, videlicet aliquis calumniosus, ac iniuriosus; sicut scriptum est. Sunt multi superbi, & inuidi, qui non cessant irritare famulos Dei. Ergo si est tibi intellectus, responde proximo tuo; Sin aūt sit manus tua super os tuum, ne capiaris verbo indisciplinato, & confundaris.

¶ *Quando autem necessitas disciplinæ cogit vos in moribus coercendis, dicere vos dura verba compellit. &c. (vsquè) regendi frangatur auctoritas.*

¶ Plerumquè hoc magnis doctoribus contingit, vt dum coacta correctione feruent, modum correctionis exaggerent, & lingua aliquid, quod non debet, dicat: quia mentem dilectio, quantum debet, non inflammat. Vnde bene per Moysen dominus præcepit dicens. Si quis abierit cum amico suo simpliciter in siluam ad cædenda ligna. Et in succisione lignorum securis fugerit manum, ferrūq; lapsum de manubrio amicum eius percusserit, & occiderit, hic ad vnam supradictarum vrbium fugiet, & viuet; ne forte proximus eius, cuius est effusus sanguis, doloris stimulo persequatur, & apprehendat eum, & percutiat animam eius. Ad siluam quippè cum amico imus; quotiens cum quolibet proximo ad intuenda delicta nostra conuertìmur, & simpliciter; cum delinquentium vitia pia intentione resecamus, sed securis manum fugit, cū sese increpatio, plusquàm necesse est, in asperitatem protrahit, ferrumquè de manubrio prosilit, cum de correctione sermo durior excedit, & amicum

cum percutiens occidit; quia auditorem suum prolata contumelia a spiritu dilectionis interficit. Cor recti nanquè mens ad odium proruit, si hunc immoderata increpatio plusquàm debuit, addicit. Si is, qui incautè lignum percutit, & proximum extinguit, ad tres necesse est vrbes fugiat, vt in vna earum defensus uiuat. Quia si ad pœnitentiæ lamenta conuersus in unitate sacramenti sub spe, fide, & charitate absconditur, reus perpetrati homicidij non tenetur, eumquè extincti proximus, cum inuenerit, non occidit; quia & cum iustus iudex, qui sese pro nobis per naturæ suæ consortium coniunxit; ab eo proculdubio uindictam de culpę reatu non expetit, quem sub eius uenia, fides, spes, & charitas abscondit. Ideo subiungitur.

¶ *Sed tamē petenda est venia ab omniū domino, qui nouit eos, quos plus iusto fortè corripitis, quanta beneuolentia diligatis.*

¶ Aliquando exceditur modus zelo malitiæ, aliquando zelo iustitiæ, plerumquè ex studio per deliberatam locutionem, plerumquè per excessum locutionis: Dominus uero non tam attendit sermonem, quàm intentionem. Citius uero culpa dimittitur, quæ nequaquàm malitiæ studio perpetratur.

¶ *Non autem carnalis, sed spiritualis inter vos debet esse dilectio.*

¶ Sunt nonnulli, qui diligunt proximos, sed per affectum cognationis, & carnis, quibus tamen in hac dilectione sacra eloquia non contradicunt; Sed aliud est, quod sponte impenditur naturæ, aliud, quod ex præceptis dominicis ex charitate debetur obedientiæ. Hi nimirum & proximum diligunt, & tamen illa sublimia dilectionis præmia non assequuntur; quia amorem suum non spiritualiter, sed carnali-

carnaliter impendunt. Omnipotentis Dei esse discipulos sola custodia charitatis probat. Vnde ipse ait In hoc cognoscent omnes quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis ad inuicem Quæ dilectio, si cor nostrum ueraciter replet, duobus modis ostendi solet; si amicos in Deo, & inimicos diligimus propter Deum. Sæpe in dilectionis imagine erga inimicum animus fallitur, seque illum diligere falso arbitratur, Sed tunc inimici dilectio ueraciter custoditur, cum nec de profectu addicimur, nec de ruina lætamur. A duobus quidem præceptis incipit charitas, sed sese ad innumera extendit; huius namquè initium dilectio est Dei, & proximi; sed Dei dilectio per tria distinguitur, quia ex toto corde, & ex tota anima, & ex tota fortitudine conditor diligi iubetur. ¶ Qua in re notandum est, quòd diuinus sermo, cum Deum diligere præcipit, non solum narrat, sed etiam informat ex quanto, cum subiungit. Ex tota fortitudine, ut uidelicet qui perfectè Deo placere desiderat, sibi de se nihil relinquat. Proximi autem dilectio a duobus præceptis deriuatur. Vnde dicitur. Quod tibi non uis fieri, uide, ne tu alteri facias; & per semetipsam ueritas dicit. Quæ vultis, vt faciant vobis homines, & uos facite illis. Quibus duobus, scilicet utriusquè testamenti mandatis, per unum malitia compescitur, per aliud benignitas prærogatur, vt quod non uult malum pati quisquè, non faciens cesset a nocendi opere, & rursum bonum, quod sibi appetit, impendens ad utilitatem proximi exerceat ex benignitate. Sed hæc nimirum duo dum sollicita intentione cogitantur, cor ad innumera uirtutum ministeria tenditur, ne uel inferenda, quæ nò debet in desiderijs inquieta mens ferueat, uel erga

exigenda, quæ non debet, otio resoluta torpescat: Nam cum cauet alteri facere, quod nequaquã uult ab altero tollerare, solita se intentione circumspicit, ne superbia usquè ad despectũ proximi animũ deijciens exaltet, ne ambito cogitationum laniet, cumq; hanc ad appetẽda aliena dilatat, angustet, ne luxuria polluat, & subiectum desiderijs per illicita corrumpat, ne ira exasperet, & vsque ad proferendam contumeliam inflammet, ne inuidia mordeat, & alienis fœlicitatibus ęmula sua se face consumat, ne immoderatè linguam loquacitatis protrahat, eamq; ad lasciuiam obtrectationis extendat; ne odium malitia excitet, & os vsq; ad iaculum maledictionis irritet. Rursumq; cum cogitat, vt ea alteri faciat, quæ sibi ab altero fieri expectat, nimirum vt malis bona, vt bonis meliora respondeat, vt erga procaces mansuetudinem longanimitatis exhibeat, nt malitiæ peste languentibus gratiam benignitatis impendat, ut discordes pace muniat, ut concordes ad concupiscentiam ueræ pacis accendat, ut indigentibus necessaria tribuat, ut errantibus uiam rectitudinis ostendat, ut afflictos uerbo, & compassione mulceat, ut accensos in huiusmodi desiderijs increpatione restringat, ut minas potentium ratiocinatione mitiget, ut oppressorum angustias, quanta præualet ope, leuet, & foris obsistentibus opponat patientiam, ut intus superbientibus exhibeat cum patientia disciplinam, ut erga subditos sic mansuetudo zelum temperet, quatenus à iustitiæ studio non declinet, sed ad ultionem zelus ferueat, ne tamen pietas limitem feruendo transcendat, ut ingratos quosq; ministerijs in amorem seruet, ut proximorum mala, cum corrigere non ualet, taceat, ut quæcunq; corrigi possunt, consensum

esse,

esse, silentio pertimescat, vt sic ea, quæ tacet, toleret, nec tamen in animo virus doloris occultet; vt sic maleuolis munus benignitatis exhibeat, nec tamen per gratiam a iure rectitudinis excedat, vt contra proximos, quæ præualet, impendat, sed impendendo non timeat, vt sic in bonis, quæ exhibet, timoris præcipitium caueat, nec tamen & boni exercitio torpescat; vt sic quæ possidet, tribuat, vt quanta sit largitas remunerantis attendat, ne cum terrena largitur suam, plus quàm necesse est, inopiam cogitet, & in oblatione muneris claritatis lumen tristitia obscuret. Bene ergo lex Dei multiplex dicitur, quia nimirum vna eademquè charitas, si mentem plene cœperit, ad innumera opera multiformiter accendit. Multiplex ergo ista lex est Dei, quæ singulis hic rerum articulis non permutata congruit, & causis se variantibus non variata coniungit, cuius nimirum legis multiplicitatem bene Paulus ostendit dicens; Charitas patiens est, benigna est &c.

¶ *DE OBEDIENTIA. Cap. XI.*

PRæposito tanquam patri obediatur, multo magis presbytero, qui vestrum omnium curam gerit.

¶ Obedientia sola virtus est, quę cęteras virtutes inserit menti, insertasq; custodit. Samuel. Melior est obedientia, quàm victima; quia per victimas aliena caro, per obedientiam vero voluntas propria religatur. Salomon. Vir obediens loquitur victorias, quia dum voci alienæ humiliter subdimur, nos in corde superamus. Nobis quippe obedientia vsq; ad mortem seruanda præcipitur: per obedien-

tiam malum numquam fieri, aliquando autem etiã debet per obedientiam bonum, quod agitur, intermitti. Sed quia nonnunquàm nec iubentur aduersa, sciendum summopere est, quòd obedientia aliquando si de suo habeat aliquid, nulla est, aliquando autem si de suo non habeat aliquid, minima est. Nam cum huius mnndi successus præcipitur, cum locus superior imperatur: is, qui ad percipienda hæc ex proprio desiderio anhelat, obedientiæ sibi virtutem euacuat. Rursum cum mundi despectus præcipitur, cum probra, & contumeliæ adipisci iubentur, nisi hæc ex semetipso animus appetat, obedientiæ sibi meritum minuit; quia ad ea, quæ in hac vita despecta sunt, inuitus, nolensq; descendit. Debet ergo & obedientia in aduersis aliquid ex suo habere, & rursum in prosperis ex suo aliquid omnino non habere, quatenus & in aduersis tanto sit gloriosior, quanto diuino ordini etiam ex aduerso iunguntur, & in prosperis tanto sit vilior, quanto a præsenti ipsa, quam diuinitus percipit, gloria funditus ex mente separatur. In nocuis autem mentibus ornamentum semper obedientiæ iungitur, Domino attestante, qui ait. Oues meæ vocem meã audiunt, & ego agnosco eas, & sequuntur me. Profecto redemptori obedit, qui innocens est, & innocens esse non potest, qui obedire contemnit.

¶ *Vt ergo cuncta ista seruentur, præcipimus (vsque) quod modum, vel vires eius excedit.*

¶ Ad hoc quidem data sunt ista regularia præcepta, vt cuncta seruentur. Et si quid minus seruatum fuerit, oportet vt cito emendetur, non enim possumus aliquid præterire negligenter sine periculo animæ nostræ; Etenim vouimus specialiter tenere, & secundum ea viuere iurauimus. vt Psalm. ait.

Tu

Tu mandasti, mandata tua custodiri nimis. Et Apostolus. Si quis autem totam legem seruauerit, offendat autem in vno, factus est omnium reus. Pertinebit ergo ad præpositum, & ad eum, qui custos est ordinis, vt ad presbyterum, cui maior est auctoritas, id est ad abbatem referat, quicquid per se secundum canonicam regulam non potest diffinire, quòd si in congregatione, vbi est ordo canonicus, non est abbas, sed Episcopus, ipse Episcopus presbyteri nomine designatur. Ad hoc enim prælati constituti sunt in ecclesia, vt bene ordinata custodiant, errata corrigant, vitam, & mores subditorum verbo, & exemplo custodiant, Apostoli formam sectantes, qui ait. Argue, obsecra, increpa. Immiscentes temporibus tempora, terroribus blandimenta, indisciplinatos, & inquietos debent durius arguere, obedientes mites, & patientes, vt in melius proficiant, obsecrare; neligentes, contemnentes, & superbos aut increpent, aut puniant. Neque dissimulent peccata delinquentiū, sed mox, vt cœperint oriri, radicitus, vt præualent, amputent, memores periculi Heli sacerdotis de filijs suis. Honestiores, atque intelligibiliores prima, & secunda admonitione corripiant: improbos, & duros corde, superbos, & inobedientes verbere, & castigatione coerceant, reducentes illud in memoriam. Stultus verbo non corrigitur, percute filiū tuum virga, & liberabis animam eius a morte.

¶ *Ipse vero, qui vobis praest, non se existimet potestate dominante, sed charitate seruiente fœlicem.*

¶ Nam qui ita præsunt, vt gaudeant de potestate Dominij, non sunt veri pastores, sed mercenarij. Hi magis præesse appetunt, quàm prodesse, non quærunt animarum fructum, sed temporale lu

crum, non cœlestem gloriam, sed terrenum honorem, de talibus ait Dominus in Euangelio. Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. Qui vero ita præsunt, vt gaudeant de seruitute charitatis, ipsi tenent exemplum veri pastoris, qui non venit ministrari, sed ministrare, & animam suam dare redemptionem pro multis. Illi vere prælati sunt, & secundum Deum curam regiminis agunt, qui ad hoc tantum laborant, vt plures ad Deum secum trahant, quos delectat onus, non honor, charitas, nō potestas, seruitus impensa alijs, nō suscepta ab alijs. Iuxta quod Apostolus ait. Cum essem liber in omnibus omnium me seruum feci, vt omnes lucrifacerem: Qui tamen propter auctoritatem regiminis honorandus est a subditis. Vnde & subditur.

¶ *Honore coram vobis prælatus sit vobis.*

¶ Ideo scilicet honorari debet, quia christi vicē in monasterio tenet. Vnde & ipse Dominus pastoribus ait. Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit. Debent ergo serui Dei suum honorare magistrum, cuius pro amore Dei supra se susceperunt magisterium; qui tamen quanto plus honoratur exterius, tanto oportet, vt amplius timeat, atque semetipsum despiciens eos, a quibus honor impenditur, sibi in cogitatione præponat. Vnde subiunctum est.

¶ *Timore coram Deo sit substratus pedibus vestris.*

¶ Hinc scriptum est. Quanto maior es humilia te in omnibus, Et iterum. Fili te ducem constituerunt, noli extolli, sed esto in eis, quasi vnus ex illis. Et Dominus in Euangelio. Omnis, qui se exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur. Tanto quippe est maior quisquè apud Deum, quanto humilior fuerit apud semetipsum. Sed qualis debeat

beat esse in moribus, audiamus.

¶ *Circa omnes seipsum bonorum operum præbeat exemplum.*

¶ Sicut enim præcellit honore, & dignitate, & ordine; ita eos præcedere debet sanctitate, vt eius exemplo discant subditi, qualiter viuere debeant.

¶ *Corripiat inquietos, consoletur pusillanimes, suscipiat infirmos, patiens sit ad omnes.*

¶ Qui locum tenet regiminis, mala inferre non debet, sed tolerare, vt ex sua mansuetudine iracundos valeat mitigare. Quia medicus animarum contra passiones vitiorum debet opponere medicamenta virtutum; ita scilicet vt prius mores omnium diligenter inquirat, vt quid cuiquè inferre debeat, non ignoscat.

¶ *Disciplinam libens habeat, metuendus imponat, & quamuis vtrumquè sit necessarium; tamèn plus a vobis amari appetat, quàm timeri, semper cogitans Deo pro vobis redditurum esse rationem.*

¶ Oportet, vt doctor ecclesiasticus sapiens sit, & disciplinatus; quia tunc alijs rectè disciplinam imponit, cum ipse disciplinate viuit, cum ex seipso trahit magisterium, quod exercet in alio. Verba sunt Apostoli dicentis ad Hebræos. In disciplina perseuerate, tanquàm filijs offert se nobis Deus. Et quis filius, quem non corripit pater &c.? Sunt autem hiç duo necessaria, vt rector suis exhibeat subditis timorem scilicet & amorem. Timorem his, qui superbi, ac rebelles, & duræ mentis sunt. Amorem vero eis, qui libenter humilter, & deuotè seruiunt Domino Deo.

¶ *Et quamuis utrumquè sit necessarium, tamen plus a vobis amari appetat, quàm timeri.*

¶ Quia prælatus quanto plus diligitur, tanto

plus auditur. Et magis placet Deo illa seruitus, quæ ex voluntate, & amore fit, quàm illa, quæ fit ex timore. Propterea dulcis magister discipulis suis ait. Iam non dicam vos seruos, sed amicos. Non enim vult Dominus, vt eum tanquàm dominum timeamus, sed vult, vt eum diligamus, tanquàm patrem filij, & vt præcepta eius faciamus, non timore pœnæ, sed amore iustitiæ. Hoc semper autem cogitare debet, qui iudex est animarum, quia super se iudicem habet Deum, vt regiminis curam tãto sollicitius agat, quanto se redditurum rationem pro sibi commissis apud districtum iudicem pensat. Valde enim sollicitus debet esse quisquè in bono opere, vt in cunctis, quæ agit, semper cogitet de extremo fine. Vnde scriptum est. In omnibus operibus tuis memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis.

¶ *Vnde vos magis obediendo non solum vestri, sed etiam ipsius miseremini, qui inter vos quanto in loco superiori, tanto in maiori periculo versatur.*

¶ In periculo magno versatur, quisquis in regiminis loco sublimatur; nam quanto superior gradus, tanto periculosior casus, & cui plus donatur, plus exigitur. Grande periculum est sibi, & alijs viuere, temporalia simul, & spiritualia prouidere, Sic debet sui curam agere, vt alios non negligat, sic de alijs cogitare, vt semetipsum obliuiscendo non delinquat; sic temporalia procurare, vt non refrigescat a spiritualibus, sic inardescere ad spiritualia, vt sit sollicitus de temporalibus. Inde ergo magis subditi prælato obedire debent, vnde magis eum pro ipsis vident laborare, quod cũ faciunt non sui, sed etiam ipsius magis obediendo miserentur; sui videlicet, quia animas suas saluant. Scri-

ptum est enim. Miserere animæ tuæ placens Deo, ipsius quoquè, qui præest, miserentur; quia onus eius alleuiant obediendo. Cum enim scriptum sit. Filius sapiens lætificat patrem, tanto plus gaudent, & liberius laborant patres spirituales pro filijs, quanto eos vident spiritualibus obtemperare disciplinis.

¶ *Donet Dominus, vt obseruetis hac omnia (vsq;) sicut liberi sub gratia constituti.*

¶ Aptè subditur post lectionem orare. Sic enim legere, & prædicare, quomodo agrum seminare. Sic orare, quomodo semen operire: Sicut qui seminant in agro, si hoc operire dissimulauerint, veniunt volucres, & totum, quod seminatum esse videbatur, diripiunt; ita quidem isti, qui agro sui cordis scientia verbi Dei psallendo, legendo, prædicando asperserint, nisi postea orando in corde recluserint, & quodammodo sepelierint, veniunt volucres idest cogitationes huius sæculi volatiles, inanes, & vacuæ, & rapiunt, quod in corde fuerit seminatum. Ideo post lectionem, & prædicationem semper orandum est, vt virtus verbi Dei maneat in corde, & fructus spiritualis crescat in operatione. Bene autem ait.

¶ *Tanquam spiritualis pulchritudinis amatores.*

¶ Non enim possunt implere hæc omnia regularia præcepta nisi per amorem iustitiæ, quæ est spiritualis pulchritudo animæ. August. Non enim bene agit quisque in vitijs, etiam si bonum est, quod agit. Quod vero subdit.

¶ *Et bono christi odore de bona conuersatione fragrantes.*

¶ Pertinet ad bonam vitam, & bonam famam. Vnde Apostolus: Christi bonus odor sumus Deo in

omni loco. Serui ſunt ſub lege, qui ex timore Domino ſeruiunt, liberi ſub gratia, qui ex amore implent diuina mandata. Gratia Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per ſpiritumſanctum, qui datus eſt nobis, implet legem. Iuſto non eſt lex poſita, vbi enim ſpiritus Domini, ibi libertas. Sic autem viã mandatorum Dei curremus libere, ſi dilatatum cor noſtrum in charitate Dei habeamus.

¶ *DE IVGI MEDITATIONE regulæ. Cap. XII.*

VT autem vos in hoc libello tanquàm in ſpeculo poſſitis inſpicere: ne per obliuionem aliquid negligatis, ſemel in ſeptimana vobis legatur.

¶ Ideo legi præcipitur, quatenus memoriter lectum teneatur. Beatus enim Iacobus dixit. Qui perſpexerit in lege perfectè libertatis, & manſerit in ea, non auditor obliuioſus factus, ſed factor operis, hic beatus in facto ſuo erit. Et bene hunc libellum dicit ſpeculum, quia in eo tanquam in ſpeculo inſpicere poſſumus, quales ſumus, ſiue pulchri, ſiue fœdi, ſiue iuſti, ſiue iniuſti; vtrum quiſquè noſtrum regulariter uiuat, utrum proficiat, an deficiat, utrum Deo placeat, an diſpliceat. Scriptura quippe nobis ſacra noſtram interiorem repræſentat imaginem, oſtendit quid formoſum, quid deforme ſit in anima, & qualiter pulchritudo iuſtitiæ debeat obſeruari, qualiter debeat uirtutum decor componi. Quomodo uitiorum macula debeat abſtergi. Prauorum uſus eſt mala ſemper tegere, & quæ egerint, nunquàm retractare, quicquid faciunt, cæca mente pertranſeunt. At contra ſancti uiri in ſcripturis ſacris quotidie non ceſſant inſpicere uitam ſuam, moreſquè ſuos uigilanter penſare,

re, & si quid deforme, uel in compositum, aut inuenerint, mox quod secundum scriptum uident, reformare, & componere se student; quatenus sancti, & immaculati coram Deo tam in corpore inueniantur quàm in anima. Ideo Psal. ait. Tunc non confundar, cum perspexero in omnibus mandatis tuis. Et Apostolus admonet dicens. Renouamini spiritu mentis uestræ. Et iterum. Noster homo interior renouatur de die in diem. Vnde apertè subiungitur.

¶ *Et vbi vos inueneritis ea, quæ scripta sunt, facientes, agite gratias Deo bonorum omnium largitori.*

¶ Gratiarum actiones patri luminum semper a nobis debentur, a quo omne datum optimum, & omne donum perfectum, scriptura teste, descendit. Nemo est enim donis Dei beatus, qui donanti existit ingratus, & Apostolus: Quid habes, quod non accepisti; Merito ergo Domino Deo nostro gratias agere admonemur, ut agnoscat homo, si quis benè uiuit, gratia Dei se habere, & ut proficiatur in dilectione iustitiæ non aliunde consecuturum, quàm pium, quem cogitatio pium facit. Ipsa est enim sapientia, quæ pietas uocatur, quæ colitur, pater luminum colitur autem sacrificio laudis, gratiarum actionibus; ut cultor eius non in seipso, sed in domino glorietur.

¶ *Vbi autem sibi quicumque vestrum videt aliquid deesse: doleat de præterito, caueat de futuro, orans vt ei debitum dimittatur, & in tentatione non inducatur.*

Finit Expositio Hugonis de S. Victore super Regula beati Augustini, Vna cum Expositione Magistri Humberti Generalis diui ordinis prædicatorum, diligenter emendata.

NOTABILIA IN HVGONIS EXPOSITIONE

Capitulis, & singulis regulæ sententijs inter expositionem passim annotatis hac tabula indicantur.

Diabo-

D.

F.

Fratres

L.

M.

Pœna

LAVS DEO.

COMI, Apud Hieronymum Frouam.

Superiorum Mandato. 1602.